

1650

1651

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Błeniszewie

Permagis, Nobilissimis, Amplissimis
Consultissimis, Experientissimis

Q. D. Eremit. Carm. Incula Vig. scyff
D. D.

ISRAELI HOPPIO, Burggrabio
Elbingensum Regio & Proconsuli.

SIGISMUNDO MEIENREI-
SIO, Patriæ Proconsuli.

HARALDO APPELBOHM, Se-
renissimæ Suedorum, &c. Reginae apud
Amstelodamenses Commissario.

GEORGIO LARDING, } Consuli-
DANIELI WIEDER, } bus Pa-
PAVLO GERICIO, } triæ gra-
vissimis.

ISAACO HOLLANDER, Magno
Vrbis Mariæburgi Ornamento.

ZACHARIÆ TETTELBACH,
Inter primarios Patriæ Cives.

Conspicuo :

Respective

Consanguineis, Avunculo, Adfini;

* 2

Omni-

Omnibus ac singulis
Patronis, Promotoribus, Fautoribus
ac Amicis

æternùm suspiciendis,
Majora quidem, ob virtutis eminèn-
tiam juxta ac doctrinæ clarita-
tem, merentibus
ad qualia verò nostra adhuc di-
cendi infantia rudis est,

Hæc
qualescunque studiorum primitias
meritissimis sacro :
non ignarus

Apes, Isidoro teste, potissimum rore
pabulari cœlesti & amœno florum
odore apprime delectari,
ac proinde

vestris virtutibus nil deberi nisi
industria & arte elaboratum opus,
omnibusque numeris absolutum;
fe

Bien. A. III. 14

sed novimus quoque,

Fama Præcone,

Singularem vestram in quosvis benignitatem, qua non tam donum offerentis, quàm animum soletis intueri volentis :

Concedentis & huic, sic confido, Ingenii herbulæ oculum alterum, ac munus hoc levidense vestro dignari censebitis intuitu :

Alibi sublimium possidebitis animorum nobilissimam laurum ac indefessæ lucubrationis palmam ;

Hoc opusculum nostrum : dummodo vilissimas inter herbulas sortiatur locum, satis voto subscripsisse Cœlum gloriabitur ;

Vestrum nunc sit, si favorem experi-
rietur vestrum, quod cum
meum adhuc, algâ vilior; nunc
cum vestrum erit, violis habebitur
gratior atque rosis. Vivite felices!

V.M.& N.

s. devotissimus

GEORGIUS BECKHERUS.

Au-

A U T H O R

Lecturo salutem!

O Ratorem Tibi sisto, Lector benevole, eumque extemporaneum, ut quacunque libuerit occasione hoc utaris prologo; non enim ubi vis meditationi tempus conceditur, nec te Phocionem, cujus dicendi vim admiratæ Athenæ in theatris semper effusæ præstolabuntur cogitabundum, in hoc unum intentum, ut eo sententiis videreris angustior quo verbis esses angustior, & sic ipse crebris tum instructus sententiis in populum non tam orare, quam de Cælo in terras velut novus Iupiter tonare.

*

4

P R Æ F A T I O.

nare & fulgurare exaudireris ;
 nonnunquam imparatus palastram
 hanc ingredi contingit , & ex im-
 proviso sæpius verba facienda imo
 sub ipsis nata labris non raro effu-
 tienda : Quapropter ne subitaneus
 confundaris , manu ductorem offe-
 ro , quem si benigne susceperis ,
 viam qua progredi possis tutius
 scrutabitur , Te huc illuc in deviis
 oberrantem ad rectam ducere se-
 mitam paratus. Si Iuvenis es atque
 Proculus , Pronubi subibit munus ut
 commissa sibi fidenter exsequatur :
 Si parentare amico aut in obitu cu-
 iusdam dolere (sic fato volente) e-
 veniat , Præfice ad instar Nenia
 modulabitur : Si Victor aut Tri-
 umphator , triumphos & Panegy-
 res adornabit ; ac quocunque loco
 aut tempore perorandum , fidelis
 ubique

AD LECTOREM.

ubique lateri tuo adharebit Sate-
 les. Potuisset, fateor, hic quidem
 inter privatos adhuc delitescere
 parietes; Ast multorum ad divul-
 gandum stimulatus precibus &
 post extortum à me Opusculum,
 agre ac vix tandem persuaserunt
 ut luce & Sole dignari fuerim pas-
 sus. Editum tamen non ut laurum
 exinde aucupari somniem, sed ut
 meum cum primis studium ac desi-
 derium, quo juvenibus prodesse
 adnitor, promptus exhibeam; tum
 quoque ad refranandam obtrecta-
 torum malitiosam linguam, qui
 plenis convitiis plaustris fa-
 mam obruere machinantur eorum,
 quibus, quod bene vivam, totus
 debeo: Vos ego compello Patres S.I.
 Reverendissimi, erga vos gratus
 ut sim publico testari scripto adgre-
 * 5 dior

P R Æ F A T I O

dior dum hoc quaecunque grati
 animi monumentum vestris non
 morituris nominibus erigo: vestrū
 est, & à vobis accepi; quid mirum
 itaque si acceptum cum aliter ne-
 queam, submisſe reponam, majora
 daturus poſt hac, ſi Deus vitam: Tu,
 Lector amice, Lac illud Jeſuiti-
 cum, quod ſic contumelioſe Livor
 venenoſum appellat, ego vero ſalu-
 tare (utinam largius hauſtum) au-
 daçter affirmo, æqui bonique con-
 ſule ac nefariis hiſce ſuffragationi-
 bus, quibus à congreſſu Viri honeſti
 eos arcere muginantur qui Palladi
 militarunt feliciter ſub tam clariſ
 & jam dictis Ducibus, cave adſti-
 puleris. His ergo potiſſimum ratio-
 nibus motus atque permotus Opu-
 ſculum noſtrum divulgavimus &
 quod Cicero tribus de Oratore li-
 bris

AD LECTOREM.

bris sparsim fuse doctèque scribit, nos in Compendium colligere attentavimus ac solitorum tradi ab aliis præceptorum Iliadem, nuce, quod dicitur occludere. Semper enim utilius posituros operam existimavi Præceptores, si scriptam breviter artem praxi & exercitio curarent altius discipulis instillare, quam si vacuis relictis animis chartas liberaliter impleant, quas deinde studiorum pertæsi cum uberrimis scientiis vel ad piper, vel si honestiore agunt decreto, ad sclopetam condemnant. Certè ruina Memoria scriptura est, & quod chartis custodiendum commendavimus de illius quasi possessione securi, plerumque segnius animo infigimus, atque ita cursim, sive cum tempore effluit, sive facili aura derasum insidiantis
semper

P R Æ F A T I O

semper oblivionis æternum dissipatur. Porro nos sapientes, sero Phryges, cum post laborem denique vacuas fructuum manus experimur, tunc primum operam & oleum periisse intelligimus. Non scriptio igitur prolixa sed stylus & usus dicendi nobis magistri erunt: & sicut loquendo loqui didicimus, ita frequenter inveniando invenire, disponendo disponere, eloquendo eloqui, perorando Oratores fieri perdiscemus. Sileat quoque tamdiu hic læsus lumine Zoilus, qui honesta quæque parco libasse oculo satagit, & mox recedit, tamquam canis, ut dicitur, ex Nilo qui bibit, cum tamen aut plenam pertere viam ad Cretam usque deberet aut plane non ingredi, nec scholastica duntaxat esse identidem

AD LECTOREM.

*dem oblatret, donec admiranda de-
mum sua in Scenam producat Ope-
ra. Nostro interea labore, Lector
honorande, fruiere feliciter, & si
nihil invenias quod probes, cona-
tum saltem non improba; Vale.*

In Clarissimum

Ingeniosæ Magistrum Eloquentiæ

GEORGIUM BECKHERUM.

ET sapere & fari qui scit, decus illius ingens.
Tu majus tibi, qui scisque docesque, paris.

BARTOLDUS NIHUSIUS.

An Herrn George Beckhern/

Als er seinen auf jede zeit und gelegenheit
gerichteten Redner heraus gab.

Die Römische Sirene /
den Redner von Arpien/
siht man so manche Söhne
durch seinen mund erziehn ;
doch merck' ich/ daß nicht einer weis
zu reichen bis an diesen Preis/
den hier Herr Beckher hat erlanget/
und mit der Weisheit laube prauget.

Er zengt in allen dingen
wie wohl! zu sprechen sei/
lest bald die rede schwingen
in frohe fräueren/

bald

bald in ein kläglichs leichen wort/
bald geht sie aufgeblasen fort
und über-prächtig/vol von sprüchen/
bald kömt sie glümpfflich hergeschlichen.

Nuhn mus ein öhl-zweig liegen
üm sein noch frisches haar/
so manche feder fliegen
mit Ihm zur Sterne schaar/
und Ihu hin-setzen/wo man sieht/
daß sich die sterblichkeit enzicht/
denn wer was tüchtigs stift/der lebet/
so lang' ein stern am himmel schwebet.

Quisquis amat doctis animare *Negotia* verbis,
Et non obicuiâ *rem* breuitate loqui,
BECKHERVM lustret, cui dives gratia fandi
Præsto est, & prompti floridus oris honos.

Tumultuante calamo scribeb.

PHILIPPUS CÆSIUS.

Quis

*Quis liber Ausoniae, Fabio surgente, Cathedras
 Occupat, & mediam prosilit in Caveam?
 Quis liber eloquio facil. in se ferre parato,
 Flumine & ingenii, qua patet, ire docet?
 Nempe Tuus, Beckhere, labor, vigilataque cura,
 Doctrinae pulchrum non trivialis opus.
 Hactenus ingenti linguae cultura labore
 Constitit, & Latio sat fuit ore loqui.
 Sunt quibus irata corraditur omne Minerva,
 Sunt quibus sermo, voxque Venusque negat
 Ingeminant multi, rerum sine pondere, nugas,
 In quibus officium nil nisi lingua facit.
 Ore quod & docto loquimur, Beckhere, desertoque
 Insuper & prompto, muneris omne Tui est:
 Isti & meditata quidem celebris facundia Tulli,
 Si c subita tentet, nullus (opinor) erit.
 Ciceronii non est tam praestans lingua Periclis
 Ni prius Ingenium verbaque resque paret.
 Nunc a Lugdunensem nemo pallebit ad aram
 Fluminis aut ferule non metus ullius erit.
 Perge labore annos & famam extendere nomen;
 Posteritas Laudem dicere docta, dabit!*

^a Sermonis gratia b c Voces Tacito usurpatae

^d Meminit Suetonius in Caesare & ex eo Livialis, Sit. . .

L.M.Q. scribebam

Amico Honoratissimo,

LEIDÆ 12 Augusti

**GEORGIUS WOSEGINIVS,
 Region.**

Quale

QVale sit hoc Scriptum nostri, bone Lector,
amici:

Vis dicam? tale est, quod pia Musa probat.
Quod doctis placuit, (nam nos veneramur & il-
los)

Quod Musis; cur non & Tua Musa probet?
Scilicet omnigenâ dotatus Palladis arte
digna suo nobis exhibet ingenio.

*Doctrinâ & Eruditione Clarissimo D. Auctori,
GEORGIO BECKHERO, Amico &
conterraneo suo suavissimo hoc qualecunque
sinceri amoris testimonium*

L. M. Q. apponit

Amstelredami A^o 1650. d. 15. Aug.

GOTTFREDVS ZAMELIVS,
Frid. Fil.

Π Ρ Ο Σ Φ Ω ' Ν Η Σ Ι Ν

Ad Lectorem

Quem legis & laudis, merito laudasse teneris,
Auctoris doctum, Lector, Amice, Librum.
Aurea qui dulci præstat documenta loquendi
Mimare: quæ mores arte probare vales.
Mutasse iuvat, sed plurima nosse iuvabit,
Quæque perorandi mœnna ferre studes.

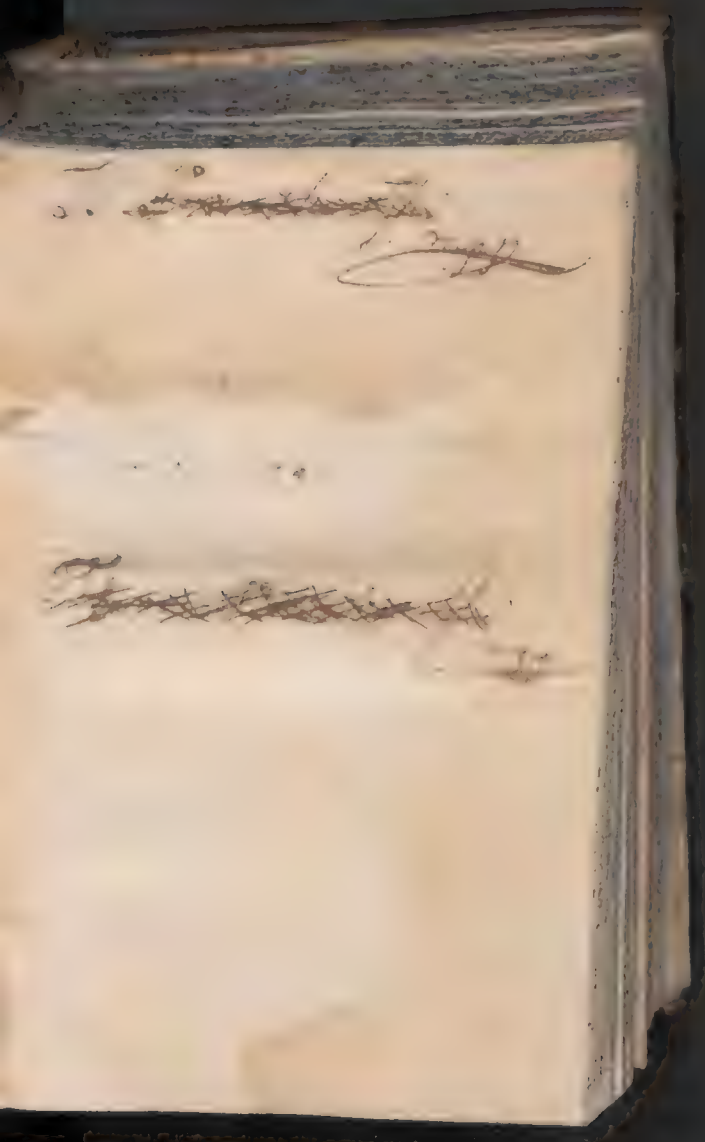
Vi

Ne tibi docta fluant tacito de pectore verba,
Ingenium doctum pagina lecta dabit.
Prompta perorandi quo sit tibi facta facultas;
Solus, in artificem qui dabit; usus erit.
Sanior ut sensus, foret ut tibi copia fandi;
Innumeris numeris porrigit Author Opus:
Vt quoque doctiloqui magnus cumuletur aeris,
Insignem gazam Lectio docta dabit.
Magna equidem res est Divino munere lingue
Doctum animi sensum prodere posse suum.
Cetera cum careant animantia bruta loquendi
Munere; soli Homini gratia tanta valet.
Accipe, quisquis ades, gratanti nomine vultus,
Quod tibi non falso munere fertur; Opus;
Imbibe quanta vales, studiis & discito amare
Doctis sonum lingue, suavis sonumque decus;
Sedulus &, quantum concedit temporis ætas,
Scripta diserta Viri volve, revolve manu:
Sic tuus ingenii splendet floribus Hortus
Doctus odoriferis; semina docta ferens:
Sic tua per totum florescet: Gloria mundum;
Viret & ingenii Laus, Honor, atque Decus.
Te quoque, Pistori, Doctorum nobile Lumen,
Ingenium doctum Dogmata sana probant.
Perge bonam famam doctis extendere scriptis.
Sic tua perpetuum Nomina Docta manent.

his & ꝑncipias itaꝑoneb.

IOHANNES KLAGE.

ARGV.

Thomas Talbot
~~and the other party~~

~~John Talbot~~

ARGUMENTUM

*Trium De Oratore Librorum
Ciceronis & nostri Opus-
culi Dispositio.*

Nductis ad morem dialo-
gi loquentes personas Li-
cinius Crassi, M. Antonii,

Mucius Scaevolæ & a Cicero.

Lib. 1. liorum docet Cicero in Primo Li-
Lib. 2. bro Materiam artis Rhetoricæ, Na-
Lib. 3. turam ejus & Imitationem: In Se-
cundo tractat Inventionem, Dispo-
sitionem & Memoriam: In Tertio
Elocutionem & Pronuntiationem.
Nos Doctrinam Ciceronis non Or-
dinem sequuti, BREVIARIUM

nostrum in duas partes distribue-
mus: In *Prima Parte* docebimus
generaliter *Invenire, Disponere, E-*
loqui: In *Secunda Parte* ad tria
dicendi genera *Demonstrativum,*
Deliberativum, Induciale eaque
Citationes quæ ad hæc genera perti-
nent, descendemus. Et verendum
licet ne in *Secunda* hac Parte mo-
ram nobis ubertas materiæ PRÆ-
PARATIONEQUE scribendarum volun-

A

tas

tas incipiat, brevitati tamen studebimus ut promissæ numquam obliviscemur.

PARS PRIMA.

De Inventione, Dispositione & Elocutione.

Elo-
quentiæ
Studio-
so tria
difficili-
um
diffici-
lia.

TRia Eloquentiæ Candidato
difficilia obveniunt; *primò* ut
habeat quod dicat, & hoc docet IN-
VENTIO: *secundo* ut sciat quo or-
dine dicat; & hoc docet DISPO-
SITIO: *tertio* ut ornate ac venuste
dicat & hoc docet ELOCUTIO.
Distincte ergo de his Tribus præci-
piemus, distinctis Capitulis: Nam
de MEMORIA & PRONUN-
CIATIONE utpote iis, quæ à
natura melius, & usu habemus aut
nihil a ut aliquid breviter.

C A P U T I.
DE INVENTIONE.

V T clarius procedamus de *In- Inven-*
ventione, quaestiones aliquot dis-
movebimus.

QUESTIO PRIMA.

*Quid scripturus Orationem invenire
debeat?*

RESP. I. Ante omnia scopum
Orationis invenire debet ad quem *Inveni-*
in omnibus collimet, hoc est; debet se quidā
certam propositionem sibi praefige-
re & excogitare, ad quam omnia
dirigat; alias caecis oculis natanti
similis erit, qui brachiorum plau-
su multum fatigatur & parum pro-
ficit eo quod litus quo debeat ten-
dere non videat.

Ex materiis vero occurrentibus *Quae*
ea semper eligenda est, quae apta est *materia*
tempori, utilis, selecta, quae non *eligen-*
sterilis, non difficilis, Auditorum à *da.*
captu non aliena.

In genere *Exornativo* invenien- *In De-*
da materia gravis, magnifica, plau- *mon-*
sibilis: Quare cum *Virgilius* Culi- *Arativo*
cem, *Catullus* passerem, *Plittacum* *genere.*
Statius, *Majoragius* Lutum, Ovum

Puteanus, Ebrietatem alius, alius pediculus & pulicem, scabiem & quartanam febrim alter laudavit, exercitii gratia & ingenii factum arbitrare: Ceterum si quis talia serio ageret apud prudentes risum & puerilitatis notam incurreret.

In Deliberativo & Iudiciali.

In *Deliberativo* & *Iudiciali* talis quaestio accipienda est, qualem necessitas requirit & Auditorum capacitas exigit.

Inventio unde proveniat.

Inventio porro provenit pulchra quidem ab ingeniosa natura, ea tamen quæ eruditione non careat: Nam *Eruditio* parens est & nutrix inventionis; quapropter si facile & pulchre invenire vis, scito Historias gentium, consuetudines, tabulas, Apologos, Sententias, Hieroglyphica, Apophthegmata; Nam ex his non difficulter aliquid quod in rem tuam erit eruere poteris.

Oratores moderni acuti gaudent inventionem legere sequi.

Observe verò Oratores & Historicos maximè hisce temporibus laborare ut *acutam* inveniant *Propositionem*. *Acutam* vero *Propositionem* vocant illam, quæ sub *Allegoria* infertur, quippe sensus simplex est & antiqua veritas, sed nova veste incingitur, hoc est; sub *Allegoria*

Pars I. Cap. I. Quest. I. 5

goria simplicitas tegitur, quam è
verbis contextam vestem si detraxe-
ris, nudam, apertam & simplicem
cognosces: Exempli causa; *Istius*
Propositionis Allegoricæ; Castra vo-
bis metabor Auditores; Sensus sim-
plex est; Bellum vobis suadebo. Et
illius; *Togam laceratam hodie con-*
suam Audit: Veritas nuda est: Pa-
cem vobis post bellum suadebo. Tales
propositiones argui non possunt;
sed cavendum ne affectatae sint, le-
ves, & scurriles vel nugatorio nixæ
fundamento, Gravitas siquidem
Oratorem decet: Illi tamen, qui
primum discere incipiunt assuescant
simplices & apertas invenire propo-
sitiones, argumentaque facilia &
clara conquirant; sic enim brevi
proficient: & ad propositum loqui
discent. Hoc ubi didicerint facile
pro suo quisque ingenio assurgat.

RESP. II. Ubi propositionem
invenerit, debet argumenta invenire
quibus propositionem stabilire
possit ut apud Audit: sibi fidem fa-
ciat. Est autem Argumentum proba-
bile Inventum ad faciendam fidem,
hoc est; Est Causa, qua Orator suam
propositionem veram esse suadet.

Argu-
menta
invenien-
da post
propo-
sitionem
inven-
tam
quibus
hec ipsa
sustul-
latur.

Argu-
menti
dupli-
cia.

Dixi probabile Inventum, quia duplicia sunt Argumenta, alia certa, evidentialia, necessaria, quæ prorsus convincunt: *Vt Petrus non est bestia, quia est rationalis.* Alia sunt probabilialia seu p. f. alio. lia, suntque argumenta popularia, habentia speciem veri, hoc est quæ videntur esse vera propter hominum opinionem, vel propter similitudinem quam habent cum veritate, vel propter even-

Orator
argu-
menta
popula-
ria ad-
hibeat.

tum: Et talia præcipue Orator conquirere debet, non quod necessarius demonstrationibus uti non possit, sed quia plerumque populares propositiones facit quæ carent demonstrationibus: vel quia cum populo agit, qui facilius movetur his, quæ ingenio & consuetudini suæ magis accommodata sunt, quam demonstrationibus, quæ difficulter a rudioribus intelliguntur.

Argu-
menta
in Lo-
cis qua-
renda.
Loci
dup.

Porro Argumenta in *locis* quaerenda sunt; *Loci* enim sunt domicilia & palatia eorum, & hi quidem duplices, *Intrinsicæ* & *Extrinsicæ*. *Intrinsicæ* vocantur, quod in re proposita lateant: *Extrinsicæ* vero seu *assumptæ* dicuntur, quod extra rem sint, & ab extra assumuntur. Sunt hi,

hi, præjudicia vel iudicia, testes, leges, tormenta, tabulae, auctoritas, exempla, hieroglyphica, apophthegmata, tabulae, mores gentium, antiquitates &c : De *Intrinsicis* utpote rerum fontibus hic breviter agendum.

QUÆSTIO II.

Quomodo argumenta in Definitione sint invenienda?

RESP. Definitio est oratio explicans quid res sit, apud *Dialecticos* constat communiter genere & differentia seu uno nomine generali, quod rei definienda & multis aliis est commune, & altero nomine quod huius solius rei convenit, quæ definitur. v. g. *Homo est animal rationis participans*. Oratores rarissime utuntur tali definitione, quia parvam porrigit copiam, sed alios habent modos res explicandi, quorum aliquos enumero.

Primus est, per partes rem describere, quod tuse sit & orate, sed descriptio potius quam definitio dicenda est. Exemplum dat *Causinus* *Papilionem* sic describens : *Papilio animalculum est, ut in urbi-*

Argu-
menti
in defi-
nitione.

Modi
aliqui
inveni-
endi
r
guo
s
raia
defini-
tione.

Primus.
Capi-
tulis
descri-
ptio e-
legan-
tissima.

In Eto
quædam
sunt
& pro-
fana.

bus rarum , sic in agris frequens , corpus illi plenum , tenerum , molle , flexile , paulatim in exiguam longitudinem gracilescens , cui super-sparsus teneræ lanuginis decor efflorescit , exstant veluti porrecta minutissimis filis cornua , quæ inter micantium oculorum jucundus fulger irradiat ; sed præcipuum in peninis miraculum , quippe supra tenuis corpusculi modulum gemmant floribus , nitent purpura , auro micant , stellis radiant : his veluti remigiis libratus in aërem volitat ludibundus & ad singulas pene stirpes adherescens , modo delicatissima proboscide foliorum succos pabulatur , modo molliter quiescit inter odorum delicias , modo redintegrato volatu superbius emicat & insultantium puerorum manus , sexcentos in aërem Meandros pingens , eludit.

Secundus.

Secundus est per effecta , quæ à quatuor causis profluunt : Et hic modus fusus est ; cavendum tantum , ne leves effectuum minutia conglobentur. Sic Ebrietatem descripsit D. Ambrosius : Ebrietas est incertivum insania : fomentum libidinis,

Ebrietas
detestatio.
ptio.

Pars I. Cap. I. Quest. II. 2

dinis, venenum sapientiae. Hæc sensus hominum mutat & format, per hanc fiunt ex hominibus equi adhiu-
nentes &c.

Petrarcha.
cua.

Sic Petrarcha Formam: Forma Formæ
est velum oculis, laqueus pedibus, leti-
alis viscus, hand facile vera discernere, seu virtutem sequi poteris, seu in
altum evolare animo, detinuit enim
forma multos ad honesta pergentes.
Et alibi.

Forma est hostis domesticus,
blandus raptor temporis ac quietis,
perpetuus tortor, tormentum libidinis,
& sine virtute sola, infaustum a-
nimæ pondus & tristis ludibrii insi-
gne.

Tertius est per similitudinem, Tertius
non ita uti communiter similia tra-
ctare solemus per particulas Sicut, Per si-
quemadmodum &c. Sed his omis- militu-
dinem.
simpliciter affirmando sine compa-
ratione, verbi gratia; Quid est vita
nostra? est forum in quo venditur &
emitur, in quo alter fallit alterum
& singuli in rem suam attentissimi
sunt, & nemo non suæ erumene in-
vigilat: Est fabula, in qua suam
quisque peragit personam, hic Regis, ille
Rustici &c.

Quar-
tus, Per
Syno-
nymiam.

Quartus est per Synonymiam
res explicare. Exempli causa; *Quid*
est aliud *Lilium* quam terre ornamen-
tum, plantarum gloria, oculus florum,
pratorum gemma, agrorum sidus,

Lilium. quod sic terram exornat, ut *Cælum*
Stelle, ita floribus adflat lumen, ut
Iaspis aurum, sic oculos exultat,

Sciulus
qui-
dam.

ut *Sol* unversum. Et apud *Causi-*
num *Sciulus* quidam se floride de-
scribens contra *Ciceronem*, sic ef-
fect. *Ego* sum *Oratorum Lusiniola*,
Elegiacorum Oler, *Epigrammatista-*
rum Psittacus, *Lyraorum Graculus*,
Comicorum Pavo, *Tragædorum Stru-*
thio: deinde mecum isto *Arpinate*
comparate, *Adamantem* cum vi-
tro, gansape cum holoserico compara-
bitis.

Quin-
tus, Per
causas.

Quintus est per Causas à qui-
bus fluunt *Efficientia*, quales sunt; *Ma-*
teria, *Forma*, *Efficiens*, *Finis*. ver-
bi gratia; *Dædali manu exstructum*
edificium est, de vivo & secto lu-
pide, forma orbiculari, cæli inju-
rias non propulsat solem, sed exone-
randi curis animum & oblectandi gra-
tiam continet maximam; *Cælum* prope
terrestre ducres, ita venustate non ab-
ludit.

Edifi-
cium
Dædali
manu
exstru-
ctum.

Pars I. Cap. I. Quest. II. II

Lib. 3. Epigram. Sextus est per negationem; Quando primo ostenditur; quid res non sit, deinde dicitur quid sit; Sic Bahusius Amicum describit:

Sextus,
Per negationem.

Non nulla vox Amicus est, non cassa nux, Amicus.

Non amabilis risus, non blandi nictus,

Non ocelli ludii &c:

Cernitur Amicus Amore, more, ore & re.

à l'ennemi. Septimus per adjuncta & proprietates; Sic Christus Dominus definitur: *Assertor humane libertatis, sanctitatis Magister, alacritate perceptor, Præceptor, Fons perennis virtutum omnium.* Sic Salomon describitur: *Magnum ræd sapientia humane miraculum & oraculum Salomon, cæli discipulus, orbis universi Magister.* Septimus, Per adjuncta & proprietates.

Ab eodem. Sic Homerus: *Ingenium felix Homerus, scientiarumque fons Homerus, & humane terminus admirationis, quæ antiquitas veneranda, ore patulo vomentem ita representavit, ut defluentes ab eius ore liquores & flores in amplis & canistris colligerent Philosophi, Imperatores, Orationes, Astrologi, Poetæ, Pictores.* Homerus.

Octavus,
Per
conten
tionem
ironi-
cam.

Octavus per contentionem ironi-
cam, quando res secundum quo-
rundam opinionem definitur prius
ironice, deinde remoto joco gravi-
ter ex propria mente explicatur.

Qui O-
ratori
utilissi-
mus.

Hic locus definitionis Oratori
non ad probandum solum utilissi-
mus est, sed etiam ad amplifican-
dum venustissimus; sed quia ingenia
nostra non semper apta sunt ad in-
veniendum, juvet interdum ex pro-
bati Authoris loco occasionem su-
mere. Quis enim nesciat, quantum
orationis fundendæ campum ape-
riat una interdum pulchra *Metapho-
ra* vel *Allegoria* apud Authorē lecta.
Itaque definitiones selectas aliqua-
rum rerum hic subjungam, quibus
provocatus, in aliis materiis, simile
quid attentabit diligens exercitator.

Definitiones aut si mavis De- scriptiones varia.

Homo.

Homo est fortune *Lusus*, *inconstan-*
tia imago, corruptionis *speculum*, tem-
poris *spolium*, mortis *mancipium*, versa-
tile *sepulchrum*, fragile *simulacrum*, *weg-*
tenuis umbra, *umbra somnium*, *spirans*
cadaver, *viva mors*, *pila qua ludit*
Deus.

Plautus.
Aristot.

Tris-

Thra-

Idem.

Thrasylbulus multis victoriis & Thrasylbulus.
triumphis inclitus, in magnam apud
hostes invidiam incidit, & captus ab
iisdem cute exutus est & abjectus,
Amici quæsiuerunt occisum, & ex
sanguine corpus agnoscentes, ita
hominem cum lamentis describe-
runt: *Quid est Homo, nisi ampulla*
Sanguinis, consecrata Religioni, Pa-
trie, veritati.

Homi-
nis de-
finitio-
nes va-
riæ.

Trisme-
gist.

Homo est magnum miraculum.

Pythag.
Plato.

Homo est Deus mortalis.

*Hominem divinum genus appelli-
vit.*

Ploti-
nus.

*Hominem universum quoddam no-
minavit.*

Gregor.
Pont.

*Hominem universam creaturam vo-
cavit.*

Diector
gallus.
Gallus.

*Adulator est amicus in obsequio, Adula-
sed hostis in animo, comptus in verbo, tor.
sed turpis in facto, latus ad prospera,
fragilis ad adversa, facilis ad huma-
na, diffidens ad honesta & semper
mendax.*

Marfil.
Ficinus
L. Ep.
Stol.

*Domus Regia Principis sit Dei Domus
Templum, prudentie oculus, libra Regia.
iustitiae, fortitudinis sedes, regula
temperantiae, honestatis exemplar,
charitatis splendor, fons gratia-
rum, Musarum chorus, Oratorum*

Poëtarumque Gymnasium, Philo-
sophorum Theologorumque Sacrum,
prudentum Senatus, primum lite-
ratorum, pauperum mensa, bono-
rum spes, innocentium refugium, o-
mnium miserorum tutissimum presi-
dium.

Scien- Fingunt Poëtæ convocatas olim
tia de ex præscripto Minervæ Scientias &
finiunt jussas hominem definire, sic cepille:
homin DIALECTICA; Homo est bre-
ve Enthymema, pro antecedente ha-
bet ortum, pro consequente interi-
tum. ASTROLOGIA sic; Ho-
Astro- mo est quasi Luna mutabilis, quia
logia. nunquam in eodem statu permanset
sed semper ad corruptionem tendit.
Physica. PHYSICA ita, Homo est animal
rationalis mortale. MATHEMATI-
Mati- CA sic; Homo est veluti Figura spa-
matica. rialis, ab eodem quo incipit puncto in
idem terminatur. Sic Homo de ter-
ra initium sumens in terram tandem
redigitur atque ad eam de cinere in
Rhetor- cinerem. RHETORICA sic, Ho-
rica. mo est Oratio cujus Exordium est
nasci, Narratio dolere, Epilogus
mori: Orationis hujus figura sunt ge-
mitus & fletus, vel gaudium fletu de-
terius.

Per-

Pars I. Cap. I. Quest. II. 43

Mar-
celin.
lib. 7.

Persarum Rex Sapor in Epistola Sapor.
ad Constantinum sic se descripsit :
Rex Regum Sapor, particeps siderum,
frater Solis & Lune Constantino fra-
tri Salutem.

Drexel.
in Pro-
cedendo
eterni-
tat.

Soldanus in literis ita : *Salaman-* Solda-
der omnipotens ante Carthaginem Do- nus.
minus Iordanis, Dominus Orientis;
Dominus Bethlehem, Dominus Pa-
radisi, Praefectus Inferni; maxi-
mus Imperator Constantinopoleos,
Dominus aridae ficius, Dominus quae
Sol & Luna meant, Protector primi
Iohannis Sacerdotis, Imperator, Rex
Regum, Dominus Christianorum, Ju-
deorum, Turcarum, Amicus Deo-
rum.

Quidam Poloniam sic descripsit: polo-
Clarum Regnum Polonorum, est nia.
Caelum Nobiliorum, Paradisus Iu-
deorum, Purgatorium plebeiorum,
& infernus rusticorum, aurisodi-
ni advenarum, causa luxus scemi-
narum, multis quidem dives lanis,
semper tamen egens pannis, & co-
piam lini ferit, sed externam telam
quaerit, merces externas diligit, do-
mi paratas negligit, caro emptis
gloriatur, empti parvo asperna-
tur.

Mun-

Mundus. *Mundus est choreus constans ex binet: longa & brevi; longa nimirum fati- in Schol. gatione & brevi mercede. agrov.*

Princeps. *Princeps est assula Deorum. Hero- Iovis administer, Caput omnium & dian. l. i. Muscius peritus. Plu- tarch.*

Pater & pastor populi; Lex viva. Xenophon. Pictor Republicæ. Cicero. Subditorum tutor. Plinio.

Rex. *Princeps est Medicus Patriæ. Seneca. Rex in Regno est sicut pluvia in ter- Arist. in ra, quæ est Cæli benedictio, terræ vita, Epist. ad viventium iuramen. Alex.*

Alius quispiam; Rex est ignis ad M. quem nec prope nimis accedendum, nec longe nimis recedendum; Nam si prope accedas adureris, si longe recedas, non calefis.

Papis. *Quidam in Nomenclatura politica panem ita: Papis est omnibus omnia.*

Christiernus verò Rex Daniæ; Papis est remus regni. Hic Rex in stemmate habuit cimbam cum remo in cuius manubrio papis erat, cum inscriptione: Et pangit & frangit; scilicet papis frangit hostes, pangit amicitias.

Butyrum. *Butyrum mane est aurum, meridie Binetus in Schol. argentum, vespere plumbum. agrov.*

Pecu-

Castido-
rus.

Pecunia est nervus belli, ferri lima Pecunia est aurum, ferrum hebescit quod aurum non exacuit.

Socrus.
tes.

Pulchritudo corporis est exigui temporis Tyrannis. Pulchritudo.

Thon.
Phrast.
Carnead.

Pulchritudo est silens fraus.

Regnum sine satellitio est pulchritudo.

Diogenes.

Pulchritudinem vocat litteras commendatitias.

Hieronymus.

Linguam & calamum sic describit: Quid lingua nisi loquens calamus; Quid calamus nisi lingua tacite clamans, illa Spiritu, hic atramento utitur, illa scribit vocibus, hic clamat litteris, illa auribus locutione, hic oculis descriptione. Lingua & calamus.

Lib. E-
ligr.

Pulex est parasitus (inquit Bahus) opes sunt sanguis, non te linquet, opum dum tibi sanguis erit. Adulator.

Politicus est animal antiqua spirans, Politic nova moliens, in exteris se volutans, presentia vix animadvertens, linguam gerens à mente alienam. Politicus.

QUESTIO III.

*Quomodo argumenta inveniendæ
sunt ex partium Enumeratione &
Notatione.*

Argu-
menta
ex par-
tium e-
numer.
quom.
inven.

RESP. I Partium enumeratio, est rei in suas partes divisio, ut si di-
vidas vit in humanam, in pueritiam, adolescentiam, juventutem, virilem
aetatem, senectutem. Sumuntur ve-
rò hic partes late, scilicet pro omni
eo quod sub generali continetur,
sive hoc generale genus sit, sive to-
tum.

Argu-
menta-
tio tri-
plex à
part. ad
Totum.

Tripliciter à partibus ad Totum
argumentamur, 1. ut omnibus af-
firmatis partibus totum affirmetur:
*Ut si probes totam domum vitrosam es-
se, divides domum in parietes, tectum,
laquearia; & ostendes singula vitro la-
borare: 2. Ut negatis omnibus par-
tibus, totum negetur: sic si probare
velles nusquam mittendos esse Liberos
peregrinationis causa; diceres nec in
Italiam, nec in Galliam, nec Hispa-
niam mittendos. 3. Quando rejectis
omnibus partibus una aliqua affir-
matur: ut aut amat, aut odit, nihil
est tertium, non amat verò, oderit ergo
necesse est.*

Tra-

Tractari solet hic locus venuste
per Interrogationem, per Repeti-
tionem, per Subjectionem, per Præ-
teritionem, per Apostrophien; Pro
Exemplo placet hic formosam her-
ti descriptionem per partes appone-

In Dre-
scia
Nicta.

re: Hortus erat amœnissimus & pro-
pe Paradisi æmulus, stabant scio-
rum germine reuidentis arbores, quæ
cum hilari odore gratas diffunde-
bant umbras, & clementi brachio-
rum motu, dulces susurros obsibila-
bant, has inter loquax rivulus &
omni cristallo nitidior errantibus lu-
debat aquis & querulo rere lapil-
los vexabat: unde pene musico con-
centu pulsabatur: Vtrimque flores,
& copiosa Zephyri familia, hinc è
viridi prato argentea ridebant li-
lia, illinc purpurascentes rose pro-
micabant, istinc narcissorum ni-
vem & ebur, hiacinthorum san-
guis & aurum acuebat, ventulus ab
omni parte placidissimus adspirabat
&c.

Horti
Elegan-
tia
descrip-
tio.

RESP. II. Notatio seu Ety-
mologia est vocabuli interpretatio
quæ inquirat originem verbi & si-
gnificationem. Ut Senatus à Seni-
bus dicitur. Hæc Etymologia apud

Argu-
menta
ex No-
tatione,
quo-
modo
inve-
niend.
& quid
sit.

Gram-

Hic locus à Notatione valet non tantum ad lepores orationis, sed interdum fecundam orationi vel concioni porrigit propositionem.

QUESTIO IV.

Quomodo argumenta inveniend
da ex Conjugatis, Genere & Forma.

RESP. I. Conjugata illa di- Conju-
cuntur quæ sunt ex verbis ejusdem ^{gata}
generis. *hoc est*; sunt plura verba ^{quid?}
quæ ab uno orta varie inmutantur;
uno verbo, sunt primitiva cum suis
derivativis: *Vi Sapientia, sapiens,*
sapienter &c.

Ab his ita argumentatur. *Si pius* Argu-
amatur & pius amari debet. Si stultitia menta-
plenus est, quid nisi stultia esset. ^{tio ab} *Si*
homo es, cur errare, quod humanum est, ^{his.}
immortali pœnitentia diluis? Et tu ho-
mo es, qui omnes humanitatis cancellos
egressus, non unam moribus refers
belluam. Erudite Bahusius: fient au-
rea secula, aufer aurum: nam sunt
ferrea secula propter aurum.

Differunt Conjugata à Nota-
tione, quia in Notatione explicatio
verbi fit; in Conjugatis tantum in-
flexio.

flexio, derivatio & variatio casuum spectatur.

Genus
quid.

RESP. II. Genus est quod habet multa sub se specie seu naturis diversa : ut *Ars est genus habens sub se Rhetoricam, Grammaticam &c.*

Species
quid.

Forma autem seu Species est una res ex illis quæ sub genere continentur : *Pt Rhetorica continetur sub arte, est ergo forma.* Locus à genere copiam magnam dat Oratori. Nam hic propositio finita, hoc est, circumstantiis personæ, loci &c. inclusa, ad libertatem propositionis infinitæ reducitur.

Argumentatio ab his duplex.

Argumentamur vero dupliciter a Genere ; 1. quando aliquid dicimus de genere, idem etiam de forma dicere debemus : *Pt si virtus diligenda est, & temperantia diligere debet.* 2. Quando negamus aliquid de genere ; idem de forma negare debemus : *Pt si necessariam militi omnem artem liberalem negas, negabis etiam Rhetoricam militi esse necessariam.*

QUESTIO V

*Quomodo argumenta invenienda
sint in Simili, Dissimili, Contra-
riis, repugnantibus & Comparatio-
ne.*

RESP. I. Similitudo est duo-
rum vel plurium longe diversorum
in aliqua re collatio: hoc est; Simi-
lia sunt quæ non sunt quidem idem
secum, interea tamen habent ali-
quid in quo conveniant. Sic, verbi
gratia; *umbra & gloria diversissime
sunt: In hoc tamen conveniunt,
quod umbra corpus, gloria virtutem
comitetur: unde dictum à Ciccone,
Gloria virtutis umbra est.* Potest
duci similitudo ex factis, dictis, Unde
fabulis, & nulla fere res est, ex
qua duci non possit. Valet ad pro-
bandum aliquando, frequentius
tamen ad illustrandam rem assumi-
tur. Quando communiter dicitur,
omnis similitudo claudicat; intelli-
ge quod non per omnia res rei re-
neatur esse similis, sed satis est si in
aliquo conveniat: Partes similitu-
dinis ligantur passim his particulis:
*Ut, ita, ut sic, quemadmodum,
pari ratione, sunt, non aliter &c.*
Ali.

Aliquando simpliciter omissis particulis ponitur; verbi gratia; *Responsa tua sint sponsa, ira lyra, joci crou, hore more, panegyris mis, dicta edicta*: Pulchre Historicus; *quoties, inquit, mota est sacra Religionis anchora, toties fluctuavit magna Rei-* ^{Strada de bello Belgico} *publica navis.*

Diffimilitudo
quid?

RESP. II. Dissimilitudo est duorum vel plurium diversitas, seu disconvenientia, sicut Similitudo est convenientia.

Argumentatio ab hac.

Ab hac ita argumentamur cum quod uni dissimili competit, alteri competere negamus, & quod uni non competit, alteri competere asserimus, verbi gratia; *Ignavi cives Republice damna non curant, generosi itaque & boni civis est ea propulsare.* Clarius Catullus: *Soles occidere & redire possunt, nobis cum semel occidit brevis lux, nox est perpetuo una dormienda.* ^{Catullus.}

Contraria
quid?
Horum divisio

RESP. III. Contraria sunt quae non possunt eidem rei simul convenire propter eandem rationem; Sic nemo potest in ea re sapiens esse in qua stultus est.

i.
In Adversa.

Dividuntur in quatuor genera & primo quidem in Adversa; haec sunt illa,

illa, quæ sub aliquo generali nomine comprehenduntur & maxime secum discordant, nec in eodem Subiecto se compatiuntur : ut calor & frigus, comprehenduntur sub nomine generali, *Qualitas*. Hæc ad-versa dupliciter sibi opponuntur, vel ita, ut inter ea medium non detur : ut *Virtus* & *vitium* : vel ita ut inter ea medium detur : ut *albedo* & *nigredo* ; nam datur inter ea flavedo, rubedo, &c. Ab Adversis argumentamur bene, si de quo unum illorum affirmamus, de eodem alterum negamus, ut *Siquidem Petrum à convictu meo alienum audis, quomodo mihi familiarem esse ob-jeceris.*

Argu-
menta-
tio ab
his.

2. Privativa quæ significant rem & absentiam rei, in subiecto apto habere eam rem : ut *auditus*, *sur-* *privativa.*
ditas, *lux*, *tenebre*, &c. A Privatio-
corum
ne argumentaberis, quando unum
privatorum de aliquo negabis, &
aliud de eodem affirmabis, ut *pau-* *Argu-
menta-
tio.*
periem optatis mihi, quia divitias invi-
detis.

3. Relata sunt quæ ad se invi-
cem ducunt ordinem : ita *Pater re-* *In Re-
lata.*
fertur ad filium, *Præceptor ad di-*
B sci-

scipulum & simile ad simile. A re-
tis argumentamur, ex vi unius infe-
rendo aliud. v. g. *Discipulus diceris,*
quis ergo tuus est Praeceptor?

4.
In Ne-
gantia.

Argu-
menta-
tio in
iis.

4. Negantia sunt, quorum unum
id affirmat, quod aliud negat: ut
est bonus, non est bonus. A Dialecti-
cis contradictoria vocantur. Argu-
mentum ab iis sumitur: si uno
negato aliud affirmetur aut è con-
tra.

Repu-
gnantia
quid?

Argu-
men-
tandi
regula
ab iis.

RESP. IV. Repugnantia sunt,
quæ secum nunquam cohererent: ut
Cupiditas nocendi cum amicitia. Re-
gula argumentandi ab his, hæc est,
cui convenit unum repugnans, non
convenit alterum: ut si *Petro ani-
mus est occidendi Paulum quomodo
eum diligit.*

Nota
Diffe-
rentiam.

Observe verò quomodo Contra-
ria, Dissimilia, Repugnantia diffe-
rant: Nam Contraria illa sunt, quæ
secum pugnant; Dissimilia non pu-
gnant, sed solum diversa sunt. Re-
pugnantia vero sunt, quando unum
Contrarium ponitur & alterius
contrarii effectus. *Ut amare & no-
cere: nam nocere ex odio profuit, o-
dium vero contrarium amori.*

RESP. V. Comparatio est u-
nius

nus rei cum altera collatio. Est duplex, par & impar. Par collatio est quando duo æqualia secum comparantur. *Ut sefellu te, igitur & me sallet.* Impar collatio duobus modis fit; primo quando argumentamur à majori ad minus: ut *Deus Angelo superbo non pepercit, quomodo homini pariet:* Secundo quando argumentamur à minori ad majus: ut *Vnum scelus impune non tulit, multo magis ergo plura puniet.*

Comparatio
quid &
quotu-
plex?

Argu-
mentatio.

Differt Comparatio à Similitudine quia in comparatione fit duorum collatio respectu tertii alicujus: in Similitudine fit quidem duorum collatio, non vero respectu tertii, sed unum cuique attributam datur. v.g. *Lucius M. Antonio defendere Clodium, cur Cicero non liceat defendere Milonem?* Ecce hic Cicero & Antonius conferuntur respectu tertii nempe defensionis. Hic vero, *sicut infirmi suavitatem cibi non sentiunt, ita improbi vere laudis gustum non habent:* Hic infirmi cum improbis conferuntur, non est vero tertium respectu cuius conferantur, sed & infirmis & improbis, suus gustus corruptus attribuitur.

QUESTIO VI.

Quomodo inveniendæ sunt argumenta ex Causis, Effectis, Adjunctis, Antecedentibus & Consequentibus.

CAUSA **RESP. I.** Causa est id à quo quid, & aliquid quomodocunque procedit : **EST** vulgo quadruplex. Efficiens, quod-plex. Materialis, Formalis, Finalis.

1. Efficiens Causa est, quæ aliquid **EFFICIENS** facit : *Ut Sol diem.* Huc revocantur **CAUSA.** etiam instrumenta & alia, quæ non solum faciunt aliquid, sed juvant tantum facere ; ut *Culamus juvat* **ARGUMENTA-** *scriptionem.* Ab hac Causa sic argu- **TIO IL-** *mentamur, negata causa, negamus* **LUS.** *effectum, affirmata, affirmamus,* *laudata vel vituperata, laudamus vel* *vituperamus.*

2. Materialis Causa est id ex quo ali- **MATE-** *quid fit, seu circa quod aliquid ver- **RIALIS.** *satur : ut ex auro pecunia : Circa res om-* *nes Orator.* Ab hac argumentamur **ARGU-** *sic; data materia potest dari effectus,* **MENTA-** *sublata ea, tollitur; ex meliori vel pe- **TIO.** *jori, melior vel peior.***

3. Formalis Causa est per quam res **FORMA-** *est id, quod est, seu per quam con-* **LIS.** *stitui-*

fituitur & distinguitur ab aliis re-
bus. Ita navis & domus lignea per
diversam partium dispositionem disse-
runt. Ab illa sic argumentamur; Argu-
menta.
data meliori forma, melior res est,
pejori pejor; & res omnis suæ
formæ debet proportionari seu ad-
æquari: Sic quia animus hominis im-
mortalis est, homo immortalia quærere
debet.

Finalis Causa est propter quam Finalis.
aliquid fit; & tria sunt vulgo propter
quæ agimus & facimus aliquid, sci-
licet honestum, jucundum, utile. Ab
hac argumentamur juxta hæc axio- Argu-
menta.
mata; qualis est Finis, talia sunt quæ
destinantur ad Finem. Si Finis bo-
nus vel malus, etiam quæ ad Finem
referuntur bona vel mala sunt.

RESP. II. Effectus seu Effecta Effecta
dicuntur res factæ à Causis. Ab his quid.
argumentamur vel inferendo Caus- Argu-
menta.
sam posito Effectu, vel negando
Causam negato Effectu, vel com- tio ad
hæc.
mendando Causam si boni sunt Ef-
fectus, vel damnando si mali: Loci à
Causis & Effectis copiosissimi sunt
fontes argumentorum.

RESP. III. Adjuncta sunt ea Adjun-
cta alia
quæ cum re sunt conjuncta sed non perfo-
ræ.
B 3 ne-

necessario : Alia sunt personæ, quorum Cicero duodecim numerat ; Nempe : *Nomen, Natura, Victus, Habitus, Fortuna, Vita, Affectio, Studia, Consilia, Facta, Casus, Orationes* ; Adjuncta rei communiter sex dicuntur ; *Locus, Tempus, Occasio, Modus, Facultas, Instrumentum* : Nonnulli ad Septem revocant hoc versu.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

QU I S significat qualitatem personæ, in qua consideratur *natura, sexus, ætas, natio, cognatio, patria, fama, vires, forma corporis, dona animi, virtus, ingenium, &c.* Bona fortune, divitiæ, honor, naturales inclinationes, ut metus, gaudium, voluptas, mores, educatio, magistri, famuli, facta, &c.

QU I D significat negotii quantitatem, grave an leve, heroicum an vile, periculosum, formidabile, &c.

UB I Locum denotat.

QU I B U S A U X I L I I S Significat cum quibus sociis, instrumentis, &c.

CU R significat causam finalem, qua cupiditate, quo fine, &c.

QU O.

QUOMODO modum indicat facti, quam facile quam graviter fecerit.

QUANDO Tempus notat.

Et hic locus fertilissimus est Oratori.

RESP. IV. Antecedentia ea dicuntur, quæ rem antecedunt ; *ut percussisti, igitur sentit.*

Antecedentia

quid ?

&

Consequentia.

Et denique V. Consequentia illa sunt quæ rem necessario sequuntur ;

ut mors sequitur vulnus cordis : Differunt ab Adjunctis, quia Antecedentia necessario coherere cum Consequentibus, Adjuncta vero non necessario conjunguntur.

Ab Antecedentibus argumentamur, posito Antecedente, necessario ponatur Consequentia. v. c. *Vulneratus est in corde, igitur morietur.*

A Consequentibus vero, primo, asserendo Consequens, asseritur Antecedens : *ut magna creatrix est, ergo & plaga magna fuit : secundo, Negando Consequens, negamus Antecedens, ut, mortuus non est, ergo nec in corde latus.*

Argumentatio.

Et hi sunt loci Intrinseci argumentorum : Ceteros si alii porrigunt, vel ex his, vel in his sunt.

*Praxis inveniendi argumenta
ex jam prædictis & enu-
meratis locis.*

Propo-
sitio ex
quibus
constet
Subje-
ctum
&
Prædi-
catum
quid.

Nota quod omnis Propositionis constet *Subiecto*, *Prædicato*, & *Copula*. *Subiectum* dicitur, de quo dicimus. *Prædicatum* id, quod de alio dicimus. *Copula* est passim verbum *Est*, aut aliud conjungens *Subiectum* cum *Prædicato*. E. G. *Clodius struxit Miloni insidias*. Hic *Clodius*, est *Subiectum* quia de illo dicitur: *Insidias struere* est *Prædicatum* quia hoc est, quod de *Clodio* dicitur.

Jam ergo cum argumenta invenire voles, adverte primum bene, quod in propositione tua *Subiectum* sit, & quod *Prædicatum*: accipe deinde *Subiectum* & per omnes locos extrinsecos circui, primo ad *Definitionem*, & quære quid sit, quæ natura ejus, & quomodo ab aliis rebus discriminetur. *Secundo* perge ad *Partium Enumerationem*, & vide in quas partes dividi possit; & sic ultra perge ad alios & alios locos. Semper verò quod argumentum inveneris ex *Subiecto* adnota tibi & cū *Prædicato* con-

conjunge & agnosces an bene tuam
propositionem confirmet ; postea
ubi exhauseris *Subiectum*, accipe si-
mili modo *Predicatum* propo-
sitionis tuæ & cum eo per locos deam-
bula : Vel si res postulaverit & me-
lius judicaveris non divisim cum
Subiecto & *Predicato* sed cum *tota*
propositione simul mente concepta,
adi locos dialecticos & argumenta
quare. Noli vero anxius hære in
singulis locis, sed si in uno non oc-
currat, ad sequentem transi, non
enim facile quilibet argumentum
porrigit, aut si porrigit, non sem-
per solidum est ; Cæterum si scire
voles, utrum argumentum aliquod
ex *Subiecto* an ex *Predicato* fuerit
sumptum, dispone illud in forma
Syllogismi, & si videris *Majorem*
esse certiorē puta sumptum ex
Predicato, si vero *Minor* fuerit ve-
rior, puta sumptum ex *Subiecto*.
Postquam habueris argumenta pro-
bantia propositionem, eadem ipsa
debes in certam Syllogismi formam
ordinare (ut in sequenti capite do-
cebitur) in tres communiter pro-
positiones : *Majorem*, *Minorem*, *Con-*
clusionem, Et tunc rursus eadem

via, quam modo tradidi, pro singulis si res egebit propositionibus rationes quærendæ sunt, quibus ipsæ propositiones roborentur; & ad hoc valent potissimum, *Similia, Dissimilia, Exempla, Apophlegmata, Sententiae*, &c. quæ omnia in promptu habenda sunt. Ut vero facilius obveniat **Inventio**, consulendi libri sunt, qui de re tua de qua dicere vis, scripserunt, inter alios est *Polyantha, Theatrum vite humane* & id genus alii.

QUESTIO VII.

Quid sit Acumen & an Oratori usurpandum.

Quæ-
stione
I. p. f.

Acuta quid sit Propositio, superius indicatum (si probe memini) quam brevissime: Nunc quid Acumen sit & an Oratori usurpandum, discutiendum. Nauseat certe simplicitatem seculum nostrum, & quendam in stylo luxum requirit, ut jam fere Orator non audiat, imo luce non dignus, qui per Acumina vibrare Orationem ignorat. Loquamur itaque de Acuto ut seculo nos accomodemus.

Acu-

RESP. I. Sicut materiale Acumen

men est duarum linearum seu duorum laterum in unum punctum concursus & unio ex uno fundamento proveniens. Ita Acumen metaphorice est concursus seu discors concordia *Subiecti & Prædicati* in oratione. Alii sic brevius definiunt : Acumen est concors discordia seu discors concordia h. e. tunc acute loquimur, quando *Prædicatum & Subiectum* orationis ex una parte secum conveniunt, ex alia vero parte secum disconveniunt. Exemplum habes in *Mattial.*

Lib 1.
Lp-
gram.
13.

*Si qua fides vulnus quod feci non dolet inquit;
Sed quod tu facies hoc mihi Pete dolet.*

Ubi vides *Subiectum & Prædicatum* concordare aliquomodo & discordare : Nam vulnus proprium inquit non dolet, alienum mihi dolet. Discordat quia contra Naturam est, ut alienum vulnus mihi doleat. Concordat vero, quia cum amici vulnus sit dolorem & compassionem ex vulnere ejus capio.

Triplex vulgo Acumen est, contra Naturam, præter Naturam, juxta Naturam.

Acumen
triplex.

Contra
natu-
ram.

Acumen contra naturam est quando conveniunt duæ res dissimiles, repugnantes, contrariæ & quomodocunque oppositæ; seu breviter, quando dispar collatio *Subjecti & Predicativ. g.*

*Mutârunt clementia fidem, prius Eider-
igne calebant* man: lil. 2.

*Omnia, nunc ipso frigus ab igne re-
nit.* tit. 13. 69.

Præter
natu-
ram.

Contra naturam enim est ut ab igne frigus veniat & tamen quia multi Virginitatem igne defende-
runt & libidinis ardorem restinxe-
runt, apte dixit Poëta, *frigus ab igne
venit. Præter naturam* Acumen est, quod non est quidem contra natu-
ram rei nec tamen etiam est usita-
tum & naturale; sic Martialis:

*Delitiae populi quæ fuerant Do-
mini.* Mart.

Iuxta
natu-
ram.

**Quia non est naturale & usita-
tum ut à Domino ad plebem delitiæ
transferantur, non est tamen etiam
repugnans naturæ; dicitur ergo sal-
tem præter naturam. Iuxta natu-
ram acumen est** quod convenit na-
turæ rei, ut Martialis: *In impensis
vit. m. Principis annumeres: Quasi
dicat, vita civilis Principi est m.*

Pars I. Cap. I. Quest. VII. 37
acceptis referenda, est vero naturæ
conveniens, ut Princeps vitam con-
servet civium.

Est ergo Acuminis natura, ut de
Subiecto prædicetur *Prædicatum vel*
contra, vel præter, vel juxta naturam.
Perfectissima vero illa Acumina Perfe-
sunt quæ sunt *contra naturam*, quia et acu-
magna parviunt admirationem; *nimiam*
admiratio autem non potest esse, *quæ* ?
nisi in una re, ut dixi, fiat duarum
rerum quomodocunque opposita-
rum concursus.

RESP. II. Acumina Oratori *Orator*
adhibenda sunt: Nam & Cicero de *adhi-*
claris Oratoribus multos laudat, *beat.*
qui hac in re excelluerunt, & vitu-
perat alios qui nullo Acumine in-
structi fuerunt, & ipse Acuminibus
sæpe usus est. Hominibus tamen Po-
liticis, qui sententiam in Republica *Nota.*
ferre debent, videtur hic lusus inge-
nii, si sit assiduus, inutilis esse; seria
enim ac plana ab eo expectantur,
non verborum joci, tamen nec ille
prorsus omnia negligat, caveat tan-
tum *obscura; nimia, affectata, levia,*
aculeata. Nam si *obscura* sunt quis
intelliget, si *nimia* obscuritatem in-
vehunt, si *affectata* contentum, si

loria risum, si denique aculeata odium parturiunt.

Q U Æ R E S.

Qui sint modi faciendi concordiam discordem Subjecti & Prædicati.

1. RESP. I. Modus est, adponere Epitheton discordans ad Subjectum, sic facit Martialis.

Quis neget curasse te Deorum Lib. 1.
Propter quam fuit innocens ruina. Lib. 2.
 na.

Sic dicitur *Hermes optimus malorum seu optimus malus.*

2. II. Est, adponere ad Subjectum aliud Substantivum discors, sic Poëta: *Tela videbantur, murus & agger* Biderm. erat.

3. III. Est, adponere Catachresin vel in Adjectivo, vel in Substantivo, vel in Verbo. In Adjectivo ponitur Catachresis: ut: *Declior in causis* Idem nulla favilla fuit. 1.2.

In Substantivo Catachresis est si voces *Helemyynam* v. g. *piam liberalis dextra pluviam*, vel *aureum pietatis imbrem in egenos*. In Verbo Catachresis est, si dicas, *hostes belli necessitatem & ardorem aquis accen-*

enderunt. Id est animosius pugnant, quia prope aquas pugnant, ubi fugæ spes nulla.

IV. Est, idem *Prædicatum* de eodem *Subiecto* & affirmare & negare in diverso sensu. Sic Poëta de S. Brigitta formam perdente ut pudorem conservaret: *Et tunc credidit se venustam*, postquam desuit esse tam venusta. Plures modos quique suo observabit genio sedulus.

4.
Modus
eodem
prædi-
cato af-
firman-
do &
neg. in
subje-
cto.

QUÆSTIO VIII.

Ubi invenienda sunt Acumina.

RESP. Bonus fons Acuminis, redundat primum ex Locis Dialecticis: *Definition: Part. Enumer. &c.* Nullus enim fere tam sterilis est, ex quo si rem de qua loqueris circumducas, Acumen haurire non possis. Sic:

Biderm. Quid facimus glaciata gelu si lympha negetur

Ex oculis haustas funus habebis aquas.

Remun- Ubi docet aquam funeream nihil aliud esse quam lachrymas. Sic de da. Magdalena currente ad pedes medici Christi.

*Me precor ah, dixit remorantibus
obviaturbis,*

*Linguite; si morbum discere vul-
tis? amo.*

Longum foret ire per singulos
locos cum exemplis. Scias tamen
quod inter alios maxime locus à
Causa finali, ab *Effectu*, ab *Adjun-
ctis*, à *Contrariis*, à *Repugnantibus*
pro *Acumine* fecundus sit: Hic enim
facile invenitur consentaneum &
dissentaneum aliquid *Subiecto*.

2.
Fons
acumi-
nis.

Secundus fons est *Paradoxum*, hoc
est aliquid insolitum: quale est il-
lud in *Elogio*: *Funtis Legati facies
in veteres statuas & simulacra urbis,
hominum fere animos invitarunt*, id est,
stupere fecit. Ad *Paradoxum* revo-
cantur hi loci ex *facetiis* desumpti,
qui etiam *Acumina* porrigunt, *Pri-
mo Metaphora*, ut *si equum mutila-
tum labris ridere dicas*. *Secundo Pa-
ranomasia*. sic Poëta de homine picto
inter inferos:

*Iunge tuam tabule clamanti, quis-
quis es, aurem,*

Ipsa sibi clamat Vae! tibi vero cave.

3. Etymologia nominis; 4. Nar-
ratio lepida & rara Exemplum habes
apud Mart. de Jure lib. 12, Epigr. 29.

Ter-

Tertius fons est *Documentum morale*. 3.

Fons
acumi-
nis.

Quartus fons est *Ambiguum* cum non ambiguè sumitur; sic Poëta de flagello Christi sanguine purpurato. 4.

Fons
acumi-
nis.

Idem.

Flagrum in Domini tergo protinus erubuit.

Quintus fons est ex figuris Rhetor. & Tropis, maxime Metaphora, Allegoria, Catachresi, Metonymia, Prosopopæja, Transductio casuum, Interrogatio, & Responso, Optatio, &c. 5.

Fons
acumi-
nis.

Et hi fontes Acuminum ab aliis olim tradi solitorum, licet boni sint, nobis tamen nunquam satis limpidi & clari visi: Ideo ex tractatu de Acuto Lyricorum Regis Sarmatici alterius Horatii P. Matthiæ Sarvieri fere easdem praxes inveniendi Acuminis clarius tamen propositas quondam collectas, siquidem placet sine invidia cape.

Praxes aliquot inveniendi acuminis.

Praxes
inve-
niendi

Prima praxis est. quando rei attribuitur apte aliqua magnitudo, moles, majestas, authoritas, amplitudo, vastitas, in sensu tamen dubio,

Acumi-
nis.
Prima.

&

& communiter inter realem & moralem v. g. sic moralis Philosophus acute dixit: *Scævola consecit bellum Seneca inermis ac manus & illa manu truncata reges duos vicit.* Nec illud inveniuntum est de *Attilio*: Nam *Attilius Regulus* cum contra *Pœnos* in Africa pugnaret, ad *Senatum* scripsit, mercenarium suum decessisse & ab eo desertum esse rus, quod *Senatus* publice curavit, dum abisset *Regulus*. De eo ergo sic *Seneca*: *Tanti fuit servum non habere; ut colonus ejus, populus Romanus esset.* Sic & illud *Poëtæ* de morte *Pompeii Magni*:

Sed timuit strato miles ne corpore Magni Lucanus.

Non fugeret, supraque Ducem procumberet orbis. n. 1.

Secunda.

Secunda praxis contraria huic est quando rei magnæ attribuitur parvitas; vel rei pretiosæ vilitas; in dubio tamen sensu inter realem & æquivalentem sic *Seneca*: *Videò, De benedictis inquit, & estimatam lignum Senatoris censu eo pretiosius, quod illud in plures nodos arboris infelicitas torsit.* l. 2. c. 10.

Tertia.

Tertia praxis est quando *Acumen* con-

D. Al-
gust.

continet in se causam de facto vel certe in dubio sensu insinuat aliquā veritatem contrarii effectus : Sic vir ille Sanctus : *Domine, inquit, tu implens sublevar eum, & quia ego plenus Tui non sum, ideo mihi oneri sum.* Est & non leve Acumen, quando alicujus effectus realis datur causa moralis pro vera & reali.

Seneca.

Quarta praxis consistit in ambiguo aliquo verbo, vel sententia, ita ut aliud vere significet, aliud autem intendat significare. Sic cum *Julius Montanus* recitaret carmen suum & incepisset, paulo ante descripto Solis ortu, describere occasum; quidam ex Schola incepit abire & causam quaesitus dixit; *numquid diutius illa audire potui quam ab ortu solis usque ad occasum.* Sic crudelis quoque *Atreus* fratrem alloquitur *Thyestem*, cui incauto filios dederat devorandos. *Hic natos esse crede in amplexu patris, hic sunt, eruntque; nulla pars proles tuae tibi subtrahetur.*

Seneca.
in
T. 3. 3.

Quinta praxis est quando attri-
buitur alicui rei inanimatae aliquid,
quod proprium est rei animatae, ita
tamen, ut totus sensus consilet ex
ali-

aliqua actione ad aliena attributa
rei de qua loquimur. Sic *Plinius* de
quodam post victoriam arante :
Gaudet tellus vomere laurcato & coli Plinius.
victricis Imperatorum dextera fructuum
ubertate superbit. Et super verba
Christi ; Ego sum lux vera. Ergo pi- *August.*
ger surge, inquit, *via ipsa ad te venit,*
& te de somno excitat, surge & ambula.
Loquitur etiam acute, qui res natu-
rales convertit in arte factas. Sic in
nasum cuiusdam :

Si tuus ad Solem statuitur nasus Mart.
hiante

Ore, bene ostendet, dentibus hora
quota est.

Sexta.

Sexta Praxis est, quando aptè id
quod veris personis convenit, attri-
buitur non veris : Sic ille : *Semper Plaut.*
oculatae sunt manus nostrae, credunt quod
vident. Plurimum verò placet hic
modus quando simul & vera & falsa
persona communicant in eadem re :
Sic Augustus Caesar dicebat : *Duas*
se habere filias delicatas, quas necesse est
tolerare, Iuliam alteram, alteram
Rempubicam.

Alter

*Alter adhuc modus hic subjun-
gendus Acuminis inve-
niendi Causa.*

Alter
Modus
elicien-
di acu-
minis,
Com-

Est bonus modus inveniendi a-
cuminis si rem compares cum locis
oratoriis: Triplex autem potest esse
comparatio hujus modi: *Prima est*

paran-
do rem:
Com-
paratio
triplex.

si rem conferamus cum locis singu-
lis separatim sumptis, cogitando
quænam sit rei, de qua loquimur
Definitio, quæ partes, quod genus, quæ
adjuncta, &c. Sic *Romane* & loquentiæ
facile princeps *Consulatum* *Vatini* ac-
te ridet per distributionem partium con-
sulatus. *Magnum*, inquit, *portentum*
anno *Vatini* factum est, quod illo Con-
sule nec *Bruma*, nec *Ver*, nec *Autumnus*,
nec *Æstas* fuerit. *Secunda*, si ipsius rei
unum locum cum alio diverso loco
ejusdem rei comparaveris v. g. *De-*
finitionem cum *Adjunctis* rei, vel
Effectus cum *Causis*. Sic *Valerius*
Maximus ex comparatione *Matе-*
rialis & *Formalis* Causæ, id est, ani-
mæ & corporis elicit *Acumen* de
Lucretia: *Dux*, inquit, *Romane*
pudicitie *Lucretia*, cujus virilis a-
nimus,

Cicero.

Lib. 6.
c. 1.

nimus, maligno errore fortune, muliebre corpus sortitus est. Tertia est, si locos rei unius ordinis comparemus cum aliis locis oratoriis ejusdem ordinis, ut definitionem cum definitione, causam cum causa, &c. c. c. *Mucius Scaevola Regem quem armata Seneca manu non poterat, exusta fugat. Hic Acumen est ex comparatione causæ cum causa, id est, manus armata cum exusta.*

Modus inveniendi Acuminis in locis Oratoriis.

DEFINITIO.

Ex Definit. Definitiones acutæ sunt quæ fiunt per contrarium: sic *Formam* descriperunt: *Regnum solitarium*; *Dulcem Tyrannum*: dulce malum: dulce d. *Acumen*. *Theophr.*

PARTIUM ENUMERATIO.

Ex partium Enumerat. Hæc acuta fit, Primo quando ostenditur quod pars sit major suo toto. Sic *Cicero* cum vidisset *Q. Cicero*nis fratris imaginem ingentibus lineamentis usque ad pectus depictam, ipse vero *Q. Cicero* erat parvus. *Frater, inquit, meus dimidius major est quam totus: Secundo* Quan-

Pars I. Cap. I. Quest. VIII. 47

Quando res intrinseca in ordine ad aliquam mensuram consideratur ad exprimendam magnitudinem vel parvitatem. Sic Cicero de Dolabella. *Quis generum meum alligavit gladio.* Tertio Quando aliquid magnum ostenditur includi in aliqua sui parte. Sic ille de Venetiis:

Quid pugnas Europam, Asiam, Lydiamque, Neamque:

Quatuor hac una cernis in urbe plagas.

Et illud de incarnatione Christi: *Vah! punctus ambit circulum.*

CONTRARIA.

Locus Contrariorum valde servit Acuminibus, quando idem omnino affirmatur & negatur, salva tamen veritate dicti diversimode intellecti. Sic de malo Principe Historicus; *Omnia in eo Principe sunt, preterquam Princeps.* Et alter: *He manus,* inquit, *sufficiunt desiderio meo,* nihil habenti nihil deerit. Et Philosophus: *Non persuadebis, etiam si persuaseris.* Et Cicero: *Nunquam sum otiosus, quam cum sum otiosus.*

PRIVANTIA.

Acuta sunt cum prædicatur fortivativis.

ma de privatione vel certe quando
aliquid proprium formæ tribuitur
negationi formæ: Sic *P. Mimus* pars *P. Mi-*
beneficii est, si quod peto cito negas. mus.
Et illud: *Congesto pauper in auro Seneca.*
est.

REPUGNANTIA.

Ex Re- Acuta sunt, quando unum de al- *Seneca.*
pugnā- tero prædicatur: v. g. *Deo parere li-*
tius. bertas est: Et alibi: *Miserum te judi-*
co qui nunquam fuisti miser. sic de
Nuptiis Honorii: *Claudi.*

Non odium terroremoves, nec fræ-
na resolvit

Gratia diligimus pariter par. terque
timemus

Ipse metus Te noster amat.

RELATA.

Ex Re- Ex his oritur Acumen *primum*
latis. quando patienti actio attribuitur; a-
genti verò passio v. g. *Beneficium P. Mi-*
dando accepit qui digno dedit. Secun- mus.
do, Quando una eademque perso-
na ad se tamquam ad aliam refer-
tur. v. g. *Tum autem cras excors, ut Cicero*
tota in oratione tua tecum pugnares Pontip-
ipse, ut non tanta quanta tecum tibi es- pica 2.
set contentio. in An-
ton.

CAU-

CAUSSÆ.

Ex
Causis

Materialis & Formalis, dabunt
Acumen si ostenderis alterutram
alteri consentaneam esse & dissenta-
neam. E. C. de apibus Poëta:

Virg.

*Ingentes animos angusto in corpore
versant.*

Et:

Statius.

*Magna sub exiguo regnabat corpore
virtus.*

Efficiens Causa & instrumenta-
lis dabit Acumen, si ostendatur res
dissentaneas efficere: Sic ille de quo-
dam in rota ad supplicium vecto, ca-
putque in rotam immisum fran-
gente: *Eodem vehiculo, inquit, quo ad
pœnam vehabatur pœnam effugit.*

Seneca.

Finalis illa est acuta, quæ ab ipsa
actione, quæ propter se exercetur
erit dissentanea & consentanea. Sic
Martialis: *Cur in theatrum Cato
scire venisti, idône tantum vene-
ras, ut exires.* Acute & ille pictor,

Mart.

De Pi-
ctore
quo-
piam.
teste Botero, qui jussu Prioris cu-
jusdam pingebat cœnam Christi in
conventu: cum moraretur & non-
dum finivisset Caput S. Petri & Jude,
accusareturque apud Ducem Stor-
tiam

tiam à Priore, dixit: sibi tantum duo capita pingenda restare, unum S. Petri & aliud Iudæ proditoris, pro primo se jam habere inventionem, pro altera Iudæ facie, si interea melior phantasia non occurreret futuram optimam faciem Prioris, ideoque se tamdiu moratum esse, ut pejorem aliquam inveniret & invenire non posset.

EFFECTA.

Ex Effectis.

Acumen faciunt cum juxta se prorsus dissidentanea sunt, & tamen vera: Sic Scytharum Legati coram Alexandro: *Fuga nostra victoria est, Curtius etiamsi vincamur, vincemus.* ANTE- lib. 7.

CEDENTIA ET CONSEQUENTIA.

Ex Antec. & Consequent.

Exstruunt Acumen, quando inter se permutantur, id est, quando dicimus ea antecedere, quæ deberent consequi; & contra. Sic Magnus ille Hemphus de puero in utero Matris mortuo cum eaque sepulto: *Illeins. 4. Epigr.*

Sic tumulusque domusque fuit tibi Mater & ante

Quam natus poteras esse, sepultus eras.

Acutum & illud: *Tantum à se Paterculus in Pompe- rat jo.*

Part I. Cap. I. Quest. IX. 51
et ad victoriam terra deesset sepul-
brum.

C O M P A R A T A.

Triplex acumen facit. Pri-
mo quando ea quæ sunt maiora, Com-
paratis.
Seneca. sunt minora V. G. Fratris propin-
quorumque extrema hora deseritur, &
ad mortem multi concurrunt. Secundo,
Quando illa quæ sunt minora vel
maiora, sunt paria. E. C. Par est
pauper nil cupiens Principi omnia ha-
benti. *Idem.* Tertio, Quando illa quæ sunt
Idem. minora sunt maiora v.g. Majus be-
neficium dat, qui grate accipit, quam
qui libenter dedit. Et hi fuere modi
ex supra dicto R. P. collecti quos æ-
que consule. Pro fine tamen mo-
neo, ut non morose nimium his lo-
cis inhæreas acumen quærendo: Ali-
quando enim naturalis bonitas ci-
tius quam exacta diligentia illud
porrigit, & artificiosa inquisitione
interdum tardamus impetum animi
sponte sagacem.

Q U Æ S T I O IX.

Quomodo Orator Acumina in Oratio-
ne ponere debeat.

Ut plenitudinem Doctrinæ de A-

cuto habeas, non erubescō meis scriptis inferere quædam ex decem præceptis orationis acutè scribendæ, quæ ingeniosissimus P. *Thomæ Fabritius* quondam observavit.

Oratio
nis acutè
scribendæ
Præceptum

Primum Præceptum est.

1. Ut acuta sit Oratio tractetur dictum aut factum aliquod ita, ut ex occasione ejus aliquid opponatur per modum additamenti sententiæ, sive ex *Causis* sive ex *Effectis*.

Exemplum dat *Seneca*: *Alexander vi- Epist.*
xander. Floruit Regum & populorum ira suc- 115.
cubuit: id enim egerat, ut omnia potius haberet in potestate quam affectus, nec subat, imperare sibi maximum imperium esse. Et: Post *Darium & Indos pauper est Alexander*, querit quod suum faciat, scrutatur maria ignota; Quod natura ibidem
satis est, homini non est. Inventus est qui concupisceret aliquid *Seneca*
post omnia. Et alibi: *Socrates eo- de Consol.*
dem illo vultu, quo aliquando *Sol.*
lus triginta Tyrannos in ordinem *de Consol.*
redegerat, carcerem intravit, ignominiam ipsi loco detracturus, neque *idem:*
enim poterat carcer videri in quo *Natur.*
Socrates erat. Et: Regem prodesse *quæst.*
etiam 43.

Pars I. Cap. I. Quæst. IX. 53
etiam solum oportet, nocere non nisi
pluribus visum est: Ideoque anti-
quitus dictum; Fulmen quod solus
Iuppiter mittit, placabile est, perni-
ciosum id, de quo deliberavit, et quod
aliis quoque Diis auctoribus misit,
nimirum ubi aliquid percuti debet, ne
Iovi quidem suum consilium satis
est.

Secundum Præceptum.

Ut acuta sit oratio, ponantur in-
geniosæ Causæ Finales, ex occasio-
ne facti vel dicti alicuius v.g. Caligu-
la optabat ut populus Romanus unam
cervicem haberet; ut scelera nimirum
sua tot locis ac temporibus deducta
in unum cogeret. Et: Da pauperi
terram ut accipias Cælum, da num-
mum, ut accipias regnum, da pau-
peri ut des tibi, da, quia quicquid
pauperi dederis Tu habebis, quid-
quid pauperi non dederis, habebit al-
ter. Et: Magnus Paulus cecidit
in via, cecidit Iudæus, ut surgeret
Christianus. Et: Sol obscuratus est,
ut tanto sceleri officium luminis dene-
garet, nec lucret ei lumen mundi, à
quibus fuerat lumen salutis extin-
ctum.

Tertium Præceptum est.

3. Ut acuta sit Oratio, ponantur *Chrys.*
 breves & ingeniosæ definitiones; *Stomach.*
 V.G. *Vilis & tenuis & simplex men-* *tom. 3.*
sa bonæ valetudinis Mater est. Et: *Hom.*
Morientem divitiæ non sequuntur, sit *Thyrs.*
ergo tibi peræ conscientia tua, sit tibi pa- *log.*
nis vita tua. Et: *Volutas bonum peco-*
rum amplectitur nos, ut strangulet; Et *Seneca.*
alibi: Omnia ad quæ gemimus tributa *Idem*
vita sunt, omnia ista in longa vita sunt, *Epist.*
quomodo in longa via & pulvis & lxx. 96.
tum & pluvia.

Quartum Præceptum est.

4. Ut acuta sit oratio, ex occasio-
 ne alicujus veritatis, ponantur vel
 Similia, vel Exempla, vel Hierogly-
 phica, vel aliæ veritates sententio-
 sæ. E. C. *Noli huic tranquillati con-* *Idem*
fidere; momento mare vertitur, & *Epist. 4.*
eodem die ubi luserunt navigia sor-
bentur: Cogita posse & Latronem
*& hostem jugulo tuo admove-
 re gladium.* Et alibi: *Vitia in aperto* *Epist.*
leviora sunt; morbi quoque tunc ad *56.*
sanitatem inclinant cum erumpunt.
 Et: *Postquam docti prodierunt,* *Epist.*
boni *95.*

Pars I. Cap. I. Quasi

boni defunt, docemurque disputare non vivere. Et : non cognoscitur bonum, nisi missum, Sol spectatorem nisi cum deficiat, non habet ; adeo naturale est magis nova quam magna mirari.

Senec.
Natur.
quasi.
17. c. 1.

Quintum Praeceptum est.

Ut Acuta sit oratio, simile sententiose ponatur. v. g. Non est admirationi una arbor, ubi in eandem altitudinem tota sylva surrexit. Et alibi : Parvus pumilio est, licet in monte constitieris ; Colossus magnitudinem suam servabit etiam in puteo, Sic : Plures sunt qui orientem quam qui venerantur Solem occidentem. Et : In vino nimium veteri delectat etiam ipsa amaritudo. Et : Hedera invenit, quo se alliget. Et : Apem propter aculeum non odisti, sed propter fructum foves & tueris. Sic etiam : Panem sume meum sed non fac Bartholomaeum.

Senec.
Epist.
33.

Epist.
76.

Plutar.
in Por-
peje.

Lycos-
fien.
Plutar.

Schola
Saerni-
tan.

Sextum Praeceptum.

Ut acuta sit oratio, ita simile ponatur ut protasis & apodosis exprimatur, sed adverbium comparativum non exprimatur. v. g. Nec gubernator otiosus in tempestate, nec

Senec.
Epist.
102.

praeceptor docens & non faciens quid-
quam mihi prodest Item: Corpus to-
tum animo servit, tota Respubl. Regi.
Sic Ferdinandus Imperator apud Reu-
snerum: Boni viri & boni vini non
est origo inquirenda.

Septimum Praeceptum.

7. Ut Acuta sit oratio, simile ita po-
natur ut sit per modum Apodosis,
E. G. Non satis est opibus pollere, nisi
fortitudo accesserit; Nam & Cervis Plutara
frustra sunt ingentia cornua, cum desit
animus. Et: Non accepimus brevem vi-
tam sed fecimus, nec inopes ejus sed pro-
digi sumus: sicut ampla opes, ubi ad
malum dominum, momento dissipantur;
at vero licet modica, si bono custodi
tradita sunt, crescunt. Seneca.

Octavum Praeceptum.

8. Ut Acuta sit Oratio ponatur ve-
ritas una in qua tanquam in foecun-
do semine lateant plures veritates.
v. g. Non dicat homo, non habet ma-
nus mea quod det pauperi, det ipsam Chryso-
manum pauperi & plus erit ipsam log.
dedisse manum pauperi, quam num- Seneca
mum. Et: Hoc habet virtus boni, Epis.
quod 44.

Pars I. Cap. I. Quest. IX. 57
quod stemma non inspicit, Platonem
non accepit Nobilem sed fecit.

Nonum Præceptum.

Ut Acuta sit Oratio, ponatur ali-
quid magnum, quod sit velut Para-
doxum, insolitum, inexpectatum,
& hoc ex modo dicendi, vel rerum
combinatione, maxime verò sit per
contraposita: Sic v. g. Peccator cum
terra sit, in Cælum pugnat; cum scænam
sit, cum igne bella gerit; cum lutum
sit, adversatur ei qui illum finxit.

Chris-
stian.

Idem d:
ass me
missi.

Item: Actum est ut Author seculi,
seculo teste moreretur. & à mundo,
mundi Dominus prius per pœnam quam
per gloriam nasceretur; Pax cæli tra-
ditur doli osculo, tenetur tenens omnia,
illigatur omnium nexus, ducitur at-
trahens universa, à falso accusatur
veritas, sistitur cui assistunt o-
mnia. Iudæi gentibus tradunt, red-
dunt gentes Iudæis, sicque commer-
cium fit impietatis pietas, & sancti-
tas in munditias crudelitatis produci-
tur, flagellatur remissio, condemna-
tur venia, illuditur majestas, irride-
tur virtus, persunditur sputis largi-
tor imbrum, clavis ferri cæli stater

affigitur, mellis dator cibatur selle, propinator fontium potatur aceto.

Decimum Praeceptum.

10. Ut Acuta sit Oratio; ponatur saepe concors discordia inter *Subiectum* & *Predicatum* seu aliquomodo disconvenientia: quia cum Acumen omne ideo gratum sit, quia admirationem parit & delectationem; videlicet delectationem convenientia, disconvenientia admirationem dabit. Haec autem concors discordia nascetur ex Tropis & Figuris, maxime *Metaphoris*, *Metonymia*, *Antonomasia*, *Allegoria*, &c. Et haec de Acuto atque adeò de Inventionem, res ipsa nunc atque ordinis series de Dispositione agi postulat, quapropter haec ipsa sequenti pertractatur capite.

CAPUT II.

DE DISPOSITIONE.

POSTEAQUAM quid dicere possis invenisti, naturaliter sequitur scire, quo ordine dicere debeas, ordo enim ubique anima rerum est, & illud sequentibus edocetur.

QUA-

QUESTIO I

Quid Dispositio, quotuplex, &
Quid Oratori disponendum.

RESP. I. Dispositio est rerum in-
ventarum in ordinem positio. Du-
plex est, alia Naturalis cum quis eo
ordine de rebus disserit quo factæ
sunt aut quo fieri secundum Naturæ
leges solêt. Ut si laudares aliquem &
Pueritiam Primo, deinde, Inventutem,
tum ceteros ætatis gradus traderes.

Alia Artificialis quæ voluptatis Arti-
gratia aut utilitatis diversimode res
niscet ac confundit rejiciendo ini-
tium in finem & finem in initium;
ut ita oblectet & suspensum teneat
Auditorem, pendentes enim Audi-
torum animi ex inopinato eventu
plus hauriunt jucunditatis: Sic Dis-
posuit *Æneidem* suam *Virgilius* in
quo narrat *Æneæ* discessum in Ita-
liam non eo ordine quo incepit. Sic
ordinavit *Argenidem* suam *Barcla-*
jus. Sic scripserunt quoque complu-
res alii qui non minus elegantia
quam artificio ediderunt Historias
Gallica lingua jucundissimas scil.
Polexandre, *Cassandre*, *Cleopatre*, *Pol-*
lyandre, quos brevitatis causâ hic

Dispo-
sitis
quid?
Duplex,
Naturalis.

Artifi-
cialis.

Ænei-
dos dis-
positio
Virgi-
liana.

Arge-
nideis
itidem
Barclaji
& alio-
rum.

recensere supersedeo. Sic tandem faciunt omnes ii qui Tragœdias & Comœdias per successus deducunt inexpectatos.

RESP. II. Orator habita propositione videat *Primo* an simplex sit, an partes habeat propositio & quæ pars *Primo* quæ *Secundo* loco sit ponenda vel tractanda potius. *Secundo* Ex inventis pauca ea quæ meliora argumenta seligat & valida quidem initio, debilia in medio, fortissima in fine Orationis collocet, quia initio statim Auditor rerum cognoscendarum avidus præoccupari debet & convinci, in fine vero valide confirmari & impelli. Robustiora autem argumenta sunt ex *Definitione*, ex *Partibus*, ex *Genere*, ex *Causis*, ex *Effectis*, quia naturam rei explicant: Minus ponderis habent quæ ex *Adjunctis* levibus & aliis *Conjecturis* sumuntur. *Tertio* Rationes & Argumenta disponat sibi *Dialectice*; *Primo* in *Syllogismos*; deinde videat quomodo oratorie eadem tractare possit; *Quarto* Videat in quot partes Orationem debeat distribuere; sed de his infra clarius.

QUESTIO II

Quomodo Argumentatio Dialectica
facienda.

RESP. Argumentatio est Argumenti dispositio seu explicatio. Constat, cum perfecta est, tribus propositionibus, quarum, quæ Primo loco ponitur vocatur à Dialecticis *Major*, à Rhetoribus *Propositio*, quæ Secundo loco ponitur vocatur à Philosophis *Minor*, ab Oratoribus *Assumptio*: quæ Tertio loco ponitur, dicitur à Dialecticis *Conclusio* à Rhetore *Complexio*. Et hæ tres Propositiones, quando ordinate ponuntur vocantur *Syllogismus*, quem formare debes ex propositione tua & Causa ejusdem à Te inventa. v. g. *Propositio* Tua fuit, *Clodius jure est occisus*; Argumentum seu Causa inventa, *Quia fuit insidiator*. Jam forma syllogismum ita, accipe Causam hanc & conjunge illam cum *Predicato* præpositionis tuæ, dicendo. *Insidiator jure est occisus*; & ecce *Major*; Accipe deinde *Subjectum* propositionis tuæ & conjunge cum Causa eadem & dic; *Clodius fuit insidiator*, & in promptu est

Argumentatio
Dialectica
quid?

Argumentandi
praxis.

Minor; denique pone ipsam propositionem tuam, dicendo: Ergo *Clo- dius jure est occisus*, sic fiet conclusio atque adeo totus *Syllogismus*. Sic fac in aliis; semper autem cogita quibus rationibus aut exemplis aut sententiis, aut similitudinibus *Major* vel *Minor* confirmari rursus debeant, maxime si probabiles tantum sunt & debiliores. Nam si verissimæ sint non probandæ sed exornandæ sunt. Ubi hoc fecisti, jam cogita, quibus modis Oratoriæ eosdem Syllogismos trades.

QUESTIO III.

Qui sunt modi Argumentandi Oratorie.

Aliquot modos usitatos tractandi Argumentum oratorie hic pono.

Primus Modus.

1. Solet disponi Syllogismus eo ordine quo à Dialecticis ponitur, ita ut prius *Major* sit cum suis rationibus ac comprobationibus, Secundo *Minor* itidem cum suis rationibus. Denique *Conclusio*.

EXEMPLUM.

An ob
celus

Fingamus Regem quempiam
oc-

occidisse fratrem Principem ex ambitione regnandi; Et fiet Propositio, v.g. *Rex deiciendus est*; Ratio: *Quia scelestus est*: pone Dialectice sic: *Scelestus nobis in regno ferendus non est. Rex est scelestus: Ergo in regno ferendus non est. Ratio Majoris: Quia famam laederemus nostram apud externos, apud quos honesti & virtutis studiosi audivimus, nunc scecleris patroni & servi diceremur. Ratio Minoris: Fratrem occidendo fraudulentem ex ambitione, in nos & in naturam injurius. Oratori v.g. sic tractari posset.*

ELABORATIO.

Eosne tandem Cives N. in sceclerum amore progressus fecimus, ut sceptrum deferri scecleri super capita nostra & libertatem non erubescimus? Itane inter scecleratos ut censeamur, principem in sceclere, sceclus in Principe diutius venerabimur? Miseret me pro dolor Cives N. miseret me gloriæ nostri nominis, quam Majorum nostrorum emptam sanguine, sic temere apud externos incuria nostra prodigimus, ut qui antea virtutum Patroni, nunc sceclerum man-

Rex
deji-
ciendus
Regno.
Contra
Regem

Ratio
Majoris.

mancipia audiamus. Ecquid dicent finitimæ, quid remotæ nationes. En inquit viri quorum rebus cum Virtute gestis orbis angustior erat; qui amplecti noverunt nihil, agere nihil, nisi quid limites vel attingeret vel non excederet: Ecce eo usque in malitiam delapsi ut projecta verecundia scelus in throno adorare non pudeat. Et quæ ceterorum civium facies? quis procerum honor? si turpitudine in Diademate sic volentibus triumphat. Certe non possunt scelera non diligere, qui scelera pati & honorare voluerunt. Et haberet fortasse umbraculum utcunque immanitatis suæ Rex noster si minoris subsellii scelus cruentis manibus perpetratum posset gloriarî; sed in Principem fratrem, liberis omnium nostrum vocibus scepro admotum, crudeliter sævisse, quid aliud est quàm nobis & naturæ bellum indixisse, atque omnium gentium una hac impietate offendisse tribunalia. Revera si ab aurora recte diem describimus, possumus non vani augures ominari, quem nobiscum sit acturus *Neronem* is, qui crudelitatem suam suorum sanguini

Minor.

Ratio
Mino-
ris.Com-
proba-
tio.

ne incepit sagine, & ibi Tyrannidis suæ initium fecit, ubi finem ceteri. Quapropter evigila generosa Regis progenies & si nominis tuæ, cluso, si gloriæ publicæ injuria vulneraris, throno scelus deice. Audiat orbis, audiant posterī, scelus in Regno fieri potuisse, impune abire in Principe non potuisse.

Secundus Modus.

Interdum Orator Primo loco ^{Argu-} ponit *Minorem* cum ejusdem Ratio-^{men-} tibus; Deinde *Majorem* & Ratio-^{tandi} nes illius; tandem *Conclusionem*. ^{Orato-} rie mo-
^{du-}

EXEMPLUM.

Sit Propositio priori contraria ^{Pro} ^{Rege.}
v. g. *Rex de Regno nec deiciendus nec*
occidendus ob commissum piaculum. Ra-
tio est: Quia hoc faciendo famam no-
stram offenderemus: Pone Dialectice
ita: Famam nostram ledere crees non
debemus. Sed si Regem throno detrudi-
mus & occidimus, famam nostram ledi-
mus. Ergo Regem neque de throno de-
icere, &c. Ratio Majoris. Quia fa-
ma divitiæ publicæ nostræ & nobile
Reipublicæ patrimonium est, quod
singuli curare debemus. Ratio Mi-
noris.

nori. Quia haecenus laudabamur, quod numquam Principem deiecerimus aut occiderimus, ab hac gloria jam cademus occidendo Regem. *Comprobatio.* Quia Majores nostri malos etiam Principes habuerunt & tamen tolerarunt. Oratoric v. g. sic tractabis.

ELABORATIO.

Minor. Optarem Cives N. ut in posteritatem oculos conjicerent illi, qui crudeli suffragio non è throno duntaxat Principem sed è vita excruciendo prorsus & ausu nefario deturbandum decreverunt, adverteret utique majorem nostro nomini maculam sua temeritate, quam patientiam Principi infligi. Fuit enim haecenus ea gloria praecipue nostra in pectoribus nobis libere Reges non in cunis nasci, natos autem nullibi majori veneratione haberi; nec audivit umquam orbis decus sanguine nostras manus cruentatas fuisse, quod sicut supra reliquas nationes praekonium singulare est, ita nostro studio perennare deberet. At modo si manus Principi injicimus, nonne de fastigio commendationis deji-

*Ratio
Mino-
ris.*

desiciemur? & parricidæ cum reli-
quis perenni sarcasmo condigne ce-
lebrabimur. Vel Majores nostros
respicite & ab eorum vestigiis rece-
dere vobis sit religio. Utcunque
illi heroës in folio homines tamen
habuerunt, quorum omnium sine
vitiis vitam fuisse & neminem sce-
lere thronum oneravisse mihi veri-
simile non est; ferre illi nihilominus
sceleratum quam tollere & nimia
potius pietate peccare quam furore
voluerunt.

Quid degeneres igitur famam
dilapidabimus, quid in Rempubli-
cam crudeles cruenta machinari
sustinebimus? Nos, qui gloriam
veluti publicas omnium divitias &
nobile regni patrimonium inter
principes curas habere ab ipsa ho-
nestate compellimur; & alii qui-
dem gladiis, alii recte factis, alii
justitia, alii clementia, tamquam
quoddam honoris ærarium debe-
mus comportare.

Fuerit Rex in fratrem scelestus,
nos in Principem sceleratos præci-
pitatio non faciat; nec rideat æter-
nitas scelus alio scelere à nobis fuisse
vindictatum; habeat locum apud
nos

Com-
proba-
tio.

Major
cum
Ratio-
ne.

Con-
clusio.

nos Sapientum parcemia; *Principem
si bonus est audi, si malus tolera.*

Terius Modus.

3. *Argu-
men-
tandi
Orato-
rie Mo-
dus.* Solet non raro *Conclusio* Primo
loco poni & huic *Major* aut *Minor*
subiicitur per particulas *Enim*, *pro-
pterea*, *idcirco*, *quapropter*, &c. Et
si sequitur aliud Argumentum, *Con-
clusio* vel jam non repetitur, vel si
neceſſe eſt repetitur: Quod si Ora-
tio brevis ſit, ut ſunt plerunque no-
ſtrates vernaculae, ponitur denuo
communiter *Conclusio* ſed aliis
Verbis.

EXEMPLUM.

*Gratia-
rum A-
etoria
Diuni-
tatis
oblata.* Sit Oratiuncula gratiarum Acto-
ria Cujus Propoſitio eſt: *Debeo Ti-
bi magnas gratias.* Ratio: *Quia de-
diſti mihi dignitatem omiſſis aliis
competitoribus.* Pone dialectice ita:
*Cui datur dignitas omiſſis competito-
ribus aliis, u magnas debet gratias;
Sed mihi, &c.* Ergo. Oratorie ſic.

ELABORATIO.

*Con-
cluſio.* Gratiae, Sereniſſime Rex, quas
pro collata dignitate Maieſtati Tuæ
debeo, tantæ ſunt, ut ne verbis ex-
plicari, minus multo referri à me
un-

unquam possint, cogorque necessitate doctus, quod *Socrates* olim *Platonem* fecit, coram Serenissima Majestate Tua usurpare: Qui cum parem beneficiis facultate. n. apud se non reperiret, inopiam ingenue professus, *Socratem*, exclamarit, pro beneficiis ô *Plato* accipe: Non aliter ego amplioribus ornatus muneribus, siquidem tenuitas regię gratiæ non sufficit, me meosq; tuæ Majestati perpetuum devotos in pretium beneficiorum adnumero. *An Major,*
 enim grandi obsequiorum debito oberatum se non sentiat is, ad quem de regia liberalitate promanavit honor, multorum obvio sinu captatus, m. horum precibus quæsitus.

Cerre cumulatur gratia ex votis & Ratio desiderii aliorum & in uno duplex *Major.*
 pullulat beneficium, quando & petito honore exornaris, & ornato æmulis longe anteponeris. Ecceui vero aut obscurum aut dubium quanti viri quam bene de Majestate Tua, *Minor.*
 quam egregie de Patria meriti, hanc *Ration.*
 præsentem dignitatem & votis ad se & precibus tam suis quam suorum provocaverunt, cum quibus ego, si in contentionem venire debeam

Con-
clusio
repeti-
ta.

beam vix ullatenus meritis possena comparari. Sed tua Majestas Serenissima animum meum semper Majestati Tuæ, semper Reipublicæ devotissimum adspexit, humanitateque ac clementia, quod tenuitate defuit, liberalissimè explevit. Quid jam pollicear nisi sollicitè elaboraturum, ut apud ingratum animum non collocavisse beneficium videaris. Me igitur meaque studia, meos, meorum obsequia ad nutum & voluntatem Serenissimæ Majestatis tuæ humillime depono: Libeat imperare & vitam nobis imperiis Tuis meliorem esse experieris.

Quartus Modus.

4. Aliquando ponitur Primo loco *Major* cum suis rationibus: Secundo *Conclusio*; Tertio *Minor*. Quarto si videtur necesse repetitur *Conclusio* Verbis aliis.

Oratorie Modus.

E X E M P L U M.

Gratulatoria de Adventu Viri M. Si v. g. Gratulari velles in Adventu viri Magni & Regis cujuspiam Legati hanc faceres Propositionem: *In Tuo adventu ad nos est gaudendum*; Ratio: *Quia vir magnus es*. Pone Dialectice ita: *In ad-*

Par. I. Cap. II. Quest. III. 71
adventu viri magni gaudendum est : *Tu*
vir magnus, &c. Ergo. Oratorie sic
proferes.

E L A B O R A T I O.

Nec Sidera sine orbis gaudio, Major.
nec magni viri sine animorum se-
renitate transire possunt. N. N. Eam
illis legem natura dixit, ut esse non
possint, nisi prosint : Hanc nobis Ratio
pulcherrimam necessitatem virtus Major.
imposuit, ut magnis esse nullibi li-
ceat, nisi ad minores favor & ele-
mentia inclinet. Utinam liceret ho-
die vel de lucida *Momi* fenestra o-
mnium nostrum animos vicinius
contemplari, videres utique amo-
rem cum timore, gaudium cum
tristitia, vota cum Eloquentia, non
ineleganti conflictu in pectoribus
nostris concurrere : Ut quando Te
magnum hospitem salutamus, ad-
huc an Te metus noster amet, an
amor Majestatem timeat, aut gau-
dium de sua tenuitate tristetur, an
tristitia de tuo adventu gaudeat, an
vota perorent, an Eloquentia faveat,
dicere non possumus. Toti gaudium
fieri, toti amor, toti votum, toti
Eloquentia volumus, ut animorū de

Te adfectus coram Te digne explicemus.

Minor
cum
suis
proba
tionibus.

Et sane Te magnum esse non stirpis solum claritudo, non prudentia singularis, non omni humanitate mores, non virtutes dumtaxat ceteræ perorant, quas nisi modestiæ vulnera timeret, in lucem facile præeunte fama produceret facundia: Sed totius Regni iudicio Te magnum veneramur, quod cum hos dignitatis radios in Te posuit, Orbi Te Sydes suum proposuit. Magnum Rex noster iudicavit, cum arcanorum Te conscium & regii consilii non semel Arbitrum voluit. Magnum, quando Te personæ suæ capacem, iterum atque iterum ostendit, & hanc non per Germaniam tantum & Britanniam, &c. circumferre sed etiam in Regni sui ambitu dedit, ut foris & domi Magnus haberetur: Magnum Te & litteræ nostræ faterentur, vel ex hac submissione Tua, qua illustrem vultum & excelsum animum ad nostram tenuitatem tam benevole inclinasti. Magnos siquidem se demittendo crescere nemo nostrum est, qui ignoret.

Quintus Modus.

Aliquando omittitur *Major*, & eius loco ponitur *Ratio Maioris* cum suis comprobationibus. Deinde *Conclusio*, tandem *Minor* cum suis probationibus; & ultimo *Conclusio* repetita. Pro hoc vulgare accipe

EXEMPLUM.

Sit Propositio: *Non debes in morte amicorum graviter dolere*. Ratio est, *Quia mors est commune malum*: Ponit Dialectice ita: *In communi malo graviter dolendum non est*; Sed mors amicorum est commune malum; Ergo, &c. Ratio Majoris est, quia malum commune vitari nequit; Oratorie sic tractabis.

ELABORATIO.

Quod vitari nequit patienter ferendum esse, Sapientes existimavere. Ita enim fit ut alienum malum a nobis videatur cum non sentitur. Male igitur profecto agimus si animi nimio mœrori ob amicorum discessum damus, & veluti eodem funere lætitiā cum amicis tumulamur. Non enim hoc malum ad unum aliquem refertur, unum pe-

D tit,

5.
Ar-
gu-
men-
tandi
Orato-
rie Mo-
dus.

Conso-
latoria
in mor-
te A-
mici.

Ratio
Majo-
ris.
Com-
proba-
tio.
Con-
clusio.

Minor.

Ratio
Mino-
ris.

Confir-
matio.

Exor-
natio.

Con-
clusio
repeti-
tur.

tit, unum premit; sed in omnes pa-
riter grassatur, universos affluit. Ii
enim quibuscum vivimus, quorum
vita fruimur, quorum usu objecta-
mur omnes eadem conditione de-
vincti sunt, omnes mortalitate da-
mnati. Infirmum enim & debile
hospitium animus noster incolit,
quod & intra se pugnancia hostiliter
Elementorum bella alit, & plurimis
aliunde maximisque periculis oppu-
gnatur. Perque egregie Seneca: In
hoc multi erramus, quod mortem
tamquam venturam praestolamur;
magna pars illius transit, atque hoc
ipsum quod vivimus mors est. Di-
vide igitur dolorem omnibus, quem
ex communi acerbitate Fortunati-
bi assumpsisti: eodem in cursu su-
mus idem, omnibus tolerandum
est, neque recte tactum judica, si ani-
mum doloribus nimis discerpen-
dum ultro concesseris.

Sextus Modus.

6. Frequenter omittitur *Major* &
Argu- ponitur solum *Minor* cum proba-
men- tionibus & *Conclusio*: dicitur haec
tendi Argumentatio *Euthymema*, cujus
Orato- Prima pars vocatur *Antecedens*, al-
rie Mo- tera
dus.

tera *Consequens* Ponitur vero sicut placet vel Primo loco *Antecedens*, deinde *Consequens*; vel contra.

EXEMPLUM.

Sit Propositio: *Juvenes rigida disciplina corrigendi non sunt.* Ratio: *quia* Iuventuti indulgentum non sunt meliores sed peiores. Dialectice omiſſa *Majore*, pone sic: *Suaſo- Rigore disciplinae peiores ſunt juvenes:* *ria.* Ergo *sub rigida disciplina habendi non ſunt.* Oratoric ſic V.G.

ELABORATIO.

Erras & vehementiſſime erras, Confeſſi diſciplinæ ſeveritate & timore ju- ventuti recte reliquæ ætati conſul- tum exiſtimas. Nam in ſpeciem *Ante- cedens.* mitigari videntur, aultero animo revera efferentur. Invoca experien- *Ratio.* tiam & ad ſui juris libertatem di- miſſos, eos plerumque peſſimos in- veneris, qui graviore ſub diſciplina juventutem egerunt. Velut enim *Exor- tio.* aquæ obſectò aggere coercentur ut- à ſuavitate. cunque & collectis fluctibus quie- ſcunt, ubi vero obicem fregerint, diuturnitatem otii ferociori impetu compenſant; ſic juvenus ſub crudis preſſa imperiis, poſteaquam legum

claustra egreditur, insolentius effervesceat, & non concessis antea Sirenium illecebris, animos plenissimis conatibus immergit: Nitimur enim in veritum semper & ardentius negata concupiscimus. Hunc animi morbum melius aliqua indulgentia curaveris: Nam ut optime Naso illud naturæ compendium.

*Quod licet ingratum est, quod non
licet acrius urit* Ovi-
dius.

Ipsa potestas

Semina nequitie languidiora facit.

Septimus Modus.

7.
Argu-
men-
tandi
Orato-
ric Mo-
dus.

Ad Herennium hic Modus à Cicerone præscribitur: ut Primo, ponatur *Expositio* seu res probanda. Secundo, *Ratio* una seu plures. Tertio, *Comprobatio*; Quarto, *Exornatio* seu *Illustratio* à *Contrario* vel *Exemplo*, à *Simili*, *Testimonio*, *Sententia*, &c. Quinto *Complexio* in qua totum colligitur; Modus hic facillimus est & ad Oratiunculas extemporales aptissimus.

Medio-
cris
malitia
juveni
non
nocet.

EXEMPLUM.

Sit *Propositio*; *Brevis malitia
& petulantia non nocet juventuti*:
RATIONES; *Quia non ideo di-
centur*

Pars I. Cap. II. Quest. III. 77
centur statim mali esse. Quia homo bo-
mus semper esse non potest. Quia & Sol
suas habet nebulas. COMPROBATIO: Per sua-
Et hi qui modo senes sunt petu-
lantes fuerunt dum iuvenes essent.
EXORNATIO à TESTIMONIO;
Quod Poeta quidam dixerit: Ver-
ex anno tollit, qui ex iuventute petulan-
tiam. A SENTENTIIS; Quod
quævis ætas sibi convenientes debeat
habere mores. A CONTRARIO;
Turpe est senem iuveniliter agere; ergo
& iuvenem instar senis graviter. A
SIMILI; Nam recens cererisia
nisi infantiat, & facies depellat, nil
valet in posterum. Oratorie sic v. g.
tracta.

ELABORATIO.

Perfunctoria & brevis malitia Exposi-
 quid damni tandem Juventuti im- tio.
 portaverit. An ideo aquam bibunt Ratio-
Hispani, quia vinum diluunt; aut si nes.
 una caleat dies, æstatem statim cen-
 sebimus; & quis mortalium omni-
 bus horis sapiat. Solem adhuc tam
 felicem non vidimus ut diem inter-
 dum euntibus sursum terræ marisque;
 sudoribus non maculaverit; & in

juvenum vita minimum nævum
 tam relligiose perhorrescimus:
 Quamquam, (ignoscite liberius di-
 centi) pridem & nos vera rerum
 vocabula amissimus, & quod petu-
 lantia est, malitiam novo Calepino
 appellamus. Quid enim est deam-
 bulatione socia plateas coronare;
 uno vini, vel mulsi poculo cum so-
 ciis indecoram juveni tristitiam
 mergere, vel amissas revocare vi-
 res, ludicro certamine alter alteri
 cæsariem vellere, brachia brachiis
 amico prælio fatigare, non perpetuo
 doctorum in cœtu plantis terram
 premere nec semper lucubrationi-
 bus invigilare atq; libris impallesce-
 re, aliquando risui, salibus, saltibus
 indulgere. quid inquam aliud nisi ju-
 ventutis blandimenta sunt & detæ-
 cantis se ad maturitatem ætatis cer-
 tamina. Nimirum si instructa fron-
 tis scena Saturnum induas, nisi da-
 mnatis perpetuò ad terram oculis,
 lapides omnes & pulverem compu-
 tes, nisi deposita in humeros cervice
 devotionis larvâ præferas, Gyaros
 jam & ultimam Thulen vitiosus
 promeruisti. O rigidos juventutis
 Catones! O Censores Manlio judice
 di-

Com-
 proba-
 tio.

dignissimos ! vel ipsi suam relegere-
rent juventutem , discerent utiq; ex
pistina stultitiæ suæ indulgentia ad
nostram aliquantisper cōvivere, nec
auderent violatæ juventutis privile-
gio naturam arguere , cum idem sit ^{Exor-} ^{natio.}
ut bene Vates cecinit) Ver ex an- à Tesi-
no, petulantiam ex Juventute tolle- monio.
re. Habet suos qualibet ætas limi- à Sen-
tes, & sicut vestimenta corpori , ita tentis.
mores annis arguere necesse est. Si à Con-
vero puerilem Senem videmus , cur trario.
non æquali arbitrio juvenem vetu-
lum detestamur. Et quæ hæc crude-
litas est in amora ætatis , gravitatis
meridiū desiderare & dum vix pru-
dentia crepusculum adfulget plenū
Sapientia diem exigere. Equis certe
juvenisq; in primorum annorum
libertate incuriosos impetus effun-
dere conceditis & adeo cœcæ men-
tes quod in ceteris animantibus vi-
detis in vestris pignoribus aut ne-
gligitis aut nescitis. Saltem ex Ce-
revisia (ut mitissime dicam) verita-
tem bibite, hæc nisi à Coctione ju-
venis petulanti tumultu auram, do-
lia, cellaria misceat , nec gustui nec
valetudini, ubi maturuerit prodesse
poterit. Hic *Complexio* poni posset.

in qua hortatio fieret, ut boni consulatur ubi juvenas petulca fuerit, quod Lectorem monere libuit.

Octavus Modus.

2. Fit per *Inductionem*. Est vero *Inductio* Oratio quæ præmissis non debuis insert ex iis unum aliquid. Duo in illa observanda sunt. *Primo*, Ut ea quæ præmittuntur sint certa. *Secundo*, Ut id quod insertur sit præmissis simile. Hæc *Inductio* familiarissima est Oratori & ad ornandum illustrissima. *Suaviter instiliat, inquit Causinus, & probando delectat, & si rerum quæ inducuntur magna sit multitudo latissimum præbet campum Orationis.*

EXEMPLUM.

Com- Sit Propositio : *Homo à se debet*
menda- *commendari non ab extrinsecis bonis;*
toria Ratio : *Quia & navis & gladius &*
per In- *regula à se non ab ornamentis suis com-*
ductio *mendantur.* Oratorie sic tractat Se-
nem. *neca.*

ELABORATIO.

Navis bona dicitur non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui rostrum est aureum, nec cujus tutela

Pars I. Cap. II. Quest. III. 81

tela ebore celata est, nec quæ fideis
aut opibus regiis preclara est; Sed sta-
bilis & firma, ad ferendum incur-
sum maris solida, gubernaculo pa-
rens, velox & consentiens vento.
Gladium bonum dices, non cui de-
auratus est balteus, nec cui vagina
gemmis distinguitur: Sed cui ad se-
candum subtilis acies & mucro mu-
nimentum omne rupturus. Regula
non quam formosa sed quam recta
sit queritur, quodque illi proprium
est laudatur: Igitur in homine quo-
que nihil ad rem pertinet quantum
aret, quantum sciret, à quam
multis salutetur, quod pretioso in-
cumbat lecto, quam pellucido bi-
bat poculo, sed quam bonus in se
sit, &c.

Huc quoque pertinet illud Lega-
torum Scytharum probantium Ale-
xandro non esse nimis fidendum
magnitudini atque fortitudini per
Curtium. Inductionem sic: *Quid Tu, inquit, igno-
ras arbores magnas diu crescere una
hora exstirpari. Stultus est qui scelus
earum spectat altitudinem non metitur.*
Leo quoque aliquando minimarum a-
rum pabulum fuit, & ferrum rubigo
consumit, nihil tam firmum est, cui

periculum non sit etiam ab inva-
lido.

Nonus Modus.

9.
Argu-
men-
tandi
Orato-
rie Mo-
dus.

Est argumentari per *Exemplum*.
Est autem *Exemplum* imperfecta in-
ductio seu argumentatio ab uno si-
mili ad aliud. Fit duobus potissi-
mum modis: Primo per *Protosin*
& *Apodosin* rem explicando. Ita hæc
propositio V. G. *Dux belli debet lit-
teras amare sicut Iulius Caesar fecit;*
tractetur sic: *Iulius Caesar bellicis vi-
toris quam nomine clarior tanto studio
est litterarum amplexus eruditionem,*
ut gladium sæpe calamo permutavit &
manum qua palmas hosti crepabat sti-
lo imbueret. Quis ergo Principum,
quis Imperatorum litteras convenire
bello negare potest; imo si sanioris
uti consilio non detrectaverit, si omnes
boni Principis partes explere cupit
has magno studio sedulus exerce-
bit, &c. Secundo Argumentamur ab
exemplo, quando post narratum il-
lud rationes probantes vel repro-
bantes ei subijciamus ita sicut in ce-
teris Orationis partibus facimus,
post rationes vero, subijunctas rem

ad nostram causam referimus & in illa aut paritatem aut disparitatem ostendimus. Hic modus quotidianus est venustus; Sed observa pulcherrimum esse usum Exemplorum (& idem de Sententiis, Apophthegmatibus, Hieroglyphicis, &c. dictum volumus) quando per illud sive ab initio sive in aliis partibus Orationis cum sensum exprimimus quem aliis nostris verbis exprimere deberemus. V. G. *Pelitem dicere, cavendum est, Iudices, ne pramiorum spe ad Tribunalis accedatis*; hoc exprimerem exemplo; *Agathocles iturus ad Iudicem dicebat: Eamus ad auream messem.* Deinde subjungerem rationem quam essim subjuncturus mea propositioni V. G. *Improbe id quidem, qui ab alienis malis se daturi volunt.* Postea idem latius probarem & amplificarem. Possem etiam loco huius exempli uti illa sententia V. G. *Non tamquam ad mendinas eundum est iis, qui Magistratus sibi à Republica habent commissos*: Eidem sententiæ subjungeres rationes & probationes utiliores. Diligenter tantum attendendum est ut exemplum aut sententia illum ipsum sensum

significet qui eo in loco exponi debet. Solet Exemplum & simplici modo brevissime poni v. g. sic: *Iulii Caesaris fata expectent Tyranni, &c.*

APPENDIX.

Appendix.

Ad Tyronem monitiona.

Etsi modi praedicti Oratoriae argumentandi summe utiles sint & in praxi quotidiana proficua; Tyro tamen sciat *Primo*, non semper per dispositionem oratoriam ita argumentum dilatarı, sed aliquando, sive in membra, sive in unam sive in duas periodos Argumentum cum conclusione compingi atque ita commisceri ut distincte evidens non adpareat. V. G.

Si rotas omnes & omnem suppliciorum crudelitatem promeruit ille qui deposito filii animo in amantissimam Patriam sivit viperino adscelu; Quid Tu pœnarum expectare deles Cutilina? quid dies noctesque ad excidium Reipublicæ invigilas, & quasi bonos sustulisse parum sit, aris etiam & Deorum templis interitum machinaris, &c.

Sciat *Secundo*, Quod quando *Conclusio* ex antecedentibus satis in-

Pars I. Cap. II. Quest. III. 85
intelligatur tunc ab Oratore *Major*
aut *Minor* tractari tantum debeat.
Nam post singula argumenta Con-
clusionem repetere esset *molestum*
Crumblem recoquere : Imo verò ut
fastidium & satietatem evitet, non
eodem semper elocutionis passu Ar-
gumenta tractet; Sed nunc : otundo
circuitu ac paribus membris cir-
cumscribat, modo longioribus am-
bagibus diffundat Orationem, mo-
do in commata ac membra scindat.
At de his paulo post aliquantulum
fufius, cum de numero Oratorio a-
gemus.

Sciat *Tertio*, Omiffum esse à me
Dilemma (quod est cornutus Syllo-
gismus seu Argumentatio ab utra-
que parte concludens) eo, quod mi-
nus frequens fit apud Oratores & à
Syllogifinis nihil differat, nisi quod
hic duæ partes ponuntur, verbi gra-
tiâ; *Vel verus est timor, vel falsus*; si
verus discedo, ne opprimar, si falsus
abi, ut aliquando timere desinam.

QUESTIO IV.

Quomodo partes Orationis disponi debeant.

Oratio- Ubi inventa in certum ordinem
nis par- digessit Orator, constituat apud se
tes. quas velit in Oratione partes pone-
re. *Quinque vero sunt secundum Ci-
ceronis Doctrinam partes: Exordium,
Propositio, Narratio, Confirmatio,
Peroratio: Nam Confutatio in Confir-
matione comprehenditur: Scias ta-
men non semper ponendas has esse.
Nam ingeniosus Orator sicut expe-
dire videbit aliquando Narrationem
omittere, interdum Exordium, non-
nunquam Conclusionem: Ino &
Confirmatio sapientie vix dignoscitur,
quando nimirum res certae sunt &
non tam probantur quam ornantur
ut plerumque fieri assolet in officio-
sis Oratiunculis, Gratulatoriis, Salu-
tatoriis & Similibus; si species Dis-
positionem naturae eo ordine debent
poni partes Orationis quo paulo an-
te numeratae sunt, nisi quod Narra-
tio frequenter omittatur: sed de sin-
gulis enucleatius loquendum est in
sequentibus.*

Q U Æ S T I O V.

Quid sit Exordium & quale debeat esse.

Exordium est facies & atrium Exor-
 Orationis in quo Orator animos ^{dium.}
 sibi aptat Auditorum ad reliquam
 dictionem: Aptat verò tribus mo-
 dis, videlicet *Captando benevolen-*
tiam, Docilitatem faciendo, Atten- ^{Capta-}
tionem consulendo. Benevolentia ca- ^{tiobe-}
ptatur seu favens redditur Auditor ^{nivo-}
vel ex persona ipsius Oratoris; ^{lentur.}
vel ex Auditorum ipsorum; vel ex
Adversariorum; vel denique ex re
& negotio presenti. Ex propria
persona captas benevolentiam si Te
moribus Auditorum accommodes,
si modestiam præferas, si tua merita,
dignitatem, virtutem modestissime
enumeres; (si enumerari debent.)
Ex persona Auditorum: Si eorum in
Rempubl. merita vel in te vel in
alios aut dignitatem aut virtutes
enumeres. Ex adversariorum perso-
na, si eorum vitia aperias & Audito-
ribus insensos facias, modeste tamen
& quasi injuste criminando eos:
Non enim gravis criminatio forte
esset placitura. Ex Negotio seu re
 propo-

proposita ; si dicas Rem celebrem esse, necessariam, utilem &c. *Docilitas* fit cum clare Orator aperit quid, & de quo, & quomodo dicturus sit.

Attentio excitatur cum dicit se dicturum de magnis & mirabilibus, de jucundis, necessariis, pertinentibus ad Auditores &c.

Vitia
Exor-
dii.

Vitia Exordii sunt *Primo*, si sit vulgare, hoc est quod in diversis Causis usurpatur. *Secundo*, Longum quod magnitudini Orationis totius non quadrat & minus verbis obesum intumescit : separatum ; quod cum reliquis Orationis partibus non bene cohaeret. *Tertio*, translatum, quod non efficit hoc quod Causa postulat.

Bonum
Exor-
dium.

Bonum Exordium est, quod elegans & venustum est, aptum rei propositae, verbis & sententiis continuum faciens Auditorem docilem & benevolum, & à quo non violentus nec coactus, sed facilis & connexus est accessus ad *Propositionem*.

QUESTIO VI.

Quomodo Exordia formari debeant.

Prolixe licet nimium in Exordiis Exor-
dium.
Occupetur Cicero, ut scilicet ejusmodi sint ex quibus propositio connexe possit inferri: Attamen hoc optime docebit optimus rerum Magister usus, & diligens observatio, quomodo Authores Exordia in suis Orationibus confecerint. Solent tamen Rhetores certas formas præscribere secundum quas Tyrones exordiri recte assuescant, ex quibus quatuor tantum selectiores pono.

Prima.

Ponatur *Primo*, aliqua propositio seu *Protasis* à qua facile accessus fieri potest ad rem propositam. Exor-
diorum
Formæ.
Secundo. Ratio seu *Confirmatio* quæ & *refutationem* potest habere adjunctam, nam liberum est cuique dum confirmat vera, refutare falsa. *Tertio*, *Redditio*, seu *Apodosis*, quæ aliàs *Rationis* corroboratio dicitur. *Quarto*, *Conclusio* seu *Complexio Exordii* quæ ponitur post *Protasin* veluti aliquid particulare, potestque illi etiam

etiam ratio addi & sic jam fiet accessus ad Propositionem.

EXEMPLUM.

Exemplum. Sit *Propositio* ; *Volo famam meam quam laeserunt Improbi coram vobis Auditores defendere.* ad eam sic posset descendere. Nihil non videre debet malignitas, & adeò exitium reperiri potest nihil, quod non è vestigio aut Theonino dente arrodatur aut nigro contumeliae sarcasinate conspuat. Accidit hoc ex infami seculi nostri ingenio quo plerique jam sine humanitate homines vivunt, & non contemnere dumtaxat, quæ cum virtute fiunt, laborant, sed quæ ad honestatis etiam regulam facta vel audiunt vel vident, verborum ludibriis: siquidem alit & non possunt, velut injecta caligine opprimunt. Et nonne pedetentim eo delabemur vitio indulgentiæ nostræ, ut improbi Momi familia indies incrementum sumente nos singulos tandem honesti pudeat: siquidem scelera in triumpho cum plausu ferri, virtutes ad exilium, ad fannas, ad odia condemnari impune adhuc & intuemur & patimur. Noluissẽ

**Ratio-
nis Cor-
roboratio.**

ego primus hanc sceleratorum Ca-
marinam commovere, sed procella
quæ super caput iterato fluctu incu-
buit patientiam meam vinci & no-
citurum me bonis arbitror, si malis
ignoscam. Jam enim non fortunas
meas invadunt quod per se miserabi-
le esset, non fundos diripiunt &
ædes quod nefarium, non vitæ in-
hiant & Saluti quod plus quam in-
humanum; Sed famam meam sed
honorem sed opinionem, probo cui-
vis vita longe carior, aggressi,
plenis convitiatorum plaustris obvie-
re machinantur. Ut igitur hæc im-
proborum Audacia per vos Sapien-
tissimi Audit: semel reprimatur da-
bitis gratiam hodierna die, & me pro
me dicentem brevissimi temporis
humanitate donabitis.

Compl.
I. xoi-
dii.

Ratio
Com-
plexio-
nis.

Acces-
sus ad
Propo-
sitionem.

Secunda.

Intellige prius bene Propositionem
tuam de qua dicere vis; deinde
deduc ex illa *generalem Rationem*,
quæ sit existis rei visceribus tum
hanc amplifica & exorna jam per
Sententias, jam per *Exempla*, jam per
Similitudines, &c. Tandem subsu-
me Propositionem tuam, quæ sit
quasi

Exordii
Secunda
forma.

quasi quædam particularis assumptio illius discursus generalis: Hæc forma Exordii in gravioribus Orationibus communiter adhibetur, etiam in Epistolis dum rei de qua scribunt quoddam prius generalis discursus ponunt per modum accessus ad rem scribendam. Pro Exemplo sit Exordium Orationis funebris olim in obitu cuiusdam Viri non Ignobilis composita.

EXEMPLUM.

Oratio- Super omnes omnino mortales
nis fu- jussa & confirmata de Cælo vivit
nebris sententia ut aliquando exeat, qui se-
Exor- mel mundum intravit. Quemad-
diam. modum enim vivis aquis sic mori-
turis hominibus uno in loco consi-
stere non conceditur: Trudit dies
diem, annum devorat annus, flu-
ctus fluctum depellit: non aliter pla-
ne volentes aut nolentes de transi-
toria vitæ transitione tandem mi-
grare & discedere urgemur. Fove-
mus namque animum in nostro hu-
mano corpore, teste *Seneca*, Deum
hospitem; numquid verò Deus ter-
ram amare quem alta trahunt, num-
quid hospes diversorio affigi debeat,
quem

quem sui repetunt per naturam? *Pega-*
gaso alato Solis equo hominem impo-
nunt Egyptii sacerdotes, nimirum
 Quoniam tempus, quod voluceri Pe-
 gaso exprimitur, portat quidem ac
 devehit hominem tamquam equus
 Sessorem, sed exigua mora per ter-
 ram circumfert, mox enim quo lo-
 co non speraveris, quo tempore non
 expectaveris, de terris sub terras, de
 vivis ad defunctos subducit atque
 exportat, & more alitis freno regi-
 tur voce revocari non potentis ex-
 sensibus evolat & non rediturum dis-
 cedit. Vellem cum vero pugnaret
 mea Oratio. Sed nimium esse ve-
 ram, Illustrissimus juxta ac Amplif-
 simus Senator N.N. duos ante men-
 ses luci Patriæque surreptus exsente
 probat ac testatur. Probat inquam,
 exorta occidere, probat intranti ex-
 eundum esse, probat animum no-
 strum in corpore non regnare, sed
 peregrinari, non morari sed hospi-
 tari. Fuit, fateor, Vir ille ad sum-
 ma omnia natus, ad summa desi-
 gnatus; cogente tamen inevitabilis
 necessitate fati, de summis vivorum
 apicibus ad ima mortuorum se-
 pulchra jussus est descendere. Abiit

Acces-
 sus ad
 Propo-
 sitio-
 nem.

è Sella Senator abiit, &c. Sed de funebri urna fluentes oculos parumper transferte & spectata duce itineris virtute in Capitolium æternitatis illustrius abivisse, quam olim Barbararum gentium Triumphator urbem Romanam invecus est, intueberimini. Tu &c. O ventura olim posteritas quem virum ante Te habueris, quam absolutum imitationis exemplar amiseris, tecum poteris sollicita expendere, &c.

Tertia.

Exordi
dii Ter-
tia for-
ma.

Pone prius sententiam contrariam tuæ opinioni cum vel sine ratione; *Secundo* Pone tuam sententiam propriam cum ratione una vel pluribus, vel etiam sine ratione. *Tertio* Solve rationem Contrariam, si videbitur id necessarium esse, & fac accessum ad Propositionem, id est, pone sensum aliquem in præcedentibus locutionibus, à quo connexe Propositionem tuam aperte vel occulte inferas. E. C. Sit Propositione v. g. in aliqua oratione: *Nobili maxime convenit Sapientia:* Hanc ut deducas, pone primo contrariam sententiam, nempe *multi sunt*

sunt qui putant Sapientiam ad Plebejos tantum pertinere. Ratio contrariæ Sententiæ. Quia Nobiles ad bellum nascuntur non ad Scholam & à fortuna commendationem habent. Tua Pro- Nobi-
pria Sententia: Mala hæc opinio est les ad
& refutanda; Ratio & Solutio con- bellum
tariæ; Quia multum nocet Orbi. Ac- nati.
cessus ad Propositionem: Ostendam
ergo Nobili maxime convenire sapien-
tiam. Oratorie sic; præmissis gene-
ralibus sententiis de mutabilitate ju-
dicii humani.

EXEMPLUM.

Nihil diu placet mortalibus, & Con-
alterno saltu honor & contentus traria
judicia hominum obambulant; Senten-
quodque suam modo Majestatem tia.
super capita ceterorum protulisse vi-
demus, everso rursus ordine, mise-
rabilem dedisse ruinam, omniumq;
pedibus succumbere non uno expe-
rimento discimus. Credidisset hoc
contingere potuisse quisquam, ut
princeps bonum sapientia, in Re-
gum hætenus palatiis dominata &
Templis ad ignobile vulgus damna-
retur? Ecce! jam illud vivimus secu-
lum

Ratio
Con-
trariæ
Opi-
nionis.

Propria
sua sen-
tentia
& solu-
tio
Con-
trariæ.

Acces-
sus ad
Propo-
sitionem.

lum quo factum prius inter funera ingeniorum dolemus, quam fieri potuisse arbitramur. Populi clamor est & inter oracula Orbis noster recensuit, eos, quos Majorum claritate illustres in mortalitatis theatrum natura produxit, manu non lingua, pedibus non ingenio indigere atque adeo ab ipsa stirpis proapia Marti non Palladi initiari. Illos autem qui ad tenuiorem projecti sunt sortem, apud Musas debere fortunam mendicare & de caliginosa originis nube cum artibus emergere. Fatalis enim vero & relabentis in barbariem seculi opinio, quæ consuetudine robusta ne remedii tandem impatiens fiat, rationum robore profliganda est atque in annuis sapientia encaniis pro sapientia perorandum. Dicam igitur Auditores in hoc doctissimo consessu vestro & omnibus quidem congruere sapientiam, inprimis tamen Nobili contendam, atque adeo *Nobilem sine sapientia oculum esse sine pupilla, ignem sine fulgore, Sidus sine lumine demonstrabo.*

Quar-

Quarta.

Sumitur à *Sententia* vel dicto ali-
cujus vel à *historia* vel à *fabula*, cen-
suetudine, *legibus*, *Apophthegmatis*,
Adagio, *Hieroglyphico*, vel ab alia
eruditione. Tractari verò solet eo
modo quo *argumentatio* ab exemplo
tractatur. Exempli habes passim in
Mureto, *Papiniano*, *Vernuleo* & aliis,
quapropter his immorari superua-
caneum: In omnibus verò viden-
dum ut quam optime accessus ad
Propositionem fiat.

Exor-
diū
Quarta
forma.

Nota vero quod aliquando hæc Nota:
eruditiones sumantur ex Causis vi-
sceribus, id est, de eadem ipsa re de
qua loquimur & tunc facillima via
est ad Propositionem. Aliquando
sunt contrariæ rei de qua dicimus
& tunc tractantur per rejectionem.
Vt plurimum vero adducuntur &
tractantur per modum Similitudi-
nis.

QUESTIO VII.

Qui sunt fontes præcipui Exordio-
rum:

Vt omnis cura circa Exordium Fontes
attenuetur, duodecim fontes tan-
E tum dicuntur

tum indigent meliores Rhetores, è quibus liberaliter exordia hauriantur.

Primus Fons est.

Primus. *Enumeratio Causarum*, cum Orator Causas dat, cur dicat, v.g. Dicturus de laude cujusdam Herois, ejusmodi tibi faceres Exordium. *Non debes mirari, quod ego dicam: Hæc me Causæ impulerunt* (& hic Causas adducit) Ergo dicam. Sic Cicero pro Roscio, item pro M. Marcello.

Secundus fons.

Secundus.

Ab Adjunctis personæ vel Oratoris ipsius vel Auditoris vel illius de quo dicis: Exemplum Primi v. g. Laudaturus aliquem sic exordieris: Majorem hic quidem Panegyristen requirit Vir, tamen & ego loquor ut adfectum meum & gratitudinem ostendam, quia benefactor meus est: Exemplum Secundi v. g. sic: Licet tenuitas mea mihi silentium indicit, vestra tamen Auditores, benignitas, qua soletis dignari dicentes, me allicit & invitat; Igitur loquar &c. Exemplum Tertii v. g. Demosibancem aliquem aut Tullum requi-

Pars I. Cap. II. Quest. VII. 99
quirit hæc persona, si pro Majestate lau-
dari deberet; tanta enim & talia sunt
quæ ad laudandum in illa occurrunt:
Dicam tamen quia instar silentii erit,
pauca dixisse vel tenuiter.

Tertius Fons.

Ab Adjunctis loci v. g. Si loci Ter-
dignitatem spectassem hodie, non di-
cendum hodie susciperem vel à di-
cendo abstinerem (Et Causas ponit
cur) Sed ego magis vestram Humani-
tatem specto, aut rei necessitatem:
Ergo dicam.

Quartus Fons.

Est ab Adjunctis temporis v. g. Quar-
Tertius desiderat, ut hodie dicam (& tus.
Causas subjunge.)

Quintus Fons.

Ab Adjunctis Personæ, Loci, Temporis Quin-
& modi simul. Exemplum habes in tus.
Oratione Secunda Martini, ad quem
Te remitto si lubet.

Sextus Fons.

Ex hominum affectu & opinio- Sextus.
ne: Nam aut lætantur homines aut
contendantur, aut dolet aut irascun-
tur

tur, &c. Et ita variabis Exordium pro adfectu & opinione hominum. v.g. Dicturus de victoria Regis dices: *Communis gaudii ubertas, quo omnium pectora implentur, meum etiam mundavit & in verba debuit emanare, &c.*

Septimus Fons.

Septimus.

Adfectus quisvis gravior, quem secum Orator adfert, sive ira, sive admiratio, sive dolor; sive gratitudo; Sic Cic. Catilinariam inceptit primam; Sive per invocationem.

Octavus Fons.

Octavus.

A difficultate rei de qua dicendum est v. g. Onus Aetna gravius humeris meis impositum est, cum de hac re dicere debeo, &c.

Nonus Fons.

Nonus.

A purgatione Sui, vel ab improbatione adversariorum v. g. Si alicui contradicte dices, Tibi non placere illius sententiam, adductisque rationibus tandem tuam sententiam subjungeres. Vel si aliquem accusaturus dices, Te non odio aliquo privato aut animo nocendi adductum id facere sed boni
com-

Pars I. Cap. II. Quest. VII. 101
communis amore vel necessitate vel ju-
stitie studio impulsus.

Decimus Fons.

Cum per prateritionem dicis pos-
se Te quidem multa de aliquo dice-
re, sed nolle omnia, atque ideo u-
num tantum eligere.

Undecimus Fons.

Ex iis quæ jam præcesserunt, seu
quæ ante jam dicta sunt vel facta: Ut
si aliquem accusaturus diceres: Non
hoc est Tempus primum quo hic reus sa-
ctus est, jam ante criminibus obnoxius
erat, sed tolerari potuit, modo jam ultra
tolerari non potest.

Duodecimus Fons.

Si compares & opponas senten-
tias vel personas v. g. Si suadeas pa-
cem, diceres: Multi bellum & sangui-
neum laborem volunt, ego vero existimo
pace nihil melius nobis esse. Vel si Con-
feras personas, sic: Perorarunt quidem
alii ante me Viri & dignitate & do-
ctrina maximi, quibus cum ego nullate-
nus conferri possum, quia tamen de Re-
publica sermo, ego quoque loquar.

Potest hic ultimus locus esse à Similitudine, ab Eruditione, à Consuetudine Veterum, Fabulis, Exemplis, Sententiis, &c.

QUESTIO VIII.

Quid sit Propositio, ubi ponenda & qualis esse debeat.

Tropo-
fitio
quid.

Propositio est pars Orationis in qua Orator proponit, de qua re dicturus sit, & breviter hortatur Auditores ad se audiendum, si necessum est. Ponitur aliquando statim post Exordium, aliquando post Narrationem: debet autem esse brevis, clara & accommodata ad Confirmationem, ne aliud sit Propositio, aliud Oratio: Sed.

Quotum-
pliciter
ponen-
da.

Adverte Primo quotupliciter poni possit Propositio, nempe Primo Aperte, quando Orator clare denuntiat de quo sit dicturus. Secundo Occulte, quando vel res de qua est sermo nota est, & facile ex contextu patet: vel quando id quod probandum est, non tanquam pars separata ab Exordio ponitur, sed veluti membrum ejus adnexum insinuat, probandum tamen ulterius.

Adverte Secundo; Quod Propositio

sitio quando longior est, debeat distribui in aliquot partes, ut & Orator rem clarius explicet, & Auditor melius retineant. Sic Cicero pro Lege Manilia: *Primum mihi videtur de genere belli, deinde de magnitudine, tum de Imperatore deligendo esse dicendum.*

QUESTIO IX.

Quid sit Narratio, quotuplex & quomodo facienda.

Narratio est facti vel rei gestæ Narratio
relatio; *Duplex* est vel separata tio
pars Orationis & communiter statim post *Exordium* ponitur, ut ex quid.
illa *Propositio* cum *Confirmatione* eliciatur: Vel conjunctim cum quotu-
confirmatione ponitur, quod fit in illis Orationibus, quæ ad probandam plex.
rem ipsius rei gestæ explanationem assumunt: v. g. *Si probares generosum fuisse militem quempiam in bello, necessario deberes narrare gesta & facta in quibus generositatem ostendit.* Jam vero in illa narratione quæ ut separata pars Orationis ponitur; debet res gestæ breviter & simpliciter sine exaggeratione narrari: In hac vero Narratio-

ne quæ Confirmationem intrat, facta & gesta magnis & collucentibus verborum gemmis, *Sententiis & Figuris illustrantur*. Præterea adhibentur *Discursus*, *Asymmetriones* facti, *Sententiæ*, *Acumina*, *Amplificationes*, præsertim ex *Similitudine & Comparatione*. Denique ubicunque *Protasis* vel ex *Historia* vel *Fabula* constantem ponere voles, cui deinde subjungas applicationem, ibi debes *Narrationem* instituere, quod fieri potest in quavis parte *Orationis*, etiam *Exordio*; maxime tamen vigent hæc *Narrationes* in *Laudatoriis & Vituperatoriis* *Orationibus*, ubi aliorum *Virtutes & vitia* narrare necesse est.

Ut sit
bona
obser-
va.

I.

II.

Ut bona sit *Narratio* observanda sunt hæc: *Primo*, Ut res nota breviter in memoriam revocetur, ignota prolixius narretur: *Secundo*, ut narratio sit morata & adfectibus plena hoc est, ut habeat *Sententias aptas & hominum mores exprimat*; v. g. *Avari, Divitis, Superbi* &c. Valent vero ad hoc *Hypotyposes, prosopopæjæ & id genus figuræ*, tunc scilicet, cum inducuntur aliqui cogitantes, deliberantes, vel dicentes aliquid

quid naturæ suæ & propensioni
conforme. *Tertio*, ut sit perspicua &
clara; Erit vero talis, si longæ verbo-
rum ambages evitentur, si nimia re-
rum personarumque multitudo
non ponatur veluti uno impetu;
Si *Parentheses* crebræ & longæ, &
digressiones inutiles omittantur.

III.

Quarto, ut sit probabilis; quod
fiet, si *Circumstantiæ* congruentes,
loci, temporis, personæ, modi ponan-
tur. Insuper testimonia breviter ad-
ducantur, licet narrans ipse probus
fuerit & fide dignus. Quod si oc-
currat quid minus probabile, præ-
munendum est, siue Causam ad-
dendo v. g. *Sprevit avarus divi-
vas, quia videbat sibi periculum
imminere. Vulpes contempsit uras,
quod cauda decutere non poterat.*
Sive Confitendo, si non potest de-
fensio institui idque aut simpliciter
sic: *Mirabile dictu si fides adhiben-
da Poetis*: aut cum compensatione
sic: *Mirum est, sed tamen verum.*
Aut ad testes appellando sic: *Causam ignoro sed ita viri graves asserunt.*
Sive petendo ab Auditori-
bus ut in præsentia fidem habeant
eius, quam postea sis probaturus.

IV.

Quinto ut omnia narrata ad finem propositum spectent, ut ex approbationes instituantur. Porro hæc maxime in re narranda ob ervet: *personas, rem, tempus, locum, modum, Causam* quæ ubique fere interveniunt: non omnes tamen hæc circumstantiæ semper exprimendæ sunt, sed prout judicium sanum suggererit.

Narra-
tionis
Vitia.

Vitia Narrationis supra dictis virtutibus contraria sunt: Nempe si sit de rebus notis prolixa, si non plena adfectibus, si incredibilis. *Exemplum habes in Miloniana Ciceronis.* Mihi placet hic apponere nitidam Narrationem de Fabrica Celdroæ potentissimi Regis machina CrySTALLINA, in qua, ut est apud Celdicenum mirum dictu, Cœli immensitas, Solis cursus, Lune labor & æternæ conversiones micantium Syderum cernebantur; aderant quæque machine, e quibus vis aquarum exsiliaret, quæ modo subirent in imbres, modo rigescerent in grandines, modo tumescerent in fluctus, modo præcipitarentur in torrentes: Tum vero aër modo serenus, blanda velut Itefiarum amantitate ridebat.

Cof-
droa.

Ex Celdro
fino.

Pars I. Cap. II. Quest. IX. 107
bat, modonubibus obducabatur, si-
rebat procelis, mirabat fulguri-
bus, minaci fulminum terrore con-
fundeabatur: Ipse quasi Deus a'i-
quis in medio collocatus, ad nutum
compositos cursus recursusque stel-
larum contemplabatur, pluebat, nin-
gebat, tonabat, fulminabat, per-
mifcibat omnia. Simili profecto ra-
tione animus in capite velut in ar-
ce positus sedet & dominatur;
Nunc, ut ait Plato, cupiditatum
gonimaea difpenfat, nunc defideria,
veluti volitantes prodromos emit-
tit, nunc furiales irarum exercitus
e castris educit, nunc ferena luce
circumfpectus fuauis remidet, nunc
variis adfectuum turbimibus totus
circumftrepit; atque cum talis e-
rit, ipfe fit, duas habet facul-
tates omnium preftantiffimas, qui-
bus veluti manibus rerum appre-
hendit fpecies, Intellectum dico, &
Voluntatem, hac in amorem fertur
& odium, illo vera difcernit a fal-
fis, inuifugat, capit, cognofcit; &
fi acutior fuerit atque foertior vo-
catur Ingenium, cujus, Deus bo-
ne, quanta velocitas, quam celo-
tas motus & plane ignei; vis difjim.

etissimas terrarum partes peragraré,
jam peragravit, præcipis Oceanum tra-
nare? jam tranavit; jubes in cælum e-
volare? jam evolavit; cupis detinere?
non potes, quos enim obices oppones? po-
ne terræ molem, penetrabit; pone clau-
stra adamantina, perrumpet; pone cæ-
lum, perfringet; ad extremam usque
Naturam pervadet, & sic quid extra
est, scrutabitur.

Aliud Exemplum Narrationis.

Vt quærat aliquando stilus ubi
luxuriat, appono hic Epistolam in-
signem & delicatam ad Picum Miran-
dulam de Paulo Vrsinii filiole quæ sic
incipit.

Fabius. *Filiolus est ille Fabius undecim annos* Ang.
natus, insigni cum pulchritudine tum Polim.
virtute; flavi puero crines in terga mol- nus lib.
liter fluentes, alacres oculi, facies 12. ep.
liberalis, vultus ingenuus, status ele-
gans, decorus habitus, atque is mi-
litaris.

Vo ergo discubimus, canere
quedam jussus notata muscis ac-
centuunculis carmina, simul cum
peritis aliis, statim suavissima
quadam voce sic in aures no-
stras

stus illarsus , imo verò in præcordia est , ut me quidem (ceteros nescio) pene extra me rapuerit , certe sensu tacito , divinæ prorsus voluntatis cuiusdam affecerit. Pronunciavit heroicum deinde carmen , quod ipsemet nuper in Petri Medici laudem composuerat ; roges quale carmen ; quale fere nec meum dici sanus recusem. Vox ipsa nec quasi legentis , nec quasi canentis . sed in qua tamen utrumque sentiret , neutrum discerneres , variè tamen prout locus posceret , aut aqualis , aut inflexa , nunc distincta , nunc perpetua , nunc sublata , nunc deducta , nunc remissa , nunc contenta , nunc lenta , nunc incitata , semper emendata , semper clara , semper dulcis , Gestus non otiosus , non somniculosus sed nec vultuosus tamen ac molestus : Rosciolum diceret prorsus aliquem in scena versari. Postularunt quidam subito carmen , ut illud in prosam retexeret & Oratione soluta totum rursus ut argumentum colligeret. Cunctatus paululum quasi deliberabundus , cepit mox dicere verecunde quidem sed tamen admirabiliter ; Et fluebant

ex ore tenuio verba lectissima tanto
 cursu , quantum facile nec stilus
 ipse suppeditat ; Miraris hac Pice ?
 dabo aliud majus , majusque quod
 mireris . Impleverat hoc jam munus ,
 & cum pater jussérat ibidem cibum
 capere stantem , non cum solet ali-
 ter ; jam Secunda mensa erant
 proponere jubeor , quid & quæ Epi-
 stolarum argumenta velim , quas il-
 le simul pluribus dictaret ex tempo-
 re : Proposui quinque duntaxat non
 enim plura libuit , ne forte puerum
 fatigarem , plura tamen ille blande
 adhuc deposcebat . Sed quæ proposui
 nata ibidem sunt , varia , nova ,
 quedamque ridicula , sic ut ad eas
 comparare se prius non potuerit .
 Collocati igitur quinque Librarii
 per ordinem cum stylis & pagillari-
 bus excepturi quod ille dictasset .
 Consistit puer in summo , terram in-
 tuens modeste , cogitat aliquantū-
 ium , mox tamen oculos attollit , im-
 perat ei , qui summus confederat , ut
 jam scribat , ubi pauca dictavit , in-
 vuit & Secundo , dictat & huic al-
 terum argumentum , pergit ad ce-
 teros deinceps , donec ad infimum :
 Rursus quoque ad primum reverti-

fur, sarcienus quod emiserat, fulciens quod
pependerat, dissidebat ibi nihil, claud-
cabat nihil; ita sæpius in orbem remeans
Epistolæ uno tempore, (quis credat,)
absolvit quinque.

QUESTIO X.

*Quid sit Confirmatio & quid in en-
curandum Oratori.*

Confirmatio est Cor Orationis Confir-
matio.
& Anima quâ præcipuè vivit Ora-
tio: Seu est princeps pars Orationis
in qua producuntur argumenta ad
probandam Propositionem nostram,
& adversariorum si necesse est refu-
tantur.

In hac quid curandum sit, ex di-
ctis constare jam potest. Nam cum
Confirmatio consistat ex rationi-
bus inventis & recte dispositis; &
quomodo inveniri & quomodo dis-
poni debeant jam supra diximus:
Attamen ut totam doctrinam in
compendium colligam: In Confir- Curet
Orator.
matione curet Orator Primo, ut ali-
quod argumentum fortissimum in
principio ponat, similiter & in fine
Confirmationis, in medio vero
debiliora colloquet; Secundo, curat

- ut crescat semper Oratio, quod fiet si verbis minus significantibus, magis significantia subiciat, si adfectus circa finem major erit. TERTIO, curet ut singula argumenta bene propositionem probent. QUARTO, ne argumenta semper eodem modo tractet & una forma: quod fiet, si per varias figuras ea tractaverit & modo in *Syllogismum*, modo in *Enthymema* disposuerit, modo majorem omiserit, modo *Conclusionem*: ut videbit expedire. QUINTO, curet ut agnoscat *Crinomenon*; Sed claritatis gratiâ.

P E T E S I.

Quid sit Crinomenon.

Crinomenon. Crinomenon est illa propositio in Argumentatione sive generalis sive particularis, in qua est tota vis, & qua probata, videtur tota res probari, quam inde Orator maxime confirmare & declarare debet.

Sed Nota I quod aliquando Crinomenon idem sit cum propositione totius Orationis, & tunc plura argumenta diversa adduci possunt ad probandam propositionem, v. g.
 sit

fit hæc propositio. *Ostendam vobis*
Audit. Quod Rex debeat amare sub-
ditos suos & Rempubl. Primum Ar-
 gumentum est, quia Caput debet ama-
 re membra, Rex est Caput, subditi
 membra, Ergo; Secundum Argu-
 mentum; Patrimonium suum quis
 debet amare, Rempubl. est Regis patri-
 monium, Ergo: Hic vides multa ad-
 duci diversa Argumenta ad confir-
 mandam propositionem, quia hic
 Crinomenon idem est cum propo-
 sitione Orationis.

Nota II. Quod aliquando Cri-
 nomenon diversum sit à proposi-
 tione Orationis totius, & tunc uni-
 cum argumentum principale in to-
 ta Oratione dominatur, in quo con-
 firmando & amplificando omnis
 industria verti debet. Porro agno-
 sces. Crinomenon si præcipuum ar-
 gumentum tuum in recta Syllogi-
 smi forma posueris; aliquando enim
 Minor Syllogismi est Crinomenon,
 ut in Primo argumento Orationis
 Miloniane Insidiator jure est occisus,
 Clodius fuit insidiator. Ergo: Vbi
 Major verissima & notissima est. Mi-
 nor saltem probanda incumbit Cice-
 roni, & probat eam per totam Ora-
 tionem.

tionem. Aliquando Major est Crinomenon : Ut pro S. Roscio : *Nulius filius sine magna causa occidit Patrem. Sextus Roscius est filius, Ergo : Minor hujus Syllogismi verissima est; Major ergo tantum probari debet, in ea enim tota vis est. Aliquando & Major & Minor est Crinomenon V. G. Cui bono fuit mors Roscii, ille occidit eum; Capitori bono fuit mors Roscii, Ergo : Hic Major & Minor indigitat probatione. Itaque & in legendis Orationibus & in componendis, Crinomenon est advertendum. Quando vero Orationis propositio plures habet partes, tunc etiam Crinomena erunt plura.*

PETES II.

Quid sit Transitio & quomodo suspendenda.

Transi- Transitionibus connectuntur argumenta Confirmationis, imo & partes Orationis, ut bene cohæreant. Est autem Transitio Locutio quæ, quod dictum est paucis repetit, & quid dicendum sit breviter exponit. Duplex est perfecta & imperfecta. **Perfe-** Perfecta Transitio est quæ & dicta **sta alia.** repe-

repetit & dicenda intert : ut si dicas;
Satis de necessitate armorum dictum
fit, jam quæ utilitas inde veniat, videa-
mus. Imperfecta Transito est quan- Alia
 do non revocantur ea quæ dicta Imper-
 sunt, sed tantum transitur ad dicen- fecta.
 da per has vel similes particulas:
Quid; quod; jam vero; & vero; prater-
ea; adde; adijunge; sed enim; dunde; ad
hec, &c. Sed Nota etiam tunc bene
 argumentum unum cum altero
 connecti, quando in Fine præceden-
 tis argumenti ponitur aliquis sensus
 hujusmodi à quo facile occasio por-
 rigitur loquendi & argumentandi
 ulterius.

Debet Transito esse elegans ex
 Verborum delectu & perspicua quia
 per illam *benevolentia, docilitas &*
attentio renovatur.

P E T E S III.

Quid sit Sententia & quomodo ad-
hibenda.

Quia pulchrum est, quod aliquan- Sen-
 do Orator argumentum per modum tentia.
 sententiæ enuntiet, ideo hic de illa
 discere quod duplex sit Sententia: Alia
 aperta, alia occulta : Aperta Senten- Vel
 tia est veritas paucis verbis inclusa, aperta
alia.
 seu

seu est locutio universalis de bonis expetendis, de malis fugiendis, de Deo, de Religione, de providentia, de rebus utilibus, de magnis, de admirandis, de dissimilibus & similibus rebus ad vitam hominum moresque pertinentibus. V. G. *Nemo mortalium omnibus horis sapit: Vel: Veritatis una facies est semper: Falsis, nulla constantia, variantur & dissident.* *Occulta sententia*, est Locutio singularis facta ex generali, adjectis circumstantiis personarum, loci, temporis, &c. V. G. sic dicendo: *Non potest fieri, ô Petre, ut omnibus horis sapias. Vel: Cum sis mortalis ô Cæsar, mortales iras gerere debes.*

Vel occulta.

Ejusmodi sententiæ occultæ frequentissime debent esse in Orationis quacunque parte, ornant enim minificè & capiunt Audientem. Apertæ etiam possunt esse, tamen hæc potissimum senibus conveniunt & experientiam habentibus. Usus earum in rebus gravibus esse debet.

P E T E S IV.

Quid sit Digressio & quando Oratori usurpanda.

Digressio.

Hæc sæpe & pulchre Confirmatio-

tionem intrat: Est autem tractatio rei diversæ à proposito ad utilitatem causæ pertinentis. Solet poni vel breviter, & tunc nulla facienda est Transitio: vel longius & fufius, & tum Oratio velut à longo devicque cursu revocanda est ad propositum.

Potest Orator uti digressionem cum sermo incidit de rebus communibus & universim sumptis. V. G. *De virtute, de virtutibus, de servitute, de libertate, de morte, de vita, &c.* E. C. *Probarer quis, literatum esse non ejiciendum ex urbe, posset digredi in laudes literatarum, earum necessitatem utilitatemque ostendendo.* Ad Digressionem revocantur rerum gestarum expositiones, descriptiones locorum, personarum, morum, &c.

P E T E S V.

Quid sit Amplificatio & quomodo adhibenda.

Amplificatio est Oratio, quæ id, Ampli-
ficatio.
quod simpliciter prolatum parvum videtur, auget, describendo ex adjunctis, ex circumstantiis. Duplex est Verborum & Rerum; de utraque sigillatim.

De

De Verborum Amplificatione.

Verbo- *Amplificatio Verborum* est, per
rum quam res verborum delectu atque
Ampli- elocutionis genere augetur. Potest
fic. fit. autem ex uno Verbo undecim mo-
dis dilatari Oratio.

1. Additione aptorum Epitheto-
rum; Sic Cic. *quod uno BELLI*
Verbo dici potuit, dixit: *Horrificum*
quoddam & nefarium atque omni scele-
reolutum bellum.
2. Adverbiorum commoda apposi-
tione. Ut, *jure ac merito laudare po-*
testis.
3. Definitione vel descriptione: ut
Consceleratum ac perditorum manus;
pro sicariis. Sic Cic. *Cum debuit di-*
cere Sardinus Clodii minister; dixit:
Armiger Catilinae, stipator Clodii, si-
gnifer seditionis, concitator tabano-
rum, damnator injuriarum, peruss-
ser, lapidator, fori depopulator, obsessor
curiae;
4. Notatione: ut *Aureum illud os*
Chrysostomus.
5. Cum una vox in duas secatur: ut,
improbiorum furor, pro improbis.
6. Synonymia: cum idem signifi-
cantia multa ponuntur: ut *hanc ani-*
ma-

Pars I. Cap. II. Quæst. X. 119

morum conjunctionum, hanc in unam
conspirationem, hanc iucundissimam
vix atque sociorum societatem; pro ami-
citiis.

Periphrasi. Ut: id populi sermo in 7.
animis nostris jam ante æfixit, pro
audivi ex populo.

Formarum enumeratione; ut 8.
Sanctissimus, prudentissimus, fortissi-
mus, amicissimus Republicæ; pro opti-
mo. Vel, Omnia contra mores leges-
que majorum, temere, turbulenter, per-
vim, per furorem gesta sunt; pro ne-
farie.

Partium enumeratione: quando 9.
loco totius, partes ponuntur. ut;
afflicto Senatu; perturbatis Equitibus,
suspensa ac sollicita civitate; pro com-
mota urbe.

Causarum Commemoratione, 10.
seu rerum antecedentium & conse-
quentium: ut Hunc tu ferro civem
& armis & exercitus terrore &
Consultum scelere, & audacissimo-
rum minis obsessione templorum, oc-
cupatione fori, oppressione curiæ,
domo & patria cedere curasti;
pro vi.

Adjunctorum frequentatione: ut 11.
Frugum inopia, fames, vaclitas,
c.c.

caedes, incendia, rapinae, scelerum impunitas, juga, formido, discordia; pro bello.

De rerum Amplificatione.

1. Amplificatio rerum est, cum res ipsa gravibus sententiis augetur & confirmatur. Fit ex iisdem locis ex quibus Argumenta sumuntur.

Committitur tamen, cum Definitiones seu Descriptiones unius rei multa ponuntur: ut *Historia* scilicet *temporum*, *lux veritatis*, *vita memoria*, *nuntia vetustatis* magistra *vita*.

2. Cum consequentia multa ponuntur, h.e. cum ea ponuntur quæ consequutura sunt vel quæ jam sequuta sunt: ut, sit *Propositio*; *Neglectam libertatem multa damna subsequuntur*; hæc si amplificaretur; *Quid libertatem negligi patiemini? negligitur hoc pacto simul fortunarum cura, negligitur bonorum possessio, negligitur fidelitatis tutela, negligitur criminum defensio, contra furiosorum hominum audaciam objecta propugnatio, negligitur vita ac salus communis, & latissime panditur aditus ad injuriam, jam violentia sine vitio, malitia sine iudicio, sceler-*

scelera sine accusatione, neces sine poena
exercebuntur, &c.

Cum contraria contrariis oppo-
nuntur: V. G. sit Propositio; Cali- Caligu-
gula factus Imperator turpissime vi- la.
tam in pejus commutavit; ampli-
ficaretur sic: O Turpe monstrum & la-
tens sub purpura prodigium, quem
virtus ex servo Imperatorem fecit,
vitium ex Imperatore in servum
transformavit; transit pietas in pra-
vitatem, in odium patientia, pud-
icitia in pudorem, generositas in igna-
viam, humilitas in superbiam, co-
mitas in barbariem, liberalitas in
prodigalitatem, sanctitas in Deorum
contemptum, gaudebat audire Do-
minus, & virtus serviebat, gaude-
bat salutaris Deus, & Sacra propheta-
nabat: pulcher miles, turpis Dux;
bonus servus, malus Dominus; an-
te Regnum sceptro dignus, in regno
jugum meritis; ante dominium o-
mnium gratiam habuit, in imperio o-
mnium execrationem. Idem for-
tis & ignarus, pius & sceleratus;
Patriæ Pater & carnifex, iusti-
cium & oppressor. Huc perti-
nent etiam Repugnantia & Dissi-
milia.

4. Cum Cautiæ multæ conglobantur V. G. sit Propositio : *Namquam fac, quod aliquando fecisse pœnitent : hæc ita amplificaretur : Quando id agis quod dolore laudum est, impetus ageris, quo quid stultius? animo destitueris, quo quid miserabilius? furore raperis, quo quid imprudentius? futura non prospicis, quid periculosius? cupiditates non refrænas, quid indecentius?*
5. Cum multa effecta conglobantur. v. g. sit Proposito; *Antonius multa damna fecit Romanis. Amplificatur sic: Doletis tres exercitus populi Romani interfeceros, interfecit Antonius; Desideratis clarissimos viros? eos eripuit Antonius; Authoritas nostri ordinis afflicta est? Afflixit Antonius.*
6. Cum multæ similitudines ponuntur V. G. sit propositio: *Si viria cum parva sunt non corriguntur; difficile postea cum creverint emendantur. Amplificares, sic: Prohibete igniculos fœderum si conflagrare non vultis; obstruite fontes si violento fluctu atropi non optatis; succurrite langueri si morbo exstingui timetis. Quomodo enim ignis de par-*

na sentilla ortus non raro integras ar-
boles demittit, quemadmodum fluvius
guttatim aggeri se infundens univer-
sam molem eruit & evertit; quemad-
modum levis febricula ingentes mor-
bos excitat, totasque familias abju-
nit: sic vicia juvenum nisi subito
opprimantur fortius radices agunt, do-
nec omnem animi virtutem, omnem
honesti ornatum turpissima labe confi-
ciant.

Cum multa exempla adferun-
tur. Sic Cicero pro Milone. *Vixeretur*
eadem confessione. Milo, qua Hala, qua
Nasica, qua Opimius, qua Marius, qui
nosmetipsi, &c.

A Comparatione fit pulchra am-
plificatio, ut, fit Propositio. Frustra
disputatur utrum literarum studia
an armorum potiora sint, cum utrius-
que maxima dignitas emicat; Am-
plificaretur sic: O supervacaneos
eorum labores, qui literas armis op-
pugnant, aut literis contra armo-
rum acritatem abutuntur: desisti-
te ab inestis contentionibus, & utrius-
que magnum decus, magna commo-
da, magna gloria emicat. *Arma*
Deorum inventum sunt & a Viti-
ano fabricantur, & literæ Leorum

7.

8.

Colla-
porati-
onum
cum a-
nis.

proles & Iovis cerebro prodierunt. *Arma* Bellonam colunt, *Literæ* Palladem. *Arma* ad fortitudinem & audaciam animum exercent, *Literæ* mentem honestate & virtutis amore excolunt. *Armatus* ab hoste non facile vincitur, *sapiens* à fortuna. *Armatus* gladios & vulnera non timet; *Sapiens* mortem contemnit; *Armatus* res in manibus gerit; *Sapiens* in consilio. *Armis* dura franguntur; *Sapientia* emolliuntur. *Arma* in corpus potestatem gerunt; *Sapientia* in animum; *Armis* *Republ.* defendimus, *Doctrina* observamus. *Armis* libertatem propugnamus; *Doctrina* discernimus. *Armis* imperia distendimus; *Doctrina* & jure sub pace retinemus. Ab *Armis* robur & vires *Republicæ* accedunt; à *litteris* industria, doctrina, ars donatur, &c.

Pro pleniori *Doctrina* nota I. Quod omnes figuræ vehementiores ad Amplificationem valeant, præcipue autem; *Interrogatio*, *Repetitio*, *Subiectio*, *Conversio*, *Complexio*, *Anastrophe*, *Exclamatio*, *Hypotyposis*, *Sustentatio*, *Etopæja*, *Prosopopæja*, *Communicatio*, &c.

Nota II. Quod necesse sit, ut cum amplificare velis Orationem semper ille versiculus ante oculos sit *Quis, quid, ubi, &c.* Quæ amplificandi Ratio tam singulis periodis quàm rebus potest servire, & videtur melior pro Tyronibus quam per locos communes. Nec tamen requiritur omnes hæ circumstantiæ ut exaggerentur aut ut certo ordine, sed satis est interdum aliquam vel aliquot adhibere, eo ordine quo placuerit.

QUESTIO XI.

Quid sit Confutatio & quomodo ponenda.

Confutatio est pars vel species Confirmationis, in qua objecta vel ratio. obijcienda rejicimus, ponitur vel ante Confirmationem vel post illam vel etiam spargitur per partes in tota Oratione. Refutantur autem objecta vel omnia simul, vel ea prius quæ prius objecta sunt, & deinde ea; quæ posterius: Vel firmiora prius ut iis fractis leviora sponte sua corruant: Vel leviora prius ut illis elusis fortiora infirmentur & extenuentur.

Modus vero Confutandi, est ostendere id, quod ab adversario di-

Confutandi
modus.

etiam est, esse falsum, repugnans, impossibile, incertum, incommo-
dum, non coherens. Et quia Ora-
tionis pars est, plena caloribus & sæpe
furoris, ideo admittit Dialogismos,
seu collocationes, Ironias, Illusiones,
Subiectiones, Interrogationes, Execra-
tiones, & alios adfectus atque vehe-
mentiores figuras. Sæpe autem re-
jicitur adversarius contemptu, sæpe
non ita rationibus quam voce & ge-
stibus eluditur: Sæpe increpatione ve-
ratur, premitur interrogationibus,
sæpe similibus obiectiōibus impe-
ditur: sæpe id quod ex nobis quæsi-
vit sine responso omittitur: Sæpe
responsum non statim redditur, sed
diu prius suspenditur.

QUÆSTIO XII.

*Quid sit Peroratio & quas habeat
partes.*

Peroratio, aliter Epilogus, est ul-
tima Orationis pars, in quo debet
accuratè desudare Orator, ut acu-
leum in animis Audientium relin-
quat eosque in suas partes pertrahat:
Ideo figuræ vehementiores hic esse
debent & adfectus motusque inci-
tatiores. Duas partes habet potissi-
mum,

mum, Enumerationem & Amplificationem: Innumeratio requirit ut Argumenta Orationis in contextu futius dicta, breviter, clare, & nova. Verborum varietate repetantur, non iisdem verbis, nec cramben recoquas ad nauscam. Amplificatio desiderat ut gravibus verbis, sententiis, figuris hæc repetitio fiat. Vult adhuc Cicero requirere adhortationem, & adlectum pro peroratione, sed Amplificatione hæc includuntur. Exemplum Perorationis Igece celeberrimum in Ciceronis Oratione pro Milone.

Hæc Orationis pars vel idèò diligentius facienda est quod continuiter Oator tanti fiat quanti assimulati Peroratio. Eam enim tenaci memoria excipit Auditor, & ex ea de Nobis fert iudicium.

CAPUT III. DE ELOCUTIONE.

Inter quinque Rhetoricæ partes meo quidem calculo principem obtinet locum *Elocutio*, quippe parum est acute invenisse, parum bene disposuisse Argumenta, nisi eadem

aptis & idoneis verbis, figuris & sententiis ad audientium aures devehas. *Ab Elocutione Eloquentia & Eloquentes dicimur.* Ab ea quantum quisque Orator possit, iudicium fertur. Est autem Elocutio idoneus verborum, figurarum & sententiarum apparatus; quia Eloqui est, omnia ea quę mente conceptis ornata promerere. Jam Elocutio ut artificiosa sit oportet *Primo* ut sit *Latina*; *Secundo* ut *Plana*; *Tertio* ut *Ornata & apta* ad id de quo agitur, de singulis enucleatius.

Elocutio.

QUESTIO I.

In quo consistat Elocutio Latina.

Latina. Cum de Latina Elocutione agimus, cave putaveris Latinis dumtaxat verbis Orationes efferi, siquidem vernacula & quavis lingua possunt combinari: Sed nobis qui Latinitati nomen dedimus, inquirendum est de Latino sermone, ne barbare & insulse loquamur. Hoc universim disce, ut, quacunque usus fueris lingua, ejus morem patrium sequare: *Est enim cuius lingua suus genius, suus lepos.* Jam vero ille Latinam Elocutionem artificiose ser-

servabit. *Primo*, qui verbis pure Latinis & apud probatos Authores receptis utetur, non peregrinis aut alterius linguæ, nisi forte consuetudine longa pro Latinis suscipiantur, ut sunt nonnulla Vocabula Scientiarum & Artium V. G. *Philosophia, Theologia* & quæ cum artibus simul à Græcis ad Latinos transiverunt. *Secundo*, Is recte loquetur Latine, qui Latina utetur constructione; quamquam publice constet non à Poëtis solum, sed etiam ab Oratoribus maxime panegyricorum scriptoribus item Historicis Græcam passim constructionem & Syntaxin usurpari, est quippe vere elegans & eximie ornat ut videre licet apud *Paterculum, Sallustium* & alios; Ut ergo ejusmodi constructiones in legendis Authoribus & noveris & judiciose imiteris, ostendam hic quomodo *Hellenismus* seu quod idem est *Græcanica constructio* in Latinis Verbis fabricari possit: Et quod docebo ex Latinis probatis Authoribus confirmabo.

Primus Hellenismus.

Nominativus eleganter apud
F s Græ-

Hellenismus.

Græcos adverbii loco ponitur; hoc imitantur Latini dupliciter; Primo ponunt *Neutrum* pro *Adverbio*, *Neutrum* tamen illud transit in *Adverbium* & *Acutus* notatur V. G. Horat. *Acutim* clamat, *Acutim* ludit pro *Acute*. Et alibi: *Crudele micat*, Silius. *dirè loquitur*, *diram* minari, *dirum* injuriari. Et alio: *grande ingemuit*, Statius. *humane frenit*, id est, *valde*. Secundo *Rectum* ponunt pro *Adverbio*, non *Neutrum* sed cujusvis generis, ut *atrox misrat*, id est, *atrociter*, *matutinus veni*, id est, *mane*. *Vesperinus fecit*, id est, *vespere*; *minus ulxeris*, id est, *ne dixeris*. Et hæc sunt per *Emiliogen* figuræ, tam ubi pars Orationis una pro altera ponitur.

Secundus.

Apud Græcos eleganter ponitur
 1. *Nominativum* unum
 2. *Adjectivum* alterum: ita ut apud
 Græcos imperet *Nominativus* so-
 lus. Ex. g. *Ἡς Νόβηλιν τὴν γεοῦ Ἡρα-
 κλέους*, deest, Tu quoque *Ἡς*
ἡς nobis.

Fortis.

Georgien, Armenien, Persien

jungitur Substantivo masculino aut
fœminino. Vt, *Varium & mutabile*
semper fœmina; Et alibi *Tutissimum*
pœnitentiæ confessio: Et alibi, *Triste*
lupus stabulis.

Q in-
dicitur
nus.

Quartus.

Adjectivum apud Græcos Sub-
stantive ponitur & more Substanti-
vorum construitur: Latini eos pul-
chre imitantur dupliciter. Primo
ponunt Adjectivum loco Substanti-
vi ut *equum pro equitate*: v. g. Sic
Pota: *Servantissimus equi*, id est,
justus: *honestum pro honestate*; *pium*
pro pietate; *serenum pro serenitate*;
verum pro veritate; *sanctum pro sancti-*
licitate. Secundo Adjectivum po-
nunt in Nostro pluralis numeri &
Substantivum in Genitivo. V. G.
amara curarum, id est, *amara cura*.
Sic, *ardua rerum*; *incerta viarum*;
opaca sylvarum; *plana camporum*.

Idem.
Idem.

Idem.
Idem.

Quintus.

Eleganter apponitur Adjectivo
Genitivo ut *Abstinens pecu-*
niæ. *Abundans corporis*; *Cæcus in-*
tarorum; *Candidus Eloqui*, *doctus*
Choræ, *Literarum*: *Nimus animi*,

Idem.
Idem.
Idem.
Idem.

id est, iracundus ; nimius imperii,
 id est, Severus ; nimius sermonis,
 id est, Loquax ; plenus fori, id est, in-
 ter lites versatur ; plenus litium, animi,
 crapule, ira, negotii, somni, timoris &c.
 parcus irarum ; parcus oris ; reus voti,
 id est, debet solvere votum.

Sextus.

Verba admirandi, appetendi, amari-
 di, privandi, consequendi, participandi,
 aberrandi, incipundi, dominandi, abs-
 tinendi, junguntur apud Græcos
 cum Genitivo ; quod præclare, La-
 tini imitantur. v. g. *Abstine irarum*, Virgil.
Callideque rixe ; *desine tristium que-*
relarum : *Fallor animi*. Plaut.

Septimus.

Adjectivis Græci adjungunt Infinitivum ; hoc imitantur Latini. Sed fere tantum Poëtæ ; & Primo apponunt Infinitivum Activum, seu Nominis Adjectivo. ut *Amicus ferre jugum* ; *cereus diffluere* ; *doctus ludere*, du- Horat.
rus componere versus ; *Facilis dare* ; *piger ire*. Secundo Infinitivum verbi apponunt Passivi vel Deponentis, Adjectivo ;

Idem. Etivo; ut audax perpeti; blandus loqui;
celeres veli hora; cerens in vitium flecti;
mitior adspici frons; fluvius sedulus
labi.

Octavus.

Pulchre Latini imitantur Græcos
illa constructione, in qua verbum a-
liquod apponitur *Infinitivo*, quod fit
dupliciter. Primo apponitur verbo
Infinitivus Activus aut *Neutrius ver-
bi*: ut *Amo vivere tecum*; descende
promere vina. Secundo apponitur
verbo *Infinitivus Passivus* aut *Depo-
nentis*, ut *Amat dici*; gaudet aspici;
annuit capi, &c.

Nonus.

Multa *Adjectiva* laudem, vitupe-
rationem, patriam, gentem, nomen,
vel partem significantia *Accusati-
vum* regunt apud Græcos, item *Par-
ticipia* & verba. Latini imitantur
hoc frequentissime intelligendo an-
te accusativum particulam. Secundum,
aut aliquid aliud: ut auctus opes id
est, Secundum opes; cuncta pares
fratres id est, Secundum cuncta; te-
cta caput nube, &c.

Hæc sufficiant de constructione,
plura colliges ipse legendo; pro fine

tamen moneo, ut Orator se exerceat unam eandemque rem pluribus modis efferre. Deinde ex istis aptiorem feligat, sic copiam acquirat & ad Latinae linguae gratiam perveniet.

QUESTIO II.

In quo consistat plana Elocutio.

Plana Elocutio est quando verba & modi loquendi, ita clari sunt, ut ab Auditoribus facile intelligantur; plane enim dicere, est clare dicere. Hinc illi, sub reprehensionem veniunt, qui, ut subtiles & acuti videantur, orationes suas aut phrasibus & inusitatis verbis aut sensibus obscuris, ita infarsciunt, ut ad intelligendum candela indigeas; certè extremæ dementiæ est, loqui ad aliquem & ab eo nolle intelligi: Suadetur tamen à doctis viris ut juvenes quoad fieri potest, tumide scribere & cum ingenii ostentatione adflectent, omnemque suam gloriam in ea sitam arbitrentur quod magnifice & phrasice sentire possint, modo phrasces querendo, sensum & rem non perdant, facile enim ubi judicium.

Pars I. Cap. III. Quest. III. 135
cium maturuerit, detumescant &
medium inuenient.

Ut ergo plane loquaris, hæc quatuor observa: *Primo* Longas parentheses & frequentes non usurpa. *Secundo* Abstrusas phrasès & modos loquendi non usitatos rejice. *Tertio* Acumina crebra & inepta evita. *Quarto* Membra & periodos ultra nullam mensuram non extende.

QUESTIO III.

In quo consistat ornata Elocutio.

Ornatus Elocutionis in multis Ornata
Elocutio. spectari potest, *Primo* in verbis singulis. *Secundo* in verborum conjunctione. *Tertio* in numero Oratorio. *Quarto* circa incipientes Syllabas & finientes periodum. *Quinto* circa figuras. *Sexto* circa affectus. Distinctionis gratia de singulis quam brevissime sigillatim.

*Quomodo ornatus in verbis
singulis spectandus.*

Verba, quibus Oratio conficitur In ver-
bis
singulis. vel simplicia sunt sive propria; vel transacta sive impropria. Simplicia & propria ut ornata dicantur has tres virtutes habeant; sint usitata,

sonent optime, rem maxime exprimant. Usitata sunt illa quæ à bonis Authoribus usurpantur. Optime sonant primo *Superlativa*, ut, *conspēctus vester multo jucundissimus*. Secundo *Verba*; ut *dominatricē animi cupiditas*, pro *Domina*. Tertio *Composita*, ut *consceleratus*, *constuprare*, &c. Quarto. *Quæ habent plures Syllabas*, ut *tempestas* pro tempore; *moderatio animi* pro modestia. Quinto. *Quæ longiores habent Syllabas*; ut, *princeps* pro *primus*; *quamquam* pro *licet*. Uno verbo; illa verba sunt sonora in quibus vocales sunt A O V; Molliora & delictiora illa in quibus IE frequentius; quæ vero verba maxime exprimant rem, iudicio uniuscuiusque relinquitur: Ita *Clementia* melius exprimit quam *lenitas*; *perditus* & *profligatus*, quam *malus*; *exterminare* melius quam *ejicere*; *trucidare* quam *occidere*; *excruciare* quam *torquere* &c. De Alienis seu translatis nil attinet dicere, satis de iis passim Rhetores.

Quomodo ornatus in Conjunctione Verborum spectandus.

In conjunctione verborum erit ^{In ver-}
 ornatus ^{borum} *Primo*, Si apta *Vocalium* & ^{conjun-}
Consonantium structura servetur. ^{ctione.}
 Quod ad vocales attinet; *primo Vo-*
calium concursus est fugiendus
 frequens: *Secundo*, ne eadem *Voca-*
lis & præcedens verbum finiat, &
 sequens inchoet, exasperat enim
 Orationem v. g. *amplissima actio*
oritur: Maxime tamen hoc vitan-
 dum est in A & E. ut autem hoc fiat
 natura *vocalium* est cognoscenda:
 Ergo concursus A & A faciunt ora-
 tionem hiulcam v. g. *ad ea arma ac-*
cingimur. A & I obtusam, ut, *dili-*
gentia inimicum vicit; A & V in-
 suavem, ut, *Sylva uritur*. E & A
 minus dissonant, ut, *tua voluntate*
ad bellum rvi. I & A suavius au-
 diuntur ut, *prostrati ad pedes ja-*
cent. O & A insuavia sunt, ut, *equo*
animo tuli. O & E mollius concur-
 runt, ut, *reprehensio exigua non no-*
cet; O & I absona sunt, ut, *sine modo*
injuria. V & A pulchrius sonant,
 ut, *urbs adscensu ardua*. *Tertio*, *Vo-*
calium brevium & tenuium vitanda
 est

est multitudo, ut, *steter, progeniti*. Sed in his nec negligentes nec diligentes nimium esse oportet, alias singulorum verborum singulas Syllabas anxie inspicere, quæ tandem Oratori libero & quam intolerabilis esset seruitus!

Quod consonantes concernit bene monet Rhetor asperum esse concursum, si S præcedens verbum finiat & X sequens incipiat, ut, *Exercitus Xerxis*: Item si S incipiat & S finiat, aut si X finiat & X incipiat, ut *Arts studiorum, Rex Xerxes*. II. erit ornatus in conjunctione verborum, si monosyllaba multa non ponantur simul. III. Si nomina aut verba brevia multa non continuentur, sic enim compositio fit minuta & concisa. IV. Si nec longa verba multa in unum conglobentur, adferunt enim tarditatem, Plura lege apud *Soaret. lib. 3. Cap. 33.*

Venustam etiam facit Orationem quando voces certæ, vel anteponuntur vel postponuntur, quod in Oratoribus passim observare potes.

*Quomodo ornatus sit in numero
Oratorio spectandus.*

Numerus Oratorius est quædam in nu-
mensura & vocum coordinatio; ut mero
Orato-
rio.
hæ longis brevibusque Syllabis con-
sistent, quæ voces vel partem sensus
faciunt, vel aliquem sensum, sed pen-
dentem, vel perfectum & inte-
grum. Si voces aliquæ partem sen-
sus faciunt, vocatur *Comma* seu *in-*
cisum si aliquem sensum, sed penden-
tem, vocatur *membrum* seu *color*
vulgo *duo puncta*; si perfectum &
integrum *periodus* vocatur. *Comma* Com-
est pars sententiæ seu elocutionis ex ma
duobus vel pluribus verbis consistens quid.
nihil adhuc perfecti & absoluti si-
gnificans v. g. *Et si vereor Indices,*
Duplex est comma; aliud est membri Quotu;
actualis pars, aliud pars membri po- plex.
tentialis: notatur *comma* virgula per
modum mediæ lunulæ inversæ (,) Quotu;
ut *quotidianus* docet usus. Longi-
tudo ejus proprie sumpti, ad se-
ptem Syllabas longas extenditur
aut ad breves quatuordecim, quia
cum longa quævis Syllaba duo fa-
ciat tempora possunt pro una lon-
ga breves duæ substitui. Sed in Syl-
labis

labis numerandis terendum tempus non est, aures enim terfæ & politæ de omni superfluo & defectu faciē ferunt iudicium: Nec nostri hæc instituti ratio, hisce acquisite prolixius inhærere, cum quod populariter dicitur, *non sit de pane lucrando*; quapropter iis omissis quæ in Rhetoricorum libris hodie fertili satis proventu circumferuntur, Rem ipsam aggrediar, ut tandem promissi memor Lectorem voti faciam competentem: Finem itaque respicio Partis *Primæ* quæ de *Memoria* dicendo paucissimis erit finienda.

MEMORIA.

Memo-
ria,

Memoria est facultas animæ retinens ea & conservans quæ cognovimus & impressimus: pulchre à Cic. *Thesaurus* & *sinus animi* dicitur: à Causino, *horreum mentis*; ab aliis, *Erarium ingenii*; quia in illa quæ volumus deponimus, ut pro tempore recipiamus. De hac multum loqui consilii mei non est, siquidem ea contenti esse debemus, quam à Deo accepimus; nec ullus sibi per præcepta si caret, formabit. Solent tamen Rhetores multa suggerere auxilia, ut quam natura nobis con-

concessit Memoriam excolamus, ^{Loca-}
 amplificemusque; Suadent omnes ^{lis.}
 & docent loca sibi quædam fingere
 atque imagines, sive nota ædificia,
 sive castella sive alia spatia quæcum-
 que concipere animo, atque in co-
 rum partibus certas rei dicendæ par-
 tes collocare, ut sic visa aut revoca-
 ta loci parte, statim occurrat pars
 rei, de qua dicendum est, & hanc
 illi *Memoriam localem* sive *artificia-*
lem appellant, eamque Rhetoricæ
 partem esse volunt: Utatur hac ope
 qui volet; mihi præsentiora viden-
 tur auxilia, quæ sequuntur.

Primo: Ut Orationem commen-
 daturus memoriæ, post invocatam
 Dei opem, semel totam prius legat,
 ut quasi confusam ejus habeat noti-
 tiam; deinde per partes ediscat, nec
 facile saltet ab una parte nondum
 plene possessa, in aliam. *Secundo,*
 Quia tempus matutinum longe
 cōmodius est ad ediscendum quam
 meridianum & Vespertinum, ideo
 illud curæ sit: tamen perquam utile
 est pridie vesperi priusquā dormitū
 concedas, semel & iterum percurrere
 ea, quæ postridie sunt ediscenda.

Tertio, dicerem ut curet intelli-
 gere,

gere, quia intellecta facilius hærent & fortius, sed Rhetori loquor qui sine dubio nihil declamabit quod non intelliget.

Quarto, proderit multum ex iisdem chartis, in quibus composuimus, ediscere; quia ad paginae loca & partes jam alluevit memoria, hinc scimus, quo in chartæ angulo aliquid scriptum sit, atque adeo sedem verbi cuiusque quasi oculis tenemus. Turbatio verò & confusio, si in alia charta scribas & ex alia discas: inter dicendum enim utriusque chartæ imago occurrens, distrahit & confundit animum perorantis.

Quinto, Utile est, ut si quidpiam difficilius addiscitur illi loco aliquod signum vel notam aliquam apponas, cuius admonitu citius occurrat, & infigatur.

Sexto, Puto utilius esse si non tumultuarie sed declamando statim & cum gestu discat, eumque sensum quem jam infixit aliquoties secum revolvat, tum demum ulterius pergat.

Breviter; Maxima fabricandæ & servandæ sibi Memorix ars est, indies illam exercere, aut saltem facillime: quia otiosa diu & sine usu lebescit, & infidelis efficitur.

O R A -

ORATORIS
EXTEMPORANEI

S U

ARTIS ORATORIE

BREVIARI

PARS ALTERA

*Qua circa Praxin in specie occupatur
potissimum.*

Ex Libris

Ludovici Taborski
mpra

Hic Liber dono est a
R. P. Ludovico Taborski
nempe in Manus
Matthaei Hyacinthi

Wilm
mpra

BREVIARI
ARTIS ORATORIÆ

PARS POSTERIOR

De genere Demonstrativo &
Deliberativo.

Ametſi generalia Ora-
toriz facultatis præ-
cepta, pro omni Ora-
tione componenda.

Acces-
sus ad
rem.

abunde ſufficere poſſint: Uberio-
ris tamen Doctrinæ & claritatis
Cauſſa, ad particularia deſcendere
volumus; & poſt oſtenſos fon-
tes, rivos etiam demonſtrare: Ut
ſi forte aliqui minus felici ſtudio ar-
tem in genere ſcriptam non pene-
traverint, ſaltim hunc laboris fru-
ctum colligant: quod utique gra-
tum eſſe nemini non poterit, cum
illud jam vivimus ſeculum in quo
cum Orationibus nihil non inchoa-
tur, nihil non perficitur. Nam &
naſcentes nos Orationes excipiunt
& mortuos deducunt, & menſæ,
hoſpitia, fora, congreſſus ac ſinguli
ſerè motus Orationibus perſonant:
ut noſtrum ſere loqui, ſit eloqui, at-

G

que

que adeo nullibi non sedem sibi Eloquentia cum libertate & theatrum elegisse hac aetate videatur.

Instituti ratio. Hæc autem instituti nostri ratio erit; *Præcepta* prius dicam, juxta quæ *Orationes Demonstrativæ ac Deliberativæ generis* componi debeant. Deinde *Præces* subjungam & præcipue in genere *Demonstrativo*, quia genus hoc crebrius est; postremo suppellectilem dabo ex *Sententiis, Historiis & aliis eruditionibus* quibus in ejusmodi Oratiunculis conficiendis maxime indigemus. Sed prius in communi docebo, ex quibus præcipue locis *Argumenta* invenienda sint pro utroque genere; & quibus modis Oratiunculae facile possint componi ac disponi.

CAPUT I.

EX quibus locis præcipue Argumenta invenienda sint in utroque genere.

QUESTIO I.

Ex quibus locis præcipue inveniantur in genere *Demonstrativo*.

De-
mon-

Genus *Demonstrativum* in quo
lau-

Laudamus vel vituperamus. *Laudamus* bonum, utile, jucundum: *Vituperamus* malum. Porro, laudare vel vituperare possumus, aut personas aut res; De utrisque aliquid distincte.

stratum
vum
genus,
quid.
Laudamus
Personas ab
Adjunctis
Personis.

Personas laudaturus maxime argumenta sumes ex Causis, Effectis, Adjunctis, Comparatione & Similitudine. Sunt verò Adjuncta personae Patria, Majores, Parentes, Bonae animi, Corporis, Fortune. In Patria considerandum est, qualis sit, clarane & inagnorum Heroum genitrix; an obscura, quam ferax, quam splendida, abundans, ubi & quomodo sita. In Majoribus nobilitas & res præclare gestæ. Deinde in ipso qui laudatur, natalis dies, & si quæ laudabilia aut prodigiosa natiuitatem præcefferunt. In Pueritia, Ingenium, indoles, docilitas, institutio, proclivitas ad virtutes, ad alta, &c. In Adolescentia mores & studium seu virtutis & sapientiæ seu vitii & ignaviæ, quomodo vitam egit, apud quos, sub quibus Præceptoribus, cum quibus æqualibus, quibus artibus & studiis vacabat. In Inventute, genus vitæ, fortunæ,

bona, ut honores, dignitates, facta præclare gesta, virtutes. In Senectute consilia, pietas, morbi, patientia, constantis in bene cæptis, &c.

Sed Adverte in factis vel operibus laudandis vel vituperandis bene ponderandum esse quale opus sit, honestum an turpe, utilene Religioni, Patriæ aut alteri, an vero noxium: Facilene an difficile, jucundum an molestum.

Quid vero sit honestum esse, utile, jucundum infra dicam. In Rebus hoc universim spectetur, ut rei laudandæ vel vituperandæ partes diligentissime inquirantur: Rursus examinentur Genera, Species, Causse, Effectus, Contraria, Adjuncta. Porro res Naturales, item artes, linguæ, virtutes, scientiæ, laudari vel vituperari solent ab honestate aut turpitudine, à Causse efficiente, à necessitate aut contra ab utilitate vel à damnis, à facili vel difficili, à circumstantiis aliis, &c.

Sic Urbes, Castella, Arces commendantur ab antiquitate, à conditoribus, à forma, à situ, partibus, ædificiorum structura, aeris clementia, fertilitate soli, abundantia re-

rum, à Fluminibus, quibus irrigantur,
à Civium moribus, à Studiis Operibus,
à Politia, Senatu, rebus gestis. Vitu-
perantur à contrariis.

Insule, Regiones, loca alia laudan- Insulas
tur à situ, figura, amplitudine, an- Regio-
tiquitate incolarum, à Regibus, Du- nes, &c.
cibus, à cultu Religionis, à fertili-
tate, fontibus, aquis, stagnis, ur-
bium frequentia & celebritate, ab in-
stitutis & legibus, à rebus gestis,
&c.

Arbores, Planta, Herba laudan- Arbo-
tur à nomine seu Notatione; à for- res.
ma, à loco subjecto, ab adjuncto tem- Plantas.
pore, à virtute, ab Effectu. Herbas.

Flumina & Fontes ab ortu seu sca- Flumi-
turigine, ab amplitudine, colore, natu- na.
ra aqua, à velocitate cursus, à locis no- Fontes,
bilitioribus per quæ fluunt, à piscium ge-
neribus, copia, salubritate, ab effecti-
bus.

Montes laudantur à situ, ab iis quæ Mon-
in illis nascuntur ut herbis, arboribus; tes.
vel quæ effodiuntur, ut metallis, à
feris, quæ in illis degunt, ab Arci-
bus & Turribus, quæ in ipsis sunt,
à fontibus inde scaturientibus, à rebus
memorabilibus aut prodigiosis ibi sa-
ctis.

QUÆSTIO II.

Ex quibus locis precipue Argumenta sunt sumenda in genere Deliberativo.

Deliberativum genus quid.

Deliberativum genus est, in quo de rebus futuris, quæ in potestate nostra sunt quæque evenire possunt & non evenire, deliberamus. Nobile & Civile genus dicendi, duabus partibus constat: Suasione & Dissuasione. Suademus bonum, dissuademus malum.

Suaderus.

Argumenta potissimum in hoc genere quærenda sunt in Causis, Effectis, Consequentibus, Contrariis, Adjunctis, Comparatione. Seu ut clarius loquar capita universalia pro Argumentis in Deliberativo genere ad suadendum sunt hæc:

A necessario, ab honesto, ab utili, à jucundo, à glorioso, à justo, à possibili, à facili.

Dissuademus.

Ad dissuadendum vero hæc:

A non necessario, à turpi, ab inutili, ab injucundo, à periculoso, ab impossibili, à difficili, à probroso, à molesto & damnofo.

Honestum.

Porro Honestum illud dicitur quod à Deo ac Religione vera commendatur.

mendatur, quod recte rationi, quod
sanis legibus, quod sapientum dictis
ac monitis consonat. E contra ve-
ro *Inhonestum seu turpe*, quod Deus, Inho-
quod pietas reprobatur, quod sanæ ^{uestum}
rationi repugnat, quod sanis legi-
bus, quod sapientum dictis ac mo-
nitis non congruit. *Vtile* illud dici-
tur quod bona animi vel corporis
vel fortunæ aut acquirit, aut auget,
aut conservat. *Inutile* quod ad nihil ^{Inutile;}
horum conducit. *Iucundum* est quod ^{Iucun-}
animum voluptate perfundit; *Inju-
cundum, quod nihil voluptatis ha-
bet. *Necessarium* illud dicitur sine ^{Inju-}
quo vel salus vel libertas vel Reli- ^{cun-}
gio vel aliquid aliud esse non potest, ^{dum.}
vel quod necesse est ut fiat, alias ^{Neces-}
multum nocetur. *Possibile* est, quod ^{sarium.}
habet Causas à quibus fieri potest. ^{bi-}
Facile, quod sine labore magno; ^{Facile}
Difficile, cura & pretio. ^{Diffici-}*

Probrosus, ex quo infamia se-
quitur. *Molestus*, quod aufert vo-
luptatem sensuum vel animi, quod
tadium vel fastidium generat. ^{le.}
^{Pro-}
^{bro-}
^{sum.}
^{Mole-}
^{stum.}

Adverte verò diligenter Oratori
considerandum esse in *Suasione* vel
Dissuasione, quinam & quales Audi-
tores sint: Nam si Generosi & No-

biles, tunc maxime argumenta sumenda erunt *ab honesto*: Si vero plebeji animi & mechanici maxime *ab utili*: *utili* enim hoc genus hominum maxime trahitur.

CAPUT II.

De Dispositione Orationum generis Demonstrativi & Deliberativi.

PRæter ea quæ supra de *Dispositione* diximus, nihil speciale hic occurrit; de genere *Demonstrativo* hoc solum addendum est, quod cum sit perpetua *Narratio cum Amplificatione*, laudando aliquem solemus incipere à *Patria*, deinde laudare à *Majoribus*, à *Parentibus*, *Consanguineis*, & *Familia* utriusque lineæ. Postea *nativitatem* describimus, tum *Pueritiam*, *Adolescentiam*, *Iuventutem*, *Virilem ætatem*, *Senectutem*, denique *mortem*, atque ita quem ordinem vita habuit, eundem oratione sequimur. Aliquando verò accipimus unam tantum, vel aliquot virtutes laudandi tota oratione tractandas, atque ad

eam vel ad eas alia honeste gesta deducimus quæ possimus, prætereundo *Patriæ laudes, Genæ & Familæ &c.* Sed *Decem modos disponendi vel conficiendi Orationum* à *Neoteriis collectos proponere libet*, in quibus si sedulus te exercere volueris facile in *Oratorem* etiam *extemporaneum* evadere poteris.

Modus Primus est.

Cum voles *Gratulari, Salutare, Valedicere, Propinare & alia ejusmodi præstare*, Primo *rationem seu Causam* invenias propter quam id facere velis: Deinde *rationem cum propositione in Syllogismum* dispone faciendo *Majorem, Minorem, Conclusionem* ut supra diximus & facillime paraveris *Orationem*.

EXEMPLUM.

Velles v. g. Amico gratulâ-
ri *Natalitia festâ*, quæres ergo
prius *Rationem* propter quam face-
re velles & occurreret hæc; quia:
Amor impellit: Ex hac igitur ratio-
ne & propositione conficeres hunc
Syllogismum; E. C. *Amor urget a-*

Gratu- *meum, ut Amico debeat gratulari. Sed*
latoria. *ego habeo tui Amorem. Ergo &c.*

Oratorie hoc sic facile efferres.

ELABORATIO.

Major. Habet suas faces, habet stimulos
Fœcundus votorum AMOR & co-
peruit, eo lacescit usque Amici pe-
ctus, donec in Amici præsentia to-
tum in vota, totum in desideria ex-
undat. Quid vero pectus meum,
Minor. nonne Amoris in Te singularis pa-
latium? quem humanitate hætenus
non vulgari & favore ornasse pa-
rum fuit; etiam plurimis & maxi-
mis beneficiis nutritivisti, fovisti. Cer-
Con- te urfit & iussit ille in amicissimum
clusio. conspectum Tuum prodire, & hoc
tux benevolentix Domucilium, si-
quidem in repagulis non potest, in
verbis aperire commendavit; Obse-
cundo, aperio, & cum has Natales
Christi Férias tibi evenisse felices
gratulor; tum à Deo rerum & for-
tunæ Arbitro omnia fausta appre-
catus annos etiam meos in felicis vi-
tæ tuæ prorogationem depono.
Dixi.

RESPONSORIA.

Qui vellet gratulanti respondere,
huc

hunc Syllogismum inlittueret. v. g.
*Gratulatio Amici gratissima est, Tu
 Amicus gratularis, Ergo: Oratorie sic
 tractabis:*

ELABORATIO.

Nullius quidem vota & salutaris
 apprecatio grata esse non potest, ab Re-
 amico tamen quæ venit pectore so- sponso-
 let esse semper gratissima. Ut enim tia.
 pretiosis nobilius pretium adjici- Major.
 mus; quando aurum adjicimus; Ratio
 Ita quæ amore conduntur, si bo- ris.
 na sunt sunt optima. Jam vero à Minor.
 Te quid non amore plenum pro-
 ducere potuit, qui totus amoris, & a-
 moris mei singulare Elogium. Ape-
 ruiſti hodie pectoris dulce Sacra-
 rium, & me novo favoris radio rur-
 sus perfutum beaviſti: Fecisti quod
 prior facere debui & in amicitia
 certamine me longe superior trium-
 phare potes: Quid ad gratissimas a- Con-
 moris tui voces adjiciam? quia ma- clusio.
 jora non possum paria repono, vive
 & vale semper felix, semper meus, &
 quem tempus inter nos inchoavit
 amorem, æternitas consignet.

Adverte hic: *Prime*, quod si fufius Nota.
 loqui voles propositionibus tuis hoc
 est, *Majori & Minori*, &c. plures

rationes, confirmationes, exornationes subjunge.

Adverte *Secundo* Quod ii qui eruditiores videri volunt, communiter rationes *Majoris* aut *Minoris* per *Sententias* & aliorum dicta efferrunt. Quanto autem cultiores erunt rationes tanto etiam ipsa Oratio plus habebit gratia.

Adverte *Tertio* Communiter in officiosis Oratiunculis loco *Conclusionis* ipsam adfectus testificationem poni, servientem ei rei, quam assumpsisti, ut si gratularis, gratulationem, si salutas salutationem ponis in *Conclusionem*.

Secundus Modus.

Quando immutantur partes *Syllogismi*, & primo loco particularis propositio ponitur seu quod idem est *Minor*: Deinde *universalis propositio* seu *Major*: vel ante vel post *Conclusionem*, ita tamen, ut si *Conclusio* ante *Majorem* posita fuerit, rursus repetatur aliis Verbis in fine.

EXEMPLUM.

Si velles v. g. Consulem primo, ingredientem Consulatam nomine aliorum excipere, hanc pro fundamento

Pars II. Cap. II. Mod. II. 157
mento simplicem rationem acciperes: *Letamur quod saluus ingrediaris, quia hoc assequimur quod optamus. Syllogismum formares sic:*

Qui assequitur quod optavit jure letatur;

Sed nos cum incolumem Te accipimus, assequimur quod optavimus:

Ergo. Oratoric sic:

ET LABORATIO.

Oculos nostros hodie primum *Soluta*
auspicatus ingred ris, sed in animis *toria.*
omnium & votis pridem habitas. *Minor.*
N. N. Idem ipse Dies qui Te feliciter Consulem nostrum denunciavit, desiderijs nostris impressit, ut de Te unice solliciti, hoc in votorum summa portaremus, Te incolumem accipere: Sæpe lentum accusavimus Solem, quod eum moraretur diem quo magis appreciationibus hominum & plausu, quam curru hanc Urbem & Consularem sedem investus, nominis tui magnitudine exornare inciperes; quam ut à Majoribus liberalissimè derivare possis; in hoc tamen maximus es quod mensuram magnitudinis tuæ totus in te habeas & fortunam quantam-

cunque animo & meritis excesseris. Ecce verò desideria hodie felix coronat eventus, quando Te Salvum nobis quando faustum explicat. Et quis votis suis subscripsisse Numen non triumphet? quis voluntati diuturnæ? quis sollicitis animorum curis satisfactum esse non vehementer gaudeat. Gaudemus certe, triumphamus, & quem hodie ingredientem salvum & felicem salutamus, eundem progredientem diu faustum, diu incolumem ut amare & venerari eveniat solliciti unanimis Cœlum imploramus.

Con-
clusio.

Tertius Modus.

3. Quando Conclusionem primo loco ponis & ei Majorem & Minorem subnectis eo ordine quo melius videtur. Denique repetis Conclusionem & facis testificationem adfectus, convenientem rei assumptæ.

PRO EXEMPLO.

Lectori benevolo elegantissimam Oratiunculam præbeo, quam quondam Cancellarius Regni Poloniæ alicubi me præsentem salutabatur pro cuius fundamento hæc simplex.

plex ratio fuit: *Salutamus Te, quia magnus Hospes es & ad nostram tennem Salutationem audiendam Te demittis: Syllogismus talis est:*

Salutatoria.

Letitiae & amoris opus est quando magni Viri se demittunt ad tennes:

Tu magnus ad audiendam tenuitatem nostram Te dimittis.

Ergo: Oratorie sic.

ELABORATIO.

Erubescere debet coram Te Elo. Con-
quentia nostra, Princeps Illustrissi- clusio.
me, & pudore quam verbis ornatio-
Te hospitem orbis iudicio magnum
venerari: felicitatem nostram Tua
humanitate metimur, quod magnis
assuetas aures ad nostram dicendi
infantiam inclinas: Et explicatam
Principibus praesentiam nostrorum
intra oculorum compendia contra-
his. Ut natura in magnis miranda
sit, in parvis semper amabilior est, Major.
ita magni Principes quando Maje-
statem in angustias colligitis, forte
magnitudinem stringitis, sed amo-
rem amplificatis; fit molis iactura,
sed pretium crescit astimationis. An-
gustum pridem nominis tui splen- Minor.
dori

dori *Polonia Cælum* fuit, *Mundus* aperire debuit, ut illustraretur; Imo ipse *Mundi oculus Roma* ad *Polonæ* indolis radios connivere, & cui omnem prope admirationem Heroum frequentia sustulit, cum Te vidit & loquentem audivit, etiam admirari. Quod *Ferdinandus Imperator* & in eo *Orbis Christianus* de Te ferret iudicium, satis aperuit, cum *Virtutes tuas Ducis* titulo æstimavit. Quo in *Amore* collocaret *Patria*, luculenter annulo publicæ fidei, quam tradidit, testatum fecit; Quo loco *Rex Vladislavus* poneret, quando toties nomen & personam in Te suam transfudit, ad terrarum regna & Duces circumferendam; eccui tandem obscurum reliquit? Quid mirum igitur si cum humili Salutis apprecatione ad Majestatem Principis audacter vicini, à tui nominis radiis tenebras etiam nostras Illustratum iri nequaquam dubitamus.

Con-
clusio
repeti-

Quartus Modus.

Quando facto *Syllogismo* omittis *Majorem* & incipis à *Majoris Ratione*: camque si placuerit exornas vel

vel confirmas. Deinde Minorem ponis, cum suis itidem si placuerit rationibus & exornationibus: Tandem Conclusionem: Vel si placebit pone primo Rationem Majori, deinde subijce statim Conclusionem: Tandem pone Minorem & rursus in fine repe-
Conclusionem.

EXEMPLUM.

Si velles v. g. Suadere non esse flendum ob Juvenis obitum, hanc rationem invenires; quia maturus Caelo propter virtutes mortuus est: Syllogismum hunc faceres:

Qui maturus Caelo licet juvenis moritur flendus non est; Sed hic &c. Ergo &c. Ratio Majoris est, quia Caelum non à diebus ætatis, sed à moribus annos computat. Oratorie Sic.

ELABORATIO.

Si more nostro Caelum, vitæ Suasod-
 dies in Annos computare arbitra-
 mur, vehementissime nos ipsi falli-
 mur & Cœli ingenium ignorare vi- Ratio
 demus. A moribus ætatem æstimat Majo-
 & de immatura adolescentia matu- ris.
 ros virtutum fructus frequentissi-
 me decerpit. Hæc miserorum morta- Exor-
 lium natio.

lium cæcitas est, sua non nôsse gaudia, & in letitia sapissime inœrorem: in inœrore latitiam comminisci: Ecce in mortali vita currimus omnes per plana & aspera, trudemur per summa per ima, mera fortunæ & tempestatum ludibria sine pace sine solatio, semper miseri, semper indigimus donec manumisso semel quod gerimus corpore, quasi procellarum solenni theatro, innocenti vita & morte immortalitatis metam attigimus. Cur igitur ubi plerisque feliciter attigisse intelligimus, temere in lacrymas solvimur? Cur locum qui mature virtuti debetur invidemus? Nauturam certe superata hyeme in portum feliciter evasisse nemo nisi hostis fleverit: & militem potitum victoria: quis nisi inimicus doleat. Doleat tuum occasum N.N. qui Virtutis tuæ & felicitatis conscius non est: qui mecum sanioris consilii rationes inire voluerit, gratulationes parabit & panegyres. Cecidisti in primo ætatis flore sed bonus Salvatori Tuo odor; Ad urbis & parentum spem adhuc immaturus, sed jam maturus Cœlo: Annis non attigisti Senectutem, attigisti virtutem.

Con-
clusio.

Minor.

virtute, & quo cum mora temporis vix pervenire solent alii, eo celerius innocentiae cursu festinus pervenisti; quid multis? Parentem Deo, vitam aeternitate, immortalitate mortem, mundum Caelo permutasti. Hoc morum de Te innocens suavitatis: hoc facilis animi in honesti studium propensio, hoc in Caelum & Parentes pietas, hoc in socios & pares amor suadent existimare. Et ut vitae inter nos ad probitatis regulam transactae mentionem non injiciam, cujus cum socii fuimus, testes semper erimus; Qua mentis magnitudine morbum ingressus fueris, quis enarrando satis explicabit? Ostendisti in juvenili pectore virilem habitare animum, quando grassantes per membra cruciatus & anteambulones mortis dolores invicta fortitudine sustinuisisti: Atque in maximo febrium aestu, nonnisi in Christi Salvatoris nomine solatium posuisti. Vere Christianus Athleta, qui & agere honesta didicit & fortia pati non ignoravit; qui defixis continuo in Fixum cruci oculis cordis tanquam in patientiae Magistrum cedro dignas & auro voces emittebat:

Con-
clusio
repeti
ta.

bat: En, inquit, Christe JESU tuo pendeo nutu, si mori jubes, lubentissime morior; si vivere placet, tibi vivere non ren. to: Ceterum in omnibus sanctissimæ voluntati tuæ subscribo, & me ex asse dedico. Sic Herois ille vixit vitam; Sic Heros mortuus est, & juvenem adhuc oc- cubuisse lacrumabimur. Absint à vultu, absint nœniæ tristes & queri- moniæ: Juvenis vixit filius, vir mor- tuus est; matura virtus excedere ter- ris debet: Deposited tibi Natura & Deus credidit: quod suum est, repe- tit uterque: E tuis brachiis in bea- titudinis sinum migravit, an melio- rem Pater filio optaveris locum. Nos verò adolescentes, quando ultimum N. N. parentamus obsequium, cum JESU vivere discamus ut cum JE- SU moriamur.

Quintus Modus.

1. Cum partes *Syllogismi* imminuo & ex ratione inventa duas tantum *propositiones* conficio quarum *pri- ma* sit inferens alteram, & una voca- tur *Antecedens*, altera *Consequens*. Vocatur hic modus disponendi vul- go *Enthymema*: Fit vero dupliciter:
Primo

Primo cum una propositio nude ponitur, & altera ei per modum rationis subjicitur, exornaturque & confirmatur prolixius. Secundo Quando & Antecedens & Consequens suis rationibus pluribus vel paucioribus roboratur, prout res videbitur exigere.

EXEMPLUM.

Vide supra Parte prima Cap. 11.
Quæst. 3. Modo Sexto, pag. 75.

Sextus Modus.

5. Quando prius præmittitur per discursum aliquem generalem *Expositio* seu *Explicatio* rei illius de qua dicturi sumus: Deinde verò res ipsa subnectitur, sive illa *gratulatio* fuerit sive *salutatio*, sive quid aliud. Modus est & facilis & frequens, & cultus pro iis maximè, qui eruditionis famam volunt promereri. Constat his partibus: *Primo* ponitur *Propositio* sive sermo explicans rem, de qua dicturus sum. *Secundo* ponitur *Ratio* una vel plures. *Tertio* *Confirmatio* seu *Exornatio* quæ communiter accipitur ab *Exemplis*, *Sententiis*, *Symbolis*, *Similitudine* &c.
Quarto,

Quarto; ponitur *Conclusio*, seu illa
ipsa res tua, quam voles dicere.

EXEMPLUM.

Si quispiam v. g. vellet con-
gium Sponso gratulari; Orationem
posset optime hoc modo construc-
re: *Primo* assumeret hanc *Propositio-*
nem. *Felix est & eximium*, invenire
sibi fidelem amicum; *Secundo*, Daret
Rationem, quia cum eo potest pro-
spera & adversa omnia communicare.
Tertio, Confirmaret hoc ex dictis
Sapientum; quia *Amicus dimidium*
animæ est & sine eo omnia etiam
dulcia amarescunt. *Quarto*, *Gratula-*
tio quod Sponsus fidelem hacte-
nus amicum diu quaesitum tandem
invenit, & ut in hac interna ami-
citiâ felices vivant *Optabis*. *Orato-*
ric sic;

Gratu-
latoria
Conju-
gii.

EI LABORATIO.

Thesaurum invenit qui amicum
Propo- invenit, & votorum suorum cul-
litio. min videtur attingisse. Enimvero
Ratio. si visceratio Lupi & Leonis vita est,
qua sola est, ut *Romanus* recte *Sa-*
piens existimat; annon supremæ fe-
licitatis tessera erit, cum sibi adsci-
visse,

ceantur. *Mollibus est verbis*, inquit Poeta, *dulcis alendus amor*; Ego satius dixi, *perennem Amoris ignem ibi construi & toveri*, ubi honesti fomitem supposueris.

Hic modus disponendi Orationem adhuc gravior est, si *discursum generalem* incipias *ab inopinato* seu ab aliquo adfectu & *figura* vivaciore maxime in materia *pathetica*. Tunc enim & arriguntur animi auditorum & statim initio capiuntur.

EXEMPLUM.

Si velles dolere supra mortem Adolescentis posses *discursum communem de imbecillitate vite humana sic affectuose exordiri.*

ELABORATIO.

Adhuc ne spes nostra in secula explicabimus? & cum unius puncti possessores esse non liceat, longas æternitates ambages, in hac momentum Republica somniabimus? Oploranda mortalitatis felicitas! vix e portu plerisque in altum solvere contingit, & insperatis acti tempestivus nunquam reparabile vitæ naufragium facimus, vix in Adolescente ætatis Vere, Autumnum pro-

H mitti-

mittimus & contra Naturæ ordinem crudelissimam hyemem experimur. Nimirum inter mortales nihil non mortale est, & anni etiam teneriores diem cum morte partuntur. Clarum heu nimis clarum ante oculos nostros decumbis speculum N. N. & de silenti tumba nimis ad mœrorem publicum vocalis, humanæ imbecillitatis exemplar peroras. Certe si viridem ætatis tuæ statum adspicimus; floruisti Juvenis! Si tui Spem de te conceptam consideramus; floruisti! Si omnium expectationem de tua juventute revocamus; floruisti! Si erectam tui ipsius ad omne honestum indolem memoramus; floruisti! Parenti Spes & Corona, Scholæ decus & gloria, studiosæ juventuti sidus & exemplar. Et quem illimis morum candor, simplex animi tralucens suavitas, innocentiae & Relligionis, pietatis & studii imago non recreabat aspicientem? At ecce tecum ceciderunt omnia, ac præterquam tui desiderium & mœrorem reliquerunt nihil! Exauiisti, prohi dolor! pulcherri-me plâtarîi floscule; cecidisti formosum Juventutis lilium! abiisti spes parentum
rentum

Pars II. Cap. II. Quest. VII. 171
rentum & lætitia. O duram necessi-
tatis legem ! O acerbam mortis
tyrannidem ! O fati inclementiam
immanem ! Sed frustra lamentis a-
gimus Auditores, Juvenis fuit N. N.
Sed & homo; humanæ naturæ tri-
butum est mori, & quicquid *ortum*
habet, *occasum* exspectat : Nulli non
eadem terenda sēmita est. Hac lege
nascimur ut moriamur. Præcessit
N. N. Serius aut citius omnibus &
singulis sequendum est.

Septimus Modus.

Per *Protasin* & *Apodosin* hoc
est, quando Orationem incipimus
ab antiquitate aliqua; sive id sit *ab*
exemplo; sive à *consuetudine gentis*,
sive ab *Adagio* quodam, sive à *Sen-*
tentia vel *dicto Sapientis* alicujus; si-
ve *Hieroglyphico*, sive etiam à simi-
litudine pulchra, aut aliquo alio:
deinde rem nostram ei applicamus,
eamque rationibus & confirmamus
& exornamus. Solet hoc fieri du-
pliciter; *Primo* quando rem de qua
dicimus simpliciter subjungimus, &
subjunctam confirmamus. *Secundo*
quando partes *Protasis* cum parti-
bus *Apodosis* & membra cum mem-

bris conferimus. Modus sic disponendi Orationem venustus est & valde usitatus eruditis, præsertim si ex occasione antiquitatis incipias discursum generalem, pertinentem ad rem de qua dicturus es.

EXEMPLUM.

Sit in hac Oratione gratiarum Actoria, qua captivus aliquis hostis ab Imperatore & vita & beneficiis donatus posset gratias agere: Si sumeret, pro fundamento Orationis, consuetudinem Venetorum, quâ solent singulis annis solenni plausu in Mare annulum conjicere, illudque quasi sibi despondere ac amicum facere. Oratoricæ sic.

ELABORATIO.

Gratiarum Actoria. Protasis. Cor hominis mare esse temperatibus varium, Sapientissimi judicarunt olim, & nos quotidie discimus N. N. Tamen sicut in commendationem cadunt nationes illæ, quæ quotannis consuetudinem suscepserunt, injecto annulo Oceanum sibi despondere, & quasi temerario hoc munere ejus fidem devincire; Non secus merito in laudem veniunt illi, qui hominis Cor diversis

sis adfœcibus quasi ventis tempestuosum beneficiis demerentur. Non Apotuae Majestati peregrinae opis haud ^{dosis.} indigæ, sed nostræ consuluisti varietati, his tantis ac tot muneribus uno pene temporis momento in hostes nos tuos, digna vere Imperatoris throno liberalitate effusis: Ita Cor nostrum Tibi obligasti, ut excluso cogitationum æstu in Te dies noctesque sua non poterit desideria non convertere; quasi compedes iniecisti, ut obæratum undequaque, ad tuum debeat nutum sponte ambulare. Orbis prædicet hanc animi tui celsitudinem, erga inimicos etiam benignam: Sciat æternitas hoc Tibi Cor esse Regium, quo & tuos possis Cives & Hostes una complecti. Nos cum hanc throni tui assidricem Clementiam adoramus, tum hanc, quam à Te accepimus vitam, beneficiis impares refundimus: Hæc uti, tui erit arbitrii; res adeò difficilis erit nulla, quam subire recusabimus, rati pulchrum pro te mori: Quod dum fecerimus, ingrati adhuc manere nobis videbimur.

Octavus Modus.

Per *rejectionem*, quando scilicet incipimus ab eo quod nobis contrarium est, illudque refutamus; deinde nostram opinionem subjungimus, æque ad rem de qua dicere volumus, transimus. Et hic modus venustus pariter ac frequens est eruditioribus.

EXEMPLUM.

Si quis Professor v. g. vellet suis Discipulis gratulantibus sibi valetudinem respondere: Posset *prius* assumere fabulam *Momi* desiderantis fenestram ad Cor humanum: eamque rejiceret & ostenderet, quod per Verba benevola & candide dicta, sufficienter animus videatur: *Deinde* gratias ageret pro hac ostensione & animorum dedicatione. Oratorie sic.

ELABORATIO.

Re-
sponso-
ria ad
Gratu-
lato-
riam.

Pereat veritatis latro & emissarius invidiæ satelles *Momus* qui benevolum non aliter animum, in cognitionem amici devenire existimavit, nisi tralucens in pectore vitrum ad altissimos Cordis labyrinthos conspectum admitteret: Qua-
si

si vero mendax color non æque luderet oculos; & quod nunc latebris tunc apertiori dolo non posset abscondere. Verba speculum cordis esse, voces animorum imagines scire debuit; & sicut radii Solem in notitiam deducunt, ita Orationes animum. *Clavis pectorum Lingua est*, aperit mentem qui loquitur: Et quemadmodum qui viam ad mare nescit, amnem sibi Ducem eligit; Ita qui ignorat mentem, qui Cor indagat, per verba intelligit. Plus quam luculenti testes sumus, quando Scholam hodie nostram in amoris mutui campum & gratiarum amphitheatrum explicuimus. Produxistis imagines N. N. cordis & animorum, & me tot ornastis adfectibus, quot verbis; Toti sinceri; totilympidi, toti mei. Alter altero superior esse voluit, & dulci conspectu nemo vestrum victus est, singuli amorem evicistis. Sileant jam Athenienses annuas amoris ferias, in quibus Amicos amicis simulachra amoris mittere solenne fuisse legimus: Coloribus illi divites animorum typos donare potuerunt; Vos ipsos animos obtulistis. Accipio gratissi-

me nobilissima munera & quod *Æschini* Socrates hoc vobis polliccor, vobis vos meliores restituo.

Nonus Modus.

Quando orationem incipimus aut per extenuationem nostræ facultatis & ingenii, aut à magnitudine rei, de qua dicendum est, aut ab excellentia Personæ coram qua aut de qua dicendum; sive id fiat separatim ab his singulis, sive ab omnibus simul: Et ex occasione generalem discursum aut de tenuitate dicentis aut de beneficii magnitudine aut de excellentis Personæ laude facimus. Possum etiam ab optatione & voto Orationem dicere; optando mihi aut felicitatem alicujus, aut copiam & suavitatem omnium simul Oratorum ad explicandum animum meum, & postea subijcere rem meam de qua dicere institui.

EXEMPLUM.

Si quis deberet nomine Reipubl. Regi gratias agere & gratulari pro debellato hoste, posset ab extenuatione sui & à magnitudine beneficii præ-

Pars II. Cap. II. Mod. IX. 177
præstiti Reipubl. ex personæ con-
ferentis excellentia sic discurrere.

ELABORATIO.

Publicæ interpretes lætitiæ & quasi ^{Gratia}
omnium lingua ad tuam Majesta- ^{rum A-}
tem missus venio; ut singulorum ^{storia.}
animos ad Majestatis tuæ pedes ex-
plicem & deponam. Felicitas fateor
est tot cordium. Atlantem fieri, sed
metus & sollicitudo me revocat, ne
aut ob magnitudinem oneris, obse-
quium tenuitate corrumpam: aut
ad hoc officii minus idoneus anxii
hærenteque devotione gravius in
præsentem delinquam Majestatem.
Quod enim jam ex orbis Comitio
dari potest ingenium, quod Eloquen-
tia sua ad nominis tui altitudinem
assurgat; aut cum id non possit, sal-
tem ad parem meritis venerationem
& gratias se demittit. Evicisti obse-
quiorum nostrorum abundantiam,
& immortales alias gratiarum hor-
ti, in tuis beneficiis nobis deficiunt:
Nec de divite inopum penu usi-
tatum illud agimus gratias, nisi per
violatam beneficii dignitatem pos-
sumus expromere: ita omnis facul-
tatis potestatem debiti abstulit ma-

gnitudo. Voluimus collatum Recip.
à Tua Majestate beneficium in no-
stri adfectus pignus præsentare, & è
benefactoris (ut fieri amat) ærario
nostra redimere debita; sed novo
rursus miraculo experimur plus pi-
ctorum tabulas, quam mentem pos-
se humanam; quod illæ orbem refe-
rant, nulla veri injuria, aliqua mo-
lis: Hæc tuæ Majestatis in Rempu-
blicam meritorum magnitudo ita
in summam cogere non possit, nisi
& amplitudinem attenuet & verita-
tem minuat. In his tamen gratitu-
dinis nostræ angustius illud solari de-
bet, quod hanc vobis magni Prin-
cipes à natura impositam necessita-
tem videamus, ut esse non possi-
tis, nisi profitis: & sicut sidera lu-
cem habent ut effundant, ita vos do-
tes & animos benevolentia plenos
ut communiceris. Cum vero plu-
rimis meritis hominum obligastis
voluntates, hoc rursus vicinum vo-
bis cum Deo est; par recipere non
posse, & in gloriæ stipendium ex be-
neficiis dumtaxat subditis dedisse.
Vix dum in Regem nostrum ac Do-
minum ex orbis judicio liberis suf-
fragiis electus fuisti, nondum Ma-
jesta-

festatis aurum capite indueras & jam
Te salutis publicæ ac felicitatis Pa-
rentem senimus; agnovimusque lu-
culentissime in tuo nomine tantum
à virtute muneris, ut regni famam
gubernaret, animos in spem erige-
ret, cives securitate, hostes terrore
percelleret. Et quis non cohorrui
Sereniss. Rex ad primas perduellis
N. N. irruptiones: postquam tot
annorum pacem in bello nobis fa-
lucando posuisse audivimus, tot
valentes undique ex orbis regioni-
bus populos, immensis stipendiis
collegisse, belli molem jam extra
suarum fines provinciarum expo-
tavisse in Regni partem & ferro sa-
vire & igne, solas novo gentis ar-
tificio indies duci, delinearì vallo,
erigi propugnacula, montes tot ca-
stris jam instructos, vias passim den-
sis cratibus septisque impeditas: Fe-
rale diluvium Patriæ incumbere
ominabamur, & de coastis tanto
turbine nubibus, ingentem sangui-
nis pluviam, aut aliquam provinciarum
ruinam timebamus. Cum ecce Tu
serenum sidus oriri cepisti & simul
diem facere, vix solum ascendere
& tuos conservare: Ut curantibus

Tuam satis gloriam occulte, hostem quoque tuæ laudis operarium fuisse viderimus. Quando enim tot ex orbis provinciis manus comparasse recordamur, vel hoc nomine factum concludimus, ut per Te in illo Orbis vinceretur. Ivisti in persona ad eam partem Regni, ubi dolor erat, & siquidem jam Cor & anima Reipublicæ palpitabat anxie, ibi sanguinem & auxilium contra metum & stuporem suggessisti. Erigebantur ad adventus tui famam, quæ prope in proclivi erant, & terra illa vires sibi sensit cum sacro tuo vestigio imprimi. Tum meliorem Te Reipublicæ *Mercurium* diximus, cum quocunque gladium ferres, animi populorum redirent: meliorem *Perseum*, cum quidquid calcares in laurum cederet. Quis insomnes curas tuas Rex Potentiss. satis celebret? Quis exantlatis *Cæli* injurias? quis in ceteris patientiam pro dignitate exaggeret? Hoc universim fatemur; tuis curis nostram quietem; tuis vigiliis nostrum somnum; tua inquietudine nostram pacem procuratam ac fundatam esse. E tuo sudore effloruit hæc pal-

nia & gloriæ Patriæ laurus, qua ple-
risque nationibus umbram facimus:
Ex tua manu, secundum DEUM,
desiderata manavit Pax, qua soli fe-
re in Europa felices hac bellorum
rempestate fruimur; Tua Virtus,
Tua fortitudo, petulanti hostium
fortunæ frenos injecit, ut servire
disceret, & cum nostram minuere
somnialet, sui imperii proportio-
nem haud exiguam constitueret, ac
in redemptionis tributum Regno
nostro adnumeraret. Quis igitur
nostrum Cor tibi non subiciat? quis
magnitudine beneficii & gaudii ob-
rutus eloquentiam deliquium pati
non sentiat? Desideriis & votis amor
& gratiæ perorant ubi vincuntur, &
per me Respublica tuis meritis mi-
nor, æternæ tuæ Majestati debito
devincta, superos precatur, ut diu-
tissime Te in Regno adorare liceat,
&c.

Decimus Modus est.

Quando rem sub *Allegoria* tra-
ctamus: hoc est quando accipimus
alicujus *Allegoriæ* partes & adjun-
cta: & singula alicujus rei laudibus
vel vituperio applicamus. Hujus-

modi *Allegoriarum* occasio, maxime in stemmatibus nobis offertur. Ut v. g. Velles devictum Turcam ab Imperatore Romano describere, posses ex stemmate gentis utriusque *Allegoriam* formare & dicere, quod *Turcica Luna cornua*, suis decusserit expansis Alis *Aquila Romana*, & in tenebras & noctem suam sidus hoc barbarum compulerit. Curanda autem sunt hic diligenter duo; *Primo*, Ut *Allegorie* accipiantur ex rebus non humilibus sed magnificis; quales sunt *res Cœlestes*; *res naturales*, quæ magni æstimantur: *res artificiales*, quæ ratiore & celebriores sunt. *Secundo*, Curandum, ut obscura non fiat Oratio: & ideo apertis verbis ac simplicibus permiscenda erit.

EXEMPLUM

Exemplum 1. Sit in oratiuncula in qua *Christus* patiens sub *Allegoria* apiculæ mellificantis proponitur sic.

ELABORATIO.

Christus patiens
 Salve magna Cœli Apis dulcissime
 me Servator. Satis superque nobis
 Te suavissimam esse Apem hi aculei
 tui probant, quos fronti tuæ defixi
 mellis.

fin.

fti; ut tibi aculeos, nobis mella re-
 linqueres: deque tuo capite favum
 salutis faceres, in quo tot dulcissimi
 nectaris cellulae, quot perforatae spi-
 narum aculeis rimae essent. Horru-
 imus hactenus cognominis illius vi-
 litatem, quando Te vermem & non
 hominem vocasti: quasi magnus
 superbusque titulus esset Deo ho-
 mini, hominem vocari; Nunc au-
 tem, cum non quemque inutilem
 abjectumque vermem, sed apem
 Te esse circa Caput densissimis acu-
 leis edocemur: amamus in tam vili
 nomine suavitatem, satisque jam
 mellis ad animae pabulum à Te no-
 bis paratum arbitramur, cum sic
 Te vocasti. Sed Tibi magnae Api
 parum hoc fuit, nisi nobis plus, de
 tuis doloribus mellis faceres, ut non
 tam vocula quam fructu Te nobis
 Apem probares. Ergo in hortum
Gethsemani primum volasti ut co-
 loco redemptionis mella colligere
 inciperes, nec alibi dignius quam in
 horto apiscaperere; inde Te par-
 ticidarum crudeles manus, tam-
 quam ventorum tempestates, ad ini-
 qua iudicium subsellia, ceteraque
 supplicia asportarunt; & tamen qua-
 si

22.
 2.7.

si prata quædam nactus esses ita ibi
mel salutis fecisti, ubi felle acer-
bissimo pascere: Nec vero hæc
deformia in vultu tuo sputa con-
temno; quia suavissimi oris tui con-
tactu, in suavissimum nectar sunt
conversa: nisi aliquis forte credat
Apis Paradisi, in ore tuo aliquid quod
mel non esset, esse posse. Vulnera
quoque tua non aliter aspicio quam
in tanto alveari, id est, corpore tuo
magna foramina, è quibus hyblæo
nectare quovis gratior sanguis pro-
manavit. Ita enim suavissima Apis
etiam sanguinem tuum mel facis,
memorque te esse florem, de Te ipso
mel legis. Merito dulcissimus vocaris
Salvator; quandoquidem Te undi-
que sanguine quasi suavissimo necta-
re perfudisti: & quod de *Terra pro-
nusionis* narratur, melle atque lacte
affatim de tuis vulneribus manante,
totus immaduisti. Caput tuum ple-
num rore, sic in pectus demissum
index est, multum divini mellis in
tuo pectore esse, indeque suave ani-
mæ libum peti oportere. Curemus
ergo ó inutiles tui placida Apis fu-
ci, ut laboris ignari, parato à Te
melle de tuo pectore perfruanmur

Alius

Alius nobis uberior savus non erit,
quam is quem in corde tuo hastâ
perforato, tuus ille amor magnus
mellis artifex aperuit. Aculei hi tui
nihil terrebunt, quos tu sanguine
capitis tui imbuisti, ut nulli terribi-
les essent. Denique juvat ad tuum
mel, ô suavissima Apis, etiam per
aculeos pervenire.

EXEMPLUM ALIUD.

Exem-
plum 2.

Sit in illa Oratiuncula in qua
Christus patiens sub *Allegoria* horti
vepribus consiti proponitur. Sic :

ORATORIE.

Ave delicate animarum Hortu-
le, ac veprium corona, tanquam
armato quopiam firmatoque septo
admodum munite. Fideliter hacte-
nus claudebaris, nec ulli omnino
interior opum florumque tuorum
copia & pulchritudo undecunque
aperta fuit: Nunc primum ad Te
tot januæ quot vulnera patuerunt:
per quæ tota florum tuorum pul-
cherrima forma, clarissima à quo-
libet potest videri. Mali agricolæ
Judæi, omnia tua membra in pul-
chro corpore ararunt: ut virtutum
lilia, reliquaque animi decora, in
Te

Te non tam plantarent, quam plantata aperirent. Vultum quoque tuum omni prato amœniorem, turpi labiorum pectorumque fimo commacularunt; ut inde fecundi aureæ gloriæ manipuli, hilari olim ubertate meterentur. In manu vero tua, in illo nempe tam amplo divinorum virtutum perenniumque Nardorum arvo, levem plantarunt arundinem, quæ, ut ut nihil præclari habeat, contemptu tamen tui nimium floret & damnato ad vilitatem vanitatemque homini imperia & regna parit. Pulcher in ore tuo livor violarum colorem præfert; factæ toto in corpore maculæ, majorem quodlibet Amaraco inhalant odorem; & quot rubicunda vulnera, tot veluti pulcherrima in novo Horto poma virent vernantq;. Hæ quoque ali nimium duræ immanesque virgæ, quæ te auream Vitæ Arborem ceciderunt, cruore tuo tanquam fecundo rigatæ imbre, in novo germine pullulavere, fructumq; grandem animarum affatim protulere: ut non jam rudium immaniumque virgarum, sed nobilium palmarum; sed pulcherrimarum lauræarum habeant

Ma-

Majestatem. Botri loco *COR* tuum pono, è quo duo optima animæ vina, sanguis nimirum & aqua tam largo flumine manârunt. O Hortum tanto fructuum florumque varietate fecundum ! O vineam hac aurea ubertate ornatam ! Parco nunc tuæ crudelitati barbara carnis cum furia parco ! pulcerrimoque huic Horto meo veprium à te super injectam molem, non adeò graviter fero ; siquidem inde armatum tutumque vallum ac munimentum Horto meo paratum animadverto. Flore beate ! Hortule flore ! & ne quid à me quoque Operarum requiratur, hanc meam tanquam exiguae aviculæ cantilenam in Te audiri admitte.

EXEMPLUM ALIUD.

Exemplum 3.

Sit in illa Oratione gratulatoria Novi Anni, in qua Annus sub *Allegoria* maris proponitur : sic v. g.

ORATORIE.

Anno velut Mari committimur, Gratulatoria
per tot undas vehendi, quot dies; *Novi*
per tot fluctus & procellas, quot anni
horas & momenta. Ecce ad portum adhuc & prope littus consistimus; *sub Allegoria Maris.*

mus; quidni, quod prudentiores
 Nautæ in consiliis habent, votis
 vela instruimus, ducem itineris cœ-
 leste sidus intuemur? Magnetem
 cursus magistrum expeditus. O
 Auguste temporis & fortunæ Im-
 perator; qui educis de thesauris ven-
 tos, lenem favoris zephyrum adspi-
 ra! aut si mavis notilem gratiæ tuæ
 Favonium, ut siccis oculis monstra
 natantia, decertantem Aquilonibus
 Aphricum, naufragos fluctus, sono-
 ras tempestates, & si quos alios oc-
 casio objecerit scopulos felici pro-
 gressu transeamus. Sed quid undas?
 quid procellas perhorrescimus? Cœ-
 lestem hodie Cynosuram, nomen
 JESU accepimus; non mergendi
 certò si pietatem pectoris in Magne-
 tem adhibeamus: mugiat procel-
 la & madidam minitetur mortem!
 JESUM voca; vita est, sedabit.
 Misceant Cœlum Terramque Ven-
 ti! JESUM aspice & obmutescant.
 Diem eripiat Tempestas & Ponto
Nox incubet atra! JESUM intueri,
 Lux est, fugabit. Irruant Balenæ,
 & Cete grandia, aut si quod mon-
 strum Mare parturit crudelius! Ad
 JESUM curre, Asylum est, tuebi-
 tur.

tur. Melius cum J E S U quam sua fortuna C Æ S A R navigabis , & quasi ferres Halcyona , quocunque ratem direveris , malaciam facies. Quis enim saluti nocere præsumat, ubi salutis tuæ custodem ipsam salutem viderit. Ite felices temporis Nautæ , & jam decisis rudentibus , mergite remos , transcendite fluctus , subigite procellas ; cursus ego vestri me socium porrigo & votis meis ac desiderijs J E S U M itineris annui Rectorem ac portum non magis exopto quam exoro.

C A P U T I I I .

De Orationibus Sponsalitiis.

Tanta est Orationum prodigalitas , quibus Nuptias exornant hocce seculo , ut in Catalogum redigere fere operosum sit. *De quadruplicibus* hic agere tantum est animus ; nempe de SPONSALITIIS ; de NUPTIALIBUS ; & EPITHALAMICIS deque MUNERUM OBLATORIIS : Nam Orationes vel hæc celebriores sunt , vel ad eas ceteræ revocantur. Jam vero Sponsalitiæ *Sponsalitiæ Orationes* illæ dicuntur , in quibus Sponsa à Parentibus im- pe- que dicantur.

petratur, vel per amicos Sponsi, vel aliquando per ipsum Sponsum : & Parentes vel patroni Sponsæ respondent; vel promittendo; vel negando; vel differendo. Sit itaque

QUESTIO I.

Quomodo conficiatur Oratio in qua petitur à Parentibus vel Patronis Sponsa per amicos Sponsi.

Petiturus
Sponsam
notat.

1.

2.

Observe-
vet ad
hæc.

1.

2.

3.

4.

Qui petiturus est Sponsam à Parentibus vel Adfinibus vel Patronis debet *Primo* invenire *Rationem* unam vel plures, quibus dicat Sponsum esse inductum ut hanc conjunctionem desideraret; *Secundo* Inventas *Rationes* debet aliquo modo ex supra dictis decem disponere: Hæc tamen puncta observet: præcipue *Primo* *Rationes* tales inveniat; quibus facile animum Parentis vel Adfinium Sponsæ conciliare possit & ad Connubium perinovere. *Secundo* Ponet laudem Sponsæ & Parentum ejus à familia, à virtutibus, &c. *Tertio* Exponat quis sit sponsus, quo genere, quibus dotibus, virtutibus, meritis ornatus: breviter quidem si notus est, latius autem si ignotus. *Quarto* Explicet quo

Pars II. Cap. III. Quæst. I. 191
quo adfectu & desiderio ad hoc
Conjugium feratur, quam magno,
quam iusto, quam perpetuo. *Quinto*
Si differri non placet, petat prom-
ptum ac determinatum responsum:
Si vero placet differri, dicat quod
Sponsus velit dare suorum morum
& animi experimentum. Solet et-
iam fieri indolum & possessionum
Sponsi mentio, sed communiter
hoc punctum privatim tractatur.

Observa quod si aliqua alia pun-
cta occurrant, quæ in argumenta-
tione commode exprimi non pos-
sunt, debeant conclusioni subijci.

Eiusmodi Oratiunculas facile
conficies, si ad jam dictos modos
decem fueris attentus. Ego ut Te
vel leviter manu ducam, aliquot
Præses hic dialectice dispositas sub-
jicio, quas Oratorie vertendas tibi
relinquo.

PRÆSIS PRIMA.

Virtus speculum interioris ho-
minis est: & Magnes non oculos
tantum, sed pectora & voluntates
aliorum ad se inclinans. Ast in Tua
N. N. domo est virtus. Ergo incli-
nant & oculos & voluntatem Do-
mini

I.
Præses
aliquot.

mini N. N. *Majorem*, exorna *Ratione* aliqua vel *Similitudine*. *Minorem* proba ex laude familiae ejus, quem petis. In *Conclufione* pete ut annuat voluntati inclinatae: & si qui adfectus & officia occurrent, ibidem pone.

PRAXIS ALTERA.

Vulneri suo quisque medelam
 Cervus quærit; Cervus telo faucius ad her-
 Dicta- bam *Dictamum* natura docente se- *Plinius.*
 mum stinat: Hirundo *Chelidoniam* inquit
 faucius querit, ut oculos recuperet. Vulnera-
 querit tus quoque est ab amore domus tuæ
 Hirun- Clarissimus Dn. N. N. & maxime
 do à filia tuæ dotibus; quam Oculum
 Cheli- & pupillam oculi sui nominat. Igi-
 donia. tur remedium petit vulneri cordis.
 Et quia in Amore idem qui facit
 vulnus, sanat; In domo tua à Te
 Nobilissime Domine suppetias ro-
 gat, succurres ei pro tua gratia.

PRAXIS TERTIA.

Ignis & Amor in hoc conve-
 niunt, quod aliquandiu latere pos-
 sint, sed tandem debeant erumpere.
 Fuit Amor pridem in Corde N. er-
 ga te & domum tuam N. Accendit
 cum claritas Majorum tuorum &
 famu-

funde maria! explica ignes, & mille
discrimina rerum; per omnia per-
get, audax Amor, in amplexum di-
lecti, citiusque volet emori, quam
non pervenire. Recens & Dome-
sticum ante oculos exemplum vide-
re licet in D. N. Domum ille Tuam
N. amare cepit, cum tua stirpe no-
bili amicitiam inire petiit: & quid
ardentius voluit hactenus quam
conjugi? quid solcitius expectavit,
quam eum diem qui summam re-
rum ferret, coronaret fortunam &
desideria felici fine absolveret? Hic
igitur cum faustus advenerit & ju-
cunda hospitum comitia id exigere
in partem lætitiæ videantur: Domi-
nus N. promissam sibi dilectam, ve-
lut eximium & dulce debitum à Te
Domine N. repetit. In te solatia &
gaudium, à Te tot Amicorum vo-
ta pendent & desideria; annue verbo
& diem lætitiæ implevisti: Ceterum
Dominum N. æternis tibi meritis
perpetuo obæratum experieris.

PRAXIS ALIA.

Supra vocem & Eloquentiam est
lætitiæ, quâ hodie Dominus N. per-
functur, cum ex hodiernæ diei diu

K

expe-

expectata praesentia, tum ex tot Magnifico. Dominorum Illustri hospitum Corona; qui ferias amicitiae hodiernas & negotium Domini N. inter omnia maximum, praesentes exornare non recusarunt: Amico amplexu excipit omnes & aeternum sibi futura cordi haec tanti momenti beneficia sanctissime pollicetur. Sed ut cumuletur laetitia & culmen accipiat; Tu Author esse debes Domine N. A Te Dominus N. à Te Domini N. N. Amici enixe orant, ut quam sibi dilectam & praeter omnibus unicam fata destinaverunt, virtutis & familiae tuae splendor suasit, nobile verbum & gratia tua promisit, ei nunc in aeternam fidem & amorem porrigas: ut hic perennis Amicitiae auspex dies insurgat auctior. Hoc unanimi consensu volunt omnes, hoc perpetuum tibi devota Domini N. iterum iterumque petunt desideria.

QUESTIO II.

*Quomodo construitur Oratio in qua
respondetur Sponso à Parentibus Spon-
se vel Adfinibus.*

Primo fieri solet vel discursus Re-
brevis de voluntate Dei dispen- iponso-
tis omnia; vel de constantia amoris tia
veri; vel de lætitia, quæ percipitur que-
ex adventu Sponsi, Amicorumque modo
ejus, & ex præsentia diei nuptialis; cen-
quo Nobile Amicitiae Vinculum u- struen-
trique Familiae debet imponi; vel da ad
ab æstimatione adfectus Sponsi, qui præced.
non satis habuit rogare semel sed
iterum iterumque precatur. *Secun-*
do Annuitur petitioni & siquidem
ita volentibus animis Deoque dis-
ponente fit, omen sumitur futuræ
faustitatis.

P R A X I S.

Etiam nunc noster in Te calet Praxis.
adfectus & magis succenditur ex
tot Illustrum Hospitum Amico-
rumq; præsentia & iteratis precibus
tuis Domine N. Non sic levi mo-
mento fundatam habeo fidem, ut
facilis inconstantia everterit; non
K 2 sic

sic hoc Nobile Amicitiae Vinculum, quod subire paramus semel placuit, ut displicere possit. Quod maturis utrimque consiliis ponderatum est, quod nobili verbo & promissis decretum, adhuc inviolabili possidetur. Ne verò tempus amplius gaudia differat, fiat feliciter! fiat bene precantibus Superis quod sic amat fieri nobis volentibus! *Vox Populi, vox Dei est*: quod autem vocante Deo fit; anne prospero successu destitui potest? Hilares præterea vestri Hospites & effusi in vultus animi, ad omnem faustitatis spem, non inutile mihi augurium porrigunt.

QUESTIO III.

Quomodo construitur Oratio in qua post Vinculum Maritale traditur Sponsa Sponso à Parentibus vel Adfinibus.

Tradi-
toria
quo-
modo
fabri-
candæ
post
Copul.

Primo, Præmitti solet vel laus Conjugii: vel lætitiæ manifestatio de vinculo injecto: vel discursus aliquis de Amicitia: vel quid simile. *Secundo*, Laudatur Sponsa à Majoribus, Parentibus, Nobilitate, Adfinitate & ab iis virtutibus, quæ illi propriæ

Pars II. Cap. IV. Quest. III. 221
 priæ sunt; ut est Pietas, Verecundia
 Honestas &c. *Tertio*, Explicatur ad-
 fectus Parentum, quo in Sponsam
 feruntur, & quo eam tradant. *Quar-*
to, Exponitur adfinium latitia, &
 votum pro felicitate, virtute, imita-
 tione parentum. *Quinto*, Commem-
 datur Sponsa Sponso ut ejus curam
 habeat, amorem & venerationem.

Adverte vero non semper neces- *Nota.*
 se esse omnia hæc prædicta puncta
 in Oratione exprimere, sed quæ pro
 tempore & loco videbuntur, dices;
 quæ itidem videbuntur, omittes.

P R A X I S.

Brevissima quidem est illa *Episco-* *1.*
pi VVilnenfis, sed nervosa satis & plu- *Praxis.*
 rima continens; qui ex tempore jus-
 sus à *Sigismundo III gloriofissime me-*
morie, tradere Sponsam ex Reginae
 Gynæceo nomine *Leonoræ*, cuidam
 Magnati sic dixit:

Hæc est illa *LEONORA*, *Il-*
lust. Domine, Tu illam in Conjugem
 accipe, ama & honora. Dixi.

P R A X I S S E C U N D A.

Adhuc felicitatis plenitudinem, *2.*
 quam dies hodiernus in sinum ve- *Praxis.*

strum & animum infudit, non satis explicuero, si nobilem Conjugii Copulationem inter omnia Societatis vincula & arctissimam & jucundissimam esse dixerò, & quoddam humanæ felicitatis Corollarium. Altius est beneficium quam ingeniis attingi possit. Latius & amplius quam verbis suis Eloquentia circumscribere. Nec late fluens solum *Ciceronis* copia hic deficiat, nec stagnans *Isocratis* suauitas; sed centum ora & centum Linguae, solenne Poëtarum in caulis gravioribus votum ad enarrandum non suffecerint. In ceteris enim inveniendis aut mortalis necessitas aut industria subtilior humana excogitando laboravit: Connubium, ipsius Potentis omnia, naturæ Authoris inventum est, adhuc ab ipsis Mundi incubulis, in illo voluptatis Viidario; Cui magnam beatitudinis partem deesse credidisset, nisi primos inter homines hoc decumanum munus inferuisset; quod cum tempore deinde ad nos hereditaria felicitate transiret. Parentis & Filii amorem, supremum naturæ vinculum & jus credimus? Ecce strictius Sponsi chari-

chantatem & fœdera, quæ & Paren-
tem à Filio deferi, & Filium à Pa-
rente manumitti possunt, persuade-
rem : Phytiam Damoni accessisse,
Orestem Pyladi uberrimam gaudii
materiem reputavimus, virtutisque
& fortunæ singulare privilegium :
Conjugio tot Amicos paraveris,
quot utriusque familiæ homines in
unam sanguinis lineam facis con-
venire. Parum est thori Sociam,
curæ vitæque Consortem accipere;
dulcissima humanæ conversationis
& gravissima nomina, *Imperium* &
Servitus, ea hic temperantia man-
fuescunt, ut & dulcedo gravitatem
minuat, & gravitas augeat dulcedi-
nem : Sic alter in alterius jus conce-
dit, ut suo non abeat ; sic suus ma-
net, ut totus sit alterius ; uterque
servit : & quæ duo erant ac diversa,
Sacra Metamorphosi eadem sunt &
unum. Quid quod aliquem æterni-
tatis imaginem amuletur & perenni
nepotum successu, familiam ab obli-
vionis ruina sustineat ? autem non
inconveniens *Arbori*, in qua
Ramo arvisse uno, non desit alter
Aureus & simili frondescit virga
metallo.

Hinc felicitatis acervum nobis,
 hodie cœlitus obvenisse Nobil. N.
 cum ceterorum plausu Amicorum
 gratulor. Tibi vero inprimis Do-
 mine N. qui hanc N. Virginem in
 perenne vitæ consortium & eligere
 voluisti & copulare; cuius ego vitam
 cum inspicio, ita omnium honesta-
 rum actionum societate contextam
 invenio, ut sub nobilibus figuris
 Natalitia Claritas velut aurea tela
 lateat, emineatque decentius, si Pa-
 ternum Maternumque Genus; tot
 utriusque ordinis Heroës, uno im-
 petu obrutū incurrunt, ut me quos
 proferam, quosve sileam, in ambi-
 guo sistant. Sed quis in Sole nisi no-
 ctua cœcutiat? quis nobilissimam
 stirpem nisi hospes in Patria igno-
 ret? Adhuc fama non consenuit, nec
 senescet unquam, Sed immortalis
 gloriæ *Phœnicem* in memoria po-
 steritatis faciet æternum juvenescere.
 Quis Nob. *Arum* &c. N. quis
Parentem Virginis, quis *Frater* ne-
 scit? &c. Adhuc Subsellia Senato-
 rum ornant &c. ut me tempus ci-
 tius deficiat, quam singula virtutum
 magis quam virorum nomina pos-
 sum enumerare. Ipsa Virgo Nob.
 quos

quos hactenus vitæ annos exegit, cum probitate egit, ut in summam de se semper Parentum Amicorumque animos spem erexerit, & initio-rem honesti familiam, qua se hic sexus solet exornare abunde collegerit. Hanc itaque tantorum Heroum Heredem, tanti sanguinis Neptem, & tantarum virtutum Sponsam cum hodie ad intimam cordis familiaritatem admiseris, Parentum & Amicorum nomine atque adeò animis omnium Illustrissimor. hospitum iterum & rursus gratulari debeo. Nam ut foveas perenni amore ut honores Sociam nec monere me finit tua Nobilitas, nec orare pietas. Ultra spem & preces dignaberis illam, quam tanto desiderii molimine, tanti adfectus promulgatione quæsisisti, elegisti. Adsint modo *Superi* & quam inchoavimus Amicitiam in felicem faciant sobolesce-
re posteritatem.

Q U Æ S T I O . IV.

Quomodo constructur Oratio in qua respondetur nomine Sponsi ad traditionem Sponsæ.

Primo, præmitti solet vel laus

Re-
sponso-
ria ad
præced.

Conjugii vel Amicitiae ; vel solet explicari lætitia ex inito Conjugio orta ; vel aliquis alius discursus fieri ex consuetudine Gentium vel ab aliqua Antiquitate. Secundo Laudatur Sponsus à familia & Virtutibus. Tertio Explicatur animus Sponsi de tali Socia , agunturque gratiæ pro illa sibi tradita. Quarto promittitur adiectus , debitusque cum amore honos Sponsæ. Quinto Vota fiunt & appreciationes.

Praxis.

P R A X I S.

Amico diu quaesito, diu desiderato potiri, hæc deinum lætitia est, qua nullis Eloquentiæ cancellis possit definiri. N. Clamat hilaris Celeusma suum Nauta ubi procellis superior tempestates transiit, & incolumis portum ingreditur: canit *Pænamiles*, quando hoste subacta victoriam adipiscitur: *Cursor in Olympis* ubi consecutus Coronam est, plausus hominum & *Triumphos præstolatur*: Sed potiori jure Amicus, postquam Amico frui conceditur; nec *Celeusmate*, nec *Pæane*, nec *Triumpho*, aut si quid Orbis amplius excogitat, lætitiæ suam potest evol-

Pars II. Cap. IV. Quæst. IV. 227
evolvere. Quippe Amici pectoris &
portus, & victoria, & triumphus &
corona alter Amicus est. Blandia-
tur sibi, ut moris habet, de sui ævi
gloria Antiquitas; fingat, scribat,
dicat duos sibi ejusmodi prærogati-
ve Amicos fuisse, quorum uterque
à se abire & alter in alterum Vul-
cano artifice recludi voluerit, atque
unus homo fieri: Ferias etiam A-
moris Solemnnes instituat; quibus
Amicis convenire Sanctum fuerit
atque in reciprocum æterni adse-
ctus debitum conjurare. Habuisse
hoc, sicut alia pleraque commu-
nisci antiqui poterant & imaginaria
felicitate latari: Nos sacro Conju-
gii cœdere & videre fieri possumus
& possidere gratulamur. Nonne e-
nim hæc pulchra Metamorphosis
& unio? quando non Sponsi duni-
taxat Cor & animum, in Cor &
Animum Sponsæ transire intuemur,
sed nobiliss. præterea stirpes venusta
confusione commisceri; ut amplius
Reip. lumen crescat & ornamentū.
Hæc ego cum dico Te non possum
non laudare N. cujus arbitrio &
gratia hoc nobilissimum par con-
jugum convenire potuit: qui omni

ornatam Choragio virtutem filiam
tuam Domino N. pleno jure in æ-
ternam amicitiam concessisti. Non
errasti certe in amico deligendo :
Nam siue stirpem Domini N. spe-
ctare velis eam utique esse nôsti,
quam merito jure *Equo Trojano*
conferre possis *ex quo tot Heroes*
quot homines prodierunt, in Orbis
& Patriæ defensionem. Fuerunt in
hac Illustri Domo qui victrices A-
quilas in hostium castris plantave-
runt : fuerunt, qui Contiliis, fuerunt
qui Manu fulserunt Rempubl. fue-
runt qui sanguinem & vitam, ubi
ocasio volebat & necessitas, in Pa-
triæ salutem perfuderunt, longe ab
eorum consuetudine diversi qui im-
mensis poculorum certaminibus &
quasi bello nihil præter vinum pro
Resp. salute effundunt. (*Hic laudetur*
fusus familia) Majorum suorum ve-
ligiis insigniter in hæsit Dominus N.
& cum teneriores annos in Scholis
ad virtutem & probitatem exegit,
cum reliquos in ceteris exercitiis, in
extens Nationibus, in Castis, in
Atletia, in Aula Seren. probavit : &
post hæc cum laboribus suis portum
quereret & familiæ suæ solatium,
hoc

hoc non alibi quam in domo tua N. inveniſſe lætatur. Gratias habet immortales pro adfectu, & hanc nobilem filiam quam in conſortem ei dediſti non cordi ſibi futuram, ſed Cor & Animum ſuum, ſanctiſſime pollicetur. Tibi interim obſequia ſua æternum devovet, hoc uno ſollicitus ne ingratus moriatur.

Q U E S T I O V.

Quomodo conſtruuntur Orationes in quibus hiſpites & Amici præſentes gratulantur Sponſis.

Primo; poni ſolet vel ſignificatio Grati-
latitiæ exundantis in omnes, vel diſ-
laturæ. *Secundo;* fit Gratulatio Sponſis ſuper præſenti felicitate. *Tertio.* Omen ſumitur de futura fauſtitate. *Quarto;* Laudantur Conjuges, à Familia & virtutibus. *Quinto;* Vota ſiunt & appreciationes. *Exemplum* habes hujusmodi Orationis, ſupra Capite 2. ſub ſexto Modo. *Exemplo 1.*

C A P U T V.

De Orationibus Epithalamicis.

Epithalamicæ Orationes illæ di-

cuntur, quæ haberi solent ad thalamum, quando Sponsa Sponso iterum traditur. Vix in aliquo differunt hæ Orationes à superioribus Nuptialibus, nisi tantum tempore. Claritatis tamen gratia etiam de illis distincte dicamus.

Due præcipue sunt; Una nomine Parentum & consanguineorum in qua traditur Sponsa Sponso & plenum iust. ansfunditur in Sponsum. Altera est nomine Sponsi, in qua gratiæ aguntur pro sponsa.

QUESTIO I.

Quomodo construitur Oratio in qua nomine Parentum vel Consanguineorum traditur ad Thalamum Sponsa Sponso pleno iure?

Epithalamie. Fere eadem puncta servari debent, quæ servari dixi in Oratione Nuptiali traditoriae Sponsæ: Nam *Primo*, poni solet vel laus Nuptiarum: vel discursus aliquis de Amore aut Amicitia; aut de fortuna ejus qui fidelem & insignem invenit Amicum: vel explicatur lætitia communis de inito Matrimonio inter hos conjuges. *Secundo*, Laudatur Sponsa à Familia & dotibus. *Tertio*,
COIB.

commendatur Sponsa Sponso & traditur ei in illam plenum jus. *Quarto*, fit cohortatio ad mutuum Amorem & concordiam. *Quinto*, Apprecatio felicitatis & benedictio impertitur.

P R A X I S.

Praxis.

Ea est creaturarum rerum ambitio, ut nulla non Societatem desideret: N. Domine. Forum Universi Aërem si adspicimus, concolores *Aves* pariter volare videbimus: si in Sylvas & Nemora descendat cogitatio, *Cervos* gregatim currere & quodcumque Animal cum humanitate communicat, similitum contubernia vestigare & sequi animadvertet: Et viventia quidem convivere non utcumque admirationem superat: illud stuporem magis quam verbis dignum, quod *Ioannes Adamantes* *Bustamantius* inter *Adamantes* duos se vidisse historica fide confitetur: *Duos*, inquit, *Adamantes* hereditarium unius familie pretium vidimus, naturali connubio ita sociatos, ut marem alter, alter feminam retulerit; hos si loco componeres uno, videbas perenni amplexu & osculo secum herere: si se-

separares spatiis & situ, radiis tamen
 & quodam promicante fulgore se
 mutuo intuitu irrorabant, donec fecunditate mirabili tertius è duobus
Adamas, singulos in annos nascere-
 tur. Quod si muta mutuus tangit
 Amor, quidni homo animal ad so-
 cietatem natus? ut sollicitus inve-
 niat, cui cor amicitiae obliget vin-
 culo, desiderii orbem inambulet?
 Utcunque enim bonis animum vi-
 tamque impleverit; si amico tamen
 careat, nullius boni jucundam pos-
 sessionem habebit. Non quiescit
Magnes nisi *Cynosuram* habeat; nec
Homo si non *Amicum*. *Absque*
igne & aqua vivere homini non
est possibile; potiozem tamen igne &
 aqua magisque necessarium *Ami-*
cum esse censuit cum ceteris *Plu-*
tarchus: Unde venuste Latini *Ami-*
citiam à necessitate Neceſſitudinem
 voluerunt nominare. Sed quid mul-
 ta? Tu N. impetu naturæ & impe-
 rio persuasus, amicum Tibi & so-
 cium prudenti diligentia quæſivisti,
 quæſitum invenisti, inventum ecce
 è paterna manu accipis. Accipe &
 posside, quam per me servum & A-
 micum tuum Tibi tradit N. Domi-

nus filiam : accipe Nobilem Nobilium Heroum sanguinem , Familiæ Gemmam , Parentis Spem , Matris solatium unicum , & *Anima dimidium*. Accipe simul cum ea verecundiam virginēam, & fere dixerim Angelicam : Accipe humilis animi pietatem , devotionem ad tuos natus & obsequia promptitudinem, & ceterarum virtutum gynæceum, accipe jus & potestatem , quam Pater cum amore pariter omnem tibi cedit in filiam suam. Quod si & stirpis claritatem desideras, cum Te sanguinem accipere cogita , qui liberalissime in amorem Patriæ susus, eos nutrit Heroës , qui & Sago & Toga celebres , apud famam vivunt, viventque in memoria posterorum, donec Orbis recte gesta sciverit revereri. Veniat in mentem Dominus N. Patruus ; veniat Avus &c. Hunc igitur amicum perennem, hoc ornamentum Domus Illustrissimæ, ut amico pectore & suscipias & foveas , & Parentes Magnif. per me orant , & precamur Amici. Nec tua sponte inclinata voluntate multis eget precibus inflecti : Nulla *Erynnis* infelix concordiam vestram

temeret : aut *Alecto* tumultuum
obstetrix domi vestrae resideat ; sed
Amor, sed faciles *Gratia*, sed ho-
nor, sed fortuna & omnis felicitas
comitentur, assideant; nec hospiten-
tur, sed habitent. Hoc bene precati
vovent N. Parentes : hoc nos Amici
& Adfines unanimi desiderio preca-
mur.

*Este pares & ob hoc concordēs
vivite, nam vos*

*Et decor & Virtus & Amor so-
ciavit & atas.*

QUESTIO II.

*Quomodo constructur Oratio in qua
gratiae aguntur ad thalamum, pro
Sponsa sibi tradita, ab Amicis
Sponsi.*

Re- *Primo* ; Solet praemitti vel Matri-
sponso- monii laus vel discursus de benefi-
ria ad cii obligatione; vel de Amicitia aut
praced. Amore vel etiam laetitia explicatur,
quæ omnibus inest ex felici nuptia-
lis dici successu. *Secundo*, Breviter
laudatur Sponsus a Majoribus &
virtutibus. *Tertio*, Acceptatur Sponsa
& pro ea gratiae aguntur. *Quarto*,
Promittitur omnis Amor & honor
Sponsæ. *Quinto*, Vota fiunt & ap-
pre-

precationes & ad omne obsequium oblationes. Solent interdum aliqui hic subijcere Gratiarum Actionem ad Parentes Sponsæ, pro bona educatione Sponsæ Sponso enutritæ: & mentionem simul facere hospitum maxime præcipuorum, quibus gratiæ dantur, quod adfuerint.

P R A X I S.

Praxis.

Odium perenne apud veritatem meruerunt, tamquam sacrilegio infames, quicumque AMOREM & Amor puerum esse & cæcum ausi sunt Cæcus commisit. An enim Amor immaturnus semper & semper fragilis est? cuius fortitudine nullum robur par potest Orbis invenire. An semper stupidus & incogitans consilii? ut quem hodie in animum & petus admisit, cum cras mutato suffragio non de memoria solum, sed oculus etiam exturbet. Leviores isti pluma gratiam putaverunt, & in omni pectoris desiderio, nescio quid puerile decreverunt inveniri; ipsi pueris magis pueriles, quibus maturo mentis obtutu nondum licuit adultum agnoscere Amorem. Vel cum nomen improbitati dederunt,

runt, quod ipsi non sunt, alios non esse arbitrantur. Suis moribus metiuntur ceteros, & aspicere solent nullum, nisi suae de se opinionis vitro oculos inumbrent. *Argum* ego potius Amorem dixero & supra Heroes invictissimum, qui plena timoris sollicitudine inspicit omnia, attendit omnia vitamque prius destituere, quam amatum obstinato conatu laborat. Et verò prophanus Amor, si forte levi receptus fomite, ubi aliquantum arsit illustrior, non difficulter exstinguitur. Hic certe connubii, quem natura & naturæ Author consecraverunt, flammæ coelestis æmulus est: lucet & ardet semper, si in fidelia cecidit pectora, tenebrasque & fumum ignorat. Hoc prudenti Amore succensus animus N. nobilis prosapiæ & Majorum imaginibus clarissimus, socium vitæ & consortem quæsit; hoc, invenit; hoc, è benigna & paterna manu tua Domine N. hodie accipit; hoc, habebit; hoc, possidebit, donec vita superaverit. Lætari quidem ille potest, de Majorum suorum non vulgari luce; atque ut lucernam in sole non præferam, quot
suæ

sux familie viri, tot Patriæ ornamentis, à quorum gloria & dotibus ne latum unguem abivit: sed nobilissimam hanc domus suæ lucem, cum nobiliss. stirpis tuæ radiis commisceri, tot Heroës Majorum suorum tecum & cum Heroibus Majorum tuorum in recte gestorum communionem concedere, hoc gaudiorum ingens diluvium est, cui omnium nostrum animi atque peccata non innatare debent sed mergi. Aderunt Boni superi sine dubio, & quod hodie felici initio incipimus, hoc felix successus, non sine fama & posteritatis commendatione perficiet. Magnif. vero Dominus hanc nobil. in filiam tuam Domine N. non in cordis dumtaxat & animi fociam, sed, si dulce Mariti nomen patitur, in Dominam servus ad honorem & cultum paratissimus admittit: Et hanc à Te sibi hætenus enutritam, optimisque & sanctissimis moribus imbutam fuisse, & gratulari debet & gratias reponit immortales. Tunc ad voti culmen se venisse arbitrabitur, si grande quod sibi debitum, sua obsequiorum gratitudine, non dico
ada-

adæquare laborabit, sed æstimare æternum ostenderit. Vobis etiam Perillustres &c. Domini hospites, qui vestra nobili præsentia, hoc perennis amicitiae sacramentum condecorare voluistis, siquidem verba non suppetunt, quibus gratiae possint referri, animum suum Dominus N. cum utriusque familiae obsequiis, voluntati Illustrium Dominorum N. N. & nutui devotum æterna dedicat subjectione. Dixi.

APPENDIX.

Observare Primo, Posse interdum fieri, ut solitaria Oratio dicatur nomine Sponsæ, in qua gratiae aguntur parentibus pro honesta educatione: Quæ Oratio quomodo construenda sit, & facile patet cuivis, & siquidem Gratiarum Actoria est, inferius docebimus.

Observa Secundo, Interdum contingere ut alter conjugum conditione inferior sit altero, nec adeò clarus, ut cum dignitate ex familia & majoribus laudari possit: tunc ergo prudens Orator, vel communem locum de nobilitate tractet: vel in utraque Oratione tam tradi-

ditoria quam responsoria nobilio-
rem Conjugem laudet, non insti-
tuendo comparisonem familia-
rum, sed potius dicat, æstimandum
beneficium esse quod talis ac tantus
eam personam ambiverit. Laudet
ergo prolixius ejus virtutes & dotes,
cujus Natalem fortunam laudare
non poterit.

SENTENTIÆ

his Materiis Servientes.

Domus & divitiæ dantur à paren-Orato-
tibus, à Domino autem prudens ria su-
peliex.
Vxor.

Prov. Mulier digna, corona est viro
suo.

Ecl. 9. Mulieris bona beatus vir, nam nu-
merus duplicatur dierum ipsius.

Ecl. 16. Gratia super gratiam mulier sancta
& pudica.

Psalm. Conjugio ornatus, speciosa vin-
ctus es catena, unde Te sola mors li-
beret.

Thocyl. Ne maneat sine Nuptiis, ne sine
domine pereas.

Plutar. Amor conjugalis naturam nostram
pessum euntem generando resusci-
tat.

Gregor. Amicus Anima custos est. Amis

Amicitia est una anima, duo corpo- Idem.
ra ferens.

Inimicitia terminos cognosce, Ami- Idem.
citia nullos.

Quot Amicos paraveris, tot oculos Chryf.
habebis, quibus quæ velis videas: tot
tot aures, quibus quæ decet, audias; tot
consilia, quibus de iis quæ conducunt
consultare possis.

Nihil aque egrum reficit, sicut Seneca.
Amicorum adfectus; non iudico me
mori; cum illos superstites relinquo;
puto me victurum non cum illis, sed per
illos.

Non exercitus neque thesauri præsi- Sallust.
dia regni sunt: sed Amici.

Nulla est pretiosior possessio bono Seneca.
veroque amico, nec aliunde plus fructus
ac voluptatis capitur.

Amici non debent esse, ut supputa- Solon.
tori calculi, qui interdum valent multa
nulla, interdum nummum, interdum
nihil.

Tota domus duo sunt, iidem parent- Ovid.
que iubentque.

Tristia omnia vince, aut Animo aut An-
Amica. nym.

Satis magnum Regnum est Marito Eurip.
Vxor & Liberi.

Optime sunt divitiæ generosam Menan-
der.
inve-

invenisse Conjugem.

He-
ander. *Virtutis penum est generosi mu-*
lier.

Quint.
Sine thalamis vita hominis non est,
sed ferarum.

Luc.
Genus humanum sociale est; ipsius
autem societatis principium est Conju-
gium.

Valent.
Conjux aut perenne refugium aut
perenne tormentum.

Alexa.
Bonum Maritum agere, quam in
Republ. magnum virum esse, plures ve-
teres amplius censuerunt.

Luc.
Conjugium genus hominum immor-
tale reddit.

Plutar.
Inter Conjuges pullulent quotidie ti-
mor, gratia, amor mutuus atque fi-
des.

Arif.
Vxor existimet mariti mores esse le-
gem vite sue impositam quam sequa-
tur.

Luc.
Quod honestius levamen quam assu-
mere conjugem prosperis dubiisque so-
ciam?

Maron.
Tanto Vxor est honoratior, quanto
en plus virum honorat.

Concordia fulcuntur opes.

EXEMPLA ET ALIA

Supellex.

- The-
misto. Themistocles duere solebat eligendum *Stobaeus*
potius esse virum sine pecunia, quam
pecuniam sine viro; alludit ad Diogenis
dictum, qui viro divite indocto, en,
Dioge-
nes. inquebat, Ovis aurea. Ovis pro-
pter stultitiam, Aurea propter divi-
tias!
- Demo-
critus. Democritus dicebat, cum qui bonum *Idem*
generum nactus esset, invenisse filium:
eum autem qui malum, perdidisse & fi-
lium.
- Olyn-
pius. Olympius dicebat, quidam nec *Frasi*
auribus nec oculis, sed digitis Vxo-
rem ducunt, solam spectantes do-
tem.
- Socrat. Socrates consultus à quopiam A- *Anten*
dolescente, an Vxor ducenda esset? *par*
dixit; Pises qui nondum intra nas-
sam sunt volunt intrare: qui autem
jam intus sunt, volunt exire: sic tu vi-
de ne idem tibi contingat.
- Epami-
nond. Epaminondas reprehensus à Pe- *Brigono*
loprida, quod calebs viveret; non cu-
rastu, inquit, rempublicam Epami-
nonda, qui nullos post Te filios relin-
quis, quorum manu solus Patriae defendi
possit.

Anton. Socrates dicere solebat, normam Con- Socrat.
jugis virum esse.

Idem. Phœonius Vxor interrogata, qua- Vxor
re auro & muliebri splendore non Phœo-
uteretur: Satis, inquit, Vxoris ma- nis.
gnus ornatus est, viri sui virtus.

Sabell. Vel ut alibi: dixisse fertur, Meus
ornatus non est talis, sed Phœon me
ornat, jam vicies Atheniensium Impe-
rator.

Lucerna ardens apud Onocritas Sym- Conju-
bolum Conjugii fuit. Quia Amore Symbo-
Conjugium ardere, fama lucere, ca- lam.
lamitatum tenebras pellere & solari
mutuo convictu debet.

Vale- Artemisia Carie Regina, Maus Arte-
mus solum virum suum defunctum eo ho- nistia.
mus. nore & amore prosecuta est, ut mor-
9. tuum intra se sepeliret. Nam ci-
neres defuncti, vino immiscens pau-
latim ebibit. Deinde sepulchrum ei
Mausoleum dictam & inter Orbis
septem miracula connumeratum con-
struxit; ad funus quoque ex tota
Græcia Principes Oratorum convo-
cavit.

Hero- Democio: Arcopagite filia, mor- Democ-
nymus tuo Sponso negavit se alteri nuptu- filia.
ad Io- ram, dicens: aliis quidem mortuum
vianis. esse, sibi tamen adhuc verum vivere.

Prothe- Prothilaos sub Troja occiso, Vxor
fili
Vxor. ejus Laodemia in solatium maroris
orabat ut saltem umbram mortui viri
videre posset: Quod cum impetravit,
pre gaudio in amplexu umbra exspira-
vit.

Philip- Philippides dicebat, bini cum uxore Flo-
fide. sant jucundissimi dies, unus quo duc- mag.
tur, alter quo mortua effertur. sub m.
Nupt.

Anti- Antiphanes agebat, infortunium ex- Nidem.
phanes. tremum Nuptias esse.

Dioge- Diogenes dicebat. Amorem esse Laër-
nes. ctiosorum negotium, eo quod hi- tius l. 6.
plerumque adfectus otio deducos in-
vadat.

Cato Cato major agebat amantis animum Theo-
Major. in alieno corpore vivere & animam il- m. elat
lic potius esse ubi amat, quam ubi ani- vita.
mat.

Amo- Quomodo radius à Sole, calor
ris ad- calor ab igne, frigus a glacie, can- l. radi-
juncta, dor à nix nequeunt separari: ita
ab Amore divelli non possunt bene-
volentia, societas, necessitudo, con-
cordia.

Amor Apud Plantum senex Amorem Plau-
Deus appellat Deum munditiantem, seu m.
mundi- omnis eleganti & munditiarum pa-
cia. trem, eumque nitoribus nitidissimis an-
te cleri.

Tieriv.
l. 4.

Qui Amorum agmina depingere so-
lent, pangunt eos plerunque malis coi-
bundus.
ludere & inter eas arbores poma de-
cerpere, abrodere, jactare &c.

Erasm.
l. 8.
Apoph.

Martia Catonis filia quesita quare
post mortem Mariti cum alio copulari
nollet, respondit: Quia non facile vi-
rum invenio qui me magis velit quam
mea.

Martia
Cato-
nis filia.

Idem.

Portia cum diutius defunctum Porcia.
virum lugeret, rogata; quem esset
diem ultimum habitura luctus, respondit:
eum quem & vita.

Idem.

Cato dicebat, si sine Uxoribus mun-
dus esse possit, vita nostra non esse si-
ne Diis.

Cato.

Idem dicebat cum uxoribus incom-
mode vivitur, sed sine illis non vivitur
omnino: Unde Uxor quid est, nisi ne-
cessarium malum.

Erasm.

Alphonsus dicere solebat tunc ma-
trimonium tranquille & citra querimo-
nias posse exigi, si Maritus sardus fiat,
Uxor cæca, hoc est, si garrulitatem
patiat Uxor Maritus, & Uxor
non laboret suspicionibus malis de
Marito.

Al-
phon-
sus.

Dier.
l. 6. c. 1.
in La-
conic.

Antisthenes agebat Uxorem du-
cere debetur hoc nature & Patrie:
Nam rem propius intuenti; inquit

Anti-
sthenes.

Plutarchus) non ita magnum discrimen est inter eum qui civem occidit, & qui civem Republ. cum dare possit, recusat.

Demo- Democritus interrogatus cur pu- ^{Anton.}
critus. fillam Uxorem duxisset, respondit: ^{serm. de}
^{Mulier.} Ego ex omnibus malis minimum ^{for.}
elegi.

Periclitantibus quibusdam in ma- ^{Facetia}
ri ac jam prope naufragium subeun- ^{Plon.}
tibus cum nauta dixisset, ut ocelis
oneribus levarent Navim: alii mer-
ces ejiciebant & que habebant onera:
unus arreptam Uxorem in mare
proiecit, eam sibi gravissimum onus esse
dicendo.

Uxor
cui-
dam.

onus
grave.

Aristip-
pus.

Aristippus mulierem parvam sed ^{Anton.}
pulchram conspiciat: Parvum qui- ^{serm. de}
^{Mulier.} dem pulchrum, inquit, magnum autem ^{for.}
malum.

Protha-
gor.

Prothagoras quaesitus cur inimi- ^{Idem.}
co filiam suam nuptam dedisset? ^{serm.}
quia, inquit, nihil illi dare potexam ^{de mul.}
detrin. ^{imper.}

Mulier
mala.

Philosophus quispiam interro- ^{Maxi-}
gatus quid esset mulier mala? respon- ^{mus}
dit, viri naufragium, domus tem- ^{serm. 9.}
pestas, quietis impedimentum, vi-
tae captivitas, quotidianum dam-
num, voluntaria pugna, sumptuo-
sum

Pars II. Cap. V. Quest. II. 247
 sum bellum, bellua conviva, solitudo
 confidens, Leena complectens, exor-
 nata Scilla, animal malitiosum, ma-
 lum necessarium.

CAUSSE NUBENDI

Ex Antiquitate.

Causa
 nuben-
 di An-
 tiq.

Alex.
 ab
 Alex.

Apud Carmanos nemo Vxorem du-
 cebat, nisi qui hostis caput prius ad Re-
 gem detulisset.

Mos
 Carma:

Anna-
 nu 1.8.
 de reb. g.

Apud Indos ille in premium acci-
 piebat coniugem, qui in pugnis & lucta
 prevaleisset.

Indo-
 rum.

Alex.
 M.
 Herodo-
 tus 1.4.

Nemo inibat connubium nisi qui
 hostem confecisset apud Amazones;
 idem Stobæus de Sauromatis; Et Me-
 la lib. 1. de populis circa Meotim ad-
 firmat.

Amaz-
 zonum
 & alior.

Sirabo
 1.

Apud Persiam gentem muliere qui-
 tandi perita suo habebat nubendi, sic
 enim ait Historicus; que optime judi-
 catur quadrigas ducere, cuiusque vult
 nubit.

Persa-
 rum.

ORNATUS NUBENTIUM

Apud Antiquos.

Nuben-
 tium
 orna-
 tus.

Apud Romanos induebat Sponsa
 Rectam Tunnicam & togam puram;
 erat autem toga pura, vestis, quam
 nullus

Apud
 Roma-
 nos.

nullus purpureus limbus prætex-
bat: neque adscitus alter color can-
dorem ejus ullo modo vitiabat: un-
de *Candidus Umbo* vocatur apud
Persium. Tunica autem recta fuit
purpurea & picta: Inde forte & mo-
derna consuetudo apud plerisque
inolevit, ut vestes aliæ sumantur
ab iis, qui Matrimonii fœdus sunt
inituri.

Tona-
quil
tunica
rectæ
inven-
tix.

*Tanaquil omnium prima (teste Plinio) rectam tunicam fecit, quam simul cum toga pura tyrones inducebant noveque nuptæ. Erat vero hæc vestis miri candoris, subtilitatis & odoris & fortunæ consecrata. Unde & vestis fortunæ dicta fuit. Non cuivis verò concedebatur, sed ei tantum qui virtutibus & probitate famam meruerat, eaque uti tantum qua-
diante horæ licitum fuit: Servio ta-
men Tullio, qui natus radios circa ca-*

Servius
Tull.

*put & flammam habuisse sine damno visus est, concessum fuit integro die ea veste uti. Addit Varro hanc ve-
stem ad Sejani tempora duravisse & ideo dictam fuisse. Vestem immor-
talitatis.*

Vestis
immor-
talita-
tis.

Apud
Hebre-
os.

*Apud Hebreos quamdiu Sponse
statum virgemalem proptebantur,
tunica*

Phil. tunics albis utebantur: quibus in introductione solenni injiciebant floribus pictam vestem: Hinc apud Philonem filia cujusdam à spe conjugii lapsa inducitur sic loquens; & albam quam nevit Mater mea, tinea comedit eam.

Psalm. 45. Divus Hieronymus in illa verba: Hieronym. de Hebraeorum In fimbriis aurcis circumamicta varietatibus, dicit vestem Sponsarum apud Hebraeos sentulatum suis veste se, dictamque vestem clypeatam: clypeato quod Clypei aut picti in ea fuerant, & in clypeis singulis, singule Majorum imagines. Hinc Sponsa Majoribus suis induta ad Sponsam ducebatur.

Fest. Ix verbera & floribus nectebat Corollam sponsa corollam; eamque sub la. amiculo ad virum deferebat; & he corollae quando ex variis floribus erant nexae, appellabantur Pancarpix.

Plut. de In Boetia Sponsam Asparagine In Boetia coronant: ut ait Plutarchus. Est autem id ad significandam urbanam jucundamque vite societatem. Nam Asparagus, ut dicitur, fundit suavem fructum ex spina asperissima.

Lustitani.

Apud Lustitanos ex Solis rosis debebant esse festa sponsalitia. Strab. l. 3.

Graeci
hasta
caput
comet
sponsa.

Apud Graecos caput Sponsae hasta cœlibati gladiatoris comebatur, & crines discriminabantur: sed hasta hac nullum debuit caput mortui tetegisse.

Ejus rei Plutarchus dat triplicem In quæst. Rom. num. 87. causam: Prima, Ut monerentur nuptæ, quod bellicosus viris iungerentur, ideo ipsas debere à luxu & molliore alienas simplici ornatu uti. Secunda, Ut innueretur hoc solo festo Conjugium diu durare. Tertia, quia pleraque ad Nuptias pertinentia ad Iunonem referuntur: Iunoni autem sacra habetur hasta & plerumque quæ statue hastis utebantur. Quartam dat Alexander ab Alexandro: Opinari, inquit, licet quasi fortes ex de causa viros genturam se ominetur. Quinta, ut hoc signo subditam se sponsi disciplinæ fateretur.

T'ammecum.

Flammeo etiam caput tegebant, Ovid. l. 4. dependebat autem ita ut vultum Festus. tegeret: Erat autem lutei coloris Causa à Festa l. i. cap. 6. datur: Flammeo, inquit, amicitur nubens boni omnis causa: quod assidue eo uteretur Flamini uxor, cui non licebat.

bat divortium facere. Idem mos fuit apud Spartanos & alias Nationes, ut prodeuntes foras puellæ, vel totam faciem vel dimidiam velarent.

Esq. l. 3. Cingulo cingebatur Romana Sponsa, ex oris lana contexto, quod Herculanonodo cinctum erat. Inde lunonatum nomen ut Cinctia dicebatur. Romani.

Alex. Athenis in usu erat, ut Sponsi caput Caricis & palmarum fructibus inspergeretur. Idem fiebat servis novitiis, qui primo domum Dominorum ingrediebantur. Athenæ.

Natalis Comes. Ornabantur Sponsi monili: & tunc exsecrabantur monile filie Martis, quod fingebatur adeo insansum esse gestantibus ut vel discordiam Conjugum, vel aliquem interitum insolitum portenderet. Monile.

Ter. de coron. mul. c. 13. Mos. Herce. p. 1. d. 1. de Po ad. cap. 28. Sponsi & Sponse solebant coronari sere apud omnes Gentes: Sic enim Tertulianus, inquit: coronant & Nuptiæ Sponfos. Hic mos manavit ab Adam qui Evam gramine viriditunc dictum coronasse, quando eam Deus ad se adduxit. Coronæ istæ erant prius è floribus textæ, postea etiam aureæ. Et inde natum ut Sponse Regine, Sponsi Re-

Coronantur Sponsi.

Adam prius coronatus.

ne.

ges vocarentur. Et in Sacris literis
vox Hebraea, quæ est *Vxor*, dicitur
etiam *Regina*. Bene ergo dixit Chry-
sostomus: Cui libet viro Regnum ejus
est *Conjux*.

Apud Coos Sponsus Sponsalia ini- Plutar.
Coos turus muliebri veste induitur. in Ly.
& Spar- Apud Spartanos vero, Sponsa ca- eurg.
tan. pite raso in indumento virili ad Spon-
sum deducitur.

Anglo- In Anglia Sponsa corona spinea re- Plu.
reni dimitur, aut manu illam gerere de- Virg.
mos. bet. L. 1. 2. 4.
de cr.
luc. 1.

MODUS NUBENDI.

Nuben-
di mo-
dus . Apud Romanos ignem & Aquam Varro
Apud in limine appositam ambo tangere ^{lib. 4.}
Ro- jubebantur: quæ etiam nova nu- ^{de ling.}
man. tia aspergebatur: quasi eo fœdere æ- ^{lib. 1.}
ternum nexu essent copulati. Caullam ^{lib. 1.}
& A- dat Festus Pompejus: Aqua & igni
quam interdicti solet, inquit, damnatis:
tanze- contra accipiunt nuptæ, videlicet quia
banc he due res humane vitæ maxime
noxe continent. Clarius Plutarchus Ignis, inquit, ^{in quæst.}
nuptæ. inquit, instrat, aqua purgat: debet au- ^{homo.}
tem quæ nubet puritatem & castimo-
niam servare.

Apud Alexander Magnus more patrio Cerius.
Maced. paucis l. 8.

panem divisum gladio cum Sponsa labavit. Hoc enim erat apud Macedones Sanctissimi Matrimonii signum.

Plutar. lib. 8. Apud Galatas inituri convivium Apud Galatas.
ex eodem poculo bibebant.

De Romulo. Romulus in communicatione panis
Hæc. lib. 2. & aque dicitur intrivisse Matrimonium. Romulus.

Apud Latinos Sponsus & Sponsa Latini.
amicti Vitta purpurea, candido colore
distincta aut veste versicolore, jugum
subibant: unde Iuno Iugalis dicta est:

Virg. lib. 4. Iunoni ante omnes cui vin- Iuno
Æneid. cla iugaliacuræ. iugalis.

Arrian. Persæ & Medi inibant Matrimonium dextris datis. Persæ & Medi.

lib. 3. Apud Gallos signum electi mariti
Iustin. lib. 4. erat aquam manibus dedisse. Galli.

Ateneus. lib. 4. Apud Massilienses cui Sponsa Massil.
phialam impletam porrexisset, ei nuba-
bat.

c. 12. Apud Gothos quando Sacerdos be- Gothi.
Olaus. nedictum annulum porrigit, adstantes
c. 14. impingunt colaphos Sponsis.

Pot. Apud Anglos Sponsa à Sacerdote Angli.
Vitul. benedicta incipit in templo bibere,
c. 1. c. 4. Sponso & reliquis idem facienti-
bus.

Lucius. Megarenses Sponsum cum Sponsa Megarenses.
L 7 copu-

copulaturi, eosdem a Templi vestibula
usque ad Altare pugnis concutiebant :
Indicantes neminem ad gaudia per-
venire, nisi per tolerantiam adver-
sorum.

Sacrifi-
cia.

SACRIFICIA NUPTIA-
LIA.

Hetruf.

Apud Hetruscos in conjunctione Al. ab
nuptiali porcum immolabant. Alex.

Graci.

Apud Græcos in Epithalamio Deos ^{lutar}
pr. fides nuptiarum invocabant, vide- ^{in quali.}
licet, Iovem adulum; Junonem adul- ^{in qua.}
tam; Dianam suadelam. l. 1. c. 2.

Ætæti.

Apud Pætos & Locros nihil ^{Plutar.}
erat in Sponsalibus firmum, nisi ^{in Art-}
Sponsus & Sponsa in Ara Ecce- ^{stiae.}
sæ Virgini dicata prius libarent : Dum
nuberent invocabatur Deus Iugati-
nus : Dum Nupta domum ducere-
tur; Deus Domiducus : ut domi ef-
fet, Domicitus. ut cum viro mane-
ret, Manterna : cum postes unge-
rentur, Iuno Vnxia.

Fortuna
audie-
bris.

Erat Romæ Templum Fortuna ^{Valer.}
muliebris in memoriam Veturæ & ^{lib. 1.}
Volumniæ dedicatum, id est, Matris ^{c. 8.}
& Uxoris Coriolani : cum dedica- ^{num. 4.}
retur ei Simulacrum, auditæ bis sunt ^{lib. 5.}
voces hæ : Rite me Matrone ridi-

stis,

Pars II. Cap. V. Quæst. II. 255
stis, & in dedicastis. Addit Dion:
Halicarnassens, quod monitu pri-
ma Sacerdotis sit institutum, quod
hoc simulacrum sola nove nuptæ co-
ronarent.

MODUS DEDUCENDI

Sponsam.

Plurim.
cuius in
quæst.
Rom.
num. 15.
Romani non patiuntur nuptam Roma-
ni. transcendere limen, sed sublata
transportatur à pronubis. Huius rei
tres causas dat Autor: Prima, quia
in raptu non ultro intraverunt,
mulieres, Domos; Sed illatae sunt ut
Livius lib. secundo. Secunda, quia
videri volunt non volentes, sed vi
coacte eo ingredi. Tertia, quia hoc
signum est eas exire etiam domum-
que relinquere non debere, nisi vi
ejiciantur, sicut vi introducuntur.
Nun etiam in Bæotia in nuptiis
axem claustrum ante fores combu-
runt: significantes Sponsæ hic jam
manendum esse, sublato avehendi
instrumento. Quartam causam
subjungit Cuero de claris Oratori-
bus, ubi de Scipionis familia dicit,
ex duarum familiarum conjunctio-
ne, gloriam stirpis in unam domum

vel in unam arborem inferri: Hoc igitur modo illuminatur Sponsa seu in limen infertur alienae familiae; ut ibi nomen suum deponat novumque Sponsi induat.

Crius, Sponsam introducens debuit di-Plato.
Caja. cere ubi tu Cajus ego Caja: Cuius rei duas dat causas. Primo, quia Sponsa hac conditione intrat ut particeps omnium rerum & gubernationis fiat. Itaque haec verba hoc significant, ubi tu Dominus eris & paterfamilias, ego Domina ero & materfamilias. Secundo, quia Caja Tarquini prisci Regis Vxor optima latinifica fuit: ideo institutum ut novae nuptae ante Mariti januam interrogate quomodo vocarentur: Cajam se esse dicerent.

Roma- Romana Sponsa domo egressa ibat Valer.
na precedente Tibicine, & eo qui ca-
Sponsa. nebat Hymenaeum, colum fecum ferens & susum cum flamme: Canebatur autem sic; Hymen, o Hymenae Hymen: Ades o Hymenae Hymen. Fiebat autem in gratiam Hymenai Dei nuptiarum, qui à Grecis pariter & Latinis colebatur, & pingebatur coronatus floribus & Amaraco, dextra facem tenens, sinistra

Par. II. Cap. V. Quest. II. 257
fra flammeum in pedibus crocos soccos
habent.

Festus. Apud eosdem ducebant Sponsam ^{Pueri}
duo pueri, qui ex eodem patre & ma- ^{ducto-}
tre sunt nati; seu (ut Festus ait) quo- ^{ies}
rum uterque parens in vivis esset : ter- ^{Sponsa.}
tius autem preibat, & praeferebat fa-
cem ex spina alba; Fax vero hæc dice-
batur Pralux : & rapiebatur ab A-
micis, ne forte illam cito vir ferret
in sepulcrum ut ibi combureretur
quod erat ominosum. *Plutarchus* ^{Faces.}
in quest. Rom. dicit quod quinque præ erebantur faces,
& dat causam; quia impar numerus
diffindi pariter non possit; quinari-
us vero maxime congruit Nuptiis :
Nam ternarius primus est de im-
paribus : binarius primus de pa-
ribus : ex his tanquam ma-
re & fœmina nascitur quina-
rius.

Paucig. Apud Græcos medio in curru Spon- ^{Græci.}
l. 4. sa locabatur : comitabatur eam Spon-
c. 15. sus & adfinit aliquis necessarius, qui
Parochus dicebatur eo quod pedibus
iret.

Morem fuisse apud eosdem fer-
tur ut Sponsam in viri domum eun-
tem puer Spina & glande quernæ
obsitus præcederet. & canistrum
panis

pānis præscrens clamaret : Effugi malum, inveni bonum.

Ro-
man.

Apud Romanos Sponsa in domum Sponsi deducta in gyrum vertebatur : causam dat, ne scilicet viam sciret ad paternas edes. Tira-
quellus.

MODUS DISPONENDÆ

Domus quam Nupta ingrediebatur.

Ro-
man.

Ianua cingebatur lina apud Roma. Plinius nos & lauro exornabatur Sponsa vero ingrediens, postes vittis lineis attingebat & oleo vel adipe suillo vel lupino mungi iubebat : ne quid perniciose p sīs irreperet. Et ab hac unctio- ne quam novæ nuptæ faciebant, dicit Servius dictas Vxores quasi Vn- xores. l. 28.
c. 9.

Vxores
quasi
Vn-
xor.

Fel.

Alii felle nigri canis suillum fa- ciebant : Alii in villarum foribus po- Al. ab
Alex.

Rostr.
lupi.
Caput
Drac.

nel aut rostrum lupi, ne quid periret aut fascinaretur. Alii caput Draconis li- Hierat.
Sat. 8.
lin.

Stella.

Alii Stellam marinam vulpino san- gume illatam, ne qui periculi aut no- lib 29.
c. 4.
Al. ab
Alex.

xi foret, desigebant. Varr.
Focus accendebatur à Sponsa & deposito in eo nummo, in signum cul- tus Larium, pluribus ornabatur corol-

Pars II. Cap. V. Quest. II. 259
 corollis: Aedium vero fores exornaban-
 tur floribus & frondibus.

CIBUS NUBENTIUM. Cibis.

Ovid. Sponsis apponebatur papaveris suc- Succus
 lib. 4. cus lacte & melle dilutus. papave-
 Fast. ris.
 Strabo. Apud Persas malum edebatur aut Persæ
 cameli medulla: nec licebat alieno cibo malum.
 vesci eo die.

Herod. Babylonii & Arabes thymiamagu- Thy-
 lib. I. stabant. miamia.

Plutar. Ex Solonis instituto malum Cy- Cydo-
 donium epulis nuptialibus adhibe- donium
 batur. malum.

Apoll. Repotia apud novum maritum postri- Repotia
 lib. 2. die nuptiarum dabantur, & tunc jam
 Sponsa Dominam agebat: clavis adhec
 ei tunc porrigebatur.

Ritus Nubendi.

Ritus.

Gueta. Cimbri in more habebant ut ipso Cimbr.
 rain nuptiarum die postquam inter pro-
 Horat. pinquos de matrimonio convenerat;
 Princip. Sponsus ungues sibi demeret, Spon-
 saque presagmina mitteret & Spon-
 sa missim Sponso; que si invicem
 accepissent mox pro iustis conjugibus
 habebantur.

Idem. Teutonum ritu Sponsus Sponsa & Teuto-
 nes. Sponsa Sponsi caput radebat quod
 simul

simul atque uterque consensu mutuo fecissent nuptias celebrabant.

**Ame-
nii.** Armenius Lex fuit ut Sponsus dextram aurem Sponse, Sponsa vero Sponsi aurem sinistram rumperet, quo facto & illa se illius conjugem & ille se huius maritum testabatur.

**Flami-
ar.** Flamitum solenne fuit, ut Sponsa digitum annularem Sponsus pingeret, & sanguinem inde manantem sugeret & Sponsa utidem digitum annularem Sponsi pingeret, & simul atque sanguinem alter alterius e digitis libasset conjuges erant.

**Numi-
dae.** Numidae habuerunt in more, ut Sponsus in terram spueret, idemque Sponsi faceret, lutoque ex amborum Sputis temperato mox Sponsus Sponse & ipsa Sponsi frontem illineret, & sic lutum alter utrinque illitum, contracti conjugii signum erat.

Daci. Daci Nuptias celebraturi, certum in locum Sponsum Sponsamque debebant; quo cum convenissent; Sponsus novum nomen Sponsae quod libuerat, itemque Sponsa Sponso vicissim imponebant: quae nominum impositio, si ab utroque rata habebatur, signum erat contracti conjugii.

**Panno-
nar.** Apud Pannonas Nuptiarum initio

tie Deum familiarem, quem Larem
vocabant, id est Deum domesticum,
Sponsus Sponse ex argento factum;
itemque Sponsa Sponso Deum suum
argentum mittebat & postquam alte-
rius Deum alter acceperat, jam conjuges
erant.

Idem.

Apud Thraces nova nuptia ferra-Thra-
mento subtilissimo candente, quandam ces.
characterem fronti novi mariti mure-
bat, Sponsus vicissim in fronte Sponse;
quibus caeteris notati conjuges habe-
bantur.

Idem.

Sicyoniorum lex nuptialis fuit, ut Sicyo-
Sponsus Sponse & Sponsa Sponso cal-
cium mitteret quod si alter alterius cal-
cium accepisset, signum erat contracti
Matrimonii.

Idem.

Tarentini in more habebant ut nu-Taren-
ptum mense accumberent, & Sponsus tini.
Sponse & Sponsa vicissim Sponsi ma-
nu ingesta comederet; quod si per incu-
riam aliquis eorum propria manu in os
ingereret cibum, nec firmum nec ratum
erat coniugium.

Idem.

Scytharum lex erat ut quemadmo-Scythar.
dum nostro aeo matrimonium ini-
turi manus dant & accipiunt, ita
pedibus Sponsus Sponse pedes, genua
genuis, manibus manus, cubitos cu-
bitis,

bitis, capite caput tangeret; & tandem postquam inter se complexi erant, satis confirmatum habebatur matrimonium.

SYMBOLA NUPTIALIA.

Cyri- Cyro Regi spectaculo se oblectanti Idem-
borica in Scenam produxerunt tres fratres
Con- sororem Colum nentem, Equum ad-
iunx. aquantem, & Amphoram cum a-
qua. Miranti Regi virginem, &
que sit querenti; fratres responde-
runt sororem suam esse. Placuit Re-
gi tam laboriosa Virgo eamque in
Tjus Vxorem duxit. Hæc jam Regina fa-
Sym- bolum. eta in sua corona insculpi formicam
& apem Symbolum sui laboris cum
lemmate: **HOC EXSTO, QUOD**
GESTO. in tumba vero sua exci-
di curavit Colum, Amphoram,
Equum.

Agy- Aegyptii ornabant filias suas et- Casted.
pio- jam pauperrimas torquibus: & ab in Epist.
rum aliis pro torquibus filie stipem ero-
Tor- gabant. In his torquibus figura e-
ques. rant sex: Prima, TUR TUR, cum
lemmate; SIC SOLA. Secunda,
COLUMBA, cum lemmate; SIC
CASTA. Tertia, AQUILA cum
lemmate; SIC PROMPTA. Quarta,
CI.

CICONIA, cum lemmate; SIC
PIA. Quinta, NOCTUA cum
Lemmate; SIC VIGIL. Sexta,
ALAUDA cum lemmate; SIC
SANCTA AUT DEVOTA.

Pausanias inquit, tracta Virgi-
nem ut Fulvia Porphyritem. Por-
phyrites vero lapis est, in quo quid-
quid vis sculpere possis. Fulvia er-
go sculpsit in illo virginem super
testudine stantem: à partibus duos
serpentes: in dextera manu po-
mum stellatum: lævâ corniculam
pellebat: ex capite crescebat palma.
Hoc Symbolum Virginis est. In testu-
dine stat, ut sciat Virgini conveni-
re: graviter & tarde moveri. Ser-
pentes à lateribus significant, ut sit
Sapiens & circumspecta ubique.
Pomum stellatum notat, ut Cœlum
habeat in operibus manuum, & vir-
tutibus velut stellis vitam suam or-
net. Corniculum pellit, ut non sit
garrula & litigiosa. Palma crescit ex
capite, quia virgo vincere debet vir-
tute sua omnes pravas cogitationes
& desideria.

Por-
phyri-
tes.

Virgi-
nis
Sym-
bol.

Platina. Iohannes quidam Dux Mediola-
nensis Leonoræ Sponsæ duos annulos Dux
misit, in quorum singulis, singula Medio-
gem Sponsæ.

Annu-
lum
mittit:
remittit illa
Lances
aureas.

gemma erant pretiosissima. In gemmarum una scriptum erat AVE, in Secunda AGE id est, Saluto te & rogo ut facias hoc quod faciendum promissisti. Leonora hæc remisit tale hieroglyphicum; duas lances aureas & in una verbum EXPENDI, in altera verbum APPENDI posuit; id est, consideravi hoc quod petis & ad pectus meum appendi seu admisi.

Athenienses
Festum
Amoris
celebr.

Athenienses singulis annis festum Amoris celebrabant: in quo mutua caritatis Symbola depicta exponebant, & specialiter Amorem mutuum aut concordiam aut redintegrabant. Alii ergo Geminos; alii Castorem & Pollucem; alii alia caritatis Symbola promebant.

Amici
pictari.

Antiqui scite admodum ac per belle Amici figuram describere. Pingebant insignis formæ Adolescentem, capite nudatum, hirsuta veste nudatum in cujus sinibria scriptum erat: VITA ET MORS. In fronte HYEMS ET ÆSTAS; habebat latus usque ad Cor apertum, ubi hæc aurea verba legebantur, PROPE ET LONGE: Hæc autem omnia, insignia quædam documenta

suam ferream candorem inter ca-
jugales curas testaretur, Quam
in aquis natantem & desuper tres ^{Sym.}
vescibiles suo volatu quasi tene-
bras ministrantes pro Symbolo habuit :
Lemma; CANDOR ILLE-
SUS.

Idem.

Anna Regina Hungariae & Bohe- ^{Ferri-}
mie Ferdinandi I. Imperatoris Vxor, ^{n. ad. I.}
manus connexas cum rosa pro Sym- ^{Vxor.}
bolo amoris habuit : Lemma; SIC IN-
PERPETUUM.

Isabella Caroli V. Imperatoris Vxor Caroli
in Symbolo suarum virtutum quibus ^{V.}
Sponso placeret, pingi curavit; Tres ^{Vxor.}
Gratias, quarum una rosam, altera ^{Gratia.}
myrthum, tertia glandem praeferreret:
Lemma; HAS HABET ET SU-
PERAT.

Renata Vxor Herculis Secundi Du- ^{Renat.}
cis Ferrariae pro Symbolo habuit duas ^{acreu-}
manus quasi invicem se salubantes : & ^{lis}
duos ramos in modum crucis positos ^{Vxor.}
desuper coronans : Lemma UNA
FUIT.

Margareta Ducissa Mantuae Fri- ^{Marga-}
derici Vxor in Symbolo habuit duas ^{rita}
manus ad se porrectas & junctas. Lem- ^{Fride-}
ma; IN AETERNUM. ^{rici}
^{Vxor.}

Elisabetha Austriaca Ferdinan- ^{Luisa-}

betha
Ferdinandi
Filia.

di Imperatoris filia, Arborem fructiferam habuit in Symbolo, desuper verò è nubibus manus fulmen tenebat, ac illo Arborem findebat; Lemma; SOLA MORS SPOLIAT MUNERA NOSTRA.

Sigism.
III.

In Nuptiis Sigismundi III. Regis Polonia cum Austriaca Archiduce tale numisma cum Symbolo cudebatur. Stabat à dextris Aquila Nigra biceps Imperii Romani: à sinistris Aquila Alba Regni Poloniae: utraque vero Aquila insistebat Stemmati Austriacæ domus, quod est, ALBA TENET in scuto rubro: Lemma: POST ANIMOS SOCIASSE IUVABIT.

Idem.

Secundum Symbolum ejusdem Regis erat, Dux Palme supra aduersas partes ripæ fluminis, se invicem, versum se acclinantes cum hac inscriptione. AMOR DISTANTIA IUNGIT.

Fran-
ciscus
II. Va-
lesius.

Franciscus II Valesius, Rex Gallicæ habuit pro Symbolo aureum nummum coronatum, quem dextra ad lapidem Lydium probabat: Lemma: SIC SPECTANDA FIDES. Significabat fidem Amicorum & amorem Conjugum, non verbis

Pars II. Cap. VI. Quest. I. 269
verbis sed re præstari & cognosci.

CAPUT VI.

De Orationibus Munerum oblatoriis.

MUnera offerri solent varie: Alia inter Sponsalia & Nuptias: alia postridie Nuptiarum: & hæc quidem partim a Sponso Sponsæ, partim ab Hospitibus, partim ab Invitatorum Legatis. Sed omnibus idem modus offerendi convenit: itaque de duplici Oratione hic dicere sufficiat: De Oblatoria scilicet munerum, & de Responsoria ad eandem.

QUESTIO I.

Quomodo construitur Oratio in qua munera offeruntur.

*Oratio
Mune-
rum
oblato-
ria.*

Postquam rationem aliquam inveni-
eris, propter quam munus istud
te offerre dicas, dispone eam juxta
aliquem modum supra dictum: hæc
tamen puncta in ipsa rationis expo-
sitione include. *Primo*, Expone ani-
mum & adfectum offerentis & be-
nevolentiam ejus semper consecra-

tam alteri commendata. *Secundo*, Extenua breviter & ingeniose munus oblatum. *Tertio*, Roga ut munus benevole recipiatur & constantem in posterum ad lectum offerat. *Quinto*, si munus post Nuptias offeruntur, potest addi appreciatio felicitis & concordie vite in Connubio: *Memineris* supra omnia Orator brevis esse in eiusmodi oblatoriis & in ea laudem sciat positam esse; si compendiose & erudite hoc officium transegerit. *Hæc autem præcipue modos à modernis observare licuit in ejusmodi Oratiunculis.*

Primus est.

Incipere ab aliqua Sententia vel Exemplo vel aliquo discursu de testificatione Amoris; deinde exponunt benevolentiam suam: quam munere oblato testantur: tandem extenuant munus, ut suscipiatur orant, offeruntque se ad cetera obsequia liberalissime.

Secundus est.

Ex occasione muneris quod offertur, omnia hæc supra dicta puncta per *Allegoriam* exprimere: ad quod

Part II. Cap. VI. Quest. I. 271
quod plurimum conferent jam jam
scribendæ eruditiones.

PRAXIS PRIMA.

Utrunque verbis Amorem no-
strum & lætitiā explicare conati
fuerimus. N. amplius tamen in pe-
ctore servet desiderium, quod satis
Lingua exsolvi non potest: gran-
dior urit adfectus, qui interpretem
sui vultum, pro dignitate nescit ad
cognitionem incendere. Optime
itaque ex Majorum instituto, aliam
Eloquentiam invenimus, & cum
ore non sufficeret, manu loqui in-
cepimus, cujus dicere, dare est, cu-
jus verba munera sunt. Et licet hic
etiam Amoris Orator infirmus sit
& insans, uberius tamen & clariori
pectoris benevolentiam perorati lo-
cutione. Hac igitur & ego facundia
instructus, cum N. tibi hoc simplex
amoris argumentum porrigo, Tu
N. in æternam amicitie persuasio-
nem admittes, sed una cum animo
meo, à quo sicut humanitatis testi-
monia veniunt, ita pretium acci-
piunt: Humilis fateor Amoris ca-
racter est; sed cogitabis omnes ama-
re posse & lætari, à nemine amo-
rem & lætitiā satis explicari.

Praxis
prima.
Orator
O. h.
tenet
nam.

PRAXIS II.

Cym- Si offerre velles *poculum navis in-*
bium. *star subrefectum*, quod vulgo *Cym-*
bium dicitur & insuper anchoram
adderes; hac uti posses Oratione.

Praxis Onerariam plenam non mer-
Altera cium gemmarumque, sed votorum
tibi veho. N. Gubernacula tua petit
hæc Navis: Sincerius nemo *Navi-*
gium regere potest, quam is qui sua
gerit regitque commoda. Occupa
prudentia tua *Malum*, ut in inte-
gro attingas. Enaviga feliciter his
remis omnes tempestates: *Navim*
inconcussam turbulentis exime flu-
ctibus. *Favoni* benigni, venti pla-
cidi fideque Te propellant, quo te
fortuna, quo te quies tua vocat.
Anchoram etiam eidem *Navigio* ad-
do, quam jacere ad felicitatem tuam,
quietemque poteris, tunc potissi-
mum cum tempestates te exagitâ-
rint. Hæc te *Anchora* tutæ ac firmæ
benevolentia sistit inter ipsas turbas
ac mota discrimina: hæc Portum ti-
bi inter maris procellas statuent.
Utere illa feliciter, nullumque nau-
fragium pertimesce.

PRAXIS III.

Oblatio Torquis.

Praxis
Tertia.

Amoris compedes & amicæ servitutis Catenam, qui Torquem esse diceret, an à veritate calculum non mereretur? N. Ad quid enim colla cingimus; nisi ut publico argumento nos amicorum captivos voluntaria deditione profiteamur. Et sint dulcia licet semper vincula, sint amabiles catenæ, quos AMOR Tyrannus injicit: non eo tamen nomine hunc Torquem N. offero. In servum me & amicitie mancipium dedico atque vincula simul, quibus in omnia obsequia meam oblige voluntatem, porrigo. Non *Gallicus* olim duntaxat *Hercules*, ea gaudebit prerogativa, ut nullis ab ore catenis, omnes ad suos nutus inflexerit: etiam Tu inter amicos felix imperabis. Imperare enim invicem & servire amicorum est. Caterum cum torquem hunc vile adfectus mei documentum benigne admiseris, animum meum cum tuo aurea unionione colligatum esse interpretare.

QUESTIO II.

*Quomodo construitur Oratio in qua
respondetur ad Oblatoriam mun.*

Re-
sponso.
ria ad
pæced.
Nota.

Respondurus hæc puncta obser-
vet. *Primo*, Demonstret gratum
sibi esse adfectum offerentis. *Secun-
do*, Munus oblatum aestimet & bre-
viter collaudet. *Tertio*, Mutuum
adfectum polliceatur.

Adverte autem, quod tota re-
spondentis industria in eo verti de-
beat, ut respondendi occasionem
sumat vel ex verbis offerentis, vel
ex re oblata. Ad hoc autem mul-
tum juvabit: si rerum earum, que
pro munere offerri solent *Qualitates &
Adhuc bene considerabit*. Pulchros
enim & ingeniosos conceptus eruet.
v. g. si de Serto dicturus dicat: Amo-
rem semper floridum esse, semper
coronatum incedere, semper amice-
nitatibus tamquam floribus cingi,
& nunquam finem scire, ut circulus
ferti, &c.

PRAXIS I. RESPONSORIA,
RIA,

Re-
spons.
ad l.
præc.

Ad primam Praxin præced. quest.

Non Amorem & lætitiā tantum persuasisti, hac duplici oris manuſque Eloquentia. N. Sed animum & gloriæ commendationem meruisti non vulgarem. Nefas est inter eos Te numerare Oratores qui ut facundissimi, *Mel & Rosas* locuti fuerint, non nisi tamen clamores suis auditoribus dederunt. Eorum Catalogo inscribimus, qui ab aurea elocutione aureum nomen acceperunt: Teque novum nostri ævi (absit invidia verbo) & potio-rem Chrysostomum, Chrysologumque placeat appellare. Crede mihi non in summa aure hæret hoc aureum amoris verbum: altissime in pectus a N. demittitur, ut in aureas gratias exsurgat. Cui siquidem pro maiestate impresentiarum responderi non potest, minimum erga Te suum æternis obsequiis N. perorabit.

PRAXIS II.

Re-
sponf.
ad II.
prac.

Responsoria ad Secundam Praxin præcedentis Questionis.

Feliciter in portum benevolentiae gratissimus Amoris Nauta Onerariam tuam appulisti. N. Excipit votorum merces latissimus N. Dominus, & quia in regno Amoris COR & *Animus* monetæ sunt, quibus emuntur omnia: non alio etiam pretio hæc amicitiae mercimonia rediit solvitque. Utcunque fauerint venti & Dominum N. super procellarum capita tempestates venient incolumem, non se felicem tamen opinabitur, si non magis te quam *suum Cæsar fortunam*, comitem fecundorum habuerit. Hoc cum fovet, cum exoptat, tum æternam lætitiæ *Anchoram* apud animum tuum suumque jecille se arbitrat.

PRAXIS III.

Re-
sponf.
ad III.
prac.

Responsoria ad Tertiam Praxin præced. Quest.

Uti servitus Amoris grata est, ita Symbola amicæ servitutis non possunt

sunt esse non gratissima N. Certe
accipit latissima fronte Torquem
hunc quem tradidisti: & quod Man-
lius olim fecisse ad famæ cominen-
tationem perhibetur, hoc in amo-
ris tui meritum faciet. *Detractum*
ille in acie è collo Galli torquem, suæ
cervici imposuit, & eam ob rem a-
pud posteritatem Torquatus audire me-
ruit: Dominus N. Catenam hanc
Amoris, quæ non è collo sed cor-
de tuo processit, gratissimi instar
muneris, imo dicam opimi instar
Spolii de tuo animo reportati habe-
bit, meliusque in Corde quàm collo
Torquem hunc portabit, ut & ipse
Amoris tui Torquatus possit nomi-
nari.

SENTENTIÆ HUIC MA-
terix Servientes.

Greg. l. 12. Non Abel ex muneribus sed munera ex Abel placuerunt.

Augu- sin. In beneficio conferendo plus animus quam sensus operatur.

Plutar. Regium est & humanum parvula accipere & largire magna.

Gregor. Nihil offertur Deo ditius bona voluntate.

Augu- sin. Ante Dei oculos non est vacua

manus à munere, si alicuius cordis plana est
bona voluntate.

Rejiciendi genus est protinus aliud ^{Sen. l. 4.}
invicem mittere, & munere munus ex-^{l. 12.}
pungere. ^{uef.}

Benefactorum recordatio jucundissi- ^{Amf.}
ma est.

Beneficia eo usque lata sunt dum ^{Tacit.}
videntur exsolvi posse; ubi multum ^{l. 4.}
anteverire pro gratia odium red-
ditur.

Liberale officium, serere beneficium, Cicero.
ut possis metere fructum.

Interdum beneficii solatio est ipsa con- ^{Senec.}
fessio.

Duo beneficentia venena sunt videlicet
vera sunt hinc exprobratio largientis,
hinc obliuio accipientis: utraque
mater ingratitudinis & beneficii No-
verda.

Nemo habet tam in beneficiis ma- ^{Senec.}
num, ut non sepe fallatur.

Maximum beneficium est, minus in Senec.
sumere panis.

Animum in beneficiis spectemus, nec
præquam ut unquam à se faciamus, sed
ab adfectu. ^{Epist. 4.}

In beneficiis non ut in pecunia reddi-
tione quærere opus est ut solus sed agni-
tione & grato animo.

Extra

Mar.

Extra fortunam est quicquid donatur. Amicis,
quas dederis solas semper habebis
opus.

Ouid.

Acceptissima semper munera sunt,
Auctorque pretiosa facit.

Idem.

Mulsi beat dem gravitas auctoris
honorem.

Et Majestatem res data dantis
habet.

Cicero.

Et plurimum tribuimus, à quo dili-
gimur plurimum.

Enclit.

Quoniam non potest fieri id quod
vis, ita velis quod possis.

Seneca.

Non quanta quaeque sint sed à quali
& quo Domino dentur perspicien-
dum est.

Idem.

Valentior fortuna Voluntas est.

Cato.

Melius est benefacere quam bene-
dicere.

Cicero.

Valius & frons animi est Janua,
quae abstrusam animi voluntatem signi-
ficat.

Orato-
ria.
Supel-
lex.
Annu-
lus.

ERUDITIONES ET ALIA

Supellex.

De Annulis.

Plinius pessimum vite scelus patrâsse lib. 12.
dicit eum, qui annulum digitis primus cap. 1.
induit.

In Fabulis Prometheus habetur au- Kirchm.
thor annuli: Hic exsectum circulum de An-
Annuli ex catena, qua ad Caucasum ligatus^{us}.
Author. erat dicitur gestasse cum rupis fra-
gmento ut maneret poenæ recorda-
tio. Unde factum est, ut in gratiam
Promethei Parentis homines deinde an-
nulos gestarent.

Servis in libertatem vocatis: circu-^{Petra}
datur^{lapis}
annu-^{l. 3. de}
lus. lus ex catena cum particula lapidis de
quo fuerant empti eidem circulo in-^{Annus}
serta dabatur; ut essent memores con-
ditionis pristinae. Deinde ex luxu
ferrum in aurum, lapis in gemmam
transiit: cepitque esse gestamen quod
antea fuit vinculum, & ornamentum
quod fuit tormentum.

Annuli dantur Sponsis, quia servi-
re invicem conjuges debet nec reti-
nent sui in matrimonio libertatem.

Apud

Apud Pythagoram etiam *Annulus* ^{Annulus ser-}
Symbolum servitutis fuit, ideo pro- ^{vitutis}
 verbio monebat; *arctum annulum ne* ^{Synabo-}
indue id est, in duram servitutem te ^{lum.}
 non committe.

Flamini Dialis interdicebatur annu- ^{Sacer-}
lius: nam Sacerdotes maxime de- ^{dotibus}
 bent esse liberi: Nostri tamen utun- ^{interdi-}
 tur utunque, quia Deo & virtuti ^{ctus.}
 servire debent.

Numa Pompilii & Servii Tulli sta- ^{Statuæ}
tue cum annulis erant tempore Plinii in ^{cum}
Capitolio; quia Rex bonus est servus ^{annul.}
publicus.

Post exactos Reges annuli ferrei e- ^{Impe-}
 rant *Roma* apud Imperatores & man- ^{rator.}
 serunt tamdiu quam manserunt auri ^{annul.}
 amores. ^{ferr.}

In funere apud Romanos, luctu ^{Mos.}
 & acerbis *Reipublica* casibus au- ^{Rom.}
 reos annulos deponabant, & ferreos in-
 duebant.

Erant annuli æstivi pro *Æstate*, ^{Annuli}
 hyberni pro *Hyeme*, *Verni* etiam & ^{diversi.}
Autumnales, *Candida* gemma *Hyemem*,
Cerasina *Ver*, *flava* *Æstatem*,
rubea *Autumnum* representabant.

Erant pro singulis Mensibus sin- ^{Heliogabalus.}
 guli annuli, imo *Heliogabalus* quo-
 tidie toto anno annulos mutavit,

& singulos semel tantum in luit.

Annu-
lus
premi-
bis. *Annulus Sponsæ dabatur loco pri-*
gnoris, quem Tertullianus Pronu-
bium vocat, & Iuvenalis Pignus
digiti.

Seleu-
cus. *Seleucus in annulo Anchoram scul-*
ptam habuit; convenientissimam
Sponsis; quia est signum fixæ fidei-
que benevolentiae, ut possit dici il-
lud Poëtæ:

Ancho-
ra.

Anchora iacta mihi est: Propert.
Et illud: Iam Anchoram ad se-
licitatem jeci. Virg.

Nec novum est Anchoram por-
tare in manibus, dicit enim Philo-
stratus Consuetudinem apud Indos
fuisse ut Anchoram auream in mani-
nibus gestarent. Appoll.

Indi.

Poly-
crates

Polycrates in annulo habuit scul-
ptam lyram, quæ signum est concordie. Ale-
ex hoc: xander.

Annu-
lus co-
rona
cordis.

Ubi nuptiæ ibi harmonia, ubi har-
monia nostra Deus jungitur.

Annulus nuptialis in quarta
digito manus sinistra portabatur.
Ratio hujus præcipua est, quia in
eo digito venæ quedam reperitur,
ad Cor usque pertingens: & hoc
modo putabatur, ab Ægyptiis cor
ipsum coronari. Ideo bene non nemo
dixit,

Am-
broj.

ditus: annulus est, corona cordis.

Fierunt. *lib. 4.* Romani soliti sunt omnes alios Romanos
digitos coronare præter medium, qui
morsus, fordidus, impudicus dice-
batur.

Prin. lib. 2. ca. 1. Annulus qui à Sponsis offerebatur Annu-
ferreus fuit, & sine gemma pertinet hoc
ad durationem & robur: vel ad modum gem-
sitam & suum dicens: Gemma au-
tam Anulo deerat, quasi ipsa Sponsa
gemma esset.

Apud Persas Annulis ac monili-
bus ut nulli licebat nisi qui à Rege da-
ta essent. Proinde donari annulo, ma-
gne benevolentie & amicitie signum
erat.

Prin. Apud Romanos soli honoratiores, Rom-
ani Centurio, Tribunus &c. aureis
utiebantur annulis; alii omnes fer-
reis.

Idem. Idem legatis ad externos profectu-
ris annulum aureum tanquam in signum
munus dabant. Legati.

Idem. Carthaginenses pro munere ex Cartha-
gectionum militibus annulos da-
bant. gin.

Idem. Hannibalis annulus venenum pro Hanni-
necessitate servatum sub gemma ha-
luit. bal.

Petrus. sanct. Nefas erat olim victimas offer-
re, ma ob.

signa-
ta.

re, nisi eas prius Sacerdotes annulo ob-
signavissent. Habuit verò hic annu-
lus in gemma sculptum hominem
procumbentem manibus junctis,
cum gladio ad jugulum.

Annu-
lus
Mila.

Mile aut potius Cygis annulus erat *Plin.*
cuius gemma si versus volam manus ver-
tebatur, ipse a nemine cernebatur & o-
mnes cernebat. Hoc annulo ipse
usus Opilio in Regem Lydia eva-
sit.

Adami
annuli
duo.

Adamus duos dicitur habuisse annu-
los; unius nomen OBLIVIO, alte-
rius, MEMORIA fuit.

Ex Tal.
Iudaor.Mos
Venet.

Princeps Venetus quolibet anno, die
Ascensionis Domini cum solemnī sup-
plicatione per mare vehitur, & illi an-
nulum injest, ut ita Mare Republ. Ve-
neta desponsset.

Alex.
Magn.

Alexander Magnus ante ipsam *Curt.*
mortem cum jam loqui non posset,
Perdicæ magno amico suo, annulum
quo usus fuerat in signum Amicitie
dedit.

Rolo-
nus
Legat-
us.

Legatus quidam Polonus apud
Imperatorem quendam Germanie,
cum illi Imperator thesauros osten-
taret, quibus se Polonos debellatu-
rum gloriabatur, annulum ex digito
detractum in thesaurum iniecit, di-
cens;

cens: *Addamus aurum auro. Cui Imperator vernacula respondens dixit: Habe danck. Ex hoc nomen deinceps promeruit familia Habdanckorum.*

Cromer.

Pierius.

Annularem digitum Sacerdotes sacrificaturi variis odoribus inungebant.

Sacrificaturi.

Alex.

In Pyrrhi annulo Apollo cum novem Musis exsculptus fuit ac ferè Par-nassus integer.

Pyrrhi Annul.

Alex.

Plinius junior quadrigam in suo annulo habuit.

Plinius jun.

Carolus Magnus pro annulo signatorii gladii capulo utebatur.

Carol. Magn.

Pharaonis Annulus quem Iosepho dedit, habuit signum crucis significans quod ei sumendorum suppliciorum potestatem daret.

Pharaonis annul.

Agell.

Flamen Dialis casso & pervio annulo utebatur. Nimirum Sacerdos ipse gemma est.

Flamen Dial.

Abrahamus Gorleus scribit se reperisse annulum aureum vetustum cui simul adnexa erat clavis: in gemma habuit duas spicas sculptas, inter quas erat gubernaculum navis & in manubrio gubernaculi, crux.

Annul. vetust.

Dabantur Sponsis annuli, qui insculptam Sponsorum aut Sponsarum effigiem

Sponsis annuli dati.

efficiem ad memoriam vestram coram la-
bendam gererent. Puto ego inscul-
pta fuisse quædam amoris Symbo-
la, nam & in calceis ejusmodi Symbo-
la ferebant, ut testis est *Clemens Ale-* i. 2. T⁴
andrinus; *Multe* inquit *scæminarum* da.
solus quoque amatoris salutationes c. 11.
imprimunt, ut vel per terram nume-
rose incedentes meretricios Spiritus in
incesso insculpant. Castæ autem
Sponsæ in superiori parte calcei
Symbola hæc gestabant, vel in par-
te subiecta calcei, addebant seclis cla-
vos, cum us formis insignes, quas in si-
gillis existare videmus. Et hinc
arbitror natum loquendi modum,
cum ex vestigiis alicuius dicantur
florescerumpere. Sic dicitur quo-
que: *Quidquid calaveris, hoc. refert. quod*
fiat: Quia fortis clavis inscripta fuit *Perse.*
rofl.

Fiat
rosa
quid-
quid
calen-
veris;
unde
hoc na-
tum.

Carolus V. In annulo horologium Petrar-
 V. Ho habuit, quod non fenabat sed pungentem lo-
 rolo- digitum, loras indicabat, mone-
 gium in annulo. batque Imperatorem temperis ex-
 Eli.

*Quaedam Regina Ungariae annu-
lum ex Smaragdo habuit; sed prima
nocte nuptiarum fractus est: Sentit
enim hac gemma iacturam Virgi-
nitatis.*

idem.

Philosophi suos Magistros in annu- Philo-
lis salutis habuerunt. Stori Zenonem: Sophi
Academici Platonem: Peripatetici Magi-
Aristotelem: Alii Epicurum. itros
in ann.
Alii parentes, Avos, Patriam: A- habue-
phricanus Patrem: Lentulus Avum: runt.
Iulius Cæsar Venerem: Galba canis Alii
caput. Alios.

Alexander M. in annulo uno ha- Alex.
buit Darii imaginem, pro Epistolis in M. An-
Asiam à se victam obsequandis: Epi- nuli.
stolus vero in Europam junctæ imagine
obsequavit.

In Pompei annulo ensifer Leo Pomp.
fuit.

In Augusti, Sphinx. (significabat Augu-
robur cum solertia, vel secreta esse annu-
principum consilia) Deinde cum lus.
murmuraretur Augustum ænigma-
ta scribere, imago Alexandri magni
in eodem annulo sculpta fuit.

In quorundam annulis Harpo- Harpo-
crat, Deus silentii: in quorundam crates
Auroræ Leoni insidens habentisque re- Deus
gens iram, fuit. silentii.

In Mæcenatis annulo Rana fuit Mæce-
ex Insula quæpiam, ubi rana perpe- u sin-
tuo silent. Hic Mæcenat cum esset nulo
Secretarius Augusti, omnem silentii si- Rana
depreci promittebat. hab.

Olim

Olim gravatis somno & morienti- *Plinius.*
bus detrahi debebant annuli.

Tiber. Tiberius sub pœna gravi prohibuit, *Seneca*
ne quis annulos imagine singulari no- *lib. 3.*
tatos in lupanaria, latrinas, aut alia
loca obscœna inferret, & ob id accu-
satus est Paulus Prætorius quod ma-
tulâ indigens manum cum annulo &
imagine Tiberi obscœno vasi admo-
visset.

Cato. Cato in annuli sui gemma scri- *Guer.*
ptum habuit: Amicus unus, inimicus
nullus.

DE TORQUE.

Con- *Constantinus Imperator in Tor-* *Nicéph.*
stant, *que suo Solem aureum tulit cum Inscr-*
ptione: ET ASTRIS & SIBI.

Idem Imperator alium Torquem ha- *Idem.*
buit, in cujus medio pendeat Cor au-
reum, circumcirca vero omnia suppli-
ciorum genera erant expressa cum In-
scriptione; NIHIL, NIHIL, NI-
HIL: quasi diceret Cor vere
Deum & patriam amans pro Dei
& patriæ amore hæc omnia con-
temnit.

Burch. *Burchardus Montmorentius Ste. Petra-*
Mont- *tit in Acre infractus dum alii è præ-* *sant.*
mo- *lio iugerent: post intravit semel*
rent,

aulam Philippi I Regis Gallie, torquem in collo habens connexum ex aureis capitibus Cervorum, ex quibus dependebat caput canis. Aulici indignati, quod venationum trophæa circumferret, sed ille Regi quærenti de insolito Torque, respondit: Notari illo torque procures illos, qui fugerunt ex prælio timidi instar Cervorum, dum ipse mansisset instar fidelis molossi ad custodiam sui Regis.

Cromer.

Boleslaus Rex Polonie circumferre- Bolell.
bat in Torque, parentis sui imaginem ne unquam aliquid turpe aut parente suo indignum faceret.

Tipocur.

Quidam Prorex Neapolitanus cum iam in extremis esset, illi allatus est torques à Rege, collo eum imponens, dixit: O quam magna cyptra ex multis cyptris constans.

Prorex
Ne p.

Dem.

Cum Sardinus quidam habi- Aureæ
tandi causa Carthaginem migrare compe-
rellet, Claudius Imperator eum ma- des.
gno studio retinuit, inquit, Ego
Te aureis compedibus obligabo. Intel-
lexit per hoc Senatoriam dignita-
tem.

Herodot.

Darius Medicum qui se gravi- Darius.
ter infirmum sanavit, duarum con-
pe-

pedum aurearum paribus donavit.
Philo. *Philo hoc sensu dari torquem dicit : Damus Tibi torquem ornamentum in prosperitate, vinculum in adversitate.*

Catena. *Pulchra est illa catena quam efficit Magnes ferreos annulos attrahens ad invicem, cum inscriptione. Arcanis nodis. De qua supra.*

Tirii. *Tirii obsidione pressi Herculis Dei Curtius Imaginem ne à se discederet, aureis torquibus alligaverunt.*

Fabii torques. *Torques Fabii Quadrati in marmore Pierius incisus, in medio speciem candelabri lib. 41. habuit.*

Romani. *Qui in praelio se insigniter gesserant Alex. ab Al. cap. 3. apud Romanos torquibus donabantur: sed Externi aureis; Romani ferreis.*

DE POCULIS.

Græci *In Cœna apud Græcos tria pocula apponebantur, unum Mercurio, alterum Gratiis, tertium Iovi Serratori.* *Al. ab Alex.*

Grammaticum poculum. *Grammaticum poculum seu poculum literarum fuit versibus Homericis circumscriptum & Palladi sacrum: Hoc postea fuit adfixum in Palladi Diana Templo.*

Erat

Erat etiam genus poculi quod dicebatur *Cymbalum*, quia erat in formam cymbe aut navis factum.

Cap. 10. *Vernus Imperator habuit calicem cry-* *Pocul.*
stallinum, qui nominabatur VOLU- *Veni-*
CER seu EQUUS: ab ejus equi *In p.*
nomine quem dilexit.

Tursell. In Scypho *Henrici Gallie Regis* *Henrici*
gemmeo, erat Angelus aureus, li- *Scyph.*
lum adamantinum manu tenens.

Virgil. In *Didonis* poculo erant res ge- *Dido-*
l. 1. *stae Majorum sculptae id est: Iovis,* *nis.*
Aeneid. *Beli, Agenoris, &c.*

Mart. Poculum *Rufi* ex Electro fuit, *Pocu-*
lib. 8. *habens caprum aureum efforma-* *lum*
Eng. *tum cum aureo vellere, in quo sa-* *Rufi.*
49. *debat Amor aureus, alatus, inflans*
tibias, qualibus Epithalamia canebantur.

Phil. Ex Cornibus *Onagri* sunt pocu- *Onagri*
lib. 5. *la, ex quibus qui potaverit, eo die* *cornua*
cap. 41. *nec ferro, nec igni, nec venenis est* *contra*
obnoxius. *venen.*

Ferdinandus Rex, Solimanno Tur- *Pocu-*
ce Poculum aureum obtulit, totum gem- *lam*
mis distinctum, habens argenteam *machin-*
machinam horariam, que non horas *nam*
tantum, sed motus etiam erran- *hara-*
rium signorum & lunaris mutatio- *pra se*
& Sab. nes exprimebat: Fuit autem tan- *ferens,*

te magnitudinis ut duodecim viri portarent.

Ludovicus
XII.

Ludovicus XII. Gallie Rex ute-
batur pro Symbolo, Cratere Cœlesti,
cum inscriptione : *Inter eclipses*
orior.

Nestor.

Scyphus quo Nestor olim ute-
batur, dicebatur Nestorida : fuit au-
reis clavis confixus; ansæ ipsius qua-
tuor erant, & circa quamlibet duæ
columbæ aureæ pascebantur : duæ
Columbæ aureæ sub pedibus Scy-
phi erant : Hunc Scyphum vocat
Albius Cœlum.

Est cœlum Scyphus ipse colorque
argenteus illi

aureas sunt cœlis sidera clavi-

cult.

Plejades esse putant quas dixerat ille
columbas,

Umbilici gemini magna mi-
nerquo fera est.

Neptunus & Apollo in præmium

Apollo
& Nept.
in aqi-
ficata
Troja
præ-
mium
pocul.
accep.

edificatæ Troie poculum aureum
acceperunt : Cecinit autem Apollo
Lyra, quæ sonante muni steterunt.

Figurabantur etiam pocula ex-
sculpto intus speculo ad multos an-
gulos : ut uno intuentе turba appa-
rerent.

Quem

Quem quisque gratum habebat,
ejus speciem insculpebat in poculo:
quod de *Ipaureis* testatur *Cicero*.

Cornelius Marcus utebatur po- *Cornel.*
culo ex *Electro*, in cuius medio *A-Marc.*
Alexandri M. vultus erat expressus:
in circuitu autem omnis historia &
bellum illius exprimebatur.

Erat & poculum *Baucalium*, ita *Baucal.*
dictum, quod redderet quendam so-
num, cum infunderetur.

Pater *Clitophontis* habuit pocu- *Pocu-*
lum, cuius oram vites in ipso nata *lum,*
coronabant: ex vitibus racemi pen- *vinea.*
debant cum botris, qui sicco pocu-
lo omnes acerbi, immixti autem vi-
no rubentes & maturi fiebant. po-
terat hoc poculum dici *Vinea*.

Joseph Patriarcha ex poculo di- *Josep.*
vinabat teste *S. Scriptura*. *Pocu.*

Præterquam in convivio pocula *Mos*
gustabantur Diis libabant *Antiq.*
Antiqui; & convivis apprecatio institueba-
tur. *Primus* autem calix *Iovi Olympio*
miscbatur; *secundus Heroibus*;
tertius Iovi Servatori.

Remotis mensis mos fuit *Anti-* *Scy-*
quis, maximum scyphum afferri, plus
qui dicebatur *Scyphus boni ominis*, boni
quia boni omnis causa circumfe- *omin.*

rebat, & de illo omnes gusta-
bant.

DE CORONIS SERTIS
& Floribus.

Caligula. Cuius Caligula coronas invenit
instar Solis & Lunæ. Idem.
lib. 4.

Donabantur antiquitus Coronæ
vin fortes & strenui in bello. Alia
autem erat Civica, quam perpetuo
gestare licebat & fiebat ex fronde,
hanc qui meruisset in ludis à populo
universo & Senatu ei assignabatur.

Obsidional. Corona obsidionalis erat ex gramine
in eo loco collecto, in quo cives ob-
sidione liberati erant. Corona mu-
nalis delinebat in similitudinem Pin-
narum; Navalis autem instar navis
rostrata erat. Al. ab
Alex.
lib. 6.

Persæ. Apud Persas non modo Sacrifi-
culi sed omnes qui Sacro intererant
coronabantur. Idem.

Barbaræ gentes. Apud Barbaras gentes, florentes
corollas imposuisse, pacis & Amici-
tiæ signum fuit. Poly-
bium.

Rom. Romani in conviviiis etiam mini-
stros conviviorum & pocula & po-
stes coronabant. Al. ab
Alex.

Nuntii victoriæ, literæ & naves & Idem.
fasces victorum lauro coronabantur. lib. 6.
tur.

Idem. Dea Flora & Dea Salutis in eo-
dem loco apud Romanos templum
erat.

Tem-
plum
Floræ
& Sal.

Pierius. Corone Musarum ex pennis ne-
cuntur quas ex Sirenium alis evul-
tere, quo significatur earum famam
Orbem peragere.

Coro-
na Mus-
arum.

Idem lib. 55. Etiam Mortuorum sepulcra soli-
ta fuisse coronari, refert Pierius, & era co-
quidem Valeriani filio, Romæ, ternæ
coronæ, rosæ in Iulio, Myrtheæ hyemæ
ex testamento super imponi debebant.

Sepul-
ta fuisse
coronari,
ternæ
apud
Romæ.

Al. ab Alex. Triumphatori sertum laureum fuit, Trium-
phat. sed prius myrtheum: dum autem
curru in triumpho veleretur, flo-
res per plateas spargebantur. Ser-
tum autem triumphatoris Iovi conse-
crabatur.

Pierius lib. 55. Rosam olim spinis caruisse docet Rosa
Basilus: sed post peccatum Adæ spi-
nas assumpsisse: Unde Rosa sine spi-
nis apud Authorem est Amoris Hie-
roglyphicum.

Rosa
ablu-
que
spinis.

Idem. Egyptii si quem vixisse ad extre-
mum inoffensa valetudine & digni-
tate observassent, Amaranthi co-
rollam capiti ejus imponebant. Est
autem Amaranthus spica purpurea
potius quam flos: & postquam flo-
res defecerunt, aquis madefactus

Ægyp-
ti.

reviviscit, & hyernas coronas facit.

Æstas & Pax in Spiceo sermo dicuntur à Poëtis ambulare.

CAPUT VII.

De Orationibus Funebribus.

Orationum funebrium duplex genus est in usu. Nam aliæ dicuntur ab Hospitibus ad Amicos defuncti; Aliæ ab Amicis defuncti ad Hospites. De utrisque agendum separatis quaestionibus, & deinde *Epitaphiis* seu Sepulcrorum & Vexillorum Inscriptionibus.

QUESTIO I

Oratio- *Quomodo* construitur Oratio funebris ab Hospitibus ad Amicos defuncti.

ab Ho-
spitib.
ad A-
micos.

Tria præstare debet talis Oratio: exprimere dolorem super defuncto: Laudare defunctum: & consolari Amicos defuncti: Hæc autem ita fiunt optime. *Primo*, Exordiendo ab aliquo discursu de Mortis certitudine, aut de incertitudine temporis mortis, aut de varietate, aut de po-

potentia: vel dicendo de breuitate
vitæ aut de mutatione fortunæ aut
de Calamitatibus impendentium ho-
minibus multitudine: vel declaran-
do quis dolor ex morte secutus sit:
vel optando latiore occasione,
in qua adfectum tuum & obsequia
defuncto ostendere velles: vel di-
cendo, ferreum eum fore, qui mor-
tuum talem non defleat: vel descri-
bendo dignitatem & potentiam
mortui & ex ea occasione erumpere
in querelas & commiserationem:
vel laudando Amicos à constantia
amicitiæ &c. *Secundo*, laudando
defunctum à Nobilitate Majorum, à
factis Parentum, à meritis & bene-
gestis erga Patriam, Ecclesiam, alios.
Tertio, Consolari Amicos; adferen-
do Causas quæ dolores mitigare pos-
sunt. Tales autem Causæ commu-
niter sunt: *Voluntas Dei*; *necessitas*
moriendi communis; recte acta vita;
bene merita in Reipubl. & Ecclesiam;
memoria securura, posterorum felicitas,
exempla aliorum, qui mortem suorum
tulerunt patienter; dicta *Sapientia*
tum; *Amicorum constantia* &c.
Sed

Nota quod huiusmodi in oratio-

ne maxime hi dominari debeant adfectus; *Amor, Dolor, Commiseratio, & alii graviores*: atque ideo valent *Primo, Exordium* ex abrupto aut alio singulari impetu fusa. *Secundo*, Possunt adhiberi frequentes *Exclamationes, Epiphonemata, Descriptions, Apostrophe. Tertio*, Excitatur sæpe in querelas, de inconstantia vitæ, de fallacia spei, de afflictione Amicorum, Patriæ, Ecclesiæ, quando vir singularis occumbit. *Quarto, Apostrophe* fieri solet vel ad Amicos defuncti, laudando quod talem virum in suo genere habuerint; vel ad hospites excitando eos ad mortis terrorem & considerationem: vel ad defunctum gratulando illi eternam Patriam & perennem ex beneficiis samam apud posteros: vel ad Familiam, Patriam, Religionem, Templâ, Xenodochia, filios, conjugem; excitando ad fletum, quod benefactorem amiserint: vel valedicendo defuncto nomine singulorum hospitum & Amicorum: aut illius nomine hospitibus & Amicis: vel introducendo ipsum defunctum valedicentem.

P R A X I S.

Hæc est humanæ conditionis in-
 felicitas, ut cum interituram se pu-
 blico æternitatis decreto noverit,
 interitus tamen sui destinatum tem-
 pus ignoret. Eset aliquod adhuc in
 malorum maximo Solatium, si, ubi
 cauta declinatione evitari non pos-
 set, posset tamen prævideri, ut cum
 inopinato ictu vim amitteret. Sed
 ô fatorum inclementiam, ô crude-
 les supra nomen suum *Parcas*! latet
 ultimus dies, ut observentur omnes:
 & quasi parum sit, fragile vitæ filum
 invida manu carpere, omne præter-
 ea quod vivimus tempus, timore
 inundat. Sæpe nimium de Tempe-
 state securi negotiorum aquor adi-
 mus: hilaresque & salvi super procel-
 larum capita triumphamus & nesci-
 mus *sub malicia insidias esse*, ponen-
 teque vento *Brevia* superesse & *S. o-*
pulos, qui etiam in portu parant
 Naufragium. Omnino sicut *Fortuna*
ita Vita nostra vitrea est, cum maxi-
me splendet, maxime frangitur. Et hæc
 ego non eo animo dico, quasi Do-
 minus N. cuius ossa nesci tumula-
 mus existimemus non expectato mor-

Fune-
 biis
 Oratio.

tis telo præventum esse: & in eorum
 vitæ Contubernio, quibus omnia
 casu metientibus, omnia accidunt
 non eveniunt: Illudque temerarium
 & imprudens verbum subinde oc-
 clamant, *non putavi*. Semper ille
 mortis memor, ubique mortem ex-
 spectat ac: Semper virtutes Alumnus,
 numquam non aternitati maturus
 fuit: & ne ignavi militis more, ab
 impedimentis oneratus, tunc vasa
 colligeret primum, cum jam in acie
 standum esset, suam quotidie in nu-
 merato habebat *Conscientiam*. Exi-
 re è vita voluit non excludi, cum
 sciret *volentem à Fatis duci, nolentem trahi*. Nostram hic ego lamen-
 tor miseriam, Reipublicæ calami-
 tatem desleo, quæ tantum virum
 nobiscum præter spem an. sit; Cu-
 jus si redimere vitam integrum fo-
 ret, nemo nostrum esset, qui de suis
 illi annis non concederet. *Atlas*
 certe noster fuit & Patriæ delictum;
 qui, si moerorem nostrum nolisset,
 nunquam nasci debuit; si perenne
 Reipublicæ decus & commodum,
 numquam mori. Magnus quidem
 ille fortuna fuit & Majorum imagi-
 bus insignis; quippe cujus familiæ
 cla-

claritatem nec ille ignorare potest, qui in Patria nostra plus quam peregrinus & hospes vivit : Sed in hoc vere maximus dici meruit , quod Avorum virtutes supergressus , mensuram suam totus in se habuerit , & fortunam quantamcunq; & animo & meritis excesserit : ut novo naturæ ingenio , non ille ex Majoribus sed Majores ex illo ad gloriam & famam nati videantur. Juventutem & lubricos ætatis annos laudent in illo, illi, qui disciplinis regendum habuere commendatum ; Nos putavimus & meminimus innocentiam cum lacte imbibisse, cum ætate corroborasse : & sæpius incertum fuit, an in eo differret à virtute natura. Iverat amulo *Phis* studio in exteras Provincias, quod hac tempestate Nostratibus nimium solemne est : Sed innocens exiit , innocens rediit, quod heu nimis rarum. Excepit redeuntem Patria ut amantissimum filium sollicita Mater ; & in Reipubl. obsequiis instructum ad Off. N. honorem primum, deinde & Off. N. Reipubl. exexit. Hic ille virtutis campum nactus , quid non egit ut decurreret. Summam adhuc Ju-

venis auctoritatem atque admirabilem in rebus tractandis industriam habuit: huic suavis accedebat affabilitas, affabilitati humanitas, humanitati diligentia. Sic universi hominum ordines, cum necessitatis suæ *Asylum* habere; in auribus ejus suarum precum domicilium collocare; neque ullum esse audivimus vel infimæ conditionis, qui non illum, quem supremum dignitate suspiceret, parem sibi facilitate experiretur. Privatorum dumtaxat esse, sibi & suis vivere, se publica luci expositum velut candelam aliis lucere debere, sibi consumi. Quid quod semper ille in publica territorii nostri corona prudentiâ superior triumphavit? nosque velut à Sole minora sidera consilium accipere potuimus, & illi, qui ætate ei non cedebant, sententia tamen libenter. Et cujus tandem facundia, Patriæ sibi non morituram apud externos famam conciliatam, satis enarraret? plus cogitationi huic relinquendum quam sermoni concedendum est; siquidem multa de Te N.N. dicere possumus, sed nemo satis. Si tamen has lugubres nostras admittis
gratias

gratias, agit Tibi, agetque immortales Patria pro consiliis & ornamento: agunt Senatorum Subsellia pro prudentia; agimus nos pro fama & laude: & Tibi simul illustris familia gratulamur, quod tantum viri decus protuleris, quem imitari possumus omnes, admirari debemus. Prohibe jam cadentes lacrimas ac æternæ Numinis voluntati defunctum concede. *In hanc necessitatem nascimur ut moriamur*; serius aut citius ad illum pertinet, cujus arbitrio totus componitur Orbis, Juvenis quidem Dominus N. vixit, at senex mortuus est, si non ætatem annis, quod hominum est, sed recte gestis & virtutibus quod Heroum est, censemus. Quamquam, quid vixit? quid mortuum dico? adhuc vivit, vivetque non in hoc mortali corpore fortunæ & calamitatum theatro, sed in animis cordibusque omnium; mortalitatem deposuit; Vitam non exuit, sed mutavit. Dixi.

QUESTIO II.

Ad Ho-
spites
Gratia-
rum A-
ctoria
nomine
defun-
cti.

Quomodo constituitur Oratio in qua gratiae aguntur nomine defuncti Hospitibus.

Similis in multis esse hæc Oratio priori debet, ita tamen texti solet: *Primo*, ponitur aliquis discursus de morte, aut de miseriis humanis, aut de vita praesentis; aut ex abrupto describitur dolor propter defunctum: aut quocunque alio modo, supra in praecedenti quasi dicto inchoatur. *Secundo*, instituitur laus defuncti. *Tertio*, fit gratiarum actio hospitibus, qui funebri pompæ adesse voluerunt, sive per se, sive per Legatos millos: & fit repromissio obsequiorum in alia latiori necessitate & occasione. *Quarto*, fit invitatio ad Convivium funebre.

Nota. Nota quod plerisque in iocis inter Magnates legati mitti soleant, qui nomine eorum perorent: illis ergo, cum gratiæ agendæ erunt, prioribus dignitate, prius respondendum erit.

P R A X I S.

Et non ille latissime humanæ ^{Gratia-}
 imbecillitatis imaginem explicuit, ^{rum}
 qui duarum vocum angustis inclu- ^{Acto-}
 sit Elogium & *vivam mortem vi-* ^{ria ad}
tam hominis appellavit N. N. O- ^{Hosp.}
 minino non morituri sed morientes
 vivimus, alternisque momentis vita
 & mors, dies & annos, sibi partiun-
 tur. Ruina & perennis fuga est tem-
 pus quod vivimus. Labitur Infans
 in puerum, puer in Juvenem, Juve-
 nis in virum, vir in Senem; & sic o-
 mnis rerum humanarum Historia,
 est interire. Atque utinam hoc ordi-
 nem constanter procederet nego-
 tium, & ultimus qui omnes consu-
 mat dies nonnisi cum senectute in-
 cumberet: Sed cæca Mors nescit dis-
 crimina & latronis more quidquid
 obvium est diripit, juxta maturos
 immaturosque invadit, eo solum
 nomine, quia mortales. Ecce recens
 ante oculos exemplum Dominus
 N. cujus si recte gesta & virtutes
 consideramus non immature obiit:
 si annos & desideria omnium, cheu-
 nimis immature!

Ut enim famæ satis, ut satis im-
 mor-

mortalitati vixerit; Nobis certe non satis, non satis Patriæ, non satis bonorum votis, qui cum tot immortalia gerentem viderent, vix censere volebant mortalem. Fuit benigniore natus genio, & cœlo liberali, utpote in quo Natura parens nimium permiserit sibi cum genuit, quandoquidem unum habere concessit ea, quæ vix multis concessit. Cum *Sidonio* dicam, *Natura, Virtus, fortuna* in eo sibi compendium fecerant, & nobile nobiliss. *Hieroum epitomen.*

Et quis non in illo *Aristidis* iustitiam suspexit? quis non *Lycurgi* prudentiam admiratus est? quis non *Alexandri* magnanimitatem? *Iulii Cesaris* fortunam? imperterritum in adversis *Catonis* & *Pompeji* pectus vidit, coluit, adoravit? Nemo illo incorruptior; nemo in negotiis agendis aptior; in gratificando humanior; in bene de aliis merendo paratior. Non sibi Se, sed Patriæ natum fiebat; quare quod *Themistochi Miltiadis* trophæum, hoc illi amor Reipubl. fuit. Vigiabat, dormiebat, & Patriæ cura semper versabat animum: cuius publicam quietem, privata inquietudine dicebat sanari

fanari oportere. Et audivit illius ex ore verbum aliquis, quod Religionem, quod Cœlos, quod famam violaret? Sane nihil virtuti ipsius arduum, nihil impervium fuit; quod autem impietatis & Religionis Amore præcipuum est, *nescivit velle quod velle non debuit.* Sint igitur multa quæ luctum familiæ & Patriæ mitigare possint. N. N. illud grande & magnum doloris solatium, Dominum N. sub onere Reipubl. fractum occubuisse. Quamquam & serenitas & tranquillitas, qua supremum clausit diem quanta & qualis? Deus immortalis quam non perturbate, quam suaviter: In morte sibi vel maxime vivere videbatur, quidum viveret, assidue sibi moriendum esse cogitabat: ut minime illius vita mori oblivione possit, cuius vel ipsa mors visa sit immortalis. Sed quæ jam vobis gratiæ referantur Domini Hospites &c. quod Supremo amicitiae & Christianæ pietatis officio egregiè perfecti, frequenter conflueritis, ut diem hunc Patriæ & nobis luctuosum vestro etiam dolore levaretis: Revera Amici; revera vici-

ni & usque ad summam fatorum urnam in amore constantissimi. Faxint superi ut hanc obsequiorum industriam latiori occasione compensare liceat: ad hoc prompti & alacres, animos & corda consecramus. Interim ut mutuus dolor, mutuo convictu melius mulceri & profligari possit, post lugubrem laborem ad lugubre convivium N. N. Dominos invitamus.

SENTENTIÆ

Huic Materiae servientes.

*Vno eodemque ubere vitam mortem- Epist.
que fugimus.* 24.

*Non est res magna vivere, magnum Seneca
est honeste mori.*

*Nemo unquam mortalium erravit Idem.
ad Sepulcrum.*

*Alia vos ô Reges Aula deducit Gens.
in sepulcrum, vernus, putredo, tene- Paru.
bra.*

*Quem Dii diligunt Adolescens Plaut.
moritur.*

*Optima quæque rapit mors, pessima
quæque relinquit.* Hem-
rus.

*Puer centum annorum moritur, & lesasus.
peccator centum annorum maledictus 65.
erit.* v. 20.

Mors

Mors ultima Linea rerum.

Somnus frater mortis.

Mors medicus Malorum est.

*Mors terribilis est us, quorum cum
vita crimina extinguuntur; non quorum
laus emori non potest.*

*Mors nobis quasi Saxum Tantalos
impendet.*

*Impie & impudenter vivere non
tantum est male vivere, sed diu mo-
ri.*

*Undique eadem est via ad Sepul-
chrum.*

*Nos accendimur & extingui-
mur, medio tempore aliquid pati-
mur.*

*Quoniam vita qua fruimur
brevis est, memoriam nostram,
quam maxime longam efficere studea-
mus.*

*Tota vita disendum est mori. Et:
Nullus rei dignior est scientia quam
vivere.*

*Cogites velim mortale Corpus nos
habere, sed gloria & laudibus fieri
compotes immortalitatis.*

*Bene moritur, quisquis moritur cum
lucrum facit.*

*Post mortem non opuscula sed opera
pensanda meminerimus.*

*Non vivere bonum est, sed bene vi- Seneca.
vere. Et: quid est non hominem mori,
cujus tota vita nihil est aliud, quam ad
mortem iter. Et:*

*Quisquis ad vitam editur ad mortem
destinatur.*

*Illi mors gravis incubat, qui notus Sen.
nimis omnibus, ignotus moritur si- Trag.
bi.*

*Quotidie morimur, quotidie e. Seneca.
nim demitur aliqua pars vite, &
tunc cum crescimus vita decrescit:
& hunc ipsum quem agimus diem,
cum morte dividimus. Et: Vir for-
tis & Sapiens non debet sugere ex
vita sed exire. Et: Quidquid ege-
rist tunc apparbit cum animam ages.
Et: Omnes eadem conditio revinxit,
cui nasci contingit, mori restat; in-
tervallis distinguimur, exitu aqua-
mur.*

*Commorandi nobis diversorium na-
tura non manendi dedit.*

*Ex vita discedendum est tamquam Cicero.
ex hospitio, non ex domo.*

*Mihi nec diuturnum videtur illud, Seneca.
in quo aliquid est extremum. Et: Vstra
que dicitur vita, Mors est.*

*Numquam bono quidquam mali e.
venire potest, nec vivo, nec mortuo.*

Justus

Iustus mortem caret, non pavet.

Non potest male mori, qui bene
vixit.

Ambro. Compendium est male agentibus, si
cito moriantur.

Facit. Inopi quanto longior vita, tanto plus
supplicii.

Fabius. Tota vita hominis unus est dies.

Seneca. Non est ullum majus solatium mor-
tis, quam ipsa mortalitas.

Aug. Mala mors putanda non est quam
bona vita praecessit.

Ambro- Mors vitae est testimonium.

Aug. Cur peregrinatio dulcis est, non amat
Patriam.

Seneca. Non domus est hoc corpus sed Ho-
spitium & quidem breve hospitium, quod
relinquendum est, ubi te gravem esse
hospiti videas.

Guevar. Sicut mali nascuntur ut mo-
riantur, sic boni moriuntur ut, vi-
vant.

Idem. Vir bonus etiam si moriatur vi-
vit; vir malus etiam si vivit, mo-
ritur.

Idem. Mundus est taberna fortune, in
qua omne mercatorum genus suspe-
ctum est. Et: In Fortune nundinis
nihil nisi mendacia venduntur, ni-
hil nisi nostra vitae stipe solvitur,
nihil

nihil ad pondus & mensuram datur.

Viri Sapientes magis duos vita lu- Idem
jus dies felices, quam ducentos fortune l. 3. cap. 44
adverse formidant. Et :

Non minus egent consilio felices in
rebus secundis, quam auxilio miseri in
rebus adversis. Et :

Maximum ultionis genus, quo ini- l. 3. c.
micos nostros a facinus, est ; ut eos diu 51
vivere sinamus. Et :

Mors est verum perfugium, per-
fecta sanitas, portus securus, inte-
gra Victoria, caro sine osse, pi-
scis sine spina frumentum sine pa-
leis. Et :

Vita innocens mortem reddit se- l. 1. c.
curam. Et : Immoderatum in vita 55
risum, largus in morte ploratus se-
quitur.

Quod Phoenix inter aves, hoc Idem
filius inter homines, qui Patris mortem
non exoptet.

Dirutia, Adolescencia, Solitudo, Idem.
Libertas, sunt quatuor pestes qua l. 5. c.
vivos occidunt, mortuos infamant. 55
Et :

Pauper ut requiescat moritur, Di- cap. 56
ves ut crucietur. Et :

Soli felices appellantur sunt, qui ibidem.

ex hac vita Deo chari & hominibus
non invisi discedunt. Et.

13. c.
59.

Germanus & minime ingratus fi-
lius, quo die Patrem in tumultum durum
miserit, eo ipso die illum sepelire in tene-
ro corde debet.

Lactan.
c. 7.

Ita vivere hominem oporteret, ac si
post horam ei esset migrandum. Diffi-
cile est tacere cum doleas.

Cicero.

Tullio.

Loquacissima res est homo in-
felix.

Varro.

Non ii qui optime vixerunt, qui diu-
tissime, sed qui modestissime.

Seneca.

Quo facilius obrepit mors, sub ipso
vita nomine latet.

Plutar.

Qui est hodie, in cum qui cras erit,
moriatur & qui heri fuit, in cum qui
hodie est, mortuus est.

Vita Comœdia est, cuius Epilogus
Mors est.

Vita Grecis Comœdo - Tragicæ
est, nam mixta habet letis tristia:
Porphyrius Matrimonium etiam sic ap-
pellavit.

Seneca.

Quomodo fabula sic vita: non quam
diu, sed quam bene acta refert.

Plinio-
min.

Congenita sunt sibi prorsus; vita &
dolor.

Plutar.

Vitæ humane accinitur perpetuo
ex ex A. cantilena, Eja, Eheu!

ristoph.

Philosoph.

Ad maiora natus sum, quam ut terra serviam.

ΑΠΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ.

Homo Cithara.

Clemens Alexandrinus hominem esse Citharam dixit: Pulchre, nam sicut Cithara est variis chordis, ita homo ex corpore & anima, opibus, honoribus, compingitur; ex quibus tamen omnibus una harmonia fit in laudem Dei, Patriae, sui: Rumpitur haec cithara dolore & morte. In Ora. contra gent.

Braxillus moriturus ob qua-

Braxillus Philosophus moriturus cum à senatu frequenti visus taretur & deploraretur; propter quatuor se latari dicebat. Primo, propter bonae conscientiae testimonium. Secundo, quod tantos viros suam mortem lugere videret. Terio, quod 60. annis Resp. & alius prod. se studuerit. Quarto, quod cultum quem debuit aliis; praestiterit semper, denique subiunxit. Ergo mihi hodie vitam exordiri videor. Diogenes Laertius in vi. Phil.

Mundus ruina.

Isidorus Pellusiot. vocabat Mundum perpetuam ruinarum ruina. Alludit puto ad Ethnicorum veterum consuetudinem, qui Deum suum Metaph. 1. c.

sum non in forma humana depin-
gebant, sed in forma baculi sim-
plicis, appellavitque hoc Idolum;
Iupiter Tigillus seu *Fulcens Dominus*: *Iupiter*
quasi humana omnia ad interitum *Tigil-*
ruentia fulcire Dei munus conti- *lus.*
nuum sit.

Dedo.
us in
caus.
Huc pertinet quod *Romulus Io-* *Iupiter*
vis effigiem in Capitolio posuerit; cum *Stator.*
titulo: *Iupiter Stator.* in manu
vero baculum hic *Iupiter* habebat,
ut eo fulciret *Novam Romam*; sed
Sempronius Consul ibidem iussit Ful-
canum locare, quasi dividentem *Io-*
vis baculum in baculos minores pro
aliis Dijs v. g. in sceptrum pro
Phitone; in tridentem pro *Neptu-*
no; in clavum pro *Marte*; in ca-
ducum pro Mercurio, & lemma ad-
scripsit: *ET VOS FULCIUN-*
TO. Quasi diceret vos minores
Dii, id est, vos Domini, terreni Prin-
pes, Magnates, simul cum Deo ful-
cie ruentem mundum. Nam sce-
ptra vella participant à Scepro
Dei.

Adde hic quod in *Italia* alicubi
in Templo depictus sit *mundus ro-*
tundus, quem duodecim baculi su-
stant, lemma subscriptum est:

Predicatio Evangelii, ac si duodecim Apostoli verbis suis velut baculis teneant orbem.

M. Aurelius. *Aurelius Imperator moriturus* ^{Ghev. l. 3. c. 56.}
dixit: *Ex omnibus quæ habui & possedi, duo tantum habeo, nimirum quod Deum offendi cruciatum, & dolorem, quod vitæ tempus impendi.*

Mors quid sit? *Secundus Philosophus interrogatus quid esset Mors, respondit:* ^{Idem l. 3. c. 51.}
Est Somnus æternus, dissolutio corporum, divitum pavor, pauperum desiderium, inevitabilis eventus, incerta peregrinatio, latro hominis, somni mater, umbra vitæ, discessio vivorum, omnium resolutio, laborum finis, cupiditatum clausula, improborum carnifex, bonorum præmium.

Epaminondas. *Epaminondas mortem fortium virorum otium esse dixit: improborum vero & ignavorum laborem.* ^{Idem l. 3. c. 51.}

Plato. *Plato dicebat vitæ nostræ sicut flamma stupæ à minimo vento extinguatur.*

Homo. *Homo est vas quassum & fragile, Seneca est corpus in omnem fortunæ contumeliæ projectum.*

Alii

Alii dixerunt hominem esse calamitatis omnis hospitium.

Mors bona est laboris corona, felicitatis porta, vite janua. Mort.

Philippus Maced. Rex cum consuluisse Oraculum quomodo posset senex fieri : responsum accepit: Vita quadrigas. Quo audito primum edixit, ne ullas in regno suo quadrigas uteretur : Deinde cum Montem audivisset esse, nomine Quadrigam eam effodit & evertit. Sed Pausanias in capulo gladii, quo eum occidit, quadrigam habuit caelatam.

Dicerem ego si vis ad Maturitatem pervenire, *vita quadrigas*, sed *quatuor Veneris. Venus* quippe juxta Poëtarum Opiniones *quatuor Cygnis vehitur*; & secundum Bernhard. *Luxuriæ currus quadriga volvitur vitiorum : Ingluvie ventris; inhonestate sodalium, mollitie vestium, otii soporisque resolutione.* Venus cygnis vehit.

Quæsitus quidam olim quid mallet, an esse Cræsus dives, an Socrates sapiens; respondit: *In vita Cræsus, in morte Socrates.* Cræsus Socrates.

Quæsitus olim Gorgias Leontinus Orator jam senex, an mortem

Cor-
gias
Le m-
thi. a quo animo ferret, si e vita vocaretur, respondit: *Ex patrie defluente domuncula non iratus discedo.*

Orator. *Severus Imperator viro sibi locum parci iussit, cui se interdum includens sic illum alloquebatur: tu o laude virum capies, quem Orbis non capit.*

Religio-
gion
Turcici. Religiosi quidam in Turcia incedant per plateas portantes *specula*; porriguntque obvius & dicunt; *inspice & vide quis sis.*

Zeno. *Zeno philosophus cum ab Apollinis Oraculo sciscitaretur, quomodo posset vitam bene agere? responsum accepit, mortuos consule & ab his quid sit sciendum disce.*

Anti-
sthen. *Antisthenes a discipulis quaesitus idem, quid esset Mors, duos Circulos fecit, & hoc esse mortem affirmavit: Interpretati sunt illi, unum circulum esse corpus, quod ducitur unde incipit nempe ad terram; alium circulum esse animam, quae etiam suum terminum quaerit.*

Nabathaei
Reges
in fimo
sepul. *Nabathaei Reges non in Mausoleis Reine, sed in fimo sepeliebantur, nec aliud sibi occinprater haec verba voluerunt: Pulvis pulveri, fimus fimo traditur.*

Idem

Reine-
ras.

Idem Reges antepectus loco signi-
culi mortem gestabant, cum inscrip-
tione: Mater bonorum, Noverca
malorum.

Idem.

Apud Scythas in coronatione Re-
gis spargitur terra & cinis, & si-
mul hæc verba dicuntur: Hac tua
est origo, vide ne quid superbe
agas.

Idem.

Nicolaus Medicus Princeps cum Medi-
post multas expectationes filium caus.
accepisset, lacrumans in hæc verba
prorupit: Et tu fili ad ferendas hujus
seculi calamitates advenisti.

Cedre-
nas.

Iustinus Imperator jubebat sibi le-
tum conspergi pulvere & lacrumans Just-
dicebat: Ecce enim in pulvere dormiam, nus.
quoniam pulvis sum & in pulverem
convertar.

Crispi-
manus.

Apud Albanos si masculus nasce-
batur. Adfines ei militaria munera Albani.
offerebant cum his verbis: Armeris
miser, quia ad Bellum non ad otium
venisti.

Comi-
neus.

Marcus Antonius Senator Ro-
manus cum Pyramides Aegypti lu-
straret, ad suos dixit: Omnia tem-
pus devorat, omnia consumit, sola
gloria laborum nostrorum cum tem-
pore intercidere non potest: hæc ut

Marcus
Anto-
nius.

æternum duret , vita est antepo-
nenda.

Epami-
nondas
præ-
mium
quale
poter-
laverat

Epaminondas Dux Thebanus ac-
cepto lethali vulnere cum universa
civitatis ad corpus ejus affluebat , de
præmio laborum rogatus dixit :
Nullum aliud volo quam memo-
riam meam. Sollicite itidem quæsi-
vit an Clypeus salvus superesset , &
cum superesse audivit , dixit ; nunc
letus morior hoc salvo , quo salvo
letus vixi : Epaminondas dux re-
ster , nunc vivere incipit , qui sic
moritur.

Demo-
critus
solita.

Democritus Philosophus mœstum
Darium Regem ob mortem conjugis
consolaturus ; vitam defunctæ se re-
stituturum promisit , si modo tres illi
homines invenirentur , qui nunquam
lugubri vestitu usi fuissent : quæsi-
ti tres in tota Persia , & non inventi ; tum
ille ad Regem , vides ô Rex quam
inevitabilis sit omnibus fati neces-
sitas ; nefas est desistere , quod nefas est
devitare.

Ferdi-
nandus
Rex.

Ferdinandus Rex Castell. ubi ab
Isidoro intellexit vicinam esse horam
mortis ; regio habitu indutus ad
Templum concessit ibique consistens
ad Altare , purpuram , sceptrum , co-
ronam.

coronam, torquem, annulum & omne regium vestimentum exsuens deposuit, dicens: Domine! Regnum quod à Te accepi, tibi restituo: colloca me in æterna luce: sic mortuus ibidem.

Plut. in
cori.
v. Sa-
pien-
tiam.

Ptolomæus Philadelphus Ægypti Rex Ptol.
inter medias epulas mortui cranium Phila-
semper habuit & à ministris hanc del-
sibi vocem dici voluit; inspicere Rex phus.
& cogitare te talem aliquando futu-
rum.

Xeno-
phont.

Xenophonti sacrificium peragen- Xeno-
ti cum nunciatum esset majorem phon.
natu filium occubuisse in prælio, co-
ronam regiam primo deposuit, que-
sivitque quonam modo occubisset:
ubi ergo audivit fortissime pro Pa-
tria pugnatum occubuisse, reposuit
capiti coronam, & testatus est se
voluptate majori persundi quàm do-
lore.

Marlia.
c. 26.

Basilii Episcopus sibi vivus con-
struxerat sepulcrum, sed imperfe-
ctum reliquit consulto: cum ergo
pro festis diebus Episcopali pompa
cogebatur uti, puerum destinavit
qui subinde occlumaret: Pater mor-
tem cogita, & sepulcrum tuum persi-
ficet iube.

Basi-
lius.

Drexel

Lipsius decubiturus dicebat sem-Lipf.

per : ad Lectum ad Lethum.

Caro-
lus M.

Carolus Magnus cum in extre-
mo mortis articulo constitutus , à ^{Histor.} suis rogaretur , quamvis insignia se-
pulcro affigi vellet , respondit : Sola
Mortis insignia sepulantur , hac est
enim regina illa potens , qua omnes
meas victorias in nihilum redegit
& de meipso victore triumphum
agit, hac adscriptione : Sola mors omnia
aequat.

Dioge-
nes ad
Alex.

Diogenes Cynicus cum aliquan-
do curiosus sepulcra inspicere , ubi <sup>Laër-
tius.</sup> defunctorum ossa cernebantur , A-
lexandrum M. obviam habuit , &
cum ille percontaretur , quid inter
mortuos ageret ? in hac ossium con-
gerie Patris tui Philippi calvariam
quero , sed à ceteris dignoscere non
valeo.

Muso-
nius.

Musonius Philosophus interro-
gatus quoniam aptior modus ad ^{c. 26.}
diem ultimum feliciter clauden-
dam , respondit : Vire ut cras mori-
turus.

HIEROGLYPHICA ET Symbola.

Al-
phon-
si
corona.

Alphonfus Arragonum Rex in
Symbolo dicitur habuisse Coronam,

in cuius ambitu hæc inscriptio ex-
stitit: *Artifex cudit, Deus ludit,*
imponendo, deponendo. In fronte po-
coronæ pomum erat *Smaragdinum*; numi.
cum Lemmate: *Æstate prodor; Au-*
tumno probor; Hyeme perdor. Ma- Manus.
nus tenens in filio Orbis globum;
cum lemmate *Tenni pendentia*
Filo.

Candela ardens cum inscriptione: *Cande-*
Dum alis profum, consumor. la.

Brachman certis temporibus so- Brach-
lent mittere vicinis regionibus are- non.
facta folia cum his verbis: *Talis est* Folium.
vita hominum, qualis foliorum.

Iohannes Dux Clivæ habuit in Liliis,
Symbolo liliū cum inscriptione;
Hodie aliquid, cras nihil. Hinc in
tumbis antiquorum exprimebantur
lilia & rosæ.

In sepulcris *Iuvenum* ac puero- Germ.
rum apud *Germanos* erat olim hæc antiq.
Inscriptio per interrogationem & Sepul.
admirationem: *Et mortuus est & in* incip.
Senum vero Epitaphiis erat eadem
cum periodo seu puncto: *Et mor-*
tuus est.

In Exequiis *Scipionis* celeberrimi *Scipio.*
Martiale Galliæ, ante tumbam ca-
Juceum prætulērunt, è cuius ma-
nibus

nubrio tria lilia pullulabant, utpote
Stemma Galliae; per medium verò ca-
 d' cer erat inscriptio hæc: *Non genere*
tantum sed ore & re Scipio.

Calva-
 rix
 duz.

Dux calvarix jacent; una inter
 sceptræ & coronas, alia inter ligones *Sonda*
 & rastra; inscriptio: *His discitur Re-*
gem à Rustico.

Sol.

Perse in tumbis sculpebant *Solem*,
 cum lemmate: *Orietur.*

Phoe-
 nix.

Antiqui Aegyptii Phoenicem in
 sepulcro post tata superstitem scul-
 pebant, cum lemmate: *Erolabit.*

Athe-
 nens.

Athenienses in monumentis scri-
 bebant ciphras multas, cum lem-
 mate: *Ignorans.*

Avis quæpiam reperiri dicitur,
 quæ uno dumtaxat die vivit, mane
 nascitur, vespere moritur: Interea
 vero aliarum avium nidos pervoli-
 tat & singularum voces ac cantus
 addiscit, canitque jam ut *Turdus*,
 jam ut *Philomela*, &c. Hæc avis
 Symbolum solet esse hominis cito
 morientis, cum inscriptione: *Non*
diu sed satis.

Alex-
 and.
 M.

Alexander M. de se dicere sole-
 bat, *vixi satis, quia non annos sed trium-*
phos numero, metior me non ætate sed
perennitate.

Pars II. Cap. VII. Quest. II. 325

Cirica. In monumento *Pausania* depi-
cti erant canes multi insequentes
feras diversi generis per campos &
sylvas; Lemina: *Venatio*. Nempe
vita hominis venatio est, & sæpe
dum capere volumus, capimur.

Marl. In *Orphei* sepulcro inscripta erat
hæc unica vox: *Lusit*.

In monumento cujusdam *Elee-*
mosynarii scriptum fuit hoc Epita-
phium: quod dedi *Habeo*; perdedi quod
servavi.

Plutar. *Ægyptii* inter convivia mortui
caput circumieiunt, & convivato-
ribus ostendendo dicunt: *Comedite*
tales futuri.

Habuit quispiam ampullatus ho-
mo ex superbia potius quam ex
scientia pro Symbolo, in stemmate
hanc unicam voculam *Omnia*. Cui
oblique tumorem castigando qui-
piam adscripsit literam *S*. ante *O* &
legendi fuit vox *Somnia*. *O* bene hu-
mana *Omnia* sunt *Somnia*!

*Pie-
tina.* *Ægyptii* notaturi eum, qui rebus
huius vitæ fideret, spemque suam in
fragili poneret: hominem manu an-
guilam tenentem pingeant; Nam
mundana instar anguilla elacuntur
e manibus, nec teneri possunt.

Homi- *Alii vitam hominis notaturi na-*
 vita na *ven pingebant, cuius larum Deus gu-*
 vis init. *bernaret.*

Isabel- *Isabella Arragonie Regina in* *Brifan.*
 la *Symbolo habuit duos flosculos, u-*
 Synbo- *nus vocabatur Scelemtropos, id est,*
 lum. *Flos Lunæ: Alter Heliotropos, id est,*
Flos Solis: cum lemmate: Sequor
& aeternum spectro.

Mel *Mortis Symbolum olim mel fuit, Rod gin.*
 mortis, *vite vero fel: Nimirum sicut apis, .23.*
 fel vita *est homo, & dum vivit ex floribus*
 Syn *virtutum mel æternitatis colligit.*
 bol.

Mortis *Spartani Templum Deæ Morti ex* *Pausa-*
 Tem- *candido marmore exstruxerunt, in*
 plum. *cujus postibus scriptum erat: Mortis*
matris perrennis felicitatis

Leoni- *Leo udus odiam mausoleum sunt* *Mem.*
 dis ol- *translata cum inscriptione: Specu-*
 li. *lum bene meritorum de patria.*

Ciotar- *Ciotarius Imperator tres Philoso-*
 no Im- *phos quos à consiliis habuit inter-*
 peratori *rogavit, quo modo posset vita hu-*
 à tribus *mana optime exprimere respondit ho-*
 Philo- *rum Primus; pingendum esse florem*
 soph. *Caryophylli Indici, qui licet honore &*
 vita *odore ceteris præcellat, si eum tamen Te-*
 hum *studo subintraverit, statim arefcit; cum*
 æqui- *inscriptione:*
 parat: *Tales opes memento pereant. Se-*
 Caryo- *mi.*
 phyllo.

cundus. suavit pingendum Phœnicem, Phœni-
 qui cum ab plumarum pulchritudine i.
 aves sibi suat insidiari, noctu & in-
 terdiu volitat, nec tamen manus au-
 cupis aufugit; cum inscriptione: Tan-
 torum laborum stipendium Mors:
 Tertius suavit hominem pingi in ma- Et
 ri naufragantem, supra verò in nu- Naufra-
 bibus Aquilam & Anchoram, cum ganti.
 Lemmate: Domine ad Te sunt oculi
 nostri.

In Caroli V. scepro stabat mas- Sce-
 culus manu tabellam tenens cum ptum
 lemmate: Sto: infra vero mures Caroli
 ejus plantas arrodebant cum incri- V.
 ptione: Iacebis. Idem Imperator
 dicitur annulum habuisse cum ho-
 rologio in quo carbunculus instar
 indicis horas indicabat: bicolor au-
 tem fuit hic carbunculus, & lucida
 parte diem, nigra noctem denota-
 bat. Lemma fuit: Vertimur, id est,
 Carbunculus in carbonem.

Anna-
 les Gall.

Henricus Rex Gallia sic vitam Henrici
 suam ordinaverat; Octo horas lege- Gallia
 bat; octo orabat; octo dabat corpo- Regis
 ri & Republicæ: Sedit ad Men- vite
 sam tres Orbes apponebantur, in adorna-
 tio.
 primo orbe Crucifixus; cum lem-
 mate; Cibus cordis; in secundo Li-
 ber,

ber, cum lemmate; *Cibus mentis*:
in tertio *panis*, cum lemmate; *Ci-*
bus ventris: supra mensam ex tholo
pendebat *Alauda*, cum inscriptio-
ne; *Cælum cane, terram tace*. Loco
horologii utebatur *candela*, quæ vi-
ginti quatuor lineis distincta, vi-
ginti quatuor horas diei ac noctis
continuo ardere indicabat.

Alauda. *Adverte hinc, quod Alauda cum*
in terra sedet, tacet, cum volat in
altum, canit: unde bene ille, Deum *Cyris-*
lauda, non sicut Alauda, à terra *doris.*
te elevasti, Deum laudare cepisti ad
terram redire noli ut Alauda redit,
iustorum enim via crescit non de-
crescit.

Sala- *Urbis Parisiensis insigne Sala-* *Mar-*
mandr. *mandra nimirum in medio flamm-* *lian.*
marum, apposita hac nota; Circum-
dor, sed non uror.

Stru- *Struthio aspiciendo ova, fovet: Idem*
thio. *cui apposite Academicum: Ex visu* *cap. 6.*
Salus.

Julia- *Julianus Imperator gerebat in*
nus, *stemmate regio Aquilam sagitta*
percuttam, quæ contexta fuit ex
eiusdem plumis, addita notula; ex
ipsa contra ipsam id est, ab ipsa
naicitur quod illam perimit. Ita
Mors

Mors ex peccato, at memoria mortis occidit peccatum, unde merito dici potest: *Ex ipso, contra ipsum.*

Pulchrum etiam Symbolum humane vitæ potest esse Lapis ille pretiosus, quem, *authore Dorotheo*, Angelus dedit Alexandro M. Paradisum ingredi quærenti: hic enim lapis omnes alios pretiosos in bilance superabat, etiam simul positos: Conspersus vero pulvere minimo, minima pluma levior fuit: Hunc lapidem pulvere oblitum in Symbolo habuit *Alphonſus Arragoniæ Rex* cum Lemmate; *in pulvere non Rex.*

In *Alexandri M.* tumulo fuit *Alexandri* Asia & Africa ligata catenis cum *M. tumulus.* Lemmate. *Victoria Alexandri.*

Exempla & reliqua Supellex.

*Causa-
mar.*

Olympie visa est Nox in figura & Noctis habitu muliebri, quæ puerum al- filii
bum dormientem dextera tenebat, Som-
& sinistra nigrum dormienti simili- nus &
lem. Primus appellabatur *Somnus*; Mors.
Alter *Mors*, uterque *Noctis* filius.

*Veridi-
cum.*

Apud *Hispanos* mos fuit tot ha- *Hispa-
stas* figere circa se pulcra, quot hostes ni.
quis interfecisset.

Apud

Æcynth. Apud *Syechus* qui victor fuisset in *Idem.*
bello & vivus debuit bibere ex au-
reo s. *pho*, & super mortui sepul-
chrum aureus appendebatur *sy-*
phus.

Regina Reginam *Amalufintam* sic de *Lib. 1.*
Amal- scripsit *Cassiodorus*: Si prudentem
ul. queris, hæc fuit: si fortem, nulli ces-
sit: consilio optima; religione nitens;
prole beata; ubique chara; Epitaphium
ei tale fecit: *Cyfa vixit, lanam fecit,*
domum servavit.

Tessalia. *Tessalia* funeri Matris suæ cum *Apia.*
adesse non posset, misit spongiam
lacrums plenam cum lemate;
Corde & lacrumis prosequor.

Lil'ina *Romani* in medio foro statuam *Rasanti.*
na *Libitinae* posuerant, ut transeuntes
tua. ementesque & vendentes mortis
monerentur.

Sybari- *Sybarite* ut melius voluptatibus *Sabinus.*
ta. indulgerent, plecebant eam morte, qui
mortis mentionem se. i. s. s. t.

Mor- In Principatu *Tiberii* sub poena *Tacitus*
tuos capitali interdictum erat, mortuos *l. 5. de*
deslere interdici *etiam.* deslere; ipsæ matres flentes super *nali.*
Mos in mortuis filius convictæ necabantur.

corona- In Coronationibus Imperato- *Tau-*
tionis rum huiusmodi genus usitatū fuit, *dus*
quon- ut eo ipso die quo capiti Corona, *Parat.*
dam u-
sitatus. ma-

manibus sceptrum Imperiale imponebatur, egregius sepulcrorum fabricator, tres diversos lapides, *Alabastrum*, *Iaspidem* & *Porphyrum* afferret, ut ex illis habito delectu, sepulchrum construeretur, alta voce inclamans: *Elige ab his ex quo Augustissime Caesar, Ipse tibi tumulum, me fabricare velis.*

Stellans
Serm.
19.

Philippus Macedo puerum habuit in Aula, huic tantum muneri destinatum, ut quotidie ad eum ingressus tale quid proferret: *Memorare, ô Rex Te esse hominem: tunc Rex miseram conditionem considerans, tales e pectore effundebat vocis: Heu me miserum, Homo sum, & proinus de mortalis ac in cinerem redigendus.*

Philippus
Macedon.

Alia.
l. 5.
c. 15.

Plutar.

Ægyptii dum *Genio* indulgerent, *Ægyptium* Regem in aurea tumba circumferebant.

Xiphilinus.

Domitianus Imperator invitatos ad convivium, in palatium nigro panno obductum induxit, ubi tantum duæ ardebant candelæ, & quemlibet loco solii, in tumba collocavit: dicendo: *Vive memor Lethi.*

Domitianus.

Ctesias
apud
Diod.

Maurobi *Æthiopia* populi defunctorum statuas ex auro vel Ar-

Æthiopes.

gento

gento vel ligno erigere solebant, ut ^{Sicu-} ita memoria defunctorum in Ani- ^{lami.} mis conservaretur: His vero Statuis excavatis includebantur cineres defunctorum. Is autem qui sanguine proximus defuncto fuit, eam statuum domum deferbat, & vitro pellucido includebat: Cateri vero adfines, primitias frugum suarum, & alia plurima singulis annis offerebant.

Galata. Galatæ superstitionem habuere, ^{Al. 4^a} ut quamprimum exspirasset aliquis ^{Alexan-} varias ad eum literas & scripta desti- ^{dro l. 3^a} narent: quæ ipso sepulture die una cum corpore cremabant. Credebant literas à mortuis in alio mundo legi.

Lacedæmonii.

Lacedæmonii, ut Juventutem ad ^{B. J. 1^a} Majorum imitationem accenderent; defunctorum Heroum imagines in ære vel marmore ad vivum exprimebant, in senatuque exponebant singulas cum suis elogiis & hoc lemmate; *si jueritis sicut isti, eritis sicut isti.*

Offa

mor-

tuorum

divitiar.

Abrahamus Ortelius Cosmographeus scribit quandam gentem esse, quæ offa mortuorum loco nummorum habet, iisque utitur in emen-

mendis vendendisq; rebus, loco auri & ea omnia loco divitiarum habet.

Binetus.

Tyrannus quispiam sibi ex ossibus mortuorum, organa fieri curavit, dicens: *Saltus Regum, Mors hostium* est.

Tyrannus ex ossibus organa fabric,

Idem *Tyrannus* Capita occisorum in Arborum ramis horto suo delicto pomorum loco appendebat: in vestibulo autem horti scriptum erat. *Bellaria Martis.*

Phocylides.

Philosophus quidam rogatus ut suam de vitæ brevitate sententiam daret, tacens in orbem se gyra-
vit.

*Vitæ brevit-
tas.*

Lycosten.

Alter Philosophus parumper subs-
tens deinde se abscondit, & hoc esse op-
timum Symbolu humane vitæ dicebat.

*Sym-
boluna
Vitæ hu-
mana.*

Raderus
in Virid.
Santo.

Ex cranio *Nicephori Imperatoris* poculum formatum est, *Bulgaro-*
rumque proceribus ab ipsorum Principe
deinde propinatum.

*Cra-
nium
Nice-
phori.*

R. sin.
l. s.

Romani ubi animam ægrotus ex-
halare cœpit, qui proximiores erant, ni-
spiritum ejus egredientem ore ap-
posito excipiebant.

*Roma-
ni.*

Idem.

Apud eisdem *Cupressis* signaban-
tur mortuorum domus, quia sicut
hæc arbor excisa non renascitur, ita
ex mortuo nihil jam sperandum est.

*Cupres-
sus
Symbo-
lum
Mortis:*

Tu.

Tubici- Tubicines præcedebant funebrem *Rosinus*
 nes. pompam, qui canebant laudes &
 facta defunctorum, præferebantur
 etiam insignia honorum quos ges-
 sit, coronaque omnis generis quas
 meruit: præterea totius familie
 imagines in hastis & pecticis porta-
 bantur: *Servi à defuncto libertati do-*
nati lacrumantes & pileati seu alba la-
na velantes capita præcedebant fere-
trum; & hoc maxime honorificum
 fuit, familia n suam à defuncto ho-
 noratam fuisse.

Mos a- Apud eosdem Romanos mos fuit *Idem.*
 pa Ro- ut post exustum cadaver *Pre*
 nanos ut novissimum verum illud, altissi-
 poti ma voce inclamaret. *I licet: id est,*
 exu ire licet iam domum: quo dicto qui
 tum comitati funus erant, domum ab-
 ece- turi extremam Vale licet exclama-
 ver. bant: VALE, VALE, VALE!
 nos te ordine quo natura permiserit se-
 quemur.

Episco- *Episcopi Constantinopolitani*, ita
 p. Con- olim gratulabantur Imperatori- *Nice-*
 stanti- bus, *Imperator ornatus, Imperator mo-*
 nopol. *riaris:* quæ verba etiam ad Impera-
 torious inter geminas Diadematis
 circumquaque scripta portabantur.
 Seve- *Severus Imperator* movens ul- *Alius*
 rus. time *Spanti-*

timo dixit, Omnia fui, sed nihil prodest.

Petrus Ad Alexandri mortui corpus philo-
Al. in. plures philosophi confluerunt, & *phi-*
in ap. d super Regio funere lamentati sunt. *lamen-*
Drexel. Unus dixit: *En modo quatuor ulnarum* *rentes*
super spatium ei satis est, cui spatiosissimus *Ale-*
xandri terrarum Orbis non sufficit. Alter *mortui*
corpus. subiunxit: *Heri potuit Alexander*
quos voluit à morte liberare, ho-
die sensum non potest. Tercius
 aureum tumulum contemplatus di-
 xit: *Heri ex auro pect thesaurum, jam*
mutatis vicibus thesaurum ex Ale-
sandro fatit aurum: alii aliter sunt
 lamentati.

Lucius Carolus Rex Sicilia cum in ulti- *Caro-*
Lucin. mis esset hac locutus est: O *is Rex*
d. reb. hominum cogitationes, ab *morti*
liq. miseris *vicinus,* horribilibus delectamur & Cælum negli-
 gimus: Nondum cepti vivere & jam
 cogor vivendi finem facere. Eadem me
 necessitas involvit, que vilissimum
 mendacium: Vale igitur terra vale!
 sed ab ultimam liceat dicere: salve
 Cælum!

Thale Turcarum Imperatores cum quen- *Turci-*
quus *aus Im-*
ac reb. dam è *perator.* Bassis suis & imperi proce-
Tur. ribus perire volunt, literas ad eum
 sua manu scribunt easque nigro ho-
 loce-

loferico obvolvunt: Harum literarum haec semper est summa: *Mitte mihi tuum caput.*

Pacuvius.

Pacuvius Syria praefectus hoc in *Caussa* *num. 44* *Synon.* more habuit, ut quotidie à coena vino somnoque sepultus se in lectum ferri à famulis juberet atque à stentibus occlamari: *Vixit! vixit!* Applica: Quod ille ex perversa consuetudine faciebat, nos pio & laudabili Christianorum more, cum Domino N. facimus: reddimus illi ultimum obsequium, extulimus in lectum subterraneum, restat ut acclamemus *Vixit:* nimirum ad decus familiae, Patriae, Ecclesiae & gloriae, &c.

Augustus.

Augustus Imperator supremo vitae die vocatos ad se amicos percunctatus est, ecquid videretur an vitæ Minum bene transegisset, cum illi respondissent bene; subiecit ille: *Ergo plausum date.* *Sueton.* *num. 10* *Ad. 10* *155.*

M. metellus Hierosolimita.

Tempore Severi Imperatoris re- *Trebell.* *liat.* perta est moneta, quae Heros dicta est in qua mirabilis exculpta fuit figura: Caput Elephantis fuit, cum lemmate: *Magnanimitas.* Pectus Delphinum cum lemmate: *Humilitas.* Manus Castoris cum lemmate;

mate ; Officiositas. Pedes Vrsi cum
lemmate ; Modestia. Imago fuit Herois
significans virtutes quibus vitam suam
ornare debet , ut laudi vivat immor-
tali.

Henrico Bavarie Duci apparuit Henricus Dux
quispiam in pariete scribens hæc verba : *Post Sex : Henricus moritu-*
rum se existimans *post dies sex* , o-
mni diligentia ad mortem se præ-
paravit ; ast transactis *diebus sex*
cum salvus existeret , post 6 hebdo-
madas mortem imminere vereba-
tur , ideoque rursus sua disponebat ,
sed nec tunc mortuus : quapropter
post *mensēs sex* vitæ finem fore au-
tumans denuo paratus quasi mori-
turus ; sed & tunc evasit incolumis :
certissimè itaque *post annos sex* mo-
riturum se , condegit ; Sed ecce cla-
psis annis *sex* in Cæsarem eligitur , &
hoc ei Elogium adscritur : *Scissum*
singulis Senariis superabat , & *post*
mortem identidem vivebat.

Henric.
Sponda-
nus. Philippus Rex Hispanie moriens Philip-
sic Philippum III. filium instruebat : *pus Rex*
Tibi hoc assiquutus fastigium quod *II. pin.*
habui huius etiam lecti in quo me
jam vides meminervis ; hic ut cernis
subsistit omnis Mundi gloria : sic vi-

ve ut Regem non amittere se Regnum
sed commutare sentiat.

Geor-
gius
Dux
Claren-
tia.

Georgius Dux à fratre Eduardo Drac
Quarto Angliæ Rege ob suspicio- Pro-
nem afflictati Regni iussus est mori, dom.
data tamen est ei mortis optio. Ille
suavis-
simam, inquit, mortem eligo,
labrumque vno Malvatio impleri
præcepit, in quod se collocans sen-
sim dulcissimum liquorem sorbendo se
submersit.

Fons
mirabi-
lis effi-
cacia.

In Insula quapiam Beguica dicta, Eu-
fons laudatur perennis & nobilissi-
mus, cuius aqua epota, senes jam 16.
mortuis vicini rejuvenesunt : Qui-
dam senex decrepitus eo se contulit
amore vitæ lotus & potus est ibi-
dem aliquot dies, resumpsitque ro-
bur virile & florens domum rediit,
uxorem iterum duxit & genuit fi-
lios. Hunc senem dicit se vidisse Petrus
Martyr.

Mauso-
leum.

Artemisia Regina, Mausolo ma- Bejjant
rito celeberrimum monumentum
extruxit & à nomine vii Mauso-
leum vocavit ; Cincres verò viri
cum vino mixtos ebibit, ipsa vivum
Mariti sui sepulcrum facta.

Sepul-
tura
trium-
phalis.

Ludovicus Cortusius Jurisconsul- Drexel-
tus Patavinus ad funus suum mu- in tra-
sicos domo.

ficos 50 omnis generis conduxit :
feretrum iussit ferri à 12 Virgini-
bus viridi veste ornatis cum cantu
læto & triumphali ; centum funa-
libus stipantibus comitante toto
urbis clero & monachis omnibus,
exceptis nigris , ne tristitiæ color læ-
tiam funeris funestaret , lachrymari
testamento prohibuit.

Plutar.

Menandro optimo Rege Bactrorum Menan-
in Castris mortuo honorifice in ci- der Rex
vitatibus omnibus parentatum est : Bactro-
de reliquiis ipsius vehementer pu- rum.
gnatum est & vix hac conditione
pax stetit , ut singulæ civitates parte
æquali cinerum ejus ablata , monu-
mentum ei statuerent.

Plutar.

Dionysii Vxor & liberi contume- Diony-
lia prius affecti , necati sunt & cine- sii
res eorum in mare dissipati. Uxor &
heri.

Epist.
II. ad
Geront.

Hieronymus scribit se vidisse duos duo
conjuges virum quidem , qui viginti Conja-
sepelivisset Uxores : fœmina vero ges.
quæ viginti duobus superstes fuisset
viris ; & hos matrimonium denique
secum inivisse. Expectabant homi-
nes avidissime , quis horum prius
moreretur , sed mortua primo fœ-
mina est , ergo maritus à populo
totius urbis coronatus est , palmam-

que ferens manu, laureatus ante fetrum & omnem populum ibat, dum uxorem terræ commendaret.

Philippus
Rex
Macedoniz.

Philippus Macedo moriens ad Pro-Plutar-
ceres flentes & adstantes dixit hæc ^{chus.}
solandi ergo; *Non moriar quia Alexander in quo vivam, in terra relinquo.*

Eduardus IV
Angl.
Rex;

Eduardi I V. Rex Angliæ moriens cum ei Cancellarius dixisset ^{les}
an non doloret, quod tam splendida ^{Angl.}
palatia & possessiones relinquere deberet; respondit; ostendendo filios: *Ista pignora erunt mihi æternæ palatia, in quibus habitabo quoadstabunt: & possessiones meæ erunt, ex quibus sine ullo jam labore percipiam fructum.*

Hippocratis
Ara.
Galenus
Morborum
Imperator.

Hippocrati Aram statuerunt Antiqui; cum inscriptione *Deo Vite.*

Cum *Galenus* à quodam Morbo lethali *Antoninum Pium* liberasset (in quo depellendo *Cæsar* duodecim gemmas hausit, quæ novem millionibus constabant) Imperator medico suum diadema dono dedit, dicens: *Antoninus Imperator Romanorum, Galenus Morborum.*

Vita
Avis.

Maria: Vngariæ Regina habuit aviculam nomine *Vita* quæ ejus moris est,

est, à quo oculos avertit signum est illum brevi moriturum; quem vero hilariter intuetur, ei vitam longiorem promittit: Hujus ergo aviculæ oculum hæc Regina in annulo habuit, cum inscriptione: Non gemma sed Vita.

Eoli.
Tartar.
Iustor.
Athenienses Regibus suis sic precabantur vitam: Vincte hostes armis, cives animis, corvos annis.

Ibidem.
Lacedæmones sic: Dent Tibi Dii Lacedæmoniam largam manum, longam fidem, longam vitam.

Ibidem.
Veneti sic: Princeps esto tot anno-rum, quod subditorum.

Binetus.
Clementi VIII. Pontifici Romæ. Horol. no ab initio Papatus obtulit quidam Horologium cum inscriptione: SEMPER PRIMA, NUMQUAM ULTIMA.

Epitom.
var. hist.
Franci recens creatis Regibus offerre, Franci bant formicam, in qua scriptum: SEMPER SUPERSTES.

Ibidem.
Lacones sic gratulabantur suis Laconibus: Pelle mortem, pelle mortem.

Came-rarius.
In Terra Saracinatorum Avicula nomine Soroactes hæc duo propria habet: primo quod à Dominica Pas-sionis ad Pascha nec cantet nec vo-litet

litet sed veluti mortui extensis in cruce
 rem aliis ad ramos arborum pendeat;
 secundo quod sub tempus Eclipsis
 Luna cor ei obrigescat & oculi velut
 nybe quadam & caligine numbre-
 tur.

Lamentatio.

Super uno Imperatore defuncto sic *Aurel.*
 lamentabantur: Vitam aut non nasce-
 retur, aut non moreretur. *ix. m. 11. Imperat.*

Augustus.

Augustus Imperator capta Persia *Sueton.*
 in plurimos scribit: Orantibus veniam
 hac unica vox occurrebat; Morien-
 dum est.

Thrace-
 ces na-
 tos plo-
 rant;
 mor-
 tuos ri-
 dent.

Gens quæpiam Thracibus finiti- *Herodot.*
 ma, edito infante cum amicus fre-
 quentibus plorant, commemorando
 sibi quantas hic calamitates perfer-
 re debeat; è contra defunctum ho-
 minem cum latitia efferunt, recen-
 sentes, quam multis sit malis sub-
 ductus.

Idem fecerunt Causiani, & Gethe *Sto-*
 puerperia luxerunt, funera plausu exce-
 perunt. *baut.*

Saladi-
 nus.

Saladinus Ægyptiorum Regum An-
 maximus, cum totum Orientem *ton. p. 2.*
 subingasset, Occidentem terruisset, *11. 17.*
 Asiam domuisset, totum denique *c. 9.*
 Orbem concussisset, ut morti se jam
 vicinum vidit, mandavit ut sta-
 tum

tim ac spiritum exhalasset, tunica interior per omnes civitatis vicos in hasta circumduceretur & à præcone alta voce inclamaretur: Saladinus Orientis flagellum, Asiae Dominus, omnium populorum terror, ex omnibus suis victoriis in bello partis, tandem Regine Morti cedens, nihil secum desert, nisi unicum hoc indusium quo in sepulchro operitur.

Plutar. Xerxes innumerabiles militum co-
in vita. pias collegerat, quas cum lustrandi causa in verticem montis secortulisset, lachrymis obortis suspirans dixit: centum abhinc annis nullus omnino superstes erit, omnes in cinerem redigentur.

Marl. Philippus Macedo cum palestram Philip, in qua Græci luctabantur, ingressus pus, esset, & inter luctandum ad terram prolaberetur, jacentis sui corporis imaginem, in arena expressam videns & quam parum loci occuparet, considerans, jocando incepit dicere: O quam minimam terra partem, natura sortiti, orbem appetimus Versum!

Brachmani cum ab Alexandro Brachpetiissent donum immortalitatis, ipse mani.

vero respondisset; rem prorsus filii impossibilem postulatis, quia & ipse mortalis sum, tunc protinus adiecerunt, cur ergo tam insana regnandi libidine flagras, ac si morti nuncquam tributum soluturus.

Pictores ut Mortis naturam exprimerent, illam proponunt oculis hominum nudam, lumine cassam, auribus carentem & falce armatam: Nudam quidem, ut doceant mortales, quod hinc nudi exire debeant: Cur lumine captam? quod obvia nimirum quæque ad terram prosterнат. Auribus caret, quia clamoribus non flebitur, lacrimis non movebitur, & ad preces humanas veluti rigida rupes surdeſcit: Hinc à Pericle Atheniensium Duce Atropos (inexorabilis) nominatur: Porro quid per falcem, quam feralis hæc Megæra manibus vibrat? quoniam mors omnia Solo æquat.

Est commune mori, mors nulli parcit honori

Debilis & fortis, veniunt ad funera mortis.

Naviganti
similis
vita no-
stra.

Gregorius Navigantibus. Simi-Gregor.
lem facit mortalium vitam, ut
dentur enim homines quiescere
loco.

loco, & opinantur arbores, agros, scopulos moveri, at non sic; navis iter agit, cætera neutiquam moventur.

Mar-
lian.

Aspasia Atheniensium Ducis Periclis Vxor, cum in hortulo collegisset botrum valde acerbum, dixit Vinitor: Vvam habes hinc inde ipsa maturitate maturiorem & acriorem colligis? tunc ipsa protinus respondit; **P R Æ G N A N T I U M** **M O S E S T**: Applica; Mortis hoc proprium esse ingenium, uvam sæpe maturam non tangit sed acerbiorum colligit.

Stultos Agrigentinos antiquitas Agrigentini nominavit, de quibus dicitur: Agrigentini gentini epulantur ut cras morituri, adificiant ut semper victuri.

Camp-
f. 1.2.

Alphonfus Dux Calabriae Eduardus filio suo dedit in aureo clypeo Zophon-
diacum talem, in quo quatuor animalia picta erant: Primum erat Cervus cum inscriptione; **D E U M** **T I M E**. (Cervus timet tonitrua & fulmina.) Secundum erat Ciconia cum inscriptione; **P A R E N T E S** **R E V E R E R E**. (Ciconia senes patientes dorso suo portat ac nutrit.) Tertium erat testudo cum inscri-

ptione ; **DOMUM PROCURA** ;
 Testudo domum suam semper
 portat secum ; *Quartum erat Delphi-*
nus cum inscriptione ; **OFFICIIS**
VACA. Delphinus alios pisces sibi
 conciliat benefaciendo , non nocen-
 do : nautas præmonet saltu suo &
 lusu cum tempestas imminet , mer-
 gentes tergo portat : *Super omnia*
hoc lemma fuit : **CELER VIRTU-**
TIA CURSUS. Id est, sic cito se-
 nescere possumus & longam vitam
 vivere.

QUESTIO III.

*Quomodo Epitaphia construenda
 sint & sepulcrorum inscriptiones.*

Epita-
 phium
 quid?

Epitaphium est Oratio sive prosa
 sive ligata in defunctorum sepul-
 cris scribi solita vel vexillis super se-
 pulcra pendentibus : Debet conti-
 nere nomen mortui, genus mor-
 tis, gentis, familiae & factorum præ-
 cipuorum brevem commemora-
 tionem. Supra inscriptionem com-
 muniter hæc verba ponuntur, **DE O**
O. M. vel **ÆTERNITATI** : In-
 fra vero ponuntur nomina eorum, [†]
 qui defuncto *Epitaphium* posuerunt.

Epi-

Epitaphia alia sunt iocosa, alia seria. Variis modis scribuntur. Aliquando enim simpliciter narratur, quis hic sepultus sit & qualis fuerit. Aliquando ipse mortuus inducitur de se loquens cum Viatore aut Lectore. Aliquando ipsum marmor aut saxum loquitur de eo quem tegit: Interdum instrumenta loquentia inducuntur, quæ defunctorum tumulis aut insculpuntur aut adpinguntur. Solebant autem antiquitus singulis sua instrumenta apponi v. g. *Pastori* baculus; *Nautis* remus; *Agricolis* aratrum; *militibus* framea; *Venatoribus* falco aut canis; *Ceteris* cetera. Modernis verò temporibus stemmata imprimuntur aut Sym-bola tumulis v. g. *Ducibus*; *Aquila* vel *Leones*; *Sacerdotibus* claves; *Oratoribus* Fulmen; *Poëtis* Cygnus; Ergo mos est ut interdum aliquod instrumentum loquatur v. g. Framea sic:

ACUTA FUI OLIM FRÁMEA

Sed nunc ad mortis saxum habetata sum

Fulgebam olim splendore Martio

Ibi, &c.

At nunc rubigine Lethi corrodor.

Timebat me Hostis

Sed quamdiu me brachium Domini

agitabat.

Jam cum Domino fessa Bello &

Victoriis

Hic quiesco &c.

Interdum ponitur supra tumu-
lum pictura tantum seu Symbolum
aliquod cum Elogio. seu acuta sen-
tentiola. v. g. *Si Regis cursum A-*
morem in subditos velles depingere :
Symbolum hoc ferviret , Pelicannus
sanguine pulles suos fovens , cum Elo-
gio : PRO LEGE ET GREGE.

Vel Aquila expansis Alis cum Epi-
graphie ; SUB UMBRA ALARUM
MEARUM. Vel Leo apertis ocu-
lis dormiens cum lemmate ; NON
DORMIUIT QUI CUSTO-
DIVIT.

Adverte autem. summè curan-
dum esse ut *Epitaphia* & *Inscriptio-*

Pars II. Cap. VII. Quæst. III. 349
nes sive tumulorum sive venillo-
rum abundant doctrinis & senten-
tiis moralibus. Sed omnia melius in
exemplis videbuntur.

EXEMPLA.

Quæris Viator quis sub hoc Marmore
tectus jaceat?

Homo, ut Tu mortalis,
Qui sic Patriæ vixit,
Ut cum vixisse non pœniteat:
Tu

Manibus ejus bene precare
Salutis tuæ non immemor:
Vive & Vale!

ALIUD.
Hic decumbo Viator
Vide quid sum,
Fui quod es,
Eris quod sum;
Vale.

ALIUD.
Mortales cum simus,
Quid futura dies nobis vehat
nescimus;
Johannes mihi nomen est,

Artis Oratoria

Cognomen N.

Annis vixi XVI.

In palæstra literaria exegi VIII.

Virtuti litavi;

Integritati sacrificavi;

Partenius Partenia vixi;

Et Ecce:

In vernanti ætate morior!

O me vel ipsa Musæ,

Vel Fata,

Vel Amici,

Vel Parentes

Flete!

*Ex deliciis Orbis hæc sint.**Francisci Pacini.*

Inveni portum, Spes & Fortuna valete

Nil mihi vobiscum est, ludite nunc alies;

Hospes eram Mundo, per Mundum semper
eundo;

Nunc suprema dies fit mihi summa quies.

*Angeli Politiani.*Politianus in hoc tumultu jacet Angelus; Vnum
Qui Caput, & linguas (res nova) tres
habuit.

*Iocosum in Vespian, litigiosam
Vetulam.*

*Tres habuit furias quondam, sed Vespia Manes
Ut petuit, furias quatuor Orcus habet.*

*Et Poëta cujusdam in Pium V. Ponti-
ficem Rom.*

*Papa Pius Quintus moritur ! res mira sed
inter*

*Pontifices, tantum quinque fuisse pios
Silvii Palladii.*

*Fui,
Non sum
Eritis,
Non Eritis ;
Silvius Palladius
Qui*

*Ut moriens viveret
Vixit ut moriturus.*

A L I U D P R O

Juvene

Heu ! Heu !

*Hic ante annos Juvenis jaceo
Morti ludibrium,
Fratri Funus,*

Artis Oratoriae

Patri mœror,
 Matri lacruma,
 Musis luctus,
 Juvenibus exemplum,
 Senibus suspirium,
 Mihi tabum, Cinis, Nihil:
 Deo quid?

Ah Viator cur rogas?
 Eheu!

Jam audio quod timeo,

Quod Spero

Tu cras Scies,

Curiose Civis abi,

Saladini Egyptiorum Regis.

*Floruit in toto, qui Rex Oriente potenter,
 Nunc jacet; ex tantis quid tulit? Ecce
 nihil!*

Principis Poetarum Virgilio Epitaphium quod
 morti vicinus sibi erexit, ad libros respiciens
 suos quos conscripserat, De Bucolicis, de Geor-
 gicis & Æncidos.

*Pastor, Arator, Eques pavi, colui, superavi,
 Capras, Rura, Hostes, frena, ligone, manu;
 De Capris passus, de Rure sato, Hoste subacto,
 Nec Lac, nec segetes, spolia nulla tuli.*

Epitaphium pro Petro Comestore apud
Sanctum Victorem Parisiis, cum
hac inscriptione.

*Petrus eram quem petra tegit, dictusque
Comestor.*

*Nunc comedor nimis; Et docui, nec cesso docere
Mortuus; ut discat qui me videt intumula-
tum;*

*Quod sumus, iste fuit, erimus quandoque quod
hic est.*

Apud Cajetam in sepulcro marmoreo hæc
inscripta reperiuntur Scipioni
Aphricano.

*Devicto Annibale, captâ Carthagine, &
aucto.*

*Imperio, hos cineres marmore tectus habes,
Cui non Europa, non obstitit Africa quondam
Respice res hominum, quam brevis urna
premit.*

Franciscus Petrarcha, personam filii agens
eum deplorat hoc Epitaphio.

*Vix Mundi Novus Hesperes eram vitæque vo-
lantis*

attigeram tenero limina dura pede;

*Franciscus genitor, genitrix Francisca se-
quutus*

hos, de fonte sacro nomen idem tenui:

Infans formosus, solamen dulce Parentum.

hinc

hinc dolor, hoc uno fors mea lata minus:
 Cetera sum felix, & vera gaudia vite
 nactus, & eterna tam cito, tam facile.
 Sol bis, Luna quater flexum peragraverat
 Orbem,
 obvia Mors, fallor obvia vita fuit:
 Me Venetum terris dedit Urbs, rapuitque
 Papia.
 nec quoror, hinc Caelo restituendus eram.

ALIA RECENTIORA.

SIGISMUNDI III

Poloniae Regis.

Æternitati

Sigismundus III.

Succis à Natura, Polonis à libera popu-
 lorum suffragatione

Utrisque à DEO Datus Rex

Joanne Sueco & Catharina Jagellonia

Hoc est

è vetustissimo hinc Gothorum, inde
 Polonorum utrinque

Regio sanguine:

Flos Europæ Nobilitatis

Natus

A Patre Regum sapientissimo Regnandi

A Matre Fœminarum piissima,
Deum colendi artes edoctus :

Ita vixit ut

Regnare

Ita Regnavit

Ut vivere eum diutissime Reipubl. inter-
terfuerit.

Regnavit à pueritia,

Vixit ad Senium,

Semper bonus supra suorum vota

Semper felix

Supra sua merita &c.

Bello invictus, Victoria mitis,

Pace justus :

Nihil umquam magis timuit quam bel-
lorum causas :

Nihil minus quam eventa ;

Bellavit sæpe , vicit semper , triumphavit
numquam ,

Quod diceret

Regum rationes ita demum constare, si

illis opus & Labor, Reip. merces

& fructus, Soli Deo Gloria &

honor sua cuique redderentur, &c.

Vixit

An

Artis Oratoria

Annis LXVI,

Quod Regum non multi,

Regnavit XLIV,

Quod pauci

Ubique inculpatus & propria sua
laude innocens, quod vix alius.

Fama cane,

Livor file,

Posteritas mirare!

Ego magnas Manes veneratus
similes Orbi terrarum Reges precor,
& ab eo N N. Lacrumans.*Constantia Regina Poloniae*

D. O. M.

Serenissima Regina Poloniae

Constantia

Ferdinandi I. Imperatoris Optimi Neptis
Caroli Archiducis Austr. & Mariae Du-
cis Bavariae FiliaFerdinandi Caesaris semper Augusti
soror

Seren. & Potent. Pol. & Succ. Regis

Sigismundi III

Conjux

Mortalitatis suae exuvias

ad Dei Judicis usque adventum hic
deposuit :

Joan. Casimirum, Joan. Albertum, Ca-
rolum Ferdinandum, Alex. Carolum,

Annam Catharinam,

Lectissimos Principes

foecunda boni publici Mater reliquit
Cælo autem foecunditatis suæ partem
filium & filiam consecravit, &c.

Inopinato mortis casu

Conjux Regem

Mater Principes

Regina Regnum

totam Christianitatem piissima Princeps
in mœrore reliquit.

Varsoviæ X. Julii Anno salutis

reparatæ MDCCCXXI.

Ætatis XLIV.

Conjugii XXIV.

ALEXANDRI CAROLI

PRINCIPIS.

D. T. O. M.

Hic

Primævo in flore raptus

Flos

Flos ille Principum

Alexander Carolus Poloniæ & Suecix
Princeps

Sigismundi III & Constantiæ Polon.
& Succ. Regum filius

Vladislai I V. Pol. & Suec. Regis Frater
tot Cæsarum tot Regum germen,
mortales ævi flores, mortales exuvias
deposuit;

Ille Alexander

Sanguine, Indole, exspectatione
Magnus;

Et ipsa exspectatione Major

Alexandro illi Magno, sed innocenti si-
millimus

Ea jam Indoles, is Animus præcursor
ætatis

In moribus, in factis, in consiliis, emi-
cuit, eminuit

quo jam Regnis, quo spei publicæ
non Domi tantum, sed foris placuit.

Qui dum Christiani Orbis florentio-
res partes inter stuporem & amorem
magnus hospes lustrat,

Repente ad Arma & bellum contra
Chri-

Christiani Orbis Hostem

Pro Religione, pro Patria properavit,
rediit:

Huc studia, huc vota omnia præparabat.
Intercessit Pax, accessit Morbus, succes-
sit heu Mors!

Sed nihil laudi, nihil gloriæ decessit.
Respexisset Vota Cœlum, Animum-
que coronavit,

XIII Kalendas Decembris

ANNO

ÆTATIS XX.

CHRISTI CIO ID CXXXIV.

Regnantis

Vladislai Fratris III.

Walensteinii Mambus

Hanc nec molem, nec Pyramidem, nec
Sepulchrum, sed exiguam Rudenum
struem

ne despicias

Viator;

Quam ingentis machinæ ruinam
Ipsemet Jupiter Germanicus exhorrescit.

Gigantem tegit,

Qualem, terram Parentem.

irâ

irâ Deorum irritatam
extremum Encelado fratrem
peperisse dicas ;

Hunc

ex claris quidem sed modicè fastigiatis
penatibus

ea fors suscepit,

Quæ ligones sceptris vel gaudet vel
audet æquare

quæ ex Pastoribus facit Heroës.

Novum Herculem dixisses genitum,
nisi ille serpentes in ipsis cunabulis ne-
casset, ut monstris interficiendis adul-
tus assuesceret ;

Hic

ab incunabulis malos Genios fovisset
à quibus aliquando monstris interficere-
retur.

Imque ita exrevertat,
ut ipsum Jovem suam prolem agnosce-
re credidisses ;

Ille

Supremus bellorum Minister
Summus Imperii Administrator
Olympum solus sustinere videbatur.

Cur

Cur autem in tanto culmine non vali-
de steterit, quæris?

Ambitionis turbo cum dejecit

Siquidem non ipse, Sed fortuna fatigata
dum majus quod sibi parabat pondus,
levis illa, detrectat

Degeneres Ortus prodidit

& ex filio Jovis

Rebellem indicavit,

Ut quem simulata fides evexerat

aperta perfidia deprimeret:

Relligionis sacra polluere,

Imperii Majestatem evertere,

tot Regum, tot Cælarum ipsique pene

Cœlo cognatum sanguinem innoxium
profundere,

Omnia superbo pede calcare

Regem se facere

Sacrilegus moliebatur:

Verum

Moles tanti furore ignis ante

tempus disjecta,

Molito rem ipsum egit in Cineres.

Sic Imperia iislem quibus parta sunt

artibus, amittuntur.

Q

Tu

Tu

antequam abeas

Lapillum saltem congerere ne graveris
 Ut in Gigantis olim excrescat tumulum,
 qui Gigantis nunc operit ausus.

CAPUT VIII.

De Oratione Natalitia.

DUplex Oratio Natalis esse so-
 let: Una est qua gratulamur
 Parentibus felicem filii aut filiae na-
 talem. Altera est qua Natalem ali-
 cuius in recursu anni recolimus, ei-
 demque ipsi gratulamur. De utra-
 que breviter.

QUESTIO I.

Quomodo construitur Oratio in qua Oratio
Prolem natam Parentibus gratula Natali-
mur. tia ad
 Paren-
 tes
 Prolis.

Primo, præmitti solet aliquis dis-
 cursus, aut de Parentum felicitate,
 qui familiæ suæ fulcra aut decora
 in liberis accipiunt: aut de felici
 successu Amicorum: aut de consue-
 tudine gentium aut a iâ Historia ad
 rem accommodata. Præsertim ta-
 men hi discursus formari solent, ex

occasione aliqua interveniente temporis, loci, personæ, vel aliarum circumstantiarum. *Secundo*, explicentur causæ lætitiæ propter quas parentes & amici gaudere debent, ut, quod hoc modo familiæ fulciantur, Majorum gloria propagetur & optata nobis per posteros nominis æternitas occupetur, &c. *Tertio*, Omina & auguria fiunt de Infantis felicitate, de valetudine bona, de genere vitæ: & hic laudes tractari Majorum possunt, quos scilicet imitabitur, & a quorum virtutibus nunc lucem & nobilitatem accipit. *Quarto*, fiant appreciationes, ut hæc omnia impleantur quæ spe sunt concepta. *Quinto*, si Patrimus Orationem dicit, gratias agit Parentibus quod singulari ratione ad hujus lætitiæ sensum se admiserint: seque illis & Infanti ad Obsequia offert.

P R A X I S.

Semper ego risu dignam existimavi lacrumandi eorum consuetudinem, quibus suorum natales indictis plorationibus excidere, in frequenti amicorum collegio nimio-

pere relligiosum fuit N N. Stolidi certe Mortales, aut ne mortales quidem, si rationis in hoc opere & naturæ injuriam rite contempleremur: Vel enim se natos deslere debebant, vel plenissimo invidiæ ausu velle soli vivere & secum universam humani generis OEconomiam extinguere. Nam ut ut verum sit, etiam quotidiano experientiæ calculo, hominem fortunæ adversarium & calamitatū nasci; numquid ita fuerunt in rerum natura hospites aut plumbei sensus, ut ad Virtutem homines creari nesciverint: Virtus verò cum fortuna litigare debet, si vera est, ut triumphet & inter adversa debet clarescere. Non frangunt hominem sinistra, sed firman; sicut Nebulæ Solem non foedant sed commendant. Ignaviæ igitur militare voluerunt illi & voluptatem in stipendium mereri, non vitam velut arenam ingredi, in qua fortia agere & pati generosorum est hereditas. Sed ut sit, sanioribus saltem voluissē oculis hæ nationes hominis vitam inspexissent, didicissent utique filium personam patris, vocem patris, animum patris, simulacrum

crum patris nasci, in familia orna-
mentum, decus Amicorum, sene-
ctutis fulcrum, ærumnarum leni-
men, Reipubl. præsidium, Ecclesiæ
tutelam, Cœli incrementum. Quid
vero istorum tantam lacrumis ma-
teriam suggerit? meliori nos disci-
plina imbuti, hodierna die & ani-
mis exultamus & nobis nostrisque
Parentibus gratulamur; cum singu-
lari Authoris naturæ beneficio; nos
votorum vestrorum terminum, in
senectute & ærumnis anchoram,
nos amici commune solatium, illu-
stris familia incrementum, Respub.
civem & præsidium, gloria & im-
mortalitas clientem, in hoc recens
nato filio attigerimus. Prælagit au-
gur animus omnia summa de par-
vulo, nec infirma spes dicere jubet,
fortunatissimam prolem, à Majo-
rum suorū vestraque inprimis,
qua dignitate, qua morum candore,
qua virtutū frequentia, qua nomi-
nis & honorum sublimitate, neuti-
quam discessuram. Vrent eum ar-
canæ quæ in Majorum cineribus la-
tent faces, quæ etiam tunc cum co-
gitantur, quasi manu adinoveren-
tur, inflammant. Vocabit in sui ho-

noris vestigium Dominus N. vocabit &c. (Hic laudentur Majores) vocabunt alii; & quem generis nati sunt, virtutis etiam avitæ heredem volent nancisci. Quemadmodum enim non omnis Arbor cydoniis malis rubet, nec quilibet fons Nilum fundit. Ita non exiguus est fortunæ ad Virtutes præsidium illustri venisse origine.

Est præterea quædam ad honestæ vitæ prosecutionem in venis nobilibus lex quæ magnos Spiritus suppeditat, semperque velut igniculis vivit, & tamquam ad motus calcaribus excitat, nec degenerem esse sinit. Sic hunc parvulum olim *Themistoclem* non unus *Miltiades* in æmulos ausus animabit. Interim cresce beatè Infans, Deo regente & ducente, tenero solidare corpusculo, & cresce in virum sortem fortium sanguis, hauri ex institutione te digna nobiles Spiritus, æmulos indue Majoribus mores; Avorum Parentumque imago virtutes repræsentet, meritis in Deum, in Patriam, in tuos auctus & dives ad sublimes conscende dignitates. Denique non nisi fessus annis & meritis commune mortali-

Pars II. Cap. VII. Quest. I. 367
litatis tributum persolvere. Dixi

Quod si aliquis brevius dicere
volet, omisso discursu longiori, di-
cat tantum, gaudendum esse, quod
Proles spei bonæ & sanguinis nata
sit; enumeretque ornamenta quæ à
Parentibus & Majoribus recens Na-
tus accipit: Denique apprecetur In-
fanti lausta omnia & longam salu-
tem.

PRAXIS.

Si quando hodierna certe luce
pignore vobis dato, vota vestra pro-
bârunt superi, felicissimi Parentes;
hæres sanguinis & virtutis vestræ
vobis in votis fuit. annuit Cœlum
votis: infudit suam vitam vestro
filio. Vos ei virtutem a vitam infu-
distis & ad gloriam morumque in-
sevestis cupiditatem. Non denega-
stis ei hanc natalem fortunam, quam
Neronis Pater & Agrippina filio suo
subtraxit: Cum enim Amici ei Na-
talem Augustum filii sui gratula-
rentur cum genitu respondit: Nihil
ex se & Agrippina nisi detestabile
nasci potuisse. A vobis longe ma-
jora beneficia vester natus accepit,
qui in virtutem vestram genitus, in

hereditatem sanguinis & dotium à vobis admissus est. Jam in sinu erago geritis, quod olim in votis ferebatis; expectationem vestram impleverunt Cœli: Superest ut adolescentant feliciter spes vestræ, obsidemque favoris in vos sui diutissime nutrant! Dixi.

QUESTIO II.

Quomodo construitur Oratio in qua respondetur à Parentibus Gratulationi Natalitiae.

Re-
sponso-
ria ad
Pat.

Primo, solet etiam adhiberi aliquis discursus per modum accessus. *Secundo*, Gratia aguntur pro affectu & appreciationibus, optaturque ut ea eveniant. *Tertio*, Merita & laudes modice extenuantur. *Quarto*, petitur Continuatio benevolentia inchoata. *Quinto*, Gratia aguntur illi qui Patrem pueri egit in Baptismo: optaturque ut puer mature-scat ad ejus & reliquorum hospitem obsequia.

P R A X I S.

Resp.
ad Na-
tal.
Grat.

Si quemadmodum in magnis domibus vestibula ulteriorem ornatum promittunt, ita natalis dies cete-

ceterorum dierum velut janua, reliquæ ætatis certissimum foret augurium, fortunatissimam prolem ex DEI munere recens natam arbitrarer, ultroque parens virtutis ac Cœli filium venerarer. Sed ab Occasum diem commendare jubemur; ceterum ab ortu inter meridiem & vespertum spectuque fluctuare, ne tempestas expectationem eripiat; dedecorant enim (ut Lyricus canit) bene nata culpe; & usitato Græcorum circumfertur proverbio, etiam Heroum filios plerumque noxas nasci. Utinam votis N. N. vestris subscribant fata & desideriiis, ducatque & animet in Majorum vestigia nobilis Genius; fiatque non quidquid calcaverit rosa, sed quid egerit Reipubl. gloria, Parentum lætitia, amicorum solatium, familiæ ornamentum. Sed vestrum comprimis N. N. in obsequium adolescat, nobilemque hujus dici benevolentiam, quem secundo natalem lætitiae fecistis, multis maturisque officiis compenset. Quam quidem felicitatem quia insans non agnoscit, Ego vicaria gratitudine immortales gratias habeo, meque simul meosque

aterno favori Vellio N.N. consecratos esse, unice exopto' Dixi.

De alia natali, quam in recurſu anni recolimus, non est quod dicamus; eo quod hæc Oratio proprie ad Gratulatoriam spectet, in eaque nihil fiat, nisi quod gaudii Causæ coacerventur, ex laude ejus, cujus natalis dies est. Deniq; diuturnæ incolumitatis & prosperitatis apprecatio additur. Sed de his paulo post.

SENTENTIÆ

Huic Materiæ servientes.

Corona Senum Filii eorum.

Prov.

Matrimonii flores liberi sunt, quos quidem carnalium præteram Divinus colligit Agricola.

Cl. m.

Latitia patris, filius sapiens.

Alex-

Nihil est tam honorificum pueris, Menanquam bono & honesto parente esse natum.

andri-

nu.

er.

Erip.

Rapitur ad similitudinem suorum Nazarellens, quæque natura.

Fortes creantur fortibus & bonis, ost' illuc, in juvenis, est in equis patrum virtus, nec imbecillæ feroces progenierunt Aquila columbam.

Aurei Patres sepe filios reliquerunt Avatus, plumbeos.

Acc-

Cassianus.

Acetum vini filius.

bonus.

Ex ovo albo sepe nigri pulli prod-

Garne-

cunt.

rus.

Ammi-

Et spinæ Rose prodeunt.

an.

Fili sunt dulcedo amarissima & fel

Petrar-

melle circumlitum.

ena.

Idem.

Habes filios? habes & unde vivus
doleas & mortuus agnoscaris: habes in
quibus vivas, & in quibus sepemo-
riaris.

Idem.

Magnum & dulce solatium Patri
filius sed sollicitum & grave.

Criso-

stem.

Magnum depositum habent paren-
tes filios suos.

Senec.

Boni vini & boni viri origo non est
inquirenda.

Verinus.

Et verbo & facto parvis sit regula
natis.

Optima sitque omni tempore nor-
ma Pater.

Cicero.

Qui non recte instituant atque edu-
cant liberos, non solum liberis sed &
Reipubl. faciunt injuriam.

Arist.

Nemo gloriatur quod magnæ urbis
sit, sed quod sit dignas magna & illu-
stri Patria.

Lucius.

Libertis nihil est carius humano
generi.

Senec.

Tam non admiror si omnia nec à
prima pueritia mala sequuntur, in-

ter execrationes parentum crevimus.

Contemptum Tibi omnium opto, Idem. quorum tibi parentes copiam optaverunt.

EXEMPLA ET ALIA

Supellex.

In Sacris literis vocatur filius
Ben. Ben, id est, ut ait Bineda Domus seu palatium Parentum.

Salomon. Salomon à matre vocabatur filius precatorum.

Filii. In jure filius vocatur persona Patris, vox patris, corpus patris. Alii vocatione nuncupant filium animum patris.

Nazarius vocat imaginem seu simulacrum patris.

Carthagini. Votum erat Carthaginensium, quo precabantur Deo, ut Romani aut improbi aut inelesani nascerentur.

Helias. Helias cum esset nasciturus, Pater ejus vidit illum ab Angelis niveis salutari, & igne tamquam fascis involvi & flamma ignis tamquam cibo nutiri: Hierosolymam ergo profectus nunciavit Sacerdotibus nuntium, & dictum ei fuit ne timeret,

nasciturum filium qui in luce habitabit igneque & gladio vindicabit Israël.

Salia-
nus.

Cum *Ester* nata esset, *Philomela Ester.*
in cubiculum involavit, in cunisque
sedens suavissime aliquandiu ce-
cinit.

Appia-
nus
lib. 8.

Apud *Iones* statuæ erant, quæ statuæ
prætereuntes salutabant dicendo: loquēt.
Salve, responde. Cum nascimur nos
maiores nostri salutant sed ut re-
spondeamus volunt, virtuti eorum,
non ore sed more.

Causin.

Locus Sepulturæ *Orphei* produ- *Orphei*
cit *Luscinias* excellentes cantu super Sepul-
omnes alias. Sic ubi nascaris in- *tura.*
terest.

Annal.
Angl.;

In *Emigildis Regine Scotiæ* cunis *Annal.*
apparuit annulus miræ pulchritudi-
nis & magnitudinis, cum inscriptio-
ne: *Mater Regum, filia Regum, Regina*
Regum.

Isid.

Zoroastes ridens natus est, in præ- *Zoroa-*
sagium magnæ Indolis. *stes.*

Venerem etiam ridentem natam *Venus.*
fabulantur Poëtæ.

I. vius.

Curius Dentatus natus est cum *Curius*
dentibus & inde nomen traxit. *Dentat.*

Volate-
ranus
lib. 14.

Fabius Ambustus dictus erat, *Fabius.*
quod ipsi adhuc Adolescenti fulmen

nares ambussisset. Dicitur est etiam
pullus Iovis, quasi dilectus ab eodem.

Hercul. *Hercules* tener adhuc & lactens *Nat.*
 angues manu eussit, sic jam infantu- *Comes.*
 lus indolem futuri roboris dedit.

Plato. *Plato* cum positus esset in myr-
 reto examen apum ori ejus insedit.

Stesich. In ore *Stesichori* Poetæ infantis *Alia-*
 dicitur *Luscina* consedisse. *nus.*

Pindar. Eadem in *Pindari* dormientis *Tim.*
 ore mellificarunt. prælagium fuit *In. 10.*
 mellisui sermonis.

Semi- *Semiramis* infans expositus diu *Did.*
ramis, educata est ab avibus: alii dicunt *Sic l. 8.*
 nutritam esse a Columba ejus, et-
 iam nomen habet ex Syriaca.

Caius In *Caji Marii* pueri sinu repertæ *Sabell-*
Marius. sunt septem *Aquile*, quod erat si- *cel. 2.*
 gnum septies eum Consullem futu-
 rum.

Aurel *Aurelianus* infantem ortum *Idepi.*
 humili genere *Aquila* ex cunis ra-
 puit & in propinquam aulam depo-
 suit.

Hieron. *Hieronem Syracusanum* expositum *Iustinus*
 apes in Sylvis abierunt: tunc is postea *lib. 5.*
Rex Siciliae.

Ser- *Servius Tullius* visus, et dormiens *Allic.*
vius, habere caput ardens, flammæ in ca *Dionys.*
 tempora serpente.

Fulgos. *Socrates instituturus Platonem pue-* Socrat.
lib. 1. & rum, visus est sibi Cygnum videre de Pla-
Iacr- è gremio suo egredientem, qui can- tone.
tus. tu orbem terrarum impleret.

Fulgos. *Philippus Macedo visus est sibi per Philip-*
somnia in imprimere Sigillum in pus.
quo erat forma Leonis. Natus est
ei deinde *Alexander Leoni par ma-*
gnanimitate.

Sabell. *Olympias Mater Alexandri puta-* Olymp.
lib. 9. bat se fulmen gerere in utero.

Plutarc. Cum *Alexander* nasceretur duæ Aqu-
Aquilæ super palatium sedebant & læ.
una ad Orientem, altera ad Occi-
dentem avolavit.

M. ob *Octavius Caesaris Augusti mater* Mater
Alex. somniavit sua viscera in sublimem fer- Octa-
lib. 5. ri & in totum Orbem diffundi. Item vii.
se Solem peperisset; unde cum natus
esset *Octavius* summum illi Impe-
rium prædixit.

Cicero somniavit quod *Iupiter* au- Cicero
rea catena *Octavium* Cælo dimitte- de
ret ad portam *Capitolii* & postea fla- Osta-
gellum illi daret, & revera triumvi- vio.
ratus illius fuit flagellum insolentis
nobilitatis.

Fulgos. *Rustica quædam in Britannia Rusti-*
lib. 1. somniavit ex utero suo egressam ca,
Lunam quæ totam illustraret Bri-
tan-

tanniam, genuit deinde puellam,
quæ peperit *Alestunum Regem Bri-*
tannorum.

Hecuba visa est sibi per quietem *Sabell-*
facem eniti; natus est ergo *Paris*, qui
Troja exitialis fax fuit.

Astyages somniavit ex se vitem *Idem-*
enatam quæ magnam terrarum par-
tem inumbraret: Nata ei postea filia
quæ mater fuit *Cyri Potentissimi Per-*
sarum Medorumque Regis.

Agarista Xantippi Vxor visa est *Plutar.*
in somniis Leonem parere & pepe-
rit *Periclem.*

Iustus Patricius Romanus somnia- *Fulgos.*
vit ex se egressam purpuram, ge-
nuit ergo filiam *Iustinam*, quæ in
uxorem à *Valentiniano Imperatore* est
accepta.

MOS ANTIQVORVM CIRCA

Natalitia.

Infans Mos fuit antiquis ut infantes *Maero-*
in Ter- tim in Terram deponerent: Terram *binus.*
ram de- enim *Deam Opem* esse; ejus igitur
pos. implorabant auxilium ut pia ali-
menta subministraret infanti: Se-
dentes autem parentes vota concii-

piebant & terram de industria tan-
gebant.

Solebant etiam puerum natum ^{Super}
super Clypeum locare : unde ^{Cly-}*Claudianus de Honorio* ; ^{peim;}*Reptasti per sua*
sa puer.

Lacedamonii etiam in Clypeos
exponebant infantes : forte ut eun-
dem locum nascens puer haberet,
quem moriturus ; nam iidem & su-
per clypeos sepeliebant : Ideo Matres ^{Lacæ-}
Lacænae filiis suis ituris ad bellum ^{nae Ma-}
Clypeos porrigebant dicendo : *Aut* ^{tres.}
cum hoc, aut in hoc. Supple; redi.

Herodo-
tu.

Theatr.
rit. hu-
man.

Infans ortus die quinto circa eadem ^{Infan-}
ferebatur curriculo , & tunc ei mitte- ^{tibus}
bantur munera , præsertim autem ^{Poly-}
Polypi dat rationem *Lysias* ; quia in- ^{pus of-}
fens veluti *Polypus* est , talis enim & ^{feritur}
evadit quales ii sunt , cum quibus est
assiduo.

Est autem Polypus piscis , qui
eius rei , cui se applicat colorem in-
duit.

Herodo-
tu.

Thracæ infantem circumfede- ^{Thra-}
bant cum propinquis & lacruma- ^{ces.}
bantur, narrabantque ei omnia, quæ
erat passurus : mortuum verò cum
lætitia sepeliebant , narrantes sibi,
quæ mala evasisset.

Re-

Apud *Romani* singulis annis recolebant *R. sinus*
 diem Natalem, unde testis dicta *Ge- lin. 2.*
nos Fe- nethlia: & carmen quod tunc de- *Antiq.*
sta di- cantabatur dictum est Genethliacum.
sta Ge- nethlia. Hunc diem felicissimum habebant,
 dona sibi invicem mittebant: san-
 guine eodem die abstinebant, ne
 eum diem, quem ipsi acceperant,
 aliis demerent. Munus etiam anni-
 versario Genio solvebant.

Vulci- nus. *Vulcano* non arriserunt parentes *Varro.*
 (solebant enim pueris arridere video
 nec *Iupiter* illum est Mensa digna-
 tus, nec cubili.

Genita Maua. Ad *Genitam Manam* suscipieba- *R. sin.*
 tur votum, ne quis Domi nasceretur *sed enim*
 probus, & credeantur eum nequit- *ele: in*
 simum fore, cui hæc Nascenti adsti- *Quasi.*
 tisset. *Plur.*

Parca. *Parce* colebantur inter Natales, *Rom.*
 ne stamen vitæ cito abrumperent & *Boxhey-*
 ut candidi & aurei velleris horas, *nim.*
 hoc est, felices nerent: Dictæ sunt à
 parcendo quia nemini parcuunt.

Brach- manes. *Brachmanes* edito infante facie- *Alex.*
 bant consilium & ex membris judi- *ab A-*
 cabant cujus esset indoles, & si ea *lexan-*
 placebat, dabatur disciplinis infor- *do i. 2.*
 mandis, sin minus occidebatur.

Puci, quamprimum cum lacte *Varro.*

trans-

transferebantur, consecrabantur
Deabus, *Edna, Potina, & Cuba*; Scili- *Edna,*
cet edendi, bibendi, dormiendi. *Potina*
Cuba.

Dex.

CAPUT IX.

*De Orationibus Saluatoriis &
Valedictoriis.*

IN Saluatoriis Orationibus signi- *Saluta-*
ficare solemus latum nobis & *toriae*
gratum accidisse adventum alicujus, *Oratio-*
precamurque simul eidem omnia *nes.*
fausta & obsequia nostra dedica-
mus.

QUESTIO I

Quomodo construitur Oratio Salu-
tatoria.

Primo, Gratulando adventum vel
incolumitatem alicui, redditur caus-
sa laetitiae & salutationis: quae opti-
me erit si desumetur ex re & occa-
sione praesenti, sive ex circumstantia
loci, temporis, personae tam ejus
quae salutatur quam illius quae salu-
tat. *Secundo*, laudatur is qui salu-
tatur à familia, virtutibus, meritis,
adfectu &c. *Tertio*, omnia fausta ei-
dem imposterum apprecamur, dedi-
camus officia nostra, animos, studia,
obse-

obsequia. *Quarto*, Petimus vel mutuam benevolentiam vel gratiam vel protectionem quisque pro conditione suæ personæ.

P R A X I S.

Saluta-
toria.

Et incolumen Te illustr. Domine & præsentem intueri, ingens mihi gaudiorum materia est: Nam & votis meis Cælum subscripsisse video & benevolentiam in me tuam supra vota adscendisse adverto. Vehementius mirarer certe, in tanta animi tui profusione, nisi scirem eam Vobis Magni Viri à virtute impositam necessitatem ut prodesse debeatis. Et sicut sidera lucem habent ut illustrent, ita Vos amorem & gratiam ut communicetis. Sed & inopem se hic Eloquentia mea in tuo Meccenatis mei favore explicando fateri debet: & quia animorum negotium est, adfectibus cedit, ut illi scilicet perennem gratitudinem æternâ obsequiorum periphrasi æternum perorent.

A L I A P R A X I S.

Saluta-
toria
qua
illust.

Lætitia est, & pronior in Te adfectus Perillustis Domine qui nos
ad

ad Te expeditur & studiosæ juventu- que-
 tis universæ animorum de tuo ad- piam
 ventu iussit esse interpretes. Cir- persona
 cumspice frontes omnium & colli- pro
 ges neminem esse, cuius plenum item-
 gaudiis pectus in vultum non exun- mate
 det, neminem qui non quam opti- Lunam
 me cupiat, neminem qui ad jucun- habeas
 dos *Maji* Dies amœnam sibi de avi- Colle-
 ta tua LUNA affulsiſſe lucem non gium
 affirmet. *Diogenis*, quod memini- lustra-
 mus olim, querela fuit, cum illum tura
 publicum Orbis hospitem & re & no- exci-
 mine *Magnum* incola dolii suscipe- picba-
 ret, ex Principis adventu tenebras tur
 sibi suboriri & clarioris diei interire quon-
 amœnitatem: Contrarium experi- dam,
 mur hodie: tantam scilicet lucem
 nobis cum lætitia infundi ut dejecto
 vultu, ipsa prope debeat connivere
 Eloquentia: Enimvero si vel generis
 tui inspicimus claritatem, bonam
 fidem, quis fulgor! quot homines
 video, tot Heroës numero; quot
 viros, tot pene Senatores. ut recte
 Domus vestra *Iquo* conferri possit
Trojano, de qua semper amplissimi
 Duces, non in Orbis excidium, sed
 in Patriæ Salutem & Ornamentum
 prodierunt. Fatiger enumerando,

incipiam & citius deficiam quam
finiam : Vestra hæc laus à multis vi-
get annis, vos domi habere exem-
pla quæ sequamini non aliena tueri;
& nobilem honorum textum semel
cepisse, numquam interrupisse.
Itaque cum fortunam non nemo
gloriosus in Domo sua dixit
consedisse : in vestra ego annon ve-
rius virtutem dixerim habitare, alibi
hospitem esse, esse apud vos inco-
lam : nisi forte & ideo inigne gentis
geritis, quod sicut hæc deficere qui-
dem debet : Sed commoda vicissitu-
dine aliam sui vice semper substituit:
ita in vestræ Prosopie cursu cedere
quidem debetis illis, quod naturæ
decretum urgeat, alii tamen in lo-
cum succedunt, perinde quasi alter
alteri lampadas traditis & desinendo
semper incipitis. Sat clarum in te do-
cumentum videmus Perillustri
Domine; qui Religionis amore &
Sapientiæ studio & belli gloria Ma-
jores tuos producis & velut vivum
ac celestem trophæum Orbi loqueris.
Grædere tamquam eorum virtute &
honore, in Ecclesiæ, Patriæ, Fami-
liæ ornamentum duntissime; hoc
vovemus, optamus! Dixi.

QUESTIO II.

Quomodo construitur Oratio Responsoria ad Salutatorium.

Responsurus *Primo*, Gratum sibi *Re-*
esse adfectum Salutantis & se vicis- *Conso-*
sim letari tum ob valetudinem ejus *rie ad*
tum ob animi in se propensionem *Praced.*
dicet. *Secundo*, Extenuet modeste
laudes suas & salutantem la det.
Tertio, Apprecetur ei omnia fausta
& sua studia cum obsequiis offerat,
oretque ut perseveret in adfectu er-
ga se.

P R A X I S.

Ad plurimos Salutantes Respon-
soria.

Praxis
I.

Placet Nobilissimi Domini igneus
in pectoribus adfectus. Optime in
meam initiati benevolentiam non
verba dedistis, sed tela: Tela quæ
Animum inflammant, Cor adurunt,
totum invadunt, & nihil nisi vos,
nisi vestri Amorem injiciunt. Per-
ennet hic ignis in animorum vestro-
rum Templis, & vestri pectoris in
me benevolentia, melior quam Cle-
lia Vestalis hanc flammam æternis
excu-

excubiis custodiat. Meliore nos quam *Achillem* Mater incendio perfundimus, ut immortalitate imbua mur: Ille inviolabili *Stryge* lotus, plantarum tamen improvidus fuit; & quam toto corpore nactus eternitatem habuit, gressu corrupt; ne totus fortassis hominem, adhuc inter homines, excideret, & nostræ felicitati majus referretur beneficium, qui amoris mutui flammâ irrigamur & involvimur. Amor autem, non vili fomite succensus, æstatem habet semper, hyemem nescit; semper incipit meridiem, nuncquam declinat in vesperrum; semper ortus dedidit occasum. *Abesti* erimus sic credo & quæ lapidis gloria est, cordium nostrorum fiet, semel accendi, semper ardere.

Praxis

P R A X I S A L T E R A .

Concordem singulorum adfectum, quem veluti omnium lingua Orator liberalissimè explicuit, gratissime suscipio, & quia Animus non nisi animo dignè æstimatur meum rependo. Quot verba audiavi, tot Amoris monumenta accepi; quem in ea ingenuorum ac nationum di-

ver-

veritate reperire, erga me immei-
 rum & volentem adhuc mereri, ve-
 hementissime gaudeo. Præcox gra-
 titudinis vestræ natura est, gratos
 fieri ante munera, & ut gratissimi
 sitis, gratiis beneficia præcurrere:
 Nisi forte quod in magnis solet esse
 satis, apud vos magnæ mentis Pos-
 sessores voluisse facere, fecisse sit. Si
 tamen in tam casto Amore peccari
 potest; nimium ego in laudes meas
 vox exundavisse, accuso: quas in me
 haud reperiri, ut ego dissimulem,
 rubor ingenuus, cordis interpres,
 confitebitur. *Sed qualis esse debe-
 rem, non quis sim edocuitis;* Et A-
 mor veller, ut Me venustiore hab-
 beret, fecit. Nihil tamen non pla-
 cet in amore, sapiunt errores & pec-
 cata prope virtutes fiunt. Agite
 mutuos colligemes amores, non
Gordio Nodo, quem *Mædo* quis-
 piam diffindat; sed *Adamante eter-
 no*, quem nec *Morti*, nec tempori
 violandum relinquamus. Dixi.

QUESTIO III.

Quomodo constituitur Oratio Vale- Valedi-
dæ gloria. *toris.*

In tribus præsertim occasionibus

R

uti-

utimur valedictoria Oratione. *Primo*, Quando Amici Amicis per se vel per alios valedicunt. *Secundo*, Quando filii Parentibus valediciunt, discessuri vel in exterarum Nationes, vel ad Bellum, vel ad Aulam. *Tertio*, Quando famuli à Dominis abeunt.

In ejusmodi itaque Oratiuncula fabricanda hæc puncta exprimi debent: *Primo*, Dolor de abitu suo explicetur & reddatur causa, quare invitus disjungatur. *Secundo*, Exponatur necessitas discedendi, & causæ dentur, quæ eandem urgeant. *Tertio*, Gratæ habeantur pro beneficiis, & eorum laus instituatur. *Quarto*, Venia abeundi postuletur & sui Memoria, (Filius autem petat paternam benedictionem.) *Quinto*, Offerat se cum obsequiis suis, quod memor velit manere beneficiorum, gratusque vivere pro iisdem. *Denique* precetur ut saluum & incolumem rursus redire liceat.

Præcis
Valedictor.

P R A X I S.

Valedictoria ad Amicum.

Ignosces Amicorum optime, si crudelior in utriusque nostrum amici-

citiam esse debeo. Non mea potestatis negotium est, sed eorum, quibus in me fortuna & nondum maturata aetas arbitrium concessit Imperium; ut relicta paulisper Patria alienas per terras *Ulyssis* colligam vestigia. Durum fateor est, à Patria abire: durius ab eo avelli amico, cujus conspectu frui & colloquiis, nihil ferè in vita dulcius fuit. Sed parendum Majoribus est, qui Fatorum nobis tabulas praelegunt: Eris mihi Amicus etiam in absentia praesens, & cum oculis Te non potero, animo circumferam; in quo altius Te mihi tua beneficiorum argumenta impresserunt, quam ut tempore possis aut reminiscantis animi infidiis obliterari. Alia in terrâ vivam, alio sub Sole, sed non alius: semper Idem, semper Tuus ero; hoc in votis laturus perpetuo, ut sicut nunc salvos & tristes separari contingit: ita postliminio incolumes & hilares convenisse eveniat.

Q U A E S T I O . I V .

Quomodo construatur Oratio Responsoria ad Valedictoriam.

Respondeo. Primo, Explicet causam

rix ad
Pre-
ced.

fas doloris concepti propter abi-
tum; si tamen id Valedicentis per-
sona & dignitas patiatur. *Secundo*,
Apprecetur felix iter & felicia om-
nia; & si de aliquo monendus erit
discessurus, moneat. *Tertio*, Pollicea-
tur se ejus memorem fore, petatque
vel imperet mutuam sui memo-
riam, præsertim autem ut commu-
nicatione literarum subinde sibi lo-
quatur.

Praxis
Re-
spons.

P R A X I S.

Responsoria ad Preced.

Amicum in oculis ferre non pos-
se, grande pectoris Amici vulnus
est; & dimidio animæ suæ privari,
quidni doloris ingens materies; abis
à me inter Amicos optime, & quo-
modo animum tristitia non vulne-
res? I tamen felix, siquidem hæc Ma-
jorum tuorum voluntas, cui refragari
velle, læsi Numinis foret pia-
culum: Eat Tecum fortuna & virtus
tua individuo passu, eat amor no-
ster, & jam Orbem in benevolentiae
campum nactus, quo fuerit remo-
tior, hoc fiat auctior.

Ostendes non dubito, Amice,
Cælum non animum ab iis mutari
qui

qui trans mare currunt; & levem il-
lorum damnabis Amicitiam qui si-
mul ex Oculis ubi evaserunt, etiam
ex animis evolant. Hærebis, mihi
crede, infixus pectori, impressus
animo, & vitam prius, quam tui
memoriam amifero. Illud unicum
Te meminisse cupio, *Amyclas silen-*
tio perisse: quapropter ne simili rui-
na noster Amor pessum eat, dolci-
bus verbis & absente colloquio eum
nutrire cave obliviscaris.

SENTENTIAE HIS MA-
teriiis Servientes.

- Symmi-* *Letitia loquax res est & ostenta-*
one. *trix sui.*
- Plutar.* Bona valetudo maxime divinum
longeque blandissimum est condimen-
tum.
- Quin-* Nihil tam difficile est quam dis-
til. ferre gaudia: Item, Spem gaudia pa-
rant.
- Seneca.* Amicos incolumes cogitare & in-
tueri, melle frui est.
- Cassio-* Sequenti gaudio confert dulcedinem
dorus. premissa tristitia.
- Home-* Hospites à Iove sunt omnes.
rus. Iupiter est honorator supplican-
Idem. tium

tiam & hospitum: est hospitalis qui
hospites venerabiles simul comita-
tur.

Qui favoris gloriam veri petit, Senect
animo laudare magis, quam voce
volet.

Distitura hominibus probis laudes Soci
debentur.

EXEMPLA ET ALIA Suppellex.

Ro- Mos fuit apud Romanos ut ma-
man, tutina Salutatio absolveretur ver-
bo, Ave; vespertina autem verbo
Salve.

Ad affabilem Salutationem mul-
tum pertinebat suo quemque nomi-
ne salutare: unde Romani secum ha-
bebant nomenclatores qui eorum nomi-
na suggererant.

Apud Græcos verò mos tenuit
non proprio sed officii nomine sa-
lutare: eos tamen qui præcipua di-
gnitate imminebant, proprio no-
mine salutabant.

Modus salu-
tandi Deos. Dii saluari debebant capite te-
cto, præter Saturnum: Et Impera-
tores aliqui ut Caligula & Diocle-
tianus, qui divinos honores affe-
ctabant, aperto capite saluari vole-
bant:

Quæto-
nus.

bant: Salutabantur etiam Dii dextere osculo, & corporis circumactione: quod & Imperatoribus aliquibus factum fuisse ab Adulatoribus testatur historicus.

Salu-
tando
tange-
bant.

Alex.
ab A.
lexan.

Fiebant etiam Salutationes apprehensione manuum: Genua etiam osculabantur & frontem tangebant: eo quod genua sacra sint Clementiæ; Frons autem sinceritati & Majestati.

Manus,
Genua,
Frontem.

Idem.
l. 2.

Romani milites ex more patrio victrices Imperatorum manus osculabantur.

Oscu-
lum
manus.

Pontanus.

Non solum cives Romani ingredientes Imperatores post bellum acclamationibus salutabant, sed & aves docebant, ut hæc duo verba: Salve Imperator; distincte possent pronuntiare.

Aves
salutan-
tes.

Suetonius.

Apud Hebræos & alias gentes viguit mos, ut viris magnis urbem intrantibus cives obviam prodirent cum lampadibus ardentibus.

Hebrai.

Indith.
c. 3.

Duci Holoferni omnes Lybiæ & Mesopotamiæ populi cum ramis olivarum & lampadibus obviam processerunt.

Holo-
fernes.

Plutar.

Magnum Pompejum cum triumpho

pho Neapolim ingredientem, cives, ornati fertis cum lampadibus exceperunt.

Idem. Idem Pompejus ex morbo recreatus, Iussu cum Romam Neapoli venisset tota fere ^{nus.} Urbs cum palmis ei obviam processit, floresque sparsit.

Odo- Mos fuit ut in adventu Principum Athe- res. Virorum varii semper odores accende- ^{naus.} rentur.

Anto- Antonius Triumvir cum Arcem Idem. Athenarum ingrederetur, saluta- rus est lampadibus ac universis tectis fulgentibus.

Plato. Cum ad Olympia semel descen- ^{Laor-} diisset, omnes Græci ad eum concur- ^{ius l. 3.} rerunt, relictis ludis: illumque velut Numen divinum venerati sunt.

Zeno. Hanc habuit auctoritatem Zeno Idem. Philosophus, ob probitatem morum apud Athenienses, ut dum Athenis moraretur hospes, Cives apud eum claves urbium deponerent.

Plato. Platoni Syracusæ venienti Diony- Idem. sius Tyrannus navim laureatam obviam misit: e navi autem exscen- dentem quadrigis excepit, & ipse met ejus aurigam egit: Summam Platonis Sapientiam hoc cultu ex- stimans.

lasti-
nus. *Julius Caesar* cum ab aliquo salu- *Caesar.*
taretur, scintillas ex oculis projecie-
bat, gaudens se salutari.

Idem. *Alexander Magnus* à nemine vo- *Alex.*
lebat salutari, sed ab omnibus ad- *M.*
orari.

V. Max.
lib. 2. *Scipio Africanus* id sibi nomen *Scipio.*
comparaverat, ut prædones etiam ad
eum salutandum venirent, felicesque
se judicabant quod eum videre li-
cuerit: manus ejus victi-ces deoscu-
labantur & dono *Dius* offerri soliti in
vestibulo ejus deponebant.

Fulg.
lib. 2. *A Gadibus* usque *Romam* aliqui *Livius.*
venerunt ut *Livium Romanæ Histo-*
rie Scriptorem viderent & salutarent:
Putabāt enim ex *Livii* adspectu me-
lius se veterem Romanorum fruga-
litate, fidem, sinceritatemque
comprehensuros, quam ex statuis &
ædificiorum magnitudine.

Plutarch.
lib. 11. *Ismenias Legatus Thebanus* ad *Per- Isme-*
sas, ne Regem salutans adoraret, *nias.*
annulum suum volens deiecit, &
eum suscepturus se inflexit. Appli-
ca, dicendo te non coacte nec fide
facere, &c.

Fulg.
lib. 2. *Franciscus Sfortia Dux Mediola- Sfortia*
nensis cum inter hostes aperto capite
esset productus, tanta Majestate eos

perculit, ut confestim ex ejus conspectu humi procumberent, eumque genu flexi adorarent.

Ammonis
Statua
melodiam
reddens
ad
Ortum
Solis.

*Ammon statuam in Aegypto sacra-
bricavit super montis culmine, que
intus instrumenta musica habuit eo
artificio composita, ut quotidie Sol
Oriens, cum per ejus statue Os ra-
dens ad dios immitteret instrumentaque attingeret, statim elegans melodia audiretur exire de statua, qua & Sol Oriens salutabatur semper & prope habitantes de presentia Solis exhilarabantur.*

C A P U T X.

De Orationibus Gratulatoriis.

Gratulari est gaudium testificari, quod concipitur ex felicitate Amici aut cujuscunque personæ. Gratulamur verò felices eventus, depulsa pericula, honores obtento ac dignitates, comparatam victoriam, &c.

Q U Æ S T I O I.

Quomodo constructitur Oratio, Gratulatoria.

Primo, Mentio fit felicitatis, que

illi contigit & quis hominum inde ^{Gratu-}
sensus, quæ lætitia sit, explicatur. ^{latoriz.} *Se-*
cundo, Laudatur is, cui gratulatio
fit à Majoribus & meritis ac factis
& dictis, & à modo quo ad eum re-
rum successum pervenit. Quod si
victoriam v. g. gratularis, exag-
geras ejus magnitudinem, celebri-
tatem, justitiam, fortitudinem, item
clementiam, utilitatem, perennita-
tem facti, expectationem aliorum
& præsertim adjuncta illa *Quis*,
quid &c. per comparationes & con-
sequentia. Quod si vero honorem
gratularis, exaggeras ejusdem ho-
noris amplitudinem etiam ab ad-
junctis & consequentibus. *Tertio*, Ex-
citamus eum cui gratulamur ad
gaudium super hoc suo eventum.
Quarto, Optamus ut imposterum
feliciter illi eveniant omnia ad pu-
blicum bonum & Patriæ gloriam.

P R A X I S.

*Gratulatoria Fæstorum Pentecostes
ad multos.*

Beatissimus ignis, quo melior ^{Græc.}
Christiani Orbis portio, hoc triduo ^{non}
succensa incaluit, eccujus glaciæ ^{Fæsto-}
etiam pectus feliciter non resolvit? ^{rum.}

Et siquidem Amoris est collique-
 scere, eccujus in vota animum scin-
 tillare non fecit? Cor enatare in de-
 sideria? Nimirum pudor est in Elo-
 quentia sterilem esse, post tam ube-
 rem Coelestium linguarum plu-
 viam: quando ab eloquente Caelo
Verbum prius quod *Caro* factum est,
 & modo pro nobili *Verbo* ut simus
 diferti linguas accipimus. Et potue-
 rit olim felix *Cadmus* ex projecta te-
 mere dentium semente, armatam vi-
 dere *Gigantum* messem, in sui
 ipsius perniciem mutuo certamine
 ruentium? non poterit nobilissimus
Divini Cordis Tullius de prosemi-
 natis ex consilio linguis enatos O-
 ratores intueri? qui pulcerrimo con-
 flictu mitissime crudeles in mutuae
 salutis commoda depugnent? Certe
 si vera promenti apud ingenuos fi-
 des est, meliore supra *Catullum* vo-
 to, potiore supra *Nasorem* *Meta-*
morphosi, totus lingua fieri exopto,
 ut integram vobis valetudinem to-
 tus gratuler; vel ut nobilius vo-
 veam; totus verbum esse amaverim,
 ut animi in vos mei propensionem,
 perpetua factorum elocutione enun-
 tiem: aut denique quod ego & Vos

mauultis, totus Cor fieri, totus Cor
vivere desidero, ut nihil nisi non
amare nesciam. Eritis & vos sic cre-
do *Lingua*, eritis *Verba* pectoris
mei, eritis *Corda*, & in reciproco
amoris duello invicti, vinci vos æ-
ternum non patiemini.

PRAXIS ALTERA

Gratulateria Dignitatis.

Gratu-
latio

Inter oborta dignitatis tuæ gau-
dia Tibine honorem an Te honori-
gratulemur, adhuc apud nos in am-
biguis est N. Scimus honorem diu-
turna ambitione talem desideravisse,
qualem Te Indoles tua & virtus
pridem fecit: Virum sua fortuna di-
gnum & huic muneri natum. Sed
& hoc ignorare non possumus, te
ad illud dignitatis subscellum adscen-
dere, quod avitæ Majorum tuorum
virtuti veluti hæreditarium præ-
mium est; in quo sustinendo à mul-
tis prope ætatibus ex vestra stirpe
alterna fatigatione *Atlanti Hercu-
les* succedit. Redit, crede, nobis
hodierna die in animum N. Divus
avus tuus, cujus in eodem munere
prudentia; hæc recte factorum apud
nos vestigia impressit, quæ nulla

temporum oblivione possunt eradi.
 Redit & divus Parens ejusque si-
 mul & eloquens lingua & strenua
 manus & beneficiorum in nos o-
 mnes ac imprimis in Patriam am-
 plitudo. Redit N. & Frater tuus qui
 paulo ante hoc solium bene gestis
 implevit, quod nunc inscendisti: &
 si ideo cessit ut tu succederes, fas
 est ut dolorem lætitia commute-
 mus; sed quid multa: melius Tu mo-
 ribus omnes referes, quam nos Ora-
 tione, siquidem nobile Maiorum
 compendium & viva tuorum Hi-
 storia nobis relictus es, ut quod
 sparsim fecerunt omnes, tu unus fe-
 ceris. Facies, non dubitamus, & ituro
 in posteritatem exemplo ostendes,
non ab honore Magnates, sed à Magna-
tibus honorem exornari: Hoc in
 læto animorum plausu hodie vove-
 re non possumus, sed à tua virtute
 jussi, sperare & audemus & debe-
 mus.

PRAXIS TERTIA.

*Gratulatoria Professoris ad Disci-
 pulos.*

Gratu-
lacio

Nunc demum & ipse clarissime
 Profef. intelligo, quam difficile sit Ameri-

& latitia verba reperire N. Invi-
 dus enim uterque *Hercules*, ubi ^{ad Dis-}
 Cor & Animum possederunt. colu-
 mnas eloquentiæ figunt, & solenne
 roboris sui Epitaphium *Non plus*
ultra audacter obijciunt. Omnem
 excedunt loquendi potestatem ma-
 gnitudine, & arbitrantur exiguum
 omne, quidquid sermone potest ter-
 minari. Benignius tamen nobiscum
 erit parens natura quando vultum
 pectoris Oratorem esse voluit & in
 verborum deliquio ipsum eloquens
 fieri silentium. Unde videre vestrum
 hic audire sit, & mei magnitudinem
 gaudii de vestra valetudine, si co-
 gnoscere desideratis, per geminas
 animi fenestras, oculos & frontem
 feliciores *Momus* Cor inspicite. Quid
 enim vero amicus in salvo amici
 adventu omnem prompserit lati-
 tiam? Vos dulcissimum amicitiae
 nomen Amore in me vestro super-
 gressi, prope ad ætatis meæ inju-
 riam, velut filii parentem diligitis.
 Ut vel inde colligere liceat, velo-
 ciores amoris cursum esse quam
 ætatis; & alios vitæ, alios virtutis
 annos computari. Utinam vero
 quod vestrum pletisque in votis est,
 hoc

hoc in felici eventu videamus! Utinam (parcite ambiciosius dicenti) amula Iovis felicitate, de meo cerebro velut totidem armata Pallades in Orbis decus prodeatis & Ornamentum. Sed labore hic opus & obstertrice industria, ut mihi laudis vestigal non pereat, vobis desiderium.

Aderunt boni Superi sine dubio, aderit is qui triumphat omnia Jesus, ut abjecto tristitiæ & inertiae sepulcro in omnis diligentiae vitam conatus erexerimus: & pia modo non defuerit voluntas; ab hac sudoris nocte, à prudentiae aurora, in perennem lætitiæ & solatii proficimus meridiem.

QUESTIO II.

Quomodo construitur Oratio Responsoria ad Gratulatoriam.

Responsoria ad
Gratulatoriam.

Primo. Explicet lætitiæ Responsurus; quam ex Gratulantis adfectu percepit, collaudetque ejus in se studium. *Secundo,* Extenuet modeste suas laudes: & si dignitatem consequutus sit, dicat se alteri potius aptiori & digniori eam optasse, cui ipse tum ob amplitudinem tum ob

one-

Pars II. Cap. X. Quest. II. 401
oneris magnitudinem non sufficiat.
Tertio, Gratias agat pro adfectu &
sua studia gratulantibus offerat.

P R A X I S.

*Responsoria Fæstorum aut Vale-
tudinis.*

Praxis
Re-
sponso-
ria.

Et non ingens mihi lætitiæ cum-
mulus ad Orbis commune gaudium
acceſſerit? quando temporis & Scenæ
studiosos in pulcerrimum amoris
certamen discendiſſe video N. Ecce
amoris feriæ ſunt & mutuæ gratula-
tionis ſolemnia: & in occaſionem
& humanitatis legem peccatum pu-
taſſetis, niſi tot torrentibus, favo-
ris in me veſtri & adfectus ſtudia,
non orate minus, quam alter alte-
ro copioſius effundere contendere-
tis. O placidam litem quia concor-
diæ! ô dulce bellum, quia pacis! Et
quidni ſinguli Victores amicum a-
mimum meum, tot jam beneficiis
v.ſtū, tot jam nominibus veſtrum,
ruſus & iterum univerſi in prædam
& triumphum accipitis. Accipite,
poſſidete, triumphate, ſed veſtri
prius viatorem, poſſeſſorem, trium-
phatorem. Certe fortunam meam
venerari deſeo, certe virtutem ve-
ſtram

stram agnoscere, qua jam effectum video, ut magis in singulorum animis & cordibus, quam in hoc doctrinae pulpito me consedisse intelligam: magis adfectibus provehi vestris, quam meis passibus. Sicut animorum Principi scepra porrexistis & in tanta cordium classe ad clavum sedeo. Agnosco, generosa pubes, agnosco nobiles animos, & beneficiorum licet adhuc tenuium, non steriles sinus, de quibus nobilem fructum & regiam messem, amorem & gratitudinem ecce maturè colligo.

Pendebis revera ante pectoris horreum pretiosus laboris mei manipulus: pendebis æternum memoriae monile: & siquidem te mihi gemmam imprimis, æterno tui testimonio cor meum consignabis. Dixi.

Praxis
altera
Re-
spons.

PRAXIS ALTERA.

*Responsoria ad Gratulatoriam
Dignitatis.*

Ab amici honore in æmulationem non accendi hæc demum verissima amicitiae testera est, & ambitione magnarum mentium furia se-

securos vivere, non homines ostendit, sed Heroës N. Optassem ego hoc honore maectatus, ita me veritas, ut Serenissimi nostri &c. & omnium vestrũ favor, in alterius potius humeros hanc dignitatem devolvisset: qui & consilio & manu melius omnium expectationi respondisset & votis. Sed quia Factorum voluntas me hac felicitate damnavit, mei erit laboris negotium accurare ut Serenissimum & vos beneficii non poeniteat. Illud tamen animum erigit & non exiguam lætitiæ materiem sufficit, quod, de vobis bene merendi campum nactus obsequia & studia in vestri commodum convertere possim, & in honore publico, publicus omnium vivere servus. Quod ubi pro virili enitar; gratia & amor vester, sic credo, mihi nuncquam defuerit. Dixi.

SENTENTIAE

Pro Gratulatione dignitatis.

P. Syrus.

Honor fugientes sequitur, sequentes fugit.

Senec.

Virtutis umbra honor etiam invitos comitatur.

Gle-

Gloria Mater annorum.

Bion.

*Ipse honos laborem levio-
rem facit.*

Afri-
can.

Magistratus virum ostendit.

Bias.

*Virtutis uberrimum est alimentum
honos.*

Valer.

Virtuti laus debetur.

Max.

Gloria Virtutis pedissequa est.

Arist.

*Ab hominibus is honor debetur,
quos honore Deus dignatus est.*

Tacitus.

nas.

Solis bonis honor debetur.

Arist.

*Honor malis exhibitus in eorum
commutatur ruinam.*

Gregor.

*Honorem non debet sequi Virtus sed
ipse Virtutem.*

Augu-
st.

*Dejicitur cum elevatur, qui honori-
bus proficit et moribus cadit.*

Gregor.

*Qua in civitate non magnus honos
virtuti tribuitur, in ea optimus civita-
tis status, stabilis et firmus esse non
potest.*

Arist.

*Nulla voluptas humana ad divi-
nam accedit propius, quam ea delectatio
que ex honoribus percipitur.*

Xeno-
phon.

*Melius est civitatem regi à viro opti-
mo, quam à lege optima.*

Arist.

Magistratus est lex loquens.

Cicero.

Magistratus est medicus civitatis.

Thacy-
did.

*Præfectum rebus publicis stantem
mori oportet.*

Dion.

Velut

Stobaeus. Velut thus non hominibus sed Diis
competit, ita laus non indignis sed bonis
tribuenda.

August. Magna virtutis est cum felicitate
luctari.

Cicero. Vita brevis est, gloria cursus semp-
ternus est.

Silius. Fax mentis honesta gloria.

Plutar. Eximiam virtutem sponte sequitur
suum decus.

*Cassio-
dor.* Gloriosis magis placent praemia,
quam tributa.

Saresb. Quid est dignitas in indigno? orna-
mentum in luto.

Hugo. Quidam honores fugiunt, ut honori-
bus obrient, saepe enim gloria ut acqui-
ratur contemnitur, & mundus ut obti-
neatur relinquitur.

Livius. Magni animi sunt magnis hono-
ribus.

Senec. Pecunia ex quo in honore esse coepit,
verus rerum honor cecidit.

*Guic-
ciard.* Nullus in fortium Regum pectori-
bus aculeus, laudis & gloriae cupiditate
acrior est.

Idem. Homicidii genus est famam hominis
impetere.

Lipsius. Fama unicus sapientum thesaurus est
purissima vita gemma.

Idem. Nec flamma sine fumo, nec sine
ca-

calumniæ fama solet surgere.

Sola dulcedo gloriæ non senescit. *Thucyd.*

Sat ero dives si bonam famam multo. *Plaut.*

Fructus honos oneris, fructus hono-
ris onus.

Alia pro Gratulatione Victoria.

Omnis victoria fructus in eo consi-
stet, si ea bene & recte utaris. *Reisne-
rus.*

Recte Victoria uti clarius est, quam Plutar.
vivere.

Victoria semper est insolens. *Cicer.*

Non ita armis quàm pietate paratur
victoria. *Agath.*

Victoriam semel partam prudens Reisne-
conservabit Princeps, si securitatem fre-
quentissimum calamitatis initium vita-
verit.

Vera est victoria quæ salva fide & Florus,
integra dignitate paratur.

Si vis vincere, clementer age. *Fl. Vo.*

Vincere seipsum omnium Victoria-
rum prima est & optima. *Plato.*

Liberales & humanos esse erga Gorgias.
inferiores præclarum est Ducibus
maticum ad victorias, ad trium-
phos.

*Ratio & consilium sunt proprie
Duci artes.*

*Quemadmodum egregium est hostem
deicere, ita non minus laudabile infe-
licium misereri.*

*Solet Deus his qui iusta & necessa-
ria arma induunt & bellicaussa præ-
stant certam vincendi occasionem pro-
ponere.*

EXEMPLA.

*Et alia Supellex pro gratulatione
Dignitatis.*

*Al. ab
Alex.* Apud Romanos Templum Honoris Tem-
penestemplum Virtutis erat, nec po-
tuit templum Honoris intrari, quin
prius virtutis ingrederetur. plum
Hono-
ris.

*Æge-
supus.* In civitate Peloponei fuit Tem-
plum Honoris in quo Statua ejus-
dem præferebat manus sinistra or-
bem ex sapphiro plenum coronis re-
gus, sceptris, clavis, & aliis digni-
tatum insignibus: dextera vero sta-
tuam Virtutis ChrySTALLINAM gesta-
bat, aureo torque colligatam; à quo
he literæ auro fuscæ dependebant:
TIBI UNI ET SOLI: (supple,
militat honor.) Statua
Hono-
ris.

Erison. Timon Philosophus interrogatus, Trin-
quid interesset inter Principem ceps &
subditi. subditi.

& Populum, respondit: *Quod inter unum & omnia*; Omnes enim subditi Principem unum spectant, unus autem Princeps omnibus mores & leges præscribit.

Arca-
dii.

Arcadii in Regum thronis posuere Carda-
fortunam auream, quæ dextrâ diade-
ma regum cum Sole, sinistra spheram
Orbis cum lilio tenebat. Significare
volebant eum qui in dignitate es-
set, debere ut Solem lucere, ut au-
rum Rempubl. ditare, ut liliū bo-
nis moribus bonos odores spargere.

Pyr-
rius

Cum Pyrrhum ob præclara gesta *Plat.*
milites *Aquilam* vocarent: per vos,
Aquila. inquit, *Aquila sum qui vestris armis*
velut pennis sublevor.

Arist.
de di-
gnit.

Aristoteles præcipuam dicebat *Stobæus.*
esse dignitatem non fungi honori-
bus, sed ab aliis honore dignum ju-
dicari.

Alph.

Alphonsus Arragonum Rex di-
cebat, hos qui alius præsint, tanto mitius
privatis hominibus meliores esse de-
bere, quanto honoribus alios præcel-
lerent.

Idem Rex dicere solebat: *Bonus* Idem
est Princeps qui subditos suos habet in
capite: melior, qui in corde; pessimus
qui in ventre.

Epi-

Episcopis suis quædam nationes Episco-
 ingressum gratulantes, ex aureis li-
 teris componebant & offerebant ^{latum} ^{quid?}
 illas duas voces: *Bonus Pastor.*
 Aliis flores aureos: *Ambrosio suo*
Mediolanenses Apiculam & stellam
 auream.

Cum Regi cuidam recens coro- Cives
 nato *Anglia* cives gratularentur, gratu-
 offerebant ei: Primo, *Aureum li-* lantes
lium & gladium cum lemmate: Et Regi.
pace & cede Tui. Secundo, offere-
 bant lances aureas, cum lemmate:
Tu unus, plus omnibus vales. Ter-
 tio, *Claves aureas cum lemmate:*
Tecum & intrare & exire & ma-
nere parati. Quarto, offerebant
 ei filios suos & pueros acclamando:
Et patrum & filiorum & Nepo-
tum Rex esto. Quinto, faciebant
 Sertum ex tot flosculis quot urbes
 erant in *Anglia* & coronantes Re-
 gem clamabant: *Regno coronaris,*
Vive!

Carolus V. cum ad aliquam ve- Caro-
 niret civitatem de triplici P quæ- lus V.
 rebat quale esset, hoc est, qualis ef-
 set *Parochus, Preceptor, Pretor.*
 Putabat enim omnia sanata & salva
 esse, si hi qui eminerent sancti &
 S boni

boni essent. Nam mobile semper mutatur cum Principe vulgus.

Aegyptii apud eosdem.

Aegyptii inter gratulandum porrigebant Principi sceptrum, quod in imo habuit caput *Hippopotami*, quod Animal ferum est & immite; in summo autem *Ciconia* caput avis benignissimæ, ut innuerent Principem debere esse ferum malis, benignum bonis.

Mos eligendi Principem.

Apud *Aegyptios* eosdem hic mos fuit antiquitus Principem eligendi, *Sabellius* eique honorem gratulandi. In aperto campo, ubi coronandus erat Princeps, quærebatur ex eo, *Essetne pius?*

Pius.

Iustus.

Liberalis.

Laboretiolus.

Centum iuvenes.

Et ille tunc manus in Cælum tendebat. *Secundo*, Quærebatur, *Essetne iustus?* & tunc ille frameam eductam cervici propriæ applicabat. *Tertio*, quærebatur: *Essetne liberalis?* Et tunc ille aurum argentumque in vulgus spargebat. *Quarto*, *Essetne laboriosus?* Et tunc siliam à rustico oblatam ad aulam instar arantis defererebat. Ad aulam verò appropinquanti occurrebant *Iuvenes cum ornamentis & insignibus regis*. Post ingressum autem illius in aulam prodibant centum iuvenes cum cul-

tris

Pars II. Cap. X. Quest. II. 411
tris argenteis, & prospectante Rege è
palatio in cultros irruerant dicendo:
MORIMUR UT VIVAS.

De Agathocle, qui ex figulo Rex
erat factus refertur, quod singulis
annis suis Senatoribus gratulantibus
sibi, ollulas a se factas distribuerit, in
quibus hæc inscriptio fuit: *Vilis
labor honor Regum.* Agato-
cles.

Ericius. Apud Indos veteres pridie coro- Indi.
nationis, juvenus in campum effu-
sa expeditis jaculis nummum in sub-
lime projectum ita configebat ut
tota die non decideret: Postridie ve-
rò totum nummifera confossum,
gratulabunda offerebat Regi, di-
cendo; *Forma Rempubl. sicut pec-
cuniam.* Porro Regum Indiæ mu-
nus erat, monetam cudere, in qua
hæc inscriptio fuit: *Regis opus, Regis
munus.*

Syden- Apud Græcos olim mos fuit, ut Mos
nim. Princeps electus, adhuc ante coro- Græco-
nationem per Provincias & Urbes rum.
imaginem suam mitteret; quam
cum summa reverentia suscipientes
ubique exponebant, & dulci cantu
atque acclamationibus adgratula-
bantur dicendo: *Vivat Rex!*

Politia- Mædones ultimo Regi suo Per- Mace-
nus in S 2 sen donec.

seo gratulantes auream fortune statuam obtulerunt, dicendo: Dent superi vitam, nos fortunam.

Bactri-
ani.

Bactriani anniversarium Regi suo Epitheta gratulantes natalem, Cupressum mortalitatis signum succendebant: Cedros vero & Myrtos immortalitatis Symbola radiis solaribus exponebant, clamando: Plantant vitale Regibus ignes.

Alphon-
sus.

Alphonso Regi Castelle cum gratulabundus Populus acclamaret juxta morem, Virat Rex. Ipse ad voces singulas respondebat, Virat Lex, vivat Grex! Vivit Lex per attentam sedulitatem, vivit Grex per providentiam Regis.

Baden.
in Symbo.

Regis
Boh.
Sym-
bolum.

Vladislaus Ungarie & Bohemie Typo-
Rex in Symbolo habuit Obeliscum,
in cuius fastigio corona aurea erat
posita ad quam homo alatus enite-
batur: Lemma. Vel sic enitar.

Eduar-
di Sym-
bolum.

Eduardus Marchio habuit in
Symbolo laurum juxta amnem
profluentem: desuper vero in nu-
bibus solem: à cuius radiis laurus
urebatur; cum lemmate: Non aliter.
Significatur neminem posse Lau-
rū mereri, nisi virtutis Solis illustris
sit, & astum fatigationis sustineat.

Egy-

Rodigin. lib. 5. *Ægyptii* hominem in Magistratu collocatum sic exprimebant. *Senem in cuius dextra Sol, in sinistra Herologium. Hinc Calius Rodig: inquit, Esto horologium, ad quod se tota vita dirigat, esto Sol exemplo & moribus prælucens.* Ægyptii Senatoris figuram.

Rosinus. *Romani ante Magistratum facies ardentes præferebant, ut innuerent, Magistratum virtute debere prælucere.* Romani.

Tipoc. *Iohannes Rex primus Angliæ ut Iohannes Rex præluxit Montem Ætnam pinxit Angl. eructantem flammam cum lemmate:*
PRÆLUCEMUS.

Binet. *Alphonfus Rex Arragonum in Alphonfus. Symbolo habuit lumen ardens cum lemmate: Aliis ferris, mihi consumor.*

Annales Franc. *Ludovicus XI. Rex Gallie habuit in Symbolo Pelicanum revo- Ludovicus XI. cantem ad vitam sanguine proprio pullos emortuos; Lemma: Sanguis meus estis, vivite.*

Platina. *Ambrosius Pigapheta in corona Urbani V. canem instruxit, qui occurreret Pontifici, & se pedibus ejus supponens ululatum ederet per syllabam V vel ur; Tunc dixit Pi-* Urbani V. Pont.

gapheta. *Vive Pontifex, te Pontifice canes in oves convertentur; tuumque nomen si non exprimendo, certe inchoando celebrare conabuntur.*

Honorius.

Ad Honorii Caesaris Inaugurationem in Caelis melodia audita est videlicet diuinae, seque stellae metu quodam veluti salu commoveri.

Exempla & alia supellex pro Gratulatione Victoria.

Epaminondas. *Epaminondas conspecto ingenti Stobaei exercitu, qui Duce carebat bono, O quam magna, inquit, bellua sed sine capite.*

Pausanias.

Pausanias quarenti cuidam, quo modo de Thracibus victoria comparari posset: Si, inquit, qui vir optimus est in belli Ducem eligatur.

Agessilaus.

Agessilaus quaesitus quid Ducem Stobaei belli praecipue exornaret, respondit; Adversus hostes audacia & in oblata opportunitate ratio & consilium.

Numantini.

Numantini à Scipione in fugam Brissini versi cum castigarentur à suis quod toties victos fugissent; respondit quidam: Pausae quidem, nunc etiam idem est, sed mutatus est Pastor. Innuens aequae fortem nunc esse exercitum, sed Ducem debilem.

Panor-
mit. l. 2. *Alphonfus Arragonie Rex non tam quod hoſtes vimeret, gloriari ſolebat, quàm quod didiſſet victis conſulere. Illud enim fortuna munus eſſe, hoc verò ſemper ſuum.*

Plutar. *Iulius Caſar à Pompejo acie quadam victus, cum victor hoſtes non proſequeretur: Hodie, inquit, penes hoſtes erat Victoria, ſed non habent Ducem, qui Victoria ſciat uti.*

Aeneas.
Sylvius. *Fridericus Imperator debellatis in Hungaria hoſtibus, dixit ad ſuos: Magnum opus actum eſt milites, nunc autem majus reſtat, ut ſcilicet vincamus noſmetipſos atque avaritiæ & ulciſcendi cupiditati franos imponamus.*

Curt. *Alexander ſuadenti Parmenioni ut noctu Darium intraderet, reſpondit: Malo me fortuna pœniteat, quam Victoria pudeat. Et nolo victoriam ſurari.*

phil.
Camer. *I. Caſar devictis hoſtibus hoc ſibi ſcripſit en. om. um VENI, VIDI, VICI. Et Carolus Imperator dixit, VENI, VIDI, VICIT AUTEM CHRISTUS.*

Caſar
Caro-
lus.

Fulgof.
lib. 1. *Timolion Corinthius cum in Templo Delphico Apollinem de victoria*

Timol.

consuleret, Corona qua inter donaria
pendebat, in caput illius tam apte inci-
dit, ac si manu imponeretur, quod o-
men Victoriz fuit.

Cesar. I. Caesar cum in Africam ex-^{Sabell}
scendens corruisset, omen in melius ^{lib. 3.}
vertens exclamavit: Teneo Te A-
frica.

Alex. Alexander Magnus cum obside Idem.
Magn. ret Tyrum, videbatur sibi videre
Herculem à Tyriis maxime cultum, qui
sibi è muro manum porrigebat. Unde
omen victoria cepit & vixit.

Sylla. Primo bello adversus Marium ^{F. 8. 7.}
Sylla vidit à Pallade sibi fulgur da-
ri, moneri que ut eo telo hostes pe-
teret: Marium igitur igne & ferro
patria expulit. Idem deinde contra
Marii filium pugnaturus, vidit Ma-
rium patrem monere filium ne postri-
die cum Sylla conflingeret, eo quod
illa dies sibi infauusta fuisset.

Iudas ^{Fulgos.}
Maccab- Indeus Macabeus antequam con-
braus. fligeret cum Nicanore Regis Syria
Duce vidit in somniis Oniam pro
se orare & quod Ieremias Propheta
gladium sibi aureum contra hostes
porrigeret.

Celti- Apud Celtyberos aqua Scyphus Theo-
beri. ante Ducem belli portabatur, & phra-
vo. flu.

Pars II. Cap. X. Quest. II. 417
 vocabatur *poeculum fortuna*. Si ergo aliquid aquæ casu effunderetur, pro malo omine id fuit interpretatum; quod si ex inadvertentia scyphus è manu decidisset, desperabant omnino & se hostibus ultro subiciebant.

Paterculus. *Mithridates Rex Ponti devictus* *Mithridat.*
 à Pompejo sic se solabatur: *Omnis mihi etiam adversa fortuna cujus author Pompejus est, tolerabilis est: nec enim turpe est ab eo vinci, quem vincere esset nefas: neque inhonestum ei se submittere quem fortuna supra omnes extulit.*

Camerarius. l. 5. *Carolus V. Rex Hispaniæ occupavit castra Ducis Brunsvicensis, & miles ejus statim etiam castra diripuit: Cecidit Dux ad pedes Regis supplex, ut satis haberet, accepisse castra & vicile; vitam relinqueret militibus & aliam suppellectilem, respondit Carolus, cujus castra eius castra. Hoc est, qui castra accepit, omnia potest radere & accipere.*

Arveninus lib. 5. Ann. *Alphonsus Rex Castellæ dicebat: Al-
 Probos milites gemina manus ar-
 mat, fortis & justa: fœdis fragos
 terna exarmas, perfida, pia,
 strenua.* *Alphonsus.*

Ca-
brias.

Cabrias Dux Atheniensium dice- Marti.
re solebat : Se malle exercitum Cervo-
rum Duce Leone, quam exercitum Leo-
num Duce Cervo.

Ludo-
vici
Rex.

Ludovicus Burgund. Rex contra Fulgo.
Caesarem bellum movit : sed captus
ab eodem juravit se amplius illi bel-
lum non illaturum. At liberatus de-
nuo cum majori exercitu venit, sed
iterum victus omnia perdidit. insu-
per oculi illi eruti sunt, & in fronte
ab aure ad aurem hae literae ferro
impressae : Hunc servavit Clementia,
perdidit perfidia.

Cim-
bri.

Apud Cimbrorum contra perfidos solitia.
quatuor cohortes educebantur : pri- lib. 5.
ma erat Puerorum, secunda Juvenum,
tertia Virorum, quarta Senum. Sed
primae tres tantum spectabant pra-
lium. Quanta autem cohors pu-
gnabat. Putabant enim debiles vi-
res sufficere ad hoc ut perire vince-
rentur. Nam perfidia desertum à Deo
& ideo enervis est.

Philip-
pi Ma-
gnetici
dexte-
ra.

Normanni Galliae urbem obse- Patri-
derant & jam occupaverant arma- cium
mentarium. Inaudivit hoc Rex Ethic.
Philippus & ad turbatos cives scri-
pfit : ne timueritis, magis aderit vobis
dextera magnetica; Venit & castra
ma-

Pars II. Cap. XI. Quest. I. 419
metatus, supra castra magnetem in
monte posuit : & ecce gladius cu-
jusdam Normantici per aëra ad Ma-
gnetem volat : quod videntes ad-
versarii conturbati, se suaque omnia
Philippo subdiderunt. Retulit tunc
Philippus tale Elogium : *Philippus*
Rex utitur in bello dextera magnetica,
in pace aurea : (erat quippe libera-
lis.)

*Pausa-
mas in
hæc*

Cheronensis habuerunt aurum *Sce-*
sceptrum instar hastæ a Iove dona- *ptum.*
rum Pelopi, quod hanc prærogati-
vam habuit, ut quoties exercitus
tumultuaretur, Rex solo sceptri at-
tactu tumultum sedaret, si victa pars
fureret & discordaret elevatione
sceptri concordiam faciebat ; cum
defecit pecunia, dona sibi oblata cu-
juscunque materiæ, tactu sceptri in
aurum mutabat.

CAPUT XI

De Oratione Gratiarum

Actoria.

Gratias animus pro beneficiis vel
publicis ut Regi & Reipubl. vel pri-
vatis, ut Patronis, Amicis, Benefa-

420 *Artis Oratoria*
ctoribus, &c. Utrobique idem ar-
tificium servandum.

QUESTIO I.

*Quomodo construitur Oratio Gra-
tiarum Actoria.*

Primo, Mentio fit accepti bene-
ficii. *Secundo*, Exaggeretur hoc be-
neficium à circumstantiis personæ
dantis & accipientis, loci, tempo-
ris, modi & aliis: ita ut extenuetur
dignitas accipientis; amplificetur
autem gratia dantis; dicendo suffi-
cientes gratias agi non posse, o-
ptando vocem & eloquentiam mul-
tiplicem. *Tertio*, Fiat gratiarum
actio humilis & sincera, item pro-
missio gratitudinis & curæ, ut illud
munus ad honorem dantis vel pu-
blicum bonum cedat. *Quarto*, Sub-
iungatur petitio, ut in gratia serve-
tur.

P R A X I S.

Gratia-
rum
Actio-
ria.

*Gratiarum Actoria pro Di-
gnitate collata.*

Si mihi centum Linguas, ex ve-
teri Poetarum voto, hodie natura
donavisset; aut si jucundiori Meta-
mor-

morphosi totus mens, totus lingua fierem, nondum ego beneficii magnitudinem, quo me amplissime cumulavisti, *Regum Serenissime*, vel eloqui possem, vel complecti: Nam & me unum è tam nobili illustrium virorum collegio, electum esse, in quem regium animum tuum beneficentia gravem deponeres; & supra vota mea imo & ultra merita hoc insigniri honore, quantum amoris & regiae gratiæ argumentum? A teneris quidem ad hoc paternis præceptis imbutus vixi, ut tibi servire & ad tuos nutus obsequiis promptissime currere, supremam judicaverim fortunam: nec vivere jucundum foret, nisi Tibi viverem: sed quanti apud eum studia tua ponderis esse convenit, cui vitam debeas, & omnia quæ cum vita mortales acceperunt; Quamquam & hæc si tuleris, & sorte tua minus & majestate tua inferius obsequium obtulisti. Habetis hoc, habetis, *Serenissimi Terra Soles*, jam experientia disco, cum illo Planetarum Rege commune, ut quidquid à nobis, velut inferioribus Regni elementis, studiorum accipitis, uberiori fœnore

refundatis; nos umbras adspicitis, ut illustretis: nostra obsequia exigitis, ut benefaciendi campum nacli eam quam Majestas imposuit necessitatem decurratis singulis prodesse. Quid verò hac animi regii in me propensione possum, nisi humilibus verbis humiles gratias reddere: nisi forte mea meorumque studia, sicut in dignitatis meritum, ita in meriti stipendium suscipis. Certe si dati beneficii qualiscunque solutio est, accepti perennis confessio: non ingratos nos morituros sanctissime pollicemur. Permittet enim benignitatis tuæ facilitas, nos vel nubium mutuam gratitudinem æmulari, quæ eodem; quod à Sole acceperunt lumine, plures in se Solis imagines depingunt, ut à quo splendeant Orbi demonstrent: & nos amorem regium, quo nunc insigniti vivimus, late per Orbem & Orbis famam portabimus: dicemusque natis, narrabimus posteris, ut consequentium seculorum memoria sciat, cujus stellæ simus, cui Soli lucem debeamus. Dixi.

SENTENTIAE.

Hic cum primis Seneca de beneficiis,

Pars II. Cap. XI. Quest. I. 423
ficiis legendus ; nam in hac materia
unus Seneca pro multis valet.

Tris-
meg.

*Sine gratitudine nec thus nec myr-
rha Deo placet.*

Prov.

Cim.

Latin.

*Beneficia sunt voluntatis compedes
& auree catene quibus animus ligatur
& trahitur.*

Cicero.

*Qui in gravi periculo succurrit , vel
magno aliquo beneficio alium afficit,
Dei vice fungitur : & ei cui prodest,
Deus est.*

Senec.

*Iusta causa est letitia letum ami-
cum videre , justior fecisse.*

*Referre non potest gratiam nisi
qui meminit , & qui meminit jama
refert.*

*Statim gratus est , qui se onerat , id est
qui promittit gratitudinem.*

*Eodem momento quo obligatus es , si
vis cum quolibet paria fecisti ; quo-
niam libenter qui beneficium accepit,
reddidit.*

*Non necessitatibus tantam nostris
provisum est , sed usque in delicias
amamur (nempe à Deo).*

*Mundus est domicilium hominis , cœ-
lum autem tectum , aliter die aliter no-
cte splendens.*

*Beneficium aspere datum lapidosus
panis est.*

In-

Ingentia beneficia saepe tarditas corrumpit.

Bis dat, qui cito dat.

Illud beneficium jucundum, victurumque in animo scias, quod obviam venit.

Tempore quaedam magna sunt, non summa.

Ingens beneficium est unus in fame panis.

Gratia sine pœnitentia esse debet. Theo-

Mus in pera, serpens in gremio, ignis in sinu, male rependunt gratiam phrast. Inno-
cent.

hospitibus. Pontif.

Gratia tarda ingrata est gratia. Vulg.

Si quid benefacias levior pluma est gratia. Sent. Plaut.

Post munera cito consenescit gratia. Festus.

Immortales sunt gratiarum horti. Arist.

Beneficium da cæcus, accipe videns. Prover. Lat.

EXEMPLA ET ALIA

Supellex.

Gratias
Tres.

Poëtæ & antiqui tres Gratias finxerunt, cum ob multas causas, tum ob hanc, ut meminerimus gratiam memoria tenere, ore laudare, obsequiis demereri. Pinguntur etiam

iam *junctis manibus*, quia beneficia ^{Mani-}
mutuo redeunt: *Ridentes* quia be- ^{bis}
nefacientium vultus hilares esse de- ^{junctis}
bent; *Virgines*; quia sincera & fan- ^{Riden-}
ta: *Tres* quia tria genera benefi- ^{tes Vir-}
ciorum sunt; *promerentium*, dan-
tium, accipientium & reddentium si-
mul.

Pieriw. In manu *Delphici Apollinis* tres *Gratia*
Gratie insidebant, quarum una *Ly-* ^{Voca-}
ram, altera *tibias*, tertia *fistulas* ^{les.}
habebat: Innuebant scilicet *Gra-*
tias, si veræ sunt, vocales esse & be-
neficium acceptum ubique canere.
Aut beneficium si alio non possit,
debere saltem compensari celebra-
tione.

Idem. *Gratie* Symbolum olim *Rosa* ^{Rosa}
fuit. Forte quia ut illa *scarabæum* ^{Sym-}
necat, ita hæc ingratitude. ^{bolum}
^{Grat.}

Alia- *Pythagoras* quæsitus quomodo ^{Pytha-}
nus. homines possent Diis similes vivere, ^{goras.}
respondit, si *veritatem amplectantur*
& *omnibus benefaciant.*

Sen. de *Alexander Magnus* cuidam do- ^{Alex-}
Benef. ^{andri}
lib. 5. no dedit Urbem, qui invidiam fu- ^{muni-}
giens, dicebat, id non convenire ^{cent.}
fortunæ suæ, cui *Alexander*: non
quero quid Te accipere deceat, sed quid
Me dare.

Anaxi-

Anaxilaus.

Anaxilaus quaesitus quid in regno Phavor. esset beatissimum, respondit: Non vincti beneficiis.

Simonides.

Simonides roganti quidam, ut *Stobaeus*. sibi encomium scriberet, se gratias pro eo relaturum: respondit; duas arcas domi habeo, unam gratiarum, alteram argenti; & cum me premit necessitas, gratiarum quidem arcam aperio; sed inanem reperio: alteram solum mihi commodam expetior.

Fontinarius.

Varro dicebat qui aquam hauris, *Varro*. fontem corona. Alludit ad consuetudinem Romanorum, qui in Festo *Fentinalium* solebant fontes coronis redimere.

Atheniensium gratitudo.

Non erga homines tantam sed *Rodig.* erga belluas grati fuerunt *Atheniensis*. Nam decreto sanxerunt, ut *Mulli*, qui egregie diu laborant, vinculis soluti libere pascerentur ad mortem.

Russorum Proverbum est vulgare: *Prov.* Etiam saccarum non bono animo datum in absinthium vertitur.

Pomponius.

Pomponius Dux Romanus, dum *Epitom.* Victor rediret, *Pyramidem* illi triplicem exstruere volebant filii, cumque ille rogasset ne facerent; illi.

Pars II. Cap. XI. Quest. I. 47
cum tres posuissent Pugnatori, Victori,
Triumphatori, etiam quartam Con-
temptori Pomponio extruxerunt.

Hofinius. Agesilaus Rex cum Apellem & Agefi-
grotantem visitasset, pulvinâs sur- laus.
rigere fingens, decumbentis cervici
caute aurum supposuit. non multo
post Regis discessum, adveniens
puer, amoto pulvinari, dum lectu-
lum sternere vellet, aurum reperiens
exclamavit: Vide Domine quid in
lectulo tuo repererim; At Apelles
silentium ei imponens dixit; hoc est
furtum Regis: mox intulit Puer;
Quid? benignitate motus voluit tue
inopie subvenire, & furtum dicis?
tunc Apelles; Optime dixi, quia Rex
hoc munere Cor meum furatus est &
perpetuo me sibi addixit. Sciebat enim
Agesilaus multo præclarius esse alios
ditare, quam ditari, & nil gloriosius
quam beneficium apud bonos viros de-
positum.

CAPUT XII.

De Orationibus Petitoriis, Com-
mendatoriis & Exhor-
tatoriis.

QUESTIO I

*Quomodo construitur Oratio Peti-
toria.*

Primo, Solet fieri communiter accessus vel à commendatione liberalitatis ejus à quo petis : vel ab extenuatione petentis : vel ab exaggeratione meritorum præsertim cum pro aliis intercedimus ; vel à refutatione eorum quæ in petitione suspecta esse possunt : vel à deprecatione audaciæ seu professione verecundiæ, quod sine meritis ad petendum accedat, &c. *Secundo*, Exprimatur postulatum. *Tertio*, Subjiciuntur rationes, quæ, quod petitur, persuadent ; Hæ autem rationes accipiuntur communiter, vel ex persona dantis vel petentis, enumerando scilicet merita ejus & majorum : vel etiam sumuntur à necessario, à facili, à glorioso & reliquis rei petitiæ adjunctis. *Quarto*, Pro-

mitti-

mittitur perpetua beneficii memoria, exprimitur spes de obtinendo petito concepta, & obsequia offeruntur.

P R A X I S.

Petitoria Dignitatis à Rege.

Petitoria dignitatis.

Et Ego ad pedes munificentiae tuae cum precibus supplex advolvor ut beatior surgam; & in hac felici ruina ac Majestatis tuae umbra, fortunae meae lucem & fastigium inveniam. Scio petentium desideria, regis animis theatrum gloriae sternere: & injuriam eos infligere Principibus, qui necessitate pressi, ad has publicae salutis Aras, vel ut verius dicam ad hos tutelares Deos accedere erubescunt: Siquidem regiae manus, divini fontes sunt, quibus latissime beneficia in nos & Rempubl. dimanant. Certe ut *Pharas* in æquore laborantibus inter pericula nautis viam ostendit, qua securitatem inveniant, ita liberalitas Principis, sinum Principis; in quem vota nostra velut portum confluant, ut ditiora redeant. Audivimus lamenta Regum, dies sibi periisse conquerentium, quos

Cum

cum nulla benefici linea signavissent,
 neque se vixisse arbitrantur: Quia
 ut Soli lucere, ita Regibus bene-
 facere natura est. Et tu, in Nos Se-
 ren. R. subditos humanitas & Ma-
 jestatis tuæ insignis facilitas, ideo
 in virtutum Regiarum exercitu al-
 tius eminent; ne à conspectu tuo
 à magnis aliorum corporibus, mi-
 norum necessitates præpediantur.
 Quid mirum igitur si hac Maje-
 statis tuæ beneficentia provoca-
 tus, cum N. Dominum fatis con-
 celsisse accepi, ejus honoris heres
 ferri ex nutu & benevolentia Seren.
 Majest. supplicem. In manu tua
 Seren. Rex fortunam meam volvis,
 velis tantum & levasti: respice &
 serenior abeo. Forte mea & Ma-
 jorum merita aliquis hic exege-
 rit? sed petere beneficium veni non
 licitari: impetrare non exigere: O-
 minaque quæ aut mei aut ego pro
 Republ. pro Sereniff. Majestate tua
 fecimus, oblivisci malimus quam
 producere: parati & vitam ponere
 si Patriæ necessitas, si voluntas S.M.
 & Amor jussit. Gratiam & fivo-
 rem Regium peto non debitum:
 cujus vel uno radio, si me nunc bea-
 veris

Pars II Cap. XII. Quest. I. 431
veris perennes servitutis compedes
animo meo iniecisti. Dixi.

SENTENTIAE.

- Menan. Pulcher thesaurus collatum benefi-
cium.
- Silo-
nius. Benefacere homini est magnum bene-
ficio apud Deum deponere.
- Cicer. Liberale officium serere beneficium
ut possis metere fructum
- Demost. Principum dona sunt auctoramenta
servitutis.
- Plutar. Ficus non florent & fructus habent
dulcissimos ; & quidam benefaciunt,
non promittunt.
- Martia. Extra fortunam est quidquid dona-
tur amicis,
quæ dederis solas, Semper ha-
bebis opes.
- Idem. Princeps liberalis amicos ex hosti-
bus, ex alienis suos, ex infidis fidos, ac-
ciet.
- Idem. Melius beneficiis custoditur Respu-
blica quam armis.
- P. Mi-
mus. Beneficium dignis ubi das omnes ob-
ligas.
- Demost. Plures honorare est multos ad be-
ne merendum provocare.
- Cicero. Beneficium & gratia sunt vincula
concordiæ.

The-

*Theſaurus pulcher pulchrè collata Eump.
gloria.*

*Tunc ſolum pretioſa eſt pecunia, Boetius
quando uſu largiendi deſinit poſſi-
deri.*

*Beatiffima dos in Principe Libera- Temp.
litas & Clementia. Lar.*

*Corpus alimento nutritur, animus Xenoph.
nobilis, laude, honore, premio.*

*Multo præclariuſ eſt beneficiorum Idem.
quàm trophaorum relinquere memo-
riam.*

*Premia bonorum malorumque bonos Plinius.
malosque faciunt.*

*Liberalitatis aureum ſemen producit Sophoc.
aurum ſaporis ex qua prodit meſſis ho-
noris.*

*Nutriunt præmiorum exempla vir- Plinius.
tutes.*

*Pauperibus una educandi ratio, bo- Idem.
nus Princeps.*

*Avaritiæ fuga & liberalitatis gra- Ariſt.
tia Regum gloria eſt & Regnorum fir- ad A-
mamentum. lexan.*

EXEMPLA

Et alia Eruditiones.

*Cræ-
ſus.*

*Cræſus cum divitias jactaret co- Plutar.
ram Legatis exterorum; Legatus
Ægyptiorum quaſivit, quis the-
ſau-*

*sauros omnium utilissimus esset? C. 1
Rex: Liberalitatis, respondit, thesau-
rus praecedit aurei gemmarumque the-
saurum.*

Jaurum.
Iacobus II Aragonie Rex Cer- *Iacobus*
vam alatham pinxit cum cornibus *II. Ar*
aureis. Inscriptio : & auro & cele- *rag.*
ritate. Innuebat Principes debere *Re R.*
esse liberales in dando & celeres in
agendo.

agendo. Aurelianus Imperator cum à suis Aure-
lianus.
quæreret, quo pacto Imperium bene
regi possit, respondit quidam: auro &
ferro, id est, liberalitate seu manu li-
berali & forti. Ptole-

Ptolomæus Rex incredibiliter delectabatur, si a se ditatos videret, & dicere solebat: Magis esse regium ditare quam ditescere.

Alexander M. disputans inter Philosophos, de felicitate rogatus sententiam dixit: *Nihil beatius esse quam donis multis & oneribus sibi obstringere.* Gloriabatur itidem sibi à natura datum esse quod nulli cederet in beneficiis.

Inderum Rex quispiam occur- Rex
rens Alexandro d. dixit: Prorege Indiae.
Te non ad pugnam nec ad bellum,
sed ad aliud certaminis genus; St

inferior es à nobis beneficia accipe; si superior nobis beneficia: Ita ab Alexandro M. regnum obtinuit.

Augu-
tus.

Augustus Imperator adeptus Imperium ubi se magis gratulari dixit, quam quod illum gradum conscendisset, ex quo omnibus benefaciendi facultas daretur.

Diony-
sius.

Dionysius Siculorum Rex ad filium ingressus cum magnam vim calati argenti in mensa vidisset: Fili, ait, non est in Te regius animus, qui his omnibus neminem tibi amicum fecisti.

Cimon.

Cimon Atheniensium Princeps ad eò ad dandum promptus fuit, ut præda, quæ pluribus in locis habebat, sine custode habuerit, ne quis ita impediretur qui vellet suis bonis frui. Illum etiam euntem semper famuli cum ramulis sequebantur, ut si quis ejus ope indigeret, statim haberet quod daret.

Sol.

Epictetus monet sicut Sol præces & blandimenta non expectat ut oriatur sed sponte surgit, & ab omnibus salutatur; sic tu nec plausus expecta nec laudes ut beneficias, sed sponte benefac & pariter ut Sol omnibus eris gratus.

Theo-

Theodosii Imperatoris tam cito Theodosius fuerunt beneficia, ut tum accepta viderentur cum sponderet.

Maximilianus I. moris habebat Max- dicere; Charitas non expectat pre- ces egentis, sed ubi necessitatem videt, ante preces prevolat.

Thomas Bricotus Doctor Parisien- sis, ut Franciscum I. Gallie Regem li- beralem nimis admoneret, in solenni ejus inauguratione laudans ceteras vir- tutes, manus eum similes habere dixit, D. Francisci manibus, hoc est, stigma- ta habere eum in manibus seu tere- bratas manus per quas omnia ef- fluant; Et ideo timendum, ne Regnum ad paupertatem Franciscanum deduceret.

De Alexandro Severo Cesare hoc scriptum exstat Elogium: Dies num- quam transiit quin aliquid mansuetum, civile, pium faceret, sed ita ut ararium non everteret.

Robertus Capetis filius mille paupe- res humanissime semper fovit eisque ju- menta praeiit ut si quocunque iret se- querentur, ac pro se vota facerent. Eo nemo aut felicius aut tranquillius imperavit.

D. Ludovicus 100 & 20 paupe- res vicus.

436 *Artis Oratoria*

res habuit qui cum ubique seque-
bantur, & eodem quo ipse victu sus-
tentabantur: diebus verò Quadra-
gesimæ numerum duplicabat.

Ludo- *Ludovicus V. Rex Scotorum ob Idem.*
vicus V. liberalitatem præcipuè in egenos
cognomentum accepit, ut Pater
pauperum vocaretur & hunc titu-
lum præ aliis clarissimum habuit.

Arche- *Archelaus Macedonum Rex cum Plutarcho.*
ludus. ab eo poculum aureum quidam pe-
teret; ipse iussit ut minister illud fu-
ripi daret, petentemque intuitus,
Tu quidem, inquit, dignus es qui
peteres & non acciperes? hic verò
dignus est qui accipiat & non
petat.

Alex- *Alexander M. quæsitus ubinam*
ander. suos thesauros haberet. *Am. os o-*
stendens, hi, inquit, liberalitatis meæ
scrinia sunt.

Seve- *Alexander Severus Imperator Max.*
rus. singulorum nomina quibus aliquid
præstitisset descripta habuit: qui ni-
hil aut parum petissent eos appel-
labat inquiring; *quid est cur nihil*
petis? nam me Tibi vis fieri debito-
rem? pete ne privatus de me quæra-
ris.

Agape- *Agapetus Iustiniano Imperatori Cæsar.*
tus. sic

sic scripsit; *Vestimentum non veterascens est beneficentiae amictus & incorrupta stola erga pauperes. Eum igitur qui pie regnare vult talium indumentorum pulchritudine animum oportet exornare; Amoris enim in egenos qui indutus est purpuram, caelestis quoque candidatus est Regni.*

Drexel. Carolus V. Imperator ut Peruanam Provinciam sibi reconciliaret, misit eo Nobilem eiq; plures chartas puras & à Scriptura vacuas dedit, solo nomine suo imperatorio notatas eo consilio, ut quisquis privilegium aut munus aliquod peteret jam impetrasset illud, si in hac charta virgine, hoc scripsisset.

Plutar. Menecrates ea conditione sanabat gratis plurimos, ut veste ab eo accepta ejus se clientes & ab eo sanitatem acceptam faterentur ubique.

QUESTIO II.

Quomodo construitur Oratio Commendatoria?

In hac Oratione petimus aliquid, Com-
alicui commemorando ea, propter men-
quæ videtur dignus ut accipiat. Hac
puncta servantur: Primo, vel libera-

litatem ejus aut amorem extollimus apud quem commendamus : vel necessitudinem nostram cum eo exponimus : vel etiam ejus amicitiam quem commendamus cum illo vel nobiscum explicamus . *Secundo* , Laudatur is qui commendatur , à meritis , à studiis obsequendi , à dotibus naturæ , à virtutibus , &c. *Tertio* , Ponuntur rationes suadentes ut commendatum habere velit . Sumuntur vero hæ rationes vel à necessario , vel ab utili , vel ab honesto vel aliis adjunctis . *Quarto* , Petitio adhibetur & promissio tam suorum obsequiorum quàm commendati .

Hæc Oratio ferè in omnibus cum petitoria convenit , nisi quod hic alteri petamus , ibi nobis : ideo & praxis specialem difficultatem non habens , frustra nobis remoram hic objecerit .

QUESTIO III.

Exhortator.

Quomodo construitur Oratio Exhortatoria.

Ignea hæc Oratio tota esse debet & ardere , quia in illa auditores stimulamur , ut omni periculo cōtempito , omni abjecta ignavia animum assu-

Pars II. Cap. XII. Quest. III. 439
assumere velint, & hoc quod opportunum est non negligere. *Maximè utilis est exercituum Ducibus, qui ante prælum suorum militum animos debent incendere.* Hæc puncta habet. *Primo* laudantur eorum virtutes quos exhortari debemus, spes egregias de illis præferendo, quod scilicet stimulis ad honesta non indigeant: vel necessitas præsentis periculi graphice describitur: vel ex abrupto hostium ferocia aut ignavia exaggeratur. *Secundo*, Rei, ad quam exhortamur facilitas, utilitas, honestas, gloria ostenditur: & quod damnum, quæ infamia sit secutura nisi faciamus. *Tertio*, Adhortatio ardens fiat ad id quod volumus, commemorando Majores nostros & eorum exempla in simili negotio, Dei honorem, expectationem omnium, omnia etiam bona de eventu futuro.

PRÆXES hujusmodi Orationum nobilissimas habes apud *Livium, Salustium, Curtium* & alios; Excellunt præ aliis quas *Catilina* ad suos commilitones habuit; & *Darius* ad suos pugnaturus in *Alexandrum M.*

CAPUT XIII.

De Electione Officialum ac Magistratum.

Est apud plerosque consuetudo *Officiales certos ut Consules, Iudices, Secretarios &c.* eligendi liberis & votis & suffragiis; quod etiam sine Orationibus perferri non solet. Sit ergo,

QUESTIO I.

*Quomodo ejusmodi Oratio conficienda
soleat.*

Primo, Communiter ipsius officii dignitas, potestas & ea quæ officium comitantur, exponuntur & exornantur. *Secundo*, Laudatur is cui tua sententia suffragaris, tum à meritis, tum à moribus, tum à virtutibus, tum ab illis maximè quæ ad hoc officium rite obeundum conferunt. *Tertio*, Concluditur vel per iteratam commendationem aut petitionem ut huic Officio suam operam subtrahere nolit: vel per interpretationem ejusdem sententiæ in aliis de illo, vel per augurationem publici boni, quod ex illius electione pro-

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 441
proveniet : vel per expositionem
expectationis omnium de illius vir-
tute.

P R A X I S.

Si de singulis hominum factis ^{Praxis}
absque errore judicare difficile est, ^{pro E-}
multo sane difficilius est de eo de- ^{lectio-}
cernere aliquid cui judicia & Tabu- ^{ne judi-}
la factorum humanorum commit-
tendæ sunt. Quæ enim ibi singula
in periculum veniunt, in hoc consi-
lio omnia velut agmine facto in
unum periculum conjurant. Dico-
da est aliquando sententia de unius
hominis aut facultatibus aut vita : at
hic simul de omnium opibus & in-
columitate dicendum est, & in u-
nius officii æqua & iniqua collatio-
ne omnium bonorum iræ improbo-
rumque rationes aut summo malo
aut pari bono dijudicandi veniunt;
Judicem nimirum eligimus, id est, justitiae Antistitem, qui æquum & ini-
quum discriminet; qui innocen-
tiam à violentia tueatur; qui inju-
rias arceat; qui vivum velut Ora-
culum omnibus nobis fatum præle-
gat, qui de fortunis & vita decer-
nat. Omnes igitur quorum causæ
ad hujus tribunal devolventur, de
quo-

quorum dignitate, honore, nomine deinceps certabitur, supplices in hoc consessu se mentibus nostris praesentant atque à nobis exorant, ne eorum vestrasque fortunas alicui ex iis committatis, cui iudicialis sedes *Mensis aureae campus cum Graeculo* quodam audiat & qui defalcatis calamitosorum fortunis, avaritiae suae & cupiditatis horrea explere laboret. Eligendus ille est cui aperta causa est & aequitas, cui clausa pro tribunali arca sit. Nam ut *Porta* ait:

Non bene selecti Iudicis arca patet.

Eligendus ille qui *Iudiciale officium* agnoscat esse miserorum *Asylum*: maximeque illud evitet quod vulgari verbo circumfertur; *Iudicium nihil est nisi publica merces*. Porro hunc esse *Dominum N.* non ego assero, sed Virtus, sed Doctrina & animi Candor indicant; Vos *Dominum N. N.* verborum non expectata assertione, ex factorum meritis, de dignitate mento huic conferenda cogitate. Meminit hic *moti Philosophi* et, in Magistratu non diutorem hominem sed clariorem fieri

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 443
 fieri debere. Meminit & illius pro-
 borum cautelæ, ita Leges tractan-
 dus esse ne iudices cum alios absol-
 vunt se condemnent. Spero itaque
 fore, ut si meæ suffragati opinioni
 successeritis, Patria universa atque
 omnes boni cupitis bonis perfrua-
 mur.

S E N T E N T I Æ
 De Judicio.

- Tam diu Iudex dicitur, quamdiu Iu-*
stus putatur.
 Casti-
 dor.
 Augu-
 stin. Ignorantia & malitia iudicis ple-
 rumque est calamitas innocentis.
 Ovid.
 Non bene selecti Iudicis arca pa-
 tet.
 Seneca.
 Si iudicas cognosce, si regnas ja-
 be.
 Augu-
 stin. Sublata justitiâ quid sunt imperia
 nisi magna latrocinia.
 Petro-
 ninus. Ergo iudicium nihil est nisi publica
 merces.
 Cicero.
 Semper iniquus est Iudex qui aut
 invidet aut favet.
 P. Syrus.
 In iudicando criminosa est celeritas.
 Cicero.
 Summum jus, summa injuria.
 P. Syrus.
 Grave iudicium est quod prajudi-
 cium non habet, id est quod novo

444 *Artis Oratoriae*

exemplo fit aut ad novam nor- *P. Mi-*
mam. *mus.*

Grave praedictum est quod iudi-
cium non habet, id est quod nullus Iu-
dex sequitur vel propter crudelitatem
vel propter timorem.

Malo Iudice nullum est venenosius *Petrar.*
animal.

Iudicis vox, legum vox est, & ipse *Idem.*
iustitie.

Cunctator esse debet, qui iudicat de *Cassiod.*
iuste.

Gladus conditur ubi aurum susci- *Idem.*
pitur.

Malum Iudicium omnis mali *ausp. Socrates*
causa est.

Poenam si tuto potes donabis, sin ni- *Sence.*
hil temperabis.

DE MAGISTRATU.

Magistratus est medicus civi- *Thary-*
tatis. *and.*

Melius est civitatem regi à *Pto* *Aristor.*
optimo quam à lege optima.

Ubi praeses fuerit philosophus, ibi ci- *Idem.*
vitas erit felix.

Insipienti gladium & improbo ma- *Tyha-*
gistratum committere perinde pe- *u lo-*
sum est. *gerus a-*
pod

Arts gubernandi civitates prin- *Stob.*
cipiunt. *Arist.*

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 445
cipatum tenet in omnibus artibus.

Magistratus est lex loquens.

Cic.

Idem.

Qui Reipubl. præsunt nulla re facilis benevolentiam multitudinis sibi conciliant, quam abstinentia & continentia.

Idem.

Magistratus intelligat se civitatis personam gerere, ejusque dignitatem & decus sustinere.

Idem.

Qui præsunt similes legibus sint, quæ ad puniendum non iracundia sed equitate dicuntur.

Dion in

Adria. oportet.

Eruditiones de his Materiis.

Archytas dicebat: ludum & Index aram idem esse, utrumque miserorum & Aram.

Asylum.

Pintar.

Alexander M. cum audiret. Alex. casitorem alteram aurem manu occlusam. Alex. debet, quod sitis cur id faceres. Alteram inquit aurem de ensori integram relinquo.

Elia-
nus.

Apud Egyptios iidem erant iudices qui Sacerdotes erant.

Aegy-
ptii.

Al. ab
Alex.

Apud Lacedæmonios iudicabant Iudices occlusi, ut neminem viderent.

Lacedæ-
mon.

Idem.

Bythinii iudicaturi in conspectu Solis tribunal ponebant.

Bythi-
nii.

Allo.

Allo- *Allobroges antequam ad Iudi-*
 broges: *cium irent vini craterem bibebant, vo-*
cantes craterem iudicii & veritatis.
 Forte ut è fundo veritatem hauri-
 rent: vel ut eloquentiores & auda-
 ciores essent: vel quod sicut vinum
 est dulce & severum; ita iudex esse
 debeat severus per justitiam, dul-
 cis per clementiam: & sicut vinum
 æque Regem inebriat atque gre-
 gem, sic iudicium debeat esse sine
 respectu.

Traja- *Trajanus Imperator iudicibus hoc Epitom.*
 nus. *Symbolum dabat: Fulmen super ar.*
bitrum cum Lemmate: Lævis seve-
ritas.

V. *Apud Aegyptios iudices gestabant Diod.*
 ns ima-² *an. etiam imaginem Veritatis ex Saphi-*
ro: quæ habebat oculos clausos & pluri-
mbs. ante se libros.

Præclare de veritatis imagine di-
 cit *Ælianus*: Ego iudicem non ex la-
 pide exscriptam veritatem circumfer-
 re, sed in ipso corde defixam habere
 volo.

Amicus *Celeberrimus ille in Germania Coker;*
 & lu- *furum domitor, sub quo catenæ au-*
 dex. *reæ in publicis viis intactæ jace-*
bant; supplicio afficiendis in con-
vivio annulos donabat, dicere so-
litus;

litus: *Amicus tuus & Index sum.*

Pontan. Ad Ludovicum XII Gallia Re-Ludo-
gem accessit qui patrati homicidii vicus
veniam peteret, Rex facti enormi- XII.
tatem perpendens, & quod jam ter-
tio id sceleris admisisset: *Tene, in-*
quit, veniam flagitare, homicidii jam
tertii? & ecce jocularior qui forte ad-
erat; quid Domine Tertii? imo Primi
dumtaxat, nam secundum & ter-
tium tua sunt, quia si tu primum non
condonasses, hæc reliqua non perpe-
trasset.

Cran- Canutus Vandalorum Princeps ju- Cam-
zeus l. 3. stissimus fuit & nulli vel amico vel tus.
Vand. sanguine juncto parebat. Dum
Histor. ergo de reis semel sumeretur sup-
plicium, quidam damnatorum pro-
clamavit se Principis Cognatum esse,
parceret sibi; tum Rex: *Cognato, in-*
quit, nostro ut honoratior ei sit locus
sublimiorem parate crucem.

Cokerus. Ferdinandus Caesar clemens & Ferdi-
justissimus illud crebro in ore habe- nandi.
bat: *Fiat Iustitia aut pereat Mun-*
us.

Epit. Lacedæmonii centum & qua- Læce-
draginta sellas in senatu habebant damo-
totidemque iudices, hæc sellæ verò niorum
ex ebore erant factæ & Leonibus sellæ
incum- rix.

incumbebant: Leones autem uno pede sellam fulciebant, & altero simiam projiciebant: Lemma subscriptum fuit: Cede, Leo hic sedebit.

De Magistratu.

Cleo. Cleo Reipublicæ destinatus con-^{Plata.}
vocatis amicis dixit, Solvere se velle
amicitia vinula; ne forte cæco erga eos
adfectu duñt à Justitia semina defle-
ctat.

Rex fa- Bernhardus ad Eugenium recens
tus si electum Pontificem scribens sic ait:
tas in S. mius in recto & Rex fatuus in folio
etc. que monstrosa res est: gradus sum-
mus & animus infimus: sedes prima
& vita ima; lingua magniloqua &
manus strosa: sermo nullus & fructus
nullus, vultus gravis & actio levis,
ingens auctoritas, & nutans stabi-
litas.

Am- Ambrosius de iis qui titulum
brolii cuius dignitate accipiunt sic dicit:
dictum. Alibi congruat nomini, ne sit nomen
inane & crimen immane: honor subli-
mus & vita delectabilis.

Zeno. Zeno dicere est solitus; Solia & Stobæus.
Urbes deorandas esse non pretiosis or-
namentis sed viris.

Chry.

Idem.

Chrysippus rogatus, cur nollet Erysip-
Rempubl. regere, dixit: Si male rexer- pus.
ro, displicebo Diis, si bene hominibus:
juxta Poëtae sententiam.

Sen sequeris verum, seu damnas, pes-
sime viris;

Odia Divorum contrahis aut ho-
minum.

Cum Epaminondas per invidiam Epami-
& contumeliam vilissimus quidam nondas.
Magistratus datus esset, suscepit
ipsum, dicendo non solum Ma-
gistratus ostendit ornatque
sed & Vir Magistratum. Itaque se

Erasm. gessit & Magistratum illum hono-
rabilem fecit, ut à multis deinde ambi-
retur.

Plutar. Agesilaus quæsitus, cur Sparta- Agesi-
norum Respubl. præ aliis floretet: us.
quia, respondit Spartani & imperare
sciunt & parere.

Stobæus. Agathon dicebat Magistratum Ag-
trium debere meminisse, primum, quod thon.
hominibus imperet: deinde quod secun-
dum leges; tertio, quod non semper im-
perabit.

Panor- Alphonfus Magistratum Cotem ap- Al-
mita- pellare solebat, qua hominum inge- phon-
nus. nia probantur. sus.

Trebell. Saturninus cum milites illi pe- Satur-
Pollio. plum ninus.

plum imperiale imposuissent, advocata concione, de se ipso dixit: *Com-militones bonum Ducem perdidistis & malum Principem fecistis.* Erat hic militum Dux optimus, sed Imperator factus cum severus nimium esset, ab iisdem militibus interemptus est.

Themistocles audiens quosdam *Alianos* ambire Magistratum: *Si mihi, inquit, duas ostenderitis vias, quarum una ad sepulcrum, altera ad tribunal ducere, multo libentius ingrederer eam, quae recta ad sepulcrum ducit.*

Demostrhenes dicebat, si ex duobus *Erasm.* *magistratuum* sit eligendum, citius se in exitum iturum quam ad suggestum aut populi tribunal: & ire enim se quantum invidiae calumpniarum, ac periculorum ei expectandum sit, qui ad gubernacula accedit.

Seleucus frequenter dicebat paucis *Idem.* *notus esse Magistratuum magnas curas, atque neminem repertum iri qui Regium diadema humi projectum tolleret.*

Antigonus. *Antigonus* cum regium diadema *Stobaeus.* & purpuram accepisset, dixisse fertur; *O nobilem magis quam felicem pannum,*

pannum, quem si cognoscas, quam multis curis, periculis & miseriis refertus sit, ne humi quidem jacentem elevares.

Idem. Bion dixit, oportere bonum virum à Bion. Magistratu discedere non ditio-rem sed clariorem.

Idem. Pythagoras dicebat, primo luxuriam civitates ingredi, deinde saturnitatem, postea contumeliam, postremo exitium.

Dion. Trajanus Imperator dum Præfectum Prætorii ense accingeret, dixit: Cape hunc ensen, & si iuste imperavero pro me, si iniuste, contra me utere.

Tranquillus. Caligula vox fuit, cum in Imperatorem esset electus, nunc omnia sibi & in omnes licere. Reges verò Lacedæmonii minorem sibi delinquendi potestatem censebant esse relictam; quam privatis hominibus.

Reisnerus. Clotarius Rex Gallie hoc monile habuit: Cor punice coloris in campo candido: ex corde due spicæ prominebant; una à dextris aurea & loco aristarum radios solares habens, cum lemmate: Et luce & ardore. Altera verò spica à sinistris adamantina, habens aristas

aneas cum lemmate: Nec luce, nec ardore. Prima Spica pietatem notat fervore & luce boni exempli, splendidam. Secunda Magnanimitatem significat, quoniam nec ardor adversitatis nec lux prosperitatis potest evertere; tale Cui habere debet quisquis in dignitatem adoptatus est.

Ludo- Ludovicus Sfortia ad Genuenses Guic-
vici- navit F. Marchisium ut ab iis gran-
Sfortia. de tributum exigeret: Genuenses nus.

Legarum humaniter acceptum: in
hortum deducunt, herbamque illi
BASILICAM nomine offerunt, di-
centes: accipe & debilem hanc (af-
fectæ Reipublicæ Symbolum) her-
bam odorare: accepit ille & odora-
tus dulcem odorem percepit: Iusse-
runt deinde ut herbam premeret
ac contereret, denuoque odorare-
tur; fecit & foetorem sensit: Tunc
Genuenses: Sic inquit, Si clemen-
ter Princeps egerit, gratiam habebit a-
pud omnes, si presserit nos & irve-
rit, amaritudinem & molestiam sen-
tiet.

Peri- Pericles in Ducem Atheniensium Plutar.
cles. electus frequenter sibi oclamabat
potissimum mane dum induceretur:

Attens-

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 453
Attende o Pericles attende, cives sunt,
liberi sunt, Greci sunt, Athenienses
sunt quos regis.

Richte-
rus.

Apud Indos supremus Monarcha, Monar-
quem sua lingua *Vohon* hoc est, ju- cha In-
bar honoris appellant: Is limites pa- dorum.
latii nunquam egreditur, nec in o-
culos hominum venit; per palatium
vel vehitur super cunas, vel à terra
sublatus in altissimis sandaliis am-
bulat, ut nunquam terram attingat:
cum in throno sedet, ex una
parte pendet pugio seu gladius, ex
altera arcus & sagittæ.

Epitom.

var.
list.

Quidam Senator stellam habuit cum Sym-
sex radiis ejusmodi: primus radius
fuit instar Spicæ cum inscriptione, *S. &*
Vulitate. Secundus, instar clavis cum *us*,
lemmate; Tercius, instar
digiti cum lemmate; *Adone*.
Quartus, instar capiti coronati cum
lemmate; *Dignatus*. Quintus, instar
candele accense cum lemmate. Puta-
te. Sextus, instar floris pulcherrimi
cum lemmate; *Odore bonæ famæ*.
Plane Symbolum hominis ad Ma-
gistratum promoti.

Indor.

Legio-
nen.

Cimbri duplex Elogium dede- Cim-
runt Regina Amphilia: In moneta bri.
sculpta fuit ab una parte Amphilia
cum

cum Cithara: lemma, Cimbria hilaritas: ab altera parte eadem Amphilia cum lampade ardenti: Lemna. Cimbriae Serenitas. Innuebant exhilarari Regnum amore Reginae erga suos, & praestantia familiae illustrari.

Severus. *Alexander Severus Imperator* Fals. 7
eos quibus collaturus erat Magistralium ex alio recensebat, ut si quis viaticum coniceret & probaret, reus magistratu privaretur: quod si objecta non probasset accusator rei poenam subiret.

Alphonfus Arragonia Rex in palatio Panora.
hoc symbolum habuit, *Enallagma Alveare cum lemmate:*
Enallagma Regnum ubi apes laborant, fuci
decorant.

Carci. *Magno placebant illi* Epitom.
Irripes, qui essent Augusti Imperio,
Perculis iudicio, Alexandri
Reo.

Idem. *Idem dicere solebat; Optimus ille* Ibidem,
Princeps cui nomen Adamus, cognomen Abrahamus id est, qui laboriosus ut Adam, pius ut Abraham.

Numida *Principem suum vocabant* Ibidem.
Numida *Cauriach hoc est, rivulus: Hoc*
autem

autem inde fuit : *Habebant Numidæ pes
fontem Iovis nomine insignitum , cui* ^{Cati-}
sacrificabant tempore interregni, ut ipsis ^{tiach}
Principem ostenderet. Certis ergo & un- ^{vocant}
temporibus summus Sacerdos fon- ^{de?}
tem inspiciebat & cuius personæ
vultum sibi ibidem ostendi à Iove
advertit, cum mox populo Prin-
cipem promulgavit : Huius cere-
moniæ memores, Principes quotidie
aquæ istius fontis lavabantur, quam
porrigendo cubicularius dicebat :
Domine Catruiach : hoc est, memento
Te rivum esse.

Plinius. Tempore *Tiberii Cæsaris* cum Imperium suscepisset, ^{Tiberii} ^{negot} via ducuntur in mutasse situm læva in dexteram, dextera in lævam commutata.

Tipoe. *Rudolphus Secundus* ex consensu *Rudol-*
phi II. sex Electorum factus Imperator, curavit sibi in Symbolo pingi super eburneam mentam sex calculos seu Sortes; septimum verò desuper quasi de Cælis venientem cum lemmate; Consistentibus. Innuebat omni electioni legitimæ, etiam Deum adijcere suum calculum.

Epitom. *Tartari Principem* electuri in locum campestrem conveniunt, & eligendo Principem. ^{Mos} ^{Tarta-} ^{rorum} ^{in eli-} ^{gendo} ^{Princi-} ^{pe.}
tur,

tur, in thronum collocant omnesque acclamant: *Rogamus, volumus, precipimus ut domineris nobis!* Respondit ille: *Si hoc a me vultis, necesse est ut parati sitis quicquid precepero facere.* Respondent ille: *Sumus.* Tunc Princeps; Ergo oris mei sermo de cetero gladius meus erit. Fit interea applausus à Populo: Postea ipsum ex throno acceptum supra sinagulum in terra stratum deponunt, & sedentem sic alloquuntur. *Vide sursum & agnosce Deum: respice deorsum & vide stratum in quo sedes: si bene administraveris, ad votum habebis omnia; si male, à Deo humiliaberis, ut nec hoc tibi sinagulum relinquatur.* In sigillo dicti Principis solebat esse hæc superscriptio. *DEUS in Cælo & Chàm in terra: Dei fortitudo & omnium hominum Imperator.*

Rejzettes. Baisazettes Turcarum Imperator Paulus exprobrabat Tamerlani natale pastoritium; sed hoc responsi tulit; *Nescis & ex lana ovum purpuræ Regum fieri:* Hic Tamerlanus loco monilis fulmen de torque gestabat, cui inscriptum fuit: *In terra vapor, in nube terror.*

Simile

Simile refert *Platina* de *Ioanne* ^{Ioan-}
Pontifice, qui in gemma annuli ^{nes}
scriptum habuit. Tunc gutta, nunc ^{Ponti}
gemma. ^{fex.}

Pausanias *Lacedæmoniorum* Rex *Paula-*
cum *Simonidem* Philosophum ^{nas.} ro-
gasset, ut sibi dignum aliquod do-
cumentum traderet ad potestatem
Imperii recte administrandam; re-
spondit vir sapiens; *Hominem* *Tecise*
memento.

Herodo- *Amasis* *Ægyptiorum* Rex obscu- ^{Amas-}
tus l. 2. ro loco natus cum ad Regalem di-
gnitatem pervenisset, Nobiles &
Primarii obsequium præstare dete-
ctabant; tunc Rex invito ad se sa-
crifice, mandavit ut è petra quodam
pedibus suis lavandis antea desti-
nata, insignem *Iovis* statuam fabri-
caret; quam dum quodam die ipse
totusque populus in templo verti-
rentur, iussit in medium afferri: mox
eam flexis genibus omnes adora-
runt: quibus *Amasis*, quid adora-
tis? adoratis vas quod hesternò die
pedibus abluendis meis deserviebat:
Cui omnes uno ore responderunt;
non adspicimus quod fuit, sed quod
nunc est: Tunc Rex, hæc eadem
verba in os retorquens, continuo

dixit: Ergo non aspiendum quod fui,
sed quod sum: humili quidem loco sum
natus, tamen Deo ita disponente ad
regalem thronum adscendi.

Rudol-
phus.

Rudolphus Imperator audiens pur-
puratos ab ejus congressu tenuiores
arcere, dixit: *Sinite homines ad me
venire, neque ideo Imperator sum ut ar-
culi includar.* Marl.

Tra-
janus.

Trajanus Imperator profecturus
ad bellum cum equum jam con-
fendisset, vidua quaedam occurrit
alta voce inclamans: *Filius meus, o lib. 10.*
ex. terrante interfectus est: mox cap. 46.
apprehento pede illius, dixit: *Obse-
cro Domine, ut, cum eum mihi red-
dere non valas, sanguinem saltem e-
jus vindicare digneris. Ego, ait ille,
non possum tibi eum redire; quod si
redieris, ait illa, quis mihi prae-
stet?* *Successor meus, ait Impe-
rator: at illa; quomodo hoc sciam?
quod etsi facturus est, quid tibi
proderit si alius benefecerit? Suc-
cessor tuus injuriam patientibus
relaxaturus pro se tenebitur; Te non
liberabit justitia aliena: nonne me-
lus tibi est, ut tu justitiam mihi
facias & pro hoc mercedem reci-
pias, quam alteri hanc transmittas.*

Mo-

Movit Imperatorem pietas & equo
descendens causam viduæ diligen-
ter examinavit, & condigna satis-
factione viduam consolatus est.

De Eodem fertur quod culpanti- Idem;
bus amicis, quia nimis circa omnes
communis esset & facilis, benigne
respondit, Talem se velle Impera-
torem esse privatis, qualem Impe-
ratorem privatus optaret: Hinc
merito acclamatum est: *Sanctus
Trajani.*

Cephalus accusator quidam acer- Julia-
rimus apud Iulianum accusabat. *Am-
mian. lib. 18.* merium furti; Cum autem objec-
tæ diluerentur, tunc accusator ita per-
citus exclamavit; *Ecquis*
*poterit esse unquam si nunc furti-
ci?* Tunc Iulianus; *Ecquis*
noens esse poterit si accusetur?
ficiet?

Pelopidas Imperator in expeditione- Pelop-
nem proficiscenti cum uxor inope-
mitens sæpius exclamaret ut pro-
prium vitam tueretur sibi que con-
tineret; Aliorum est, respondit, vi-
tam propriam tueri, at Imperatoris ex-
suis incommotis omnia Republicæ pa-
rare commoda.

Alexander in gyro rationis se Alex.
Magn. con-

continebat, is enim urgenti Matri, *lib. 14.*
ut occideret quendam infontem, &
dictitanti se per novem menses por-
tasse pręgnantem; ita respondit pru-
denter & pię; Aliam parens optima
posse mercedem, hominis enim salus
nullo beneficio compensatur.

Themistocles. Themistocles Simonidi petenti ut *Fulgos.*
injustam causam diceret, respondit; *lib. 6.*
Neque tu bonus Poeta fueris, si prater cap. 4.
Musæa modulos caneres, neque ego
bonus Princeps, si contra leges pronun-
tiem.

Antiochus Rex Asia Regni sui
citatis scripsit, si quid in literis,
juxta ejus nomine scriberentur, esset,
quod legibus adversum videretur, cre-
denti se inficio ejusmodi Epistolę ef-
ficere, ut eas ideoque eis non obtempera-
rent.

Reges Aegypti. D. Regibus Aegyptiorum legitur, Plus, in
quod Magistratibus pręceperint, illos *Apoph.*
jumento devincentes, ne quid gere- *Rom.*
rent contra leges, etiamsi ab ipsismet
Regibus mandaretur.

CAPUT XIV.

De modo ferendi Votum seu
Consultationem.

VOti Propositio est Oratio in qua nostram sententiam in publico confesso cum gravitate explicamus ad Reipubl. aut districtius ad alterius cujuscunque loci vel personæ utilitatem. *Triplex votum esse potest: Assertativum*, quod propriam sententiam à nobis inveniam exponit. *Consultativum*, quod alienam sententiam allatis rationibus refellit. *Mixtum*, quod partim alienam sententiam refellit, partim propriam dicit & stabilit: de singulis singulatim.

QUESTIO I.

Quomodo Construitur Oratio Voti
Propositiva.

Oratio
Voti
Propo-
sitiva.

RESPONDEO I,

Votum Assertativum ita pro-
poni solet.

Asser-
tativa.

Primo, Fit brevis ingressus ex occa-
sione vel rei præsentis, vel pe-
riculi imminantis, vel personarum
deliberantium, vel ipsius dicentis.

Secundo, Proponitur sententia, quæ si partes habuerit, dividenda erit; & quid primo, quid deinde dici debeat, explicandum. *Tertio*, Rationes pro sententia afferuntur, non tantum ex locis Dialecticis sed etiam ex *Ethicis*, ostendendo id quod suadetur esse bonum, honestum, gloriosum, iucundum, utile, necessarium, facile, oportu-
m. &c. Item à *Simili*, ab *Exem-
plo*, à *Testimonio*. *Quarto*, Conclu-
ditur per repetitionem brevem cum
amplificatione. Solet etiam sub-
iungi id sibi quidem videri, sed ta-
men libenter rationes meliores &
commoda publica secuturum: nec
habiturum sententiam suam opti-
mam sed optimam alterius.

RESPONDEO II.

Oratio
Confu-
tatoria.

*Votum Confutativum, ita pera-
gitur.*

Primo, Mentio fit Authoris prio-
ris voti, sive cum laude, sive sine
laude; & dicitur cum nonnihil ab
eo quod salubrius est Reipubl. dis-
cessisse. *Secundo*, Refutantur ratio-
nes dictæ pro priore voto, modeste
tamen & sine offensa: vel omnes
in cumulo simul, vel singulæ seor-
sum.

Pars II. Cap. XIV. Quest. I. 463
Sim. Tertio, Concluditur per Re-
petitionem & Amplificationem
breve.

RESPONDEO III.

Votum Mixtum sic pertractatur. Mixta.

Nempe occupatur illud circa
puncta utriusque voti Assertativi &
Confutativi: sive velis prius tuam
sententiam asserere & stabilire, &
postea refutare alienam; sive e con-
verso utrum libet, licet.

Adverte autem *Primo*: quod is
qui primus dicit Sententiam, expo-
nere soleat causam consultationis
instituta, eamque exaggerare, in-
vitareque & adhortari alios ad So-
cietatem & conjunctionem vo-
torum.

Adverte *Secundo*: quod is qui al-
terius sequitur Sententiam, tractare
possit prius aliquem locum per
modum accessus: v. g. *Idem est*
esse (dicendo) *bona consilia sequi*
vel illud dictum *Herodoti* praeferen-
dum; *Apud me tantundem valet*
bene sentire per se, & alteri bonam
sententiam dicenti accedere. *Secun-*
do, Sententiam alterius collauda-
bit, eique assentietur additis si quae

occurrunt, novis rationibus, aut egregia amplificatione. Potest etiam is, qui alterius sententiam sequitur, ita eam tractare, tanquam à nullo fuisset dicta, nisi forte in medio vel in conclusione, vel quando mentio sit datæ rationis, injiciendum sit, id ab alio esse dictum. Qui verò contrarium sentit, testabitur non se ideo facere, quod vero adveniret, sed quod aliud sibi videatur. Ideoque protestationem benevolentiae aliaque amica verba & officiosa interferet sive initio, sive in conclusione.

Adverte *Tertio*: Quod in decretis, ubi non praevalent plures votorum, sic procedendum est. *Primo*, Repetuntur & explicantur sententiae consultorum, collaudanturque eorum studium & consilium. *Secundo*, Rationes eorum vel approbantur vel reprobantur, datis causis cur utrumque fiat. *Tertio*, Fertur *Sententia decretoria* ostenditurque ejus aequitas modeste & prudenter.

Praxes frustra subjecerim cum & *Part. I. §. 2. q. 3. modo I.*
supra sub generalibus praeceptis in
Dispositione posuerim & passim
apud

Pars II. Cap. XIV. Quæst. I. 465
apud Historicos probatos habean-
tur.

SENTENTIÆ
Pro hac Materia.

- Plato. Res est profecto sacra Consultatio.
Terent. Omnia prius consilio experiri sapien-
tem decet.
Verin. Consilio utilius quàm viribus arma
gerentur.
Horat. Vis consilii expers mole ruit sua.
Cicero. Parvi sunt arma foris, nisi consilium
sit domi.
Seneca. Diu delibera, cito fac: nihil curare
hoc est insanum esse; nihil posse hoc est
mortuum vivere.
Farnes. Consilium qui de Republica tollit
animorationem tollit.
Vulg.
dict. In consilio sis testudo, in factis A-
quila.
Am-
mian. Veritatis Oratio soluta esse debet ex
libera.
Demo-
crit. Veritas suavissima narratio est.
Idem. Pietas palam declaranda, veritas
audacter dicenda.
Seneca. Non est turpe cum re minus consi-
lium.
Dico. Non est consilius juxta metum lo-
cus.
Livius. Amor privati commodi venenum
est boni consilii.

Eruditiones & alia Supellex.

Fride-
ricus.

Fridericus Imperator tunc demum *Ant. Syriac.*
salvum fore Rempubl. dicebat, si Se-
natores de rebus consultaturi, in vesti-
bulo Curie simulationem ac dissimulationem
deponerent.

Al-
phon-
sus.

Alphonfus Arragonie Rex dixit: *Panor.*
Romæ esse debuisse domum Concor-
diæ ante Capitolium & domum
consilii: in qua priusquam ingre-
derentur Capitolium Senatores, a-
morem privati commodi, odia, si-
mulationes & alios adfectus malos
exuerent.

lo-
sus.

Cicero Petus tuendæ *Tacit.*
causæ à Nerone contra Parthos mis-
sus fortium & militarium virorum
consilia optima contemnebat, &
opposita licet deteriora faciebat,
ideo tantum, ne indigne aliena sen-
tentia videretur.

Laco-
sus.

Laco quidam omnis consilii *Coker.*
quantumvis egregii, quod ipse non
attulisset inuictus fuit.

Anti-
desoc
Them-
istocles.

Themistocle Plutar.
admodum sibi immo, in Reipubl.
negotio legatione missus, respice
à Themistocles, dixit, ut in his mon-
tibus paupers inimicitiam depo-

namus, recepturi eam, cum redierimus.
Innucebat deponenda esse odia iis
qui Reipubl. negotia curant.

Terentius dicit: Consiliariorum pri-
mum dogma est, occasionem observare suo.
properantem: Est enim occasio ani-
ma actionum & rerum bene geren-
darum Mater.

Coker. In subitis arduisque periculis, In sub-
rapienda sunt consilia, non que- tis con-
renda. silia

Herod. Idem dicit, memineris, consilia-
rius dum navis est salva, consi- tam.
lere; & providere ne evertatur; tam
quam enim fluctus exsuperat, mare se
studium.

Maturum est consilium cui adde-
runt timor & cunctatio. tur

Lam- Alexander Severus reiprimo die seve-
ridius. consilia iis suis tantum p-
lebat, & spatium dare ut disquire-
rent, cogitarentque dictumque fac-
tentius, ne incogitantes consilia iun-
derent.

Puteolis Respubl. in Campania, Puteoli
post multa feliciter gesta bella & Palatii
triumphos extruxit Servio Duci exstru-
suo palatium ingenti sumptu: in quo
diversa conclavia ea arte fornica-
ta, ut ex uno in aliud transitus es-
set.

set, & quod in uno dicebatur, hoc in singulis & omnibus echo distinctissime reddebat & audiebatur. Cum ergo Dux cum suis centurionibus consilium habebat in certo conclavi, milites alii per alia sparsim conclavia sedebant: & cum finire deliberationem vellet, clariori voce hæc solum verba pronuntiabat; ita decernimus; & contestum echo undique resonabat, *imus*: statimque miles ad obsequia Ducis exsiliit.

Baleares Insulæ.

In *Balcaribus Insulis* hæc consuetudo fuit, ut quoties de arcano aliquo vellent deliberare senatores, in campos exirent, ibique *foveam* effoderent, versus quam inclinabant ora & vota invicem & consilia loquebantur; & ubi fiebat deliberatio, *foveam* illam terra implebant, atque reliquo campo complanabant. *Secundum* esse consilium sub silentio inuocabant:

Mydas.

Timebant nimirum ne venti voces raperent, deferrentque consilia late per campos, quod circa *Mydam Regem Phrygie* contigisse fabulæ memorant: Habuit hic Rex asininas aures, & dum semel à *Chirurgo* tonderetur, habere animadvertit; est;

roga-

Pars II. Cap. XIV. Quest. I. 469
rogavit igitur, & apud hominem
pecunia silentium emit Rex, sed hic
dum diu secretum tenuisset, semel
in campis vagus, impatienter arcani,
inclinato ad arundinem ore, *arundo*,
inquit, *audi*, *Mydas habet aures asini-*
nas: res mira, statim hæc verba
ab arundine ad arundinem inearc,
& cum vel minimus spiraret ventus,
clarissime omnes campi resonare;
Mydas habet asininas aures.

Et *Gobrias* in Apologo suo ait: *Frigo-*
in quadam parte Indie tanta est frigora,
ut verba loquentium priusquam ad
aures audientium perveniant congelen-
tur, in terramque ruant, aut in aëre
suspensa hæreant; verno autem
tempore cum resolutio incipit flanti-
bus *Zephyris* resolvuntur etiam
verba & tunc prius tonare per aëra
& audiri incipiunt.

Apud Antiquos *Consus, Deus Con-*
siliorum venerabatur, ejus ara subter-
ranea fuit; ad insinuandam Consi-
liorum occultationem.

Rosinus. *Ioannes primus Castellæ Rex ferali Ioan-*
& lugubri veste toties induebatur quo-
ties tributorum conferendorum consilio
Regnum onerare debuit.

CAPUT XV.

De Legationibus.

ET Domi & extra Legationes obimus. Extra ad fœdera struenda, indicenda bella, contrahendam amicitiam cum Principibus, petenda auxilia, &c. Domi vero mittimur ad Comitia generalia à Nobilibus: & à Rege ad Comitia Nobilium quando magna instant Comitatus.

QUESTIO I.

Quomodo Oratio ejusmodi construatur.

Primo, Accessus solet fieri ab aliquo dicensu, sive à laude ejus ad quem dirigitur Legatio; sive ejus à quo fit, sive à studio utriusque Regni erga se mutuo: sive ab alia quacunque circumstantia aut re, à qua commode ad rem institutam descendendi possit. *Secundo*, Puncta Legationis exprimuntur. *Tertio*, Singulæ Legationis partes suis argumentis suadentur & confirmantur. *Quarto*, Concluditur vel adhortando ad hoc quod intenditur; vel petendo

tendo ut admittatur ; vel commen-
dando. vel exigendo, vel quid simi-
le fieri debet, secundum exigentiam
materiæ ac prout res postulat.

Quando laus Principis à quo le-
gamur ponenda sit , facile prudens
Orator adverterit: nempe tunc, cum
rei in qua Legatos agimus authori-
tas, veritas aut necessitas tali modo
solidatur.

*Nota verò , quod in florenti-
mo Polonia Regno hic mos in-
lucrit , ut Legati à Rege ad Com-
tiola Nobilium, primo, Nomine Re-
gis præsentés saluent , gratiam fac-
& favorem regium offerant. Deinde,
litteras fidei , Credentes illi vocant.
ostendant : postremo autem, omnia
Legationis præmissa accessu & dis-
cursu, sive de bono regimine Rei-
publ. sive de studio Regis in Ren-
publ. oratione explicant.*

Exempla Legationum pulcherri-
ma exstant apud *Wassenbergium* in
libro de rebus gestis *Vladislaus IV*
Regis Poloniae. Sed & apud histori-
cos passim praxes legeris: Excellit
illa Legatorum *Scytharum* ad *Ale-*
xandrum M. quam videre licet apud
Curtium lib. 7.

Quan-

Quandoquidem tam varia & multiplex materia Legationis esse soleat, non est possibile singulas occasiones suis eruditionibus instruere; Studium igitur cujuscunque, hic supplementum faciet.

APPENDIX.

Genus
Iudicia-
le,

In *Genere Iudicali* in quo accusamus vel defendimus ut vel malitia puniatur; vel innocentia absolvatur, nihil dicere attinet: sive quod ex generalibus præceptis satis constare possit; sive quod in eo excellere amovens, satis lucida apud Authores patitur præcepta & maxime apud *Aristotelem* habeat. **P R A X E S** verò in tot *Ciceronis* Orationibus. Hoc tamen pro comperto sit, à modernis Oratoribus forensibus, quos *Pragmaticos* aut *Causidicos* nuncupamus, non aliunde sumi probationes, quàm ex *Jure scripto communi & speciali*: & quo quis ingeniosior & in legendo Jure diligentior, eo facilius potest & leges & consuetudines accommodare Causæ, quam defendit aut arguit. Supervacaneum igitur hic hæere, qua-

quapropter litori potius vicinus antennas solvo & Anchoram figo.

Ignosci tamen mihi postulo, quod longior fuerim, quàm esse proposui & prope in tituli nomen deliqui. Utilitas me studiosæ Juventutis protraxit, cui unicè complacere studui: Nisi forte & Poëta versu mihi adblandiar, cujus judicio sunt

*Quæ bona multa parum, quæ
mala pauca nimis.*

Sed scio & Sapientium comitiis definitum circumferri, quod in longitudine brevitatis, in brevitate longitudo possit inveniri: Nam & ille quondam in paucissimis versibus habitus est longissimus ab Eruditorum censura, quoniam ineptus Pectaster: & Homerus in Iliade & Odysseis illo brevior, quia utilis & non è trivio Poëta. Sed manum detrahe bula, ne hoc ipso nomine malus esse incipiam, dum me peccatis excuso.

SOLI DEO GLORIA!

VER-

VERBORVM ET RERVM
ELENCHUS COPIO-
SISSIMVS.

- A.**
A Sheston lapis. 216
 Acumen quid. 34. an
 Oratori usurpandum. *ib.*
 materiale quid. *ibid.* me-
 taphoricum quale. 35.
 quotuplex. *ibid.*
 Acumina quæ perfectissi-
 ma. 37. Orator adhi-
 beat. *ibid.* Politicus non
 item. 37. Hæc facien-
 di modi diverſi. 38. 45.
 Vnde inveniendæ. 38. Inve-
 niendi præces variæ. 41.
 ex locis Oratoriis. 46
 Acumina non morose
 numeranda. 51
 Acumina ponendi in Ora-
 tione præcepta varia.
 52
 Adumantes duo conubio
 naturali sociati. 231
 Adam coronavit Evam
 gramine. 251. duos ha-
 buit mulieres. 284
 Adumans quid. 23. personæ
 duodecim. 30. rei sex.
ibid.
 Adulter. 13
 Agrippæ filias ornabant
 torquibus. 262. quos
 coronabant. 295. Phœ-
 nicem in sepulchro ſcul-
 pebant. 324
 Egyptiorum convivium. 325
 Egyptii Ofirim in auro
 tumba circumferebant.
 331. gratulantes ſce-
 pitum dabant Regi. 419
 apud eosdem mos eli-
 gendi Principem. 461.
 Senatori figuram quo-
 modo expreſſerint. 473.
 Eosdem habebant iudi-
 ces quos sacerdotes. 445
 Egyptiorum Reges Ma-
 gistratus quid præce-
 perint. 460
 Edificium Dædali manu
 extructum. 10
 Eſtas & pax in ſpiceo ſer-
 to incedere dicuntur.
 260
 Agathocles iurus ad Lu-
 dicem. 81. gratulanti-
 bus ſibi quid dixerit.
 411
 Agapeti ad Iuſtinianum
 ſcriptum. 437
 Agathonis monitum ad
 Magistratum. 440
 Agemius de Spartanorum
 Republ. *ibid.* de Ducis
 belli ornamento. 414
 Apellem ægotantem
 viſitat. 427
 Agrigentini ſultri. 345
 Alau-

Alauda.

267, 328

Albanorum mos circa natalitia maris.

319

Alexander M. iræ succubuit. 52. panem gladio divisum cum Sponsa libavit. 252. annulum moriens cui dederit. 284.

cum natus esset duæ Aquilæ visæ sunt; altera in Occidentem altera in Orientem avolare. 375.

adorari voluit. 393. Parmenioni suadenti quid respond. 415. cum Tyrum obsideret quid in somniis viderit. 416

Alexander M. nulli cedebat beneficiis. 433. provocatur ab Indorum Rege. *ibid.* amicos optimum thesaurum appell. 436. Accusatori alteram auream manum occludebat. 445. Matri urgenti, ut infantem occideret quale dederit responsum. 460. non annos sed triumphos se numerare dixit. 324

Alexandri M. annulus signatorius. 287. Munificentia illius. 425. ejus tumulus. 329

Alexander Severus nomina eorum in catalogo habebat, quibus aliquid

præstitisset. 436. ex albo recensere eos quibus Magistratum erat collaturus. 454. ejus Elogium. 435

Alexandri Caroli Principis Poloniæ Epiraphium 357

Allobroges ituri ad Indicum vini Craterem bibebant. 446

Alphonfus de matrimonio 245. in Symbolo coronam habuit. 322. ejus de Principe sermo. 408. ejusdem Symbolum. 329. 413. 454. dictum illius aureum. 415. Magistratum *cotem* appellabat. 416

Alphonfus Dux Calabriae filio Clypeum dedit. 345

Alphonfus Rex Castella de militibus 477

Amalufintha: *de una Epiraphium & elogium* 31

Amantis animus in alieno corpore est. 224

Amaranthi corolla, ejus usus. 295

Amasis obscuro loco natus quomodo suos ad obsequium compulerit. 457

Amazonum causa nubendi. 247

Ambrosii dictum. 414

Amicitia poma lucrata 210

Ami-

E L E N C H U S.

Amicus.	11	tur.	<i>ibid.</i>
Amici duo Vulcanum ad- eunt & cur.	211, 212	Annulus servitutis Sym- bolur.	281. Sacerdoti- bus interdictus. <i>ibid.</i> pro- nubus datus loco pigno- ris 282. nuptialis in quo digito portaba- tur, <i>ibid.</i> Sponsis ob- latus ferreus fuit sine gemma, 283. in ma- re projicitur quotannis à Venetis. 284. Pharao- nis quem Josepho tradi- dit qualis fuerit. 285
Amicorum bona commu- nia.	<i>ibid.</i>	Annulus Flamini Dialis.	<i>ibid.</i>
Amicus & Judex.	446	Annulus vetustus.	<i>ibid.</i>
Amici pictura.	264	qualis fuerit datus Spon- sis.	<i>ibid.</i>
Ammonis statua artificio- sa.	394	Annulus Mariz Ungariz Reginz 340. in cunis Emigildis Reginz appa- ruit.	373
Amor magnus Deus.	209	Annulus corona cordis.	282
Amori lacra faciebant A- thenienses.	214	Annuli quibus detracti.	288
Amoris pictura.	210	Annulum digito detra- ctum in thesaurum Im- peratoris projecit Lega- tus Polonus.	284
Amor cœcus puer. 235. O- tioforum negotium.	244	Annulus quo Sacerdos vi- ditimas obsignabat, qua- lis fuerit.	283
Deus munditiz.	<i>ibid.</i>	Annulis aureis qui ute- bantur apud Romanos	<i>ibid.</i>
Amoris adjuncta seu pe- disse. quæ. <i>ibid.</i> ejus agmi- na 245. Symbolum.	264.	Annulo donari magnum bene-	
ejus festa apud Athe- nienses.	<i>ibid.</i>		
Amplificatio quid.	117.		
quotuplex, <i>ibid.</i> Rerum quomodo fiat.	120. &c		
verborum.	118. per fi- guras.		
Amphilia Cymbrorum Re- gina.	453		
Anaxilaus.	426		
Anchoram Seleucus in annulo habuit.	282		
Anguilla fragilitatis hu- manæ Symbolum.	325		
Annz Reginz Vngariz Symbolum.	267		
Annuli origo.	280		
Annuli cur sponſis den-			

E L E N C H U S.

benevolentia signum.	Archelaus Macedonia Rex.	
	<i>ibid.</i>	436
Annulos quotidie mutavit	Argumenta invenire.	5
Heliogabalus.	Argumentum quid.	<i>ibid.</i>
Annuli pro singulis mensi-	Argumenta quoduplicia.	6
bus.	Argumenta in Definitione.	
Annuli æstivi, hyberni,	7. in partium enume-	
verni, autumnales qua-	ratione inveniendâ quo-	
les fuerint.	modo. 18. ex conjugatis.	
Annuli ferrei apud Impe-	21. in Simili, Dissimi-	
ratores Rom.	li, Contrariis, Repu-	
Antecedentiâ quæ & co-	gnantiis, Comparatione.	
rum argumentatio.	23. ex notatione. 18. ex	
Antiphanes de nuptiis	Causis, Effectis, Ad-	
Antigonus de diademate	junctis, Anteced. &	
Regio.	Conseq.	28
Antiochi Regis Asia ad	Argumentatio triplex à	
Civitates Literæ.	partibus ad Totum. 18.	
Anaximenes de uxore du-	Dialectica quid & quo-	
cenda. 245. quid mor-	modo faciendâ.	61
tem esse dixerit.	Argumentandi Oratorie	
Antonius salutat est	modi varii.	62
lampadibus.	Argumenta in Demostra-	
Apis.	tivo genere.	146
Apophthegmata	Argumenta querenda in	
Apollo.	Deliberativo genere. 150	
Apostrophe.	Argus.	236
Aquam & Ignem cur tan-	Aristippus de muliere par-	
gebant nova nuptæ apud	va sed pulchra.	246
Romanos.	Aristides & Themistocles	
Aquila.	legationem subeuntes	
Ara Hippocratis.	privata deponunt odia.	
Arbores laudaturus.		466
Arcadii fortunam auream	Armenii sibi aures rum-	
in thronis Regum po-	pebant ante nuptiarum	
suerunt.	celebrationem.	260
Arces laudaturus.	Artemisia cineres viri	
	cunq	

E L E N C H U S.

cum vino mixtos exhibit	dixerit.	316
243.338	Aurelianus. 433. ab Aquila raptus.	374
Asparagine coronabantur	Axis plaustrum ante fores	
sponsa in Bæotia & cur	Sponsa combusta.	255
249		
Aspasia gravis bonum	B.	
colligit acertum.	345	
Atiyaga somnium.	376	
Athalanta cursu superata	ab Hippomene.	212
Athenarum mos circa	351	
351	Athenienses festum Amoris celebrabant.	264. in
351	mentis. ciphras	324
351	Atheniensem apprecatio	341. corundem
351	gratitudo.	426
351	Atrius.	43
351	Attio quomodo excitetur.	88
351	Attilius Regulus.	42
351	Audiores spectet Orator	151
351	Aurum moriturus quid	336
351	Aurum imperator quid	434
351	Avicula unius diei, Symbolum hominis cito	324
351	Aviculae cuiusdam proprietates miranda.	341
351	Aves saintantes.	391
351	Aurelius moriturus quid	
	Bacchiorum modus	412
	gratulandi.	412
	Bajazetes Tamerlani exprobat natale pastoritium.	456
	Baleares Insulae.	468
	Basilica herba, afflicta Reipublici Symbolum.	452
	Basilus sibi vivus construxerat sepulcrum sed imperfectum reliquerat	321
	Baucalium poculi genus	293
	quale.	333
	Bellaria Martis.	372
	Ben quid.	372
	Beneficii pars cito negare.	48
	Benevolentia captatio	87
	quomodo fiat.	451.
	Bion de bono viro.	264
	Bæotia mos coronandi	284
	sponsam.	289
	Bæotiorum in sponsalibus	
	mos.	
	Boleslai torques.	
	Brachmani vicinis regionibus mittunt folia arefacta.	323. immortalitatis donum petunt ab
		Alc.

E L E N C H U S.

- Alexandro M. 343. ex
membris nati judicabant
qualis esset futurus. 378
Braxillus moriturus 314
Burchardus Montmoren-
tius. 288
Butyrum. 16
Bythynii in Solis conspectu
judicabant. 445
- C.**
- C**abrie Ducis dictum.
418
Cassonius Patus alio-
rum consilia contemne-
bat ne indigere aliena
sententia videretur. 467
Caji Marii in sinu septem
aquila reperta sunt. 374
Cajus & Caja cur dicere
debuit Sponsam intro-
ducens. 256
Calamus. 17
Calceis insculpta fuerunt
amoris Symbola. 286
Caligulae votum. 53. vox
ejusdem. 451
Calvariae duae. 324
Candela ardens. 323
Canutus Vandalorum
Princeps ad cognatum.
447
Capita occisorum in horto
arborum ramis appensa.
333
Carmani cui Vxorem da-
bant 247
Caroli V. annulus. 286. e-
jusdem sceptrum. 327
Carolus V. urbem ingre-
diens de triplici P quae-
rebat. 409
Carolus V. castra occupa-
vit Ducis Brunsvicensis
417
Carolus Magnus quae inti-
gnia sepulcro affi-
luerit. 322. quos Princi-
pes adamaverit. 454. e-
jusdem de Principe di-
ctum. *ibid.* ejusdem
annulus signatorius. 285
Carolus Siciliae Rex mori-
turus quid ultimo dixe-
rit. 335
Carthaginensium votum
52
Carthaginenses militibus
annulos dabant. 282
Castellum laudaturus. 100
Catachresis. 38
Catena symbolum vitae
conjugalis. 208
Catena arcanis nodis con-
nexa. 209, 210
Cato de Amantibus. 224.
de Vxoribus. 245. ejus-
dem annulus. 288
Cauriach quid & unde di-
ctum. 454
Causa quid, quod duplex. 23
Efficiens quae & argu-
mentatio ab hac. *ibid.*
Mate-

E L E N C H U S.

Materialis quæ ejusdem argumentat. <i>ibid.</i> For- malis <i>ibid.</i> argumenta- tio ab hac 29. Finalis quæ & argumentatio e- jusdem 29	Cingulo Romana spon- sa cur cincta fuerit. 251
Causæ acutæ 49	Cives gratulantes Regi 409
Causæ nubendi apud vete- res 247	Claudius Imperator 289
Causidici qui 472	Clavis quando sponsæ da- tur 259
Celtiberia quæ scyphum ante Ducem belli porta- bant 416, 417	Cleo ad amicos 448
Cervus saucius dictamini querit 192	Clotario Imperatori à tri- bus philosophis vita hu- mana variis æquiparata 326. ejusdem monile 451
Chelidonia lapis 192	Clypeata veste cur sponsa utebatur apud Hebræos 249
Cheronenses sceptrum ha- buerunt à Jove Pelopi donatum cujus mira- bilis efficacia describi- tur 419	Colaphos impingebant ad- stantes Sponsis 253
Christiæni Regis Danicæ Stemma 16	Columba odore perfusa 209
Cibum nobentium 259	Columba in Symbolo 263
Cicero de Fratre 46. de Dolabella 47. ejusdem de Octavio Cornicum 375	Comma 139
Ciconia 266	Communicatio 124
Cimbri ungues sibi deme- bant nuptiarum die & præsemina. mittebant sibi invicem 259	Comparatio quod duplex & quid 26, 27, 45
Cimbrorum quatuor co- hortes 413. eorundem elogium quod Amphili- æ dederunt Regina 453	Compedes aureæ 289
Cimonis magnificentia 434	Complexio 124
	Concordiæ domus quo lo- co fuerit Romæ sita 466
	Confirmatio quid 111. quid curandum in illa Orato- ri <i>ibid.</i>
	Confutatio quid 125. quo- modo fiat <i>ibid.</i>
	Conjugata quid 21
	Conjugii Symbolum 243
	Conjuges duo longævi 339
	Consequentia & earum argumentatio 31

E L E N C H U S.

Consilium.	467	Chrysippus cur Remp. re-	
Consonantes.	138	gere i. ollet.	449
Constantia Sfortia Sym-		Cuba Dea.	379
bolum.	266	Cypresius mortis Symbo-	
Constantia Regina Polo-		lum.	333
nix Epitaphium.	356	Curius Dentatus unde sic	
Constantini M. torques.	288	dictus.	373
Consultationem seu votum		Cydonium malum epulis	
ferendi modus.	461	nuptialibus adhibitum.	
Contraria quid. 24. quo-			259
modo dividantur.	ibid.	Cygnus.	267
acutina ex iisdem.	47	Cymbium à forma navis	
Conversio.	124	accepit nomen.	291
Corona spinea coronatur		Cyri Regis I. I. I. I. I. I. I. I.	
Sponsa in Anglia.	252	pur. x. ejusdemque pur-	
Corona qui donabantur.		bolum.	262
	254		
Corona civica quæ.	254.		
obidionalis, naturalis, ra-			
valis.	ibid.		
Coronandi mos unde ma-			
naverit.	251		
Coronas quales invenerit			
Caligula.	294		
Corollam deferebat ad			
Sponsum Sponsa.	249		
Corollæ florentes pacise-			
rant Symbolum.	294		
Coronæ Musarum quales.			
	295		
Cosdroæ machina crystal-			
lina.	106		
Cranium Nicephori.	333		
Crinomenon quid.	112.		
observandum in legen-			
dis orationibus.	114		
Crexus dives.	317, 432		

D.

Dacorum mos circa nu-	
pulilia.	260
Dadali structura.	10
Darius medico conpecos	
donavit	289
Definitio quid et apud gra-	
lecticos quibus con.	
	ibid.
Definitiones acutæ quo-	
modo fiant.	46
Definitionis locus Oratori	
utilissimus.	12
Deliberativum genus quid	
150. ejusdem dispositio	
varia 152. quot partibus	
constet.	150
Democritus de genere ho-	
bo. 142. solaturus Darium	
X	tres

E L E N C H U S.

tres postulat homines	Dignitas præcipua quæ.	408
qui lugubria non sum-	Digressio quid. 116.	
ptissent, 320. sciscitanti	tori quomodo usurpan-	ibid.
cur pusillam uxorem	da.	
duxisset quid responde-	Dilemma quid.	26
rit.	246	
Democionis Areopagitæ	Diogenes de divite. 142. de	
filia sponso demortuo	amore.	244
quid dixerit.	243	
Demonstrativum genus	Diogenis Cynici sepulera	
qui l. 146. ejusdemque	introsipientis obvio &	
depositio varia.	percunctanti Alexan-	
152	dro M. quid inter mor-	
Demosthenes de magistra-	tuos ageret, responsio.	
tu.	322	
450		
Describere rem per partes.	Diomedes.	214
7	Dionysii Tyranni Vxor &	
Descriptio per effecta. 8.	Liberi necati.	319
per similitudinem. 9. per	Dionysii Siculorum Regis	
Synonymiam. 10. per	ad filium dictum.	434
causas. ibid. per nega-	Dispositio quid & quotu-	
tionem. 11. per adjuncta	plex.	59
ibid. per contentionem	Disponere quid & quo or-	
Ironiam.	dine Orator debeat. ibid.	
12		
Deos salutandi modus. 390	Disimilitudo quid. 24. at-	
Dextris uaris inibant ma-	gumentatio ab hac. ibid.	
rimonium Persæ. 253	Docilitas quomodo fiat. 88	
Diana Suadela nuptiarum	Docti.	54
præles.	Domiducus quando invo-	
254	cabatur.	254
Dietumum herba.	Domitiani Imperatoris	
192	convivium.	131
Didonis poculum.	Domitius cur invocatus.	
291	254	
Dies bini cum uxore ju-		
cundissimi.	244	
Difficile.	151	
Digitus annularis à Sacer-	Domus Regia.	13
dotibus sacrificaturis in-	Draconis caput ejusque u-	
ungebatur.	lus.	258
285		

E L E N C H U S.

E.

Etiætatîs descriptio. 8

Edua Dea. 379

Eduardus IV. Rex Angliæ

340

Eduadri Marchionis Sym-

bolum. 412

Effecta quid, ab his argu-

mentatio. 29. quomodo

acumen faciant. 50

Elamitz sanguinem ex an-

nulari digito libabant

ante vinculum maritale.

260

Elæmofynarii cujusdam

Epitaphium. 325

Eligendi Magistratus Ora-

tiones quomodo fiant.

440

Elisabethæ Austriacæ sym-

bolum. 267

Elocutio quid 128. Latina

in quo consistat. *ibid.*

Latinam quis artificiosè

servat. *ibid.* Plana in

quo consistat. 134. quid

notandum in illa. 135.

Ornata quæ. *ibid.* Orna-

tus in verbis singulis

quomodo spectandus.

ibid. Ornatus in alienis

verbis. 136. Ornatus in

conjunctione verbor.

137

loquentia unde dicta. 128

Eloquentiæ studiofa tria
difficilia. 2

Epaminondas reprehensus

à Pelopida quod coelebs

viveret. 142. eidem vi-

lissimus Magistratus da-

tur. 449. mortem quo-

modo nominaverit. 316.

morti vicinus quale la-

borum concupiverit

præmium. 320. Ejus-

dem de exercitu sine

Duce sermo. 414

Epistæti monitum. 414

Episcopi Constantinopoli-

tani quomodo suis Im-

peratoribus gratulati

fuerint. 334

Episcopis gratulantes quid

obtulerint. 409

Epitaphia quomodo con-

struenda. 346

Epitaphium quid, & quo-

tuplex. 346. 347

Eruditio quid. 4

Eruditiores qui videri vo-

lunt in declamando

quid observent. 156

Ester. 373

Etopœja. 124

Etymologia. 19

Exclamatio. 124

Exordium quid. 87. quale

debeat esse. *ibid.* ejus-

dem vitia quæ. 88. ho-

num quodnam. *ibid.*

Exordia quomodo formen-

E L E N C H U S.

tur.	89	usus, & cur in Sponsali-	
Exordiorum fontes præ-		tiis adhibuitum.	250
cipui.	97	Flumina laudaturus.	149
Exordii exemplum. 90. Ex-		Focus accendebatur	3
emplum aliud orationis		Sponsa.	258
funebreis.	92	Fons mirabilis efficaciz	338
			338
F.		Fontes laudaturus.	149
		Fontinalia festa qualia?	426
Fabii Quadrati torques.		Forma descriptio.	7
	290	Fortunæ muliebris tem-	
Fabius Pauli Vrsini filius.		plum.	254
	108	Franci formicam Regibus	
Franci Ambustus cur sic		recens natis offerebant	341
dictus.	373		341
Franci dux 209. pueri præ-		Francisci I. Regis Galliar	
ferere in Sponsis apud		liberalitas.	435
Romanos. 217. ardentes		Francisci II. Valesii Gal-	
cur apud eosdem Magi-		liæ Regis Symbolum.	268
strati præferebantur.			268
	413	Francisci Sfortiæ apud po-	
Franci prælux dicta.	257	pulum authoritas.	393
Franci quid.	151	Francisci Pacini Epica-	
Franci nigri canis, ejus usus.		phium.	350
	258	Fridericus Imperator de	
Friderici Caesaris dictum		Republ. 466. ejusdem	
	447	clementia.	415
Fridericus Castellæ Rex		Friderici Ducis Iuliacen-	
in vicinâ regio indutus		Symbolum.	213
in vicinâ templum fre-		Frigus incredibile.	469
quentavit.	320	Fulviæ Symbolum.	261
Festa amoris.	264	Funebres orationes quo-	
Fidei imago.	210	modo fabricantur; vide	
Filiis diversa in jure nomi-		Oratio.	
na.	372	Funebres Pompa apud Ro-	
Flamineum quid, ejus		manos.	334

E L E N C H U S.

G.

bus junctis, ridentes;
virgines, vocales. 425

Galatarum mos circa
connubium. 253

Galata mortuo literas da-
bant. 332

Galenus morborum Im-
perator. 340

Galli quale signum electi
mariti habuerint. 253

Genethlia festa. 378

Genita Mana quæ. *ibid.*

Genus quid. 22

Georgius Dux à fratre E-
duardo iussus mori da-
ta mortis opinione vi-
no malvatico sorbendo
se submersit. 328

Germanorum quondam
sepulchrorum inferi-
piones. 323

Gladius. 80

Gobrias de frigore. 469

Gorgias Leontinus quæ-
renti an mortem a quo
animo ferret quid resp.
317

Gothorum mos circa
sponsalia. 253

Gradatio. 124

Græcorum mos circa spon-
salia. 250

Græci nuptiarum præfides
Deos invocabant. 254

Græcorum in salutando
mos 390. in coronando
Principe mos. 411

Gratiæ tres. 424. mani-

H.

Hanibal venenum gere-
bat in annulo. 283

Harpocrates Deus silentii
287

Hastâ calibati gladiatoris
sponsæ caput comeba-
tur, qualis fuerit & qua
ratione hoc. 280

Hata lunoni sacra. *ibid.*

Hebræorum mos in docen-
tu viri magis. 301

Hecubæ visio. 276

Heliæ nasciturus opem
habuerit visionem præ-
rens ejus. 378

Heliotropos. 226

Hellenismus quid? 100.
quotupliciter fiat. *ibid.*

Henricus Bavarum Dux post
mortem identidem vi-
vebat. 107

Henrici Regis Galliarum
ordinatio. 327. sedenti
ad mensam tres appo-
nebantur orbis. *ibid.*

Henrici Regis orbis. *ibid.*
ejus poculum. 291

Herbas ludimus. 149

Hercules adhuc infans an-
gues necavit. 374

Herculis Dei imagine in
Tyrii in obsidione tor-
quibus alligavit. 200

E L E N C H U S.

Heros moneta genus	336	lanua quam Sponsa ingre-	
Hetrusci porcam immola-		diebatur lana cingeba-	
bant in nuptiis .	254	tur.	258
Hieronem Syraculanum a		Ignem & Aquam tange-	
pes aluerunt.	374	bant Sponsus & Sponsa	
Hieronyma Arragonia		apud Romanos.	252
Symbolum.	266	Indi anchoram manibus	
Hippolita Carrepta Sym-		gerebant.	282
bulum	ibid	Iudae Rex Alexandrum	
Hirundo thelidoniam que-		M. provocat.	423
rit.	192	Indiae populi cui nubere	
Hisp. norum mos circa se-		permittebant.	247
pulturam.	329	Indorum n. os in corona-	
Hist. or. quid.	120	tione Regis.	411
Hist. or. quomodo sus-		Inductio quid.	80
ceptus a Lycaia populis		Infans in terram expositus	
	391	376. super clypeum lo-	
Homerus non e trivio Poe-		cabatur.	377
ta	11. 473	Infantibus Polypus cur ob-	
Femo quid. 316. Cithara		latus	ibid.
	314	Inhonestum quid.	353
Homonis descriptio. 12. de-		Iniucundum quid.	ibid.
scio 1. Scientis.	14	Insulas laudaturus.	149
Honestum quid.	150	Interrogatio.	124
Horologium in annulo.		Invenire quid debeat Ora-	
286. Clement. VII. ob-		tor.	3
itum.	341	Inventio. ibid. pulchra un-	
Horti descriptio.	19	de proveniat,	4
Hyacinthus Graci priter		Inutile quid.	151
& L. tiri in nuptiis in-		Ioannes Dux Mediolanen-	
clamabant.	256	sis Sponsa mittit annu-	
Hippocratis Ara.	340	los duos.	263
		Ioannes Dux Clivie pro	
		Symbolo habuit Lilium	
			323
I.		Ioannes Rex Angliae A-	
Iacobi II. Regis Angliae		nam pinsit.	413
emblemata.	433	Ioan-	

E L E N C H U S.

Iohannis Pontificis Sym-	374	sta.	<i>ibid.</i>
bolum.	457	Iupiter Adultus nuptia-	
Iosephi Patriarchæ pocu-		rum præses. 254.	
lum.	293	lus cur sic dictus 315.	
Iovi pullus quis.	374	Stator.	<i>ibid.</i>
Isabellæ Caroli V Vxoris		Iustinus Imperator pulve-	
symbolum.	267	re lectulum iubebat	
Isabellæ Arragoniæ Regi-		conspingere. 319	
næ Symbol.	326	Iuvenis Epitaphium. 351	
Ismenias quomodo saluta-			
verit Regem Persarum.	393		
Incundum quid.	151	L.	
Iudas Macabæus.	416	L Acæniæ Matres filiis	
Iudex & ara miserorum		clypeos porrigebant.	
Astylum.	445		
Iudices oclusi iudicabant		Lacedæmonii Amori sacri-	
apud Lacedæmones. 445		ficabant ante pugnam	
Iudiciale genus quid.	472	214. Heroum imagines	
Iugatinus Deus quando in-		in Senatu exponebant.	
vocatus.	254	322. In Clypeos expo-	
Iulianus ad accusatorem		nebant Infantes. 377	
Cephidum.	459	Lacedæmoniorum appre-	
Iuliani stemma regium.		catio Regibus. 341. Bella	
	328	Senatoriæ. 447	
Iulius Cæsar, 82. salutat		Laconum gratulatio ad	
scintillas proficiebat ex		Reges. 341	
oculis, 393. à Pompejo		Laodemia umbram viri o-	
viçtus quid dixerit. 415.		ptabat videre. 214	
hujus encomium. <i>ibid.</i>		Lapidis cuiusdam admi-	
in Africa corruit. 416		randa natura. 229	
Iuno unde Cindia dicta.		Larix igne non comburi-	
261. Ejus statux hastis		tur. 213	
nitebantur. 250. Iugalis		Legationes obeundi. 470	
unde dicitur? 253. A-		Legatus Polonus. 284	
dulta nuptarum præses.		Leonidis ossa. 326	
254. Unxia unde di-		Leonora Sponso remittit	
		lances duas. 264	

E I E N C H U S.

Libitinæ statua apud Romanos quo loco fuerit sita.	330	M.	
Lilium.	10	Macedones Perseo auream fortunæ statuam obtulerunt.	411
Limen non tangere debet Sponsa.	255	Macrobii statuas defunctorum ex iuro, argento vel ligno erigebant.	331
Linnæus descriptio.	17	Magnes.	232
Lipinus decubitus quid dixerit.	321	Malum Cydonium nuptialibus epulis adhibitum	259
Litteræ ad Bassas Turcici Imperatoris nigro holoserico obsignatæ quid portenderint.	335	Malum aut medulla camelii dabatur sponsis	ibid.
Livii fama apud externos.	393	Manlius unde Torquatus dictus.	277
Loci quatuorplex.	6	Manturna.	234
Lucerna ardens Conjugii Symbolum.	243	Manus oculatæ	44
Lucretia.	45	Murcia Catonis filia causa cur secundo nubere detrectaret	245
Ludovici XI. Regis Gallia Symbolum.	413	Marcus Antonius Senator Romanus iustraturus Pyramides Egypti quid dixerit.	319
Ludovici XII. Regis Gall. Symbolum. 292. ad homicidam sermo.	447	Margaritæ Ducissæ Mantua Symbolum	267
Ludovicus V. Rex Scotorum Pater pauperum dictus.	436	Masiliensium mos circa sponsalia	253
Ludovicus Divus. 120. pauperes aluit.	435	Materia qualis eligenda 3. in Exornativo genere	ibid.
Ludovico Burgund. Regi oculi eruti.	418	in deliberativo genere 4. in Iudiciali	ibid.
Ludovicus Cortusius moriturus testamento prohibuit lacrumari.	338	Matrimonii sanctissimum signum apud Macedones quod-	
Lupi rostrum ejus usus	248		
Lusitani ex rosis sponsalitia Seta faciebant.	250		

E L E N C H U S.

quondam fuerit. 252	Montes laudaturus. 149
Matris ad filium informa- tio in eligendo amico. 210	Mors quid ex philosophi cujusdam opinione. 316
Mausoleum. 243. 338	Mors bona. 317
Maximilianus I. ejusdem dictum. 435	Mortis Symbolum mel. 326. Templum apud Spartanos. <i>ibid.</i>
Mecoenatis annulus qualis. 287	Mors Noctis filia. 320
Megarenses pugnis percu- tiunt Sponsum & Spon- sam à templi foribus us- que ad altare. 253	Mortuos desiere inter- itum. 330
Memoria quid. 140. quo- tuplex. 141	Mors <i>Airopos</i> dicta. 344
Memoria quidpiam man- daturus notat. <i>ibid.</i>	Imago ejusdem. <i>ibid.</i>
Menandri Bætrorum Re- gis à subditis parentatio. 339	Mos Græcorum in dedu- ctione Sponsæ. 257
Menecrates qua conditio- ne ægrotos curaverit. 437	Mos in coronatione Impe- ratorum quondam usi- tatus 330
Midas aures asininas ha- buit. 468. annulus ejus- dem qualis. 284	Mos antiquorum circa na- talitia 376
Modus nubendi. 252. de- ducendi Sponsam. 255.	Mulier mala 246. equi- tandi perita jus habebat nubendi apud Persas 302
disponendæ domus quæ nupta ingrediebatur. 258	Mundus perpetua ruinæ rum ruinâ 314. rotun- dus. duodecim baculis suffultus 313
Molestum quid. 151	Mureius in nasum cuius- dam 44
Momus. 174	Musarum Coronæ 295
Moneta <i>Heros</i> dicta. 316	Musonius philosophus de ultimo feliciter clauden- do die 322
Monile infaustum quale fuerit. 251	Mythridates victus à Pom- pejo quomodo se solatus est 417
Montanus. 43	

N.

N Abathari Reges in fimo
sepeliebantur. 318.
ante pectus loco sigilli
morrem gerebant. 319
Narratio quid & quoru-
plex 103. quomodo fa-
cienda *ibid.* ut bona sit
quæ notanda 104. ejus
vitia. 106
Narrationis exempla. *ibid.*
Navis. 85
Necessarium quid. 151
Neganzia quid & argu-
mentatio ab his. 26
Neptunus. 292
Nestoris scyphus. *ibid.*
Nymphoricranium. 333
Nicolaus Medicus ad fi-
lium recens natum 319
Nobili convenit sapientia
94
Noctis filii qui. 352
Noctus. 362
Nomenclatores à Roma-
nis cur adhibiti. 390
Notatio quid. 19
Nubendi Causa apud ve-
teres. 247. modus 252.
ritus vari. 259
Nubentium ornatus. 247.
cibus. 259
Numantini. 414
Numidarum contracti
conjugii signum. 260

Nuntii victoriæ coronaban-
tur. 294

Nuptiales Orationes vide
Oratio.

Nuptialia sacrificia. 254.

Symbola. 262

Nuptiæ sunt extremum in-
fortunium. 244

O.

O Blatio Cymbii. 272.

Torquis. 273

Occasio quid. 467

Odores accedebantur in
adventu Principis. 392

Olympias putabat se sul-
men gerere. 375

Olympias de ducentibus
Uxorem. 242

Opis Dea quæ. 376

Oratio gratiarum actoria
pro collata dignitate ad
Regem. 68. gratulato-
ria in adventu alicujus.
70. consolatoria in mor-
te amici. 73. suavioria
quod juvenes sub rigida
disciplina coercendi non
sint. 75

Oratio alia in qua quod
brevis malitia juventuti
non noceat disseritur. 77.
gratulatoria festorum
Natalit. 154. responsoria
ad hanc 155. salutato-
ria. 157. 159. suavioria
non

E L E N C H U S.

- non esse flendū ob juvenis obitum. 46. gratulatoria conjugii. 166. funebres in morte juvenis. 169. gratiarum actoria qua captivus aliquis vita donatus gratias posset agere Imperatori. 172. Responsoria Professoris ad discipulos gratulantes sibi valetudinem. 174. gratiarum actoria ad Regem Reipubl. nomine pro debellato hoste. 177.
- Oratio in qua proponitur Christus patiens sub allegoria apis mellificantis. 182. alia in qua sub allegoria horti vepribus consiliū proponitur. 115.
- Oratio gratulatoria novi anni sub allegoria maris. 187.
- Orationes sponsalitiæ quæ sint. 189.
- Oratio qua Sponsus petit Sponsam per amicos quomodo fabricandæ. 190. hujus conficiendæ praxes variæ. 191.
- Oratio qua Sponsus ipse Sponsam petit. 195. Responsoria ad Sponsi petitorium. 196. Praxes Concedendi 198. Praxis Differendi. 200. Praxis Negandi. 201.
- Orationes aliæ spectantes ad Sponsalia quomodo combinentur. 202. Nuptiales quæ dicantur. 214.
- Oratio Sponsi petitoria ante vinculum conjugale. 215. responsoria ad hanc. 219. traditoria qua Sponso traditur Sponsa post copulationem. 220.
- Oratio responsoria Sponsi ad traditoriam. 225.
- Orationes quibus gratulatur hospites Sponsis. 229. Epithalamicæ quæ sint. *ibid.*
- Oratio traditoria Sponsæ ad thalamum Sponsi. 230. responsoria ad eandem. 234. munerum oblatoria. 269. responsoria ad hanc. 274.
- Orationes funebres quæ. 280.
- Oratio ab hospibus ad amicos defuncti. *ibid.* responsoria ad hanc. 304.
- Orationes Natalitiæ. 362. responsoria ad has. 367. salutatoria 379. responsoria ad easdem. 389.
- Oratio valedictoria. 387. responsoria ad hanc. 387. gratulatoria quomodo.

E L E N C H U S.

modo fabricanda. 394	
responsoria ad eandem.	P.
	400
Orationes gratiarum agno-	P Acuvii Syriæ Præfetti
riz. 419. Petitoria. 428.	mos. 336
Commendatoria. 437.	Pancarpiz corollæ sic dictæ
Exhortatoria. 438	249
Oratio pro Electione iudici-	Panis definitio. 16
cis. 441 Voti propositiva	Panem gladio divisum gustabant Sponsi. 213. &c
	461
Orationis partes quot sint	252
& quomodo disponendæ	Pannonz nuptiarum initio.
86. in Officiosa quid ad-	Deum familiarem ad in-
vertendum. 156	vicem mittebant. 260
Oratiuncula Voti assertati-	Papaveris succus sponis
vi contra Regem. 63. Voti	apponebatur. 259
confutativi pro Rege. 66	Papilionis descriptio. 6
Orator quid scire debeat. 4	Paradoxum. 40
qualia argumenta inven-	Parcæ colebantur inter na-
ire debeat. 6. quid ex-	tales. 378
ercere debeat. 134	Parochus quis nominatus
Oratorem gravitas decet. 5	257
Oratores moderni in quo-	Partium enumeratio. 18
nam præcipue laborant.	quomodo acuta fiat. 46
quibus modis rem	Paulus Apostolus. 53
explicent. 7	Pausaniæ monitum. 263
Organa fabricata ex ossibus	eiusdem monumentum
mortuorum. 333	325
Origo boni viri non est in-	Peccator. 57
quirenda. 56	Pecuniæ definitio. 17
Orphei tumulus. 325. se-	Pegasus Solis equus. 93
pultura locus producit	Pelopidas ad uxorem. 459
lusciniæ. 373	Periclis vox aurea. 452
Ossis ab Ægyptiis coleba-	Peroratio quid. 126. quæ
tur. 331	partes habeat. <i>ibid.</i> cur
Ossa mortuorum pecuniæ	diligentius facienda. 127
loco habita. 332	Persæ coronabant omnes
	qui

ELUNCHUS.

quī sacris intererant. Pictor quidam.

294 Pigapheta quomodo Vibano V gratulatus fuerit.

Personas laudaturus. 149

Petrarcha filium deplorat

Epitaphio. 353

Tetri Comestoris Epita-
phium. *ibid.*

Pharaonis annulus qualis
fuerit quem Iosepho
tradidit. 285

Phialam aqua impletam
dabat Sponsa ei cui nu-
bebat.

Philippides de uxore. 244

Philippi Regis Gallia ma-
gnetica dextra. 418

Philippi II. morientis ad
filium instructio. 337

Philippus Macedo Oracu-
lum sciscitatur qui senec-
tari fieri posset. 317. homi-
nem se esse à puero ad-
moneri patiebatur. 331.
morsiturnus quomodo ad-
stantes solatus fuerit
340. in palastra prodi-
psus locum contem-
platus quid dixerit. 343.
ejusdem somnium. 37.

Filo de torque. 29

Sophi magistros suos
 in annulis sculptos ge-
 rebant. 287. lamentante
 supra Alexandri M. ca-
 daver. 33

Phocionis uxor quem or-
natum adamaverit. 24

Pindari in ore apes melliti-
carunt.

Plantas laudaturus. 142

Plato à Græcis quater
susceptus. 392. item à
Dionysio *ibid.* ori equo

apes infederunt. 3-4

Plini annulus. 285

Plutarchus de coelib. 24

Poculum. 290. gramin. ti-
cum quale & cui fa-
crum. *ibid.*

Focula trina apposita apud
Græcos. ibi

Poculum Henrici Gallia
Regis. 291. Didomi
ibid. Rufi ibid. ex Ona
gri cornibus ibid. quoc
Solimanno oblatum ab
Imperatore quide fueri
291. receperunt Neptu
nus & Apollo

Pocula cum speculis ex
sculpta.

Poculis quid insculptan

29

Poculum Corn. Marci *ibid*

Phosphorus & Phosphonitis

96. CIBO ET CONVIVII

1: 1000. 1010

Politiani tumulus. 35

Polices, r

Polonia

pe-

E L E N C H U S.

Polyerates lyram habuit in annulo. 282	Prorex Neapolitanus mortuus quid dixerit. 289
Polyus piscis. 377	Protopopæja . 124
Pompei annulus. 287	Prothagoras cur filium inimico dederit. 246
Pompeus triumphans. 391	Prothelilai uxor umbram viri optabat videre. 244
Pomponio victori quatuor pyramides erigunt filii. 426	Ptolomæi dictum regium. 433
Porca immolata in conjunctione nuptiali. 254	Ptolomæus Philadelphus cranium inter epulas semper habuit. 321
Porcia responsum sciscitanti quem esset habitura de viro mortuo diem ultimum. 245	Pueri duo ducebant Sponsam. 257
Porphyrus lapis. 263	Pulchritudo corporis. 27
Possibile quid. 151	Pumilio . 55
Potina Dea. 379	Puteoli palatium extruxerunt Servio Duci. 467
Pragmatici qui. 472	Pyrrhi annulus. 285
Francæ officium post exultum cadaver. 334	Pyrrhus <i>Aquila</i> vocatur à militibus. 408
Prægnantium mos. 345	Pythagoris . 425. idem de civitatibus. 451
Præcipui descriptio. 16	
Præcis & populi differentia. 408	R.
Princeps malus. 47	Rana silentii Symbolum 287
Privativa quid 25. argumentatio ab eisdem ibid.	Regis descriptio. 16
acuta quæ. 47	Regiones laudaturus. 149
Probosam quæ. 151	Regula . 80
Prometheus <i>Æoli</i> author. 11	Relata quid 25. argumentatio ab his 26. <i>acuta</i> quæ. 48
Prophetæ quæ. 102	Remata uxoris <i>Herculis</i> Ducis <i>Ferrariæ</i> Symbolum. 267
Prophetæ quæ. 102	Repe-

E L E N C H U S.

Repetitio.	124	Rufi poculum.	291
Repotia quando & ubi data.	259	Russorum proverbium	426
Repugnantia quid, & eorum argumentatio.	26	Rustica in Scotia somniavit, Lunam ex utero suo egressam Britanniam totam illuminare.	375
Res laudaturus.	148		
Rex fatuus simius in testō.	448	S.	
Ritus nubendi.	259	Sacerdotes victimas anulō obsignabant.	284
Robertus mille pauperes fovit.	435	Sacrificia Nuptialia.	254
Romani omnes digitos coronabant excepto medio. 283. torquibus donabant qui in pralio insigniter se gesserant. 290. in conviviis quid coronaverint. 394. spiritum morientis egredientem ore excipiebant.	333	Saladini Regis Ægyptiorum tumulus 252. tunica interior post mortem illius circumducta	342
Romanorum mos post exustum cadaver.	334	Salamandra urbis Parisiensis symbolum.	328
Romulus qui matrimonium iniverit.	253	Salomon describitur 11. filius votorum.	372
Rosa fiat quicquid calca-veris, unde dictum hoc. 286. spinis olim caruit, cur amoris Symbolum. 295. item Symbolum gratiæ.	425	Salutandi Deos mos.	390
Rostrum lupi ponebatur in foribus.	258	Salutando tangebant Mæ-nus, Genua, Frontem.	391
Rudolphus ad purpuratos.	258	Salutatio matutina & vespertina.	390
Rudolphi II. Imperatoris Symbolum.	455	Sapor Rex.	15
		Saturnus de se ipso ad milites.	449
		Scævola.	42. 46.
		Scelenitropos.	326
		Sciolus quispiam se laudar.	10
		Scipionis Marschalci Gal-liæ exequiæ.	323
		Scipionis Africani sepul-chri inscriptio.	353
		Scy.	

E L E N C H V S.

- Scyphus boni ominis 293
 Scytharum lex matrimonialis 261. in coronatione mos 319
 Scythæ victori vivo ex auro propinabant populo & mortui sepulcro aureum appendebatur. 330
 Seleucus de Diademate Regum. 450. ejusdem annulus. 282
 Semiramis ab avibus educata. 374
 Senatoris Symbolum. 453
 Sententia quid & quotuplex. 115. quomodo adhibenda. *ibid.*
 Sententiæ spectantes ad Sponsalia. 205. pro Orationibus Nuptialibus. 239. pro Orationibus munerum oblatoriis. 277. pro Orationibus fanebribus. 308. pro Oratione natalitia. 370. pro Saluatoriis & Valedictoriis Orationibus. 389. pro Gratulatoriis Orationibus. 403. pro Orationibus Petituriis. 431. de Iudicio. 443. de Magistratibus. 444. pro Orationibus voti propositivis. 463
 Sepultura triumphalis. 338
 Serta ex solis rolis erant in Lusitania. 250
 Sertum. 294. laureum triumphatori dabatur. 295
 Sertis coronata sepulchrum mortuorum. *ibid.*
 Servius Tullius visus est habere caput ardens. 374
 Severus Imperator sibi vivo loculum parari iussit. 318. ejus morientis vox ultima. 334. tempus de liberandi Consiliariis dabat. 467
 Sicyoniorum lex nuptialis. 261
 Sigismundi III. Regis Poloniz Symbolum. 268. ejusdemque Epitaphium. 354
 Silvii Palladii tumulus. 351
 Similitudo quid. 23. unde possit deduci & ad quid valeat. *ibid.*
 Simonides encomium scribere petenti quid responderit. 426. ejusdem ad Pausaniam monitum. 457
 Smaragdi admiranda virtus. 286
 Socrates quo vultu incarceratus. 52. ejusdem responso ad consultantes an uxor esset dicenda. 142. visus est sibi Cygnum videre e gremio suo egredientem. 375.
 Sapiens. 317
 Sol

E L E N C H U S.

- Sol 53. in tumbis Persarum
exsculptus. 324
- Soldanus. 15
- Solonis institutum. 259
- Somnum Matris Octavii
375
- Somnius filius Noctis. 329
- Species quid. 22
- Sphinx in annulo Augusti.
287
- Sponsa apud Hebræos tun-
nicam albam gestabat
248. asparagine corona-
ta in Bœotia 249 moni-
li ornabatur 251. corona
spinea coronatur in An-
glia 252. bibit in templo
ceteris idem facientibus
in Anglia. 253
- Sponsam deducendi mo-
dus 255. introducens cur
dicere debuit: *Vbi tu Ca-
jus Caja ego.* 256. apud
Græcos puer precede-
bat clamitans, qui cani-
strum gerebat. 257
- Sponsa ducebatur à duo-
bus pueris. *ibid.* veheba-
tur in curru apud Græ-
cos comitantibus Spon-
so & Agnatis. *ibid.* cur in
gyrum versa. *ibid.*
- Sponsalia inibant pane gla-
dio diviso Græci. 213
- Sponsalitiæ Orationes vide
Oratio.
- Sponsi caput caricis & pal-
marum fructibus insper-
gebatur. 251. cur Reges
& Sponsæ Reginz no-
minatæ. *ibid.*
- Sponsus apud Coos mulie-
bri veste induebatur. 252
- Sponsus & Sponsa vitta
purpurea amicti apud
Latinos jugum subi-
bant. 253
- Statua Ammonis artificiosa
394. Honoris Dei. 407
Statuæ Numæ Pompilii
& S. Tullii cum annulis
281
- Statuæ loquentes. 373
- Stella marina ejus usus. 258
- Stesichori poëtæ ori lusai-
nâ dicitur consedisse. 374
- Struthio ova adspiciendo
fovet. 328
- Subjeſtio. 174
- Suttentatio. *ibid.*
- Symbita morte pleſtebant
eum qui mortis men-
tionem injecisset. 330
- Sylla 211, 416
- Symbole nuptialia. 262
- Symbolum Caroli Frideri-
ci Ducis Cliv. 213. cu-
jusda clati hominis. 325
T.
- Tamerlanes ad Bajaze-
tem. 456. ejus Symbo-
lum. *ibid.*
- Tanquil inventrix tunicæ
re. e. 248
- Taren.

■ I E N C H U S.

- Tarentinorum more nu-
pturi cibus adinvicem
sibi praebebant. 261
Tartarorum mos in eligen-
do Principe. 455
Templum Florae & Deae
Salutis. 295. Honoris &
Virtutis apud Romanos.
407
Terentius de Consiliario.
467
Tessalia spongiam lacrimis
plenam misit ad funus
Matris. 330
Teutones ante nuptias ca-
put ad invicem rade-
bant. 259
Themistoclis dictum de
viro. 145. de quibusdam
Magistratum ambien-
tibus. 450
Themistocles Simonidi in-
justam causam petenti.
460
Theodosius beneficus. 335
Thracēs caraderem quen-
dam Sponsis in fronte
inurebant. 261. natos
plorant, mortuos rident.
377, 342
Thrasylbulus. 13
Thyestes. 43
Thyniana gustabant nu-
pturi. 259
Tiberius sub poena gravi
prohibuit annulos ima-
gine singulari notatos in
loca obscena inferre. 288
hujus tempore mortuos
desse capitale erat. 330
eo regnante vix dicen-
tur situm immutasse.
455
Timolion Oraculum con-
sulturus quale omen re-
tulit. 415
Toga pura & illius usus.
247. rectè. *ibid.* cur ve-
stis Fortunae dicta. *ibid.*
cur itidem immorta-
lis dicta, *ibid.* cui in-
duere hanc licebat. *ibid.*
Torques. 288. cur datur. 290
Torquibus qui donabantur
apud Romanos. *ibid.*
Trajanus ad praefectum.
451. quale ludicibus
Symbolum dedit. 446
Trajanus ad Viduam. 458.
ejus vox aurea. 359
Tranquillitas. 54
Transitio quid. 114. quo-
modo usurpanda, *ibid.*
quotuplex, *ibid.* sit ele-
gans. 115
Triumphatores sertum cui
consecratum. 255
Tubicines praecedebant su-
nebrem pompam. 334
Tunica alba tegebatur
sponsa apud Hebraeos. 247
Turcici religiosi specula
obvius porrigunt. 318
Turris. 213
Tur-

Turtur.	262	Vitz Symbolum Fel. <i>ibid.</i>	
Tyrones affuefcant fimph-		elis breuitas à Philofo-	
les inuenire propofitio-		pho delineata.	333
mon.		Vita nauigantibus fimilis	
V.		eft.	344
Valetudinis mater men-		Vita avis eft.	340
fa tenuis.	54	Vitia.	54
Vale, ter acclamabant mor-		Vitta purpurea amicti subi-	
tuis.	334	bant iugum Sponfus &	
Veneris dictum.	429	Sponfa.	253
Veneti annulo in mare		Vladiffai Regis Bohemæ	
projecto id fibi despon-		Symbolum.	412
dent. 284. eorundem		Vlyffes.	214
salutis apprecatio Prin-		Vmbo candidus quid.	248
cipi.	341	Vohon quid.	453
Vnus quatuor cygnis ve-		Volucer poculum fic di-	
latus.	317.	ctum.	291
ridens nata.		Volumina.	254
	373	Voluptas.	54
Veritatis imago.	446	Votum feu Consultationem	
Vefpæ tumulus.	351	ferendi modus. 461. af-	
Veffis clypeata qualis.	249	fertativum quomodo fo-	
Victimæ annulo obfigna-		leat proponi. <i>ibid.</i> con-	
bat Sacerdos.	284	futativum quale. 462.	
Vir qualis eligendus.	142	mixtum quid.	403
dives indoctus, ovis eft		Vrbes laudaturus.	848
aurea.	<i>ibid.</i>	Vtile quid.	151
Viro regnum eft conjunx.		Vulcanus dividens Iovis	
	252	baculum.	315
Vulcani Symbolum	263	Vulcanus cur menta non	
Virgo Lacena.	211	dignatus à Iove.	378
Vulgi Epitaphium.	252	Vxor eft neceffarium ma-	
Vulgi hominis quid 9. eft fi-		lum.	245
cut flammæ ftupa.	316.	Vxorem abjicit quilpiani in	
eft venatio	325.	mari naufragus.	246
eft infiar.	326.	Vxores quali unxores unde	
ratur caryophyllo, Phœ-		fic dictæ.	251
nic, & naufraganti.	326	VVal-	

I N C H U S.

W.

nas obortis quid
rit.

W Allenacini tumulus.

Z.

359

X.

Z Eno Philosophus sci
taturus Oraculum
vitam bene agere pos.

Enophon teneans de

qua respon.

an morte cenot
ctus quomodo se gese-

Zenois n.

it.

Athe mes. 392.

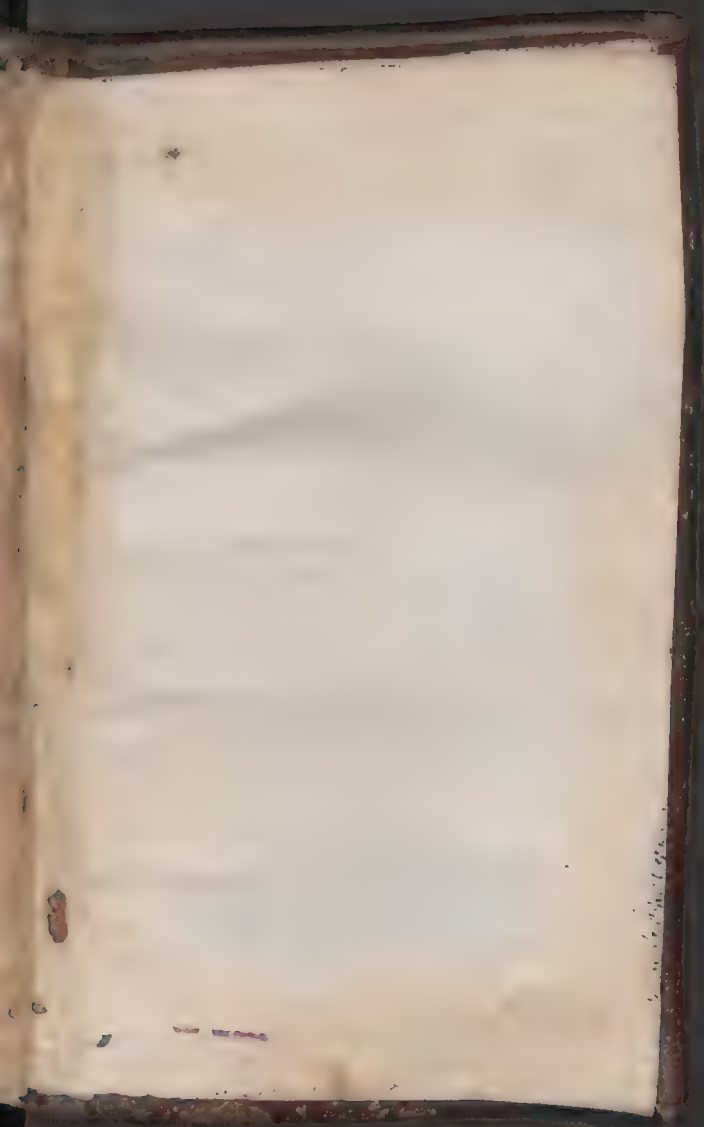
erxes lustratus nites
de montis vertice lacu-

dictum.

Zoroastes ridens n
est.

F I N I S.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0023425

